Est

VASLUI
REVISTĂ DE CULTURĂ
august 2001
Est
ANUL 1 nr.1
SERIE NOUĂ

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS:

Argument....3
Bisericile de lemn din judeţul Vaslui....5

POEZIE

Petruş Andrei, Mihai Apostu, Ioan Baban, Maria Baciu, Dan, Barbu, Leonard Ciureanu, Marina Costea, Mirela Emandache, Vasile Emandache, Ion Enache, Elena Stela Leuştean, Gruia Novac, Violeta Pasat, Marius Paveliuc, Roxana Vasile, Vasile Vecinu, Florina Zaharia....7

Artă plastică - Gruparea moldART'98

Timotei Bătrânu - Chişinău-Republica Moldova, Doru Istrate, George Leteanu, Paul Olaru şi Costică Onuţă - Vaslui, Petru Tulei - Cahul, Alexandru Macovei, Gheorghe Oprea, Vasile Cojocaru şi Anatol Danilişin - Chişinău, Republica Moldova....25

PROZĂ

Stelian Baboi - *Bătrânul, sunetele şi copilul*....42
Cleopatra - Mercedes Culidiuc - *Căderea şi ridicarea Sophiei*....45
Constantin Ţintea - *Ghici, cine poartă fesul ?*....52

Ion Iancu Lefter - IN MEMORIAM

Elvira Lefter - *Argument*....55
Dan Ravaru - *Aprecieri critice la volumul "Cele mai frumoase poezii"*....55
Alexandru Sfârlea - *Aprecieri critice la volumul "Cele mai frumoase poezii"*....56
Călin Cocora - *"Hyperion"-"Caiete Botoşănene" nr.4/200 (142)*....56
Ion Iancu Lefter - *Poezii*....58
Ion Iancu Lefter - *File de jurnal*....60

STUDII ŞI ARTICOLE

Petrea Iosub - *Omul în gândirea indiană*....65
Rodica Pop - *Percepţii duale ale femininului în mentalul colectiv medieval*....69
Marin Rotaru şi Gheorghe Gherghe - *Simboluri magice în arta culturii. Noua descoperite în partea de sud-est a judeţului Vaslui*....72
Teodor Hardon -*Continuitatea populaţiei băştinaşe în lumina unor vechi toponime vasluiene* .74
Costin Clit - *Unele aspecte privind oraşul Huşi în anii 1944-1945*....76
Vasile Adăscăliţei - *Despre zona etnologică vasluiană*....81
Maria Baciu - *Ironia ca principiu literar*....83
Georgeta Şalgău - *Adolescenţa în literatura interbelică (preliminarii)*....84
Theodor Codreanu - *Ontologia plumbului*....86
Gruia Novac-*Eseu. Scriitorul de proză sau despre Silvia Adamek*....93

RECENZII, CRONICI, NOTE

Gruia Novac - *Inscripţie pe un om fantastic*....96
Teodor Pracsiu - *Gruia Novac: Cumineţenia lui Procurante. Casa de Editură Mureş 2001 Un narcisist lucid*....97
Petruş Andrei - *Gruia Novac: Cumineţenia lui Procurante*....99
Maria Baciu - *La mulţi ani, domnule poet !*....101
Carmen Daniela Tofan - *Brâncuşi, creatorul plecat în căutarea formulei pure*....102
Doina Rotaru - *Retrospectiva Maria Băbuşanu*....103
Mihai Ciobanu - *Scriitori vasluieni de altădată. Spiridon Popescu*....105
Petru Necula - *Revista revistelor de cultură PRUTUL, nr.5- mai 2001*....105
Petru Neculai - *Scriitori vasluieni de altădată. Ioan Adam*....106
Dan Ravaru - *Cronica împătimirii după istoria locală*....107
Petru Necula - *"Elanul" O interesantă revistă de cultură*....107

Numărul 1 al revistei "EST" este ilustrat cu imagini ale bisericilor de lemn din judeţul Vaslui

Coperta I: **Paul Olaru**
reproducere după "*Clopotniţa*" de **Doru Istrate**
Coperta IV: Biserica de lemn de la **Pârveşti Vaslui**
foto: **Paul Olaru**

Scanned with OKEN Scanner

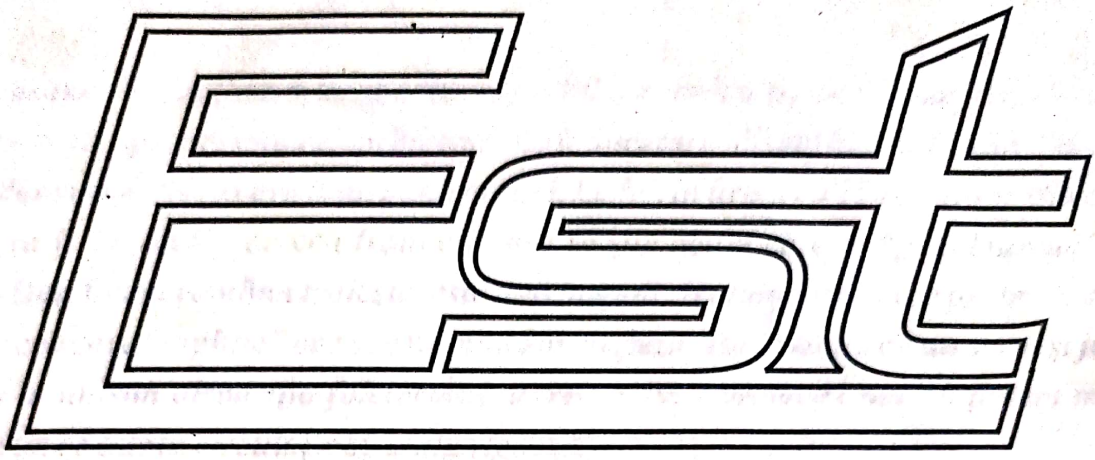

REVISTĂ DE CULTURĂ VASLUI

SERIE NOUĂ

Anul 1 nr. 1

Scanned with OKEN Scanner

ARGUMENT

Casandrele de serviciu ale începutului de mileniu, mult mai ascultate decât legendarele lor predecesoare, profețesc fără încetare dispariția Galaxiei Gutenberg. Posibil, dar va mai trece ceva timp până atunci. La fel, în urmă cu 150 de ani se știa că limba română va fi "avalată" de cea franceză, așa se știe acum că este "galpdaunată" de cea engleză. Dar, limba română trăiește, este mai bogată ca atunci când i se proorocea pieirea și ea este cea care "înghite" ceea ce ne vine din engleză. Tot în urmă cu un secol și jumătate se jeluia la unison dispariția folclorului, a trecut atâta vreme și noi nu putem măcar să culegem tot ce este în circulație cu atâta vigoare.

Contrar credinței fanilor internetului, în ultimii ani s-a tipărit foarte mult, au apărut atât de numeroase publicații. Mi s-a părut firesc să înscriem și Vasluiul în acest curent, la zecile de titluri datorate autorilor locali să adăugăm revista culturală "Est". Titlul permite interpretări diverse, pe care le lăsăm la latitudinea cititorilor: o localizare geografică incitantă prin imprecizia ei – cine poate demonstra convingător unde se află "estul" României ? – definiția cea mai cuprinzătoare a lui Dumnezeu – Cel ce este - , posibilitatea reactualizării după milenii a latinului "Lux ex Oriente" etc.

Programul poate fi exprimat printr-un singur cuvânt: interdisciplinaritate. O mai veche butadă stabilea două finalități în evoluția intelectuală a fiecăruia: să devii atât de specializat încât să știi totul despre nimic sau să ai o cultură generală care să-ți permită să știi nimic despre orice.. Nimeni nu-și mai pune deci problema unei căi de mijloc, în cazul acesta într-adevăr aurită. Să ne uităm și în grădinile vecinilor, să vedem ce roade cresc în ele, abia atunci vom desluși noi adevăruri și ne vom lepăda de orgolii.

Un astfel de prilej se dorește a fi revista "Est" care își deschide paginile oricărei forme de creativitate și cunoaștere, de la poezie la filosofia indiană, de la proză la arheologie, de la artă la istoria mentalităților, etc.

Și, după acest prim număr, sperăm ca paleta să sporească în culori, iar prietenii noștri să fie tot mai numeroși.

Ne dorim să întreținem cu modestie flacăra unei năzuințe umane dintre cele mai profunde, poate cea mai profundă. După multe rotiri ale lumilor cioburile atât de diversificate ale cunoașterii să reușească să se adune în acel cutremurător de divin Unu.

Dan Ravaru

Scanned with OKEN Scanner

Îmi face mare plăcere să vă doresc succes în efortul de a publica un trimestrial cultural vasluian.
Vă expediez, deocamdată, un poem, urmând ca, poate, pentru numerele viitoare, contribuția mea să fie cu mult mai substanțială.
Vă rog să primiți expresia celor mai bune gânduri.

Lucian VASILIU

CA ȘI VOI

ca și voi
ascult
cântecul mierlei rănite

ca și voi
am o rană pe cerul gurii

ca și voi
cunosc umilința și frica,
extazul și bucuria

ca și voi
fumez țigările fratelui mort

Doar gura mea este
gura dezordinii universale

Lucian VASILIU, mai 2001, Iași

Biserica
Cetățuia- Puieşti

Scanned with OKEN Scanner

BISERICILE DE LEMN DIN JUDEȚUL VASLUI

Doina Rotaru

Județul Vaslui păstrează un adevărat tezaur de artă și istorie – bisericile de lemn, reflecție a originalității și capacității de a crea întru frumos. Rezultat al unei mari răbdări, al unui "echilibru critic", în înțelesul pe care i-l dădea G. M. Cantacuzino, de sinteză și simplificare a formelor până la maximum de utilitate și frumusețe, lăcașele de lemn de pe teritoriul actualului județ Vaslui sunt expresia unei tradiții constructive străvechi, continui, perisabilă prin natura materialului din care erau făcute, reușind să viețuiască tocmai acestui fapt, oferind în același timp un aspect local și înrudit cu fenomenul ce s-a numit "arhitectura populară în lemn".

Legate incontestabil de existența sau inexistența unor materiale de construcție, de faptul că pădurea oferea meșterilor materialul cel mai lesne de procurat și mai potrivit pentru a-și dovedi simțul artistic și cel de creație, bisericile erau "durate" din lemnul " de pe loc" în sistemul "blockbau", cu pereți din cununi de bârne orizontale cu lipitură sau fără, încadrându-se în marea grupă a bisericilor ucrainiene, poloneze și slovace.

Se știe că Țara de Jos comasa între munți și Prut, aproape șase sute de sate libere, iar alături de gruparea Vrânceană, cea Bârlădeană, cu subunitățile Tutovenilor, Tecucenilor, Vasluienilor și a Bacăului era cea mai puternică grupare răzeșească. Agricultura itinerantă, caracteristică fenomenului de răzeșie cu un ritm agro-pastoral specific, era legată de defrișarea pădurii prin diferite tehnici: lăzuire, ardere, runc, jariște pe baza obiceiului pământului, iar urmarea firească a fost nu numai stăpânirea "locurească" asupra pământului și crearea unui fenomen de răzeșie secundar, ci și cunoașterea disponibilităților plastice ale lemnului.

Cele peste șaizeci de lăcașe de cult existente pot fi datate între sec. XVIII-XIX, dar nenumărate toponime, documentele emise de Cancelaria Domnească, elementele epigrafice (pisanii, lespezi funerare) sau iconografice (pictură votivă), mărturiile călătorilor străini ce au trecut prin Moldova, tradiția orală, atestă prezența bisericilor de lemn încă din veacul al XV-lea.

În ceea ce privește tipologia acestora, constatăm prezența planului dreptunghiular cu absidă decroșată cu trei laturi (biserica "Sf. Voievozi", sat Băbușa, com. Băcești), cu cinci (bisericile din satele Lipovăț, Cetățuia, Corodești), șapte laturi (Mănăstirea, Obârșeni-Vinderei, Ivești – azi dispărută), a planului triconic sau a planului rectangular cu absida altarului decroșată poligonală cu pronaos absidat (Voinești, Șișcani).

Planul și fațada, primul, rezultat al comanditarului și tradiției ortodoxe de a crea un spațiu sacru, cea de-a doua expresie a structurii interioare și a realului, au stat în atenția meșterului popular. Aportul estetic, înainte de cel voit decorativ, rezultă în primul rând din însuși modul de îmbinare și cioplire a bârnelor, din prezența consolelor în trepte, a îmbinării costoroabelor cu fruntarul, din prezența pridvorului, iar uneori din însăși fațada acoperită cu șindrilă la care se adaugă repertoriul ornamental, geometric și fitomorf, unele dintre motive fiind cu vechi rădăcini magico-religioase.

Scanned with OKEN Scanner

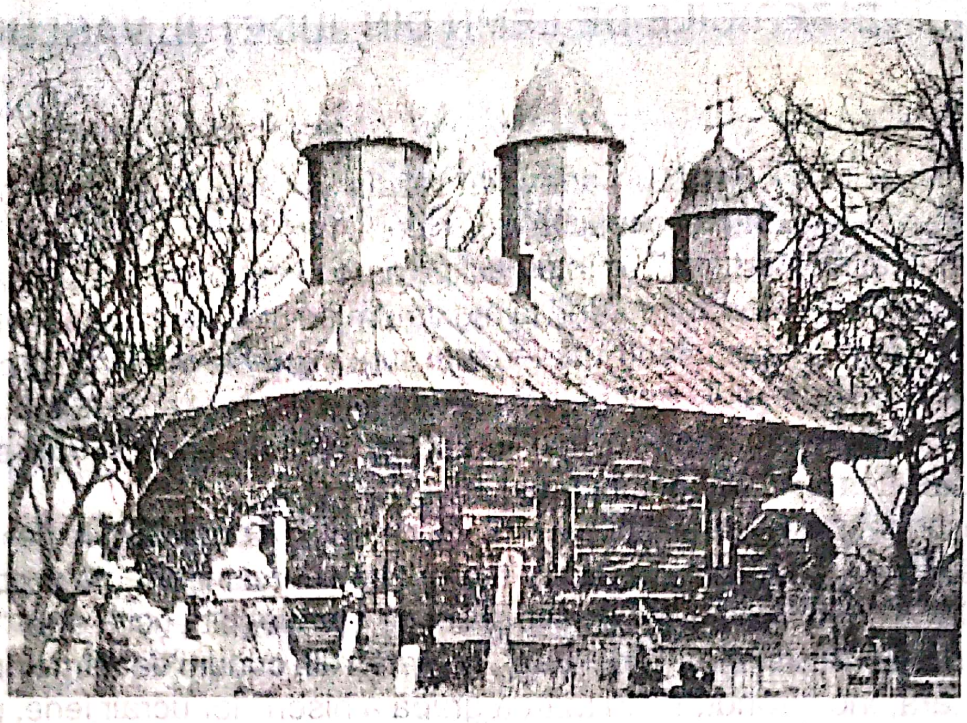

Biserica de lemn Balica-Ivăneşti

Aşezate pe tălpoaie de lemn şi pietre mari de râu, erau "îmbrăcate" în "chiotori" drepte sau în "coadă de rândunică", "puricite" cu sfredelul, prinse în cepuri de lemn de tisă sau cuie, pardosite sau "tăbănuite" cu scândură de brad sau foarte rar şindrilă. Acoperişul era în patru ape, coama lungă, din paie, stuf, fân, scânduri orizontale, dar mai ales din şindrilă sau "chiorpecă".

Construcţia echilibrată, armonioasă, încadrată într-un peisaj natural, de o "suverană noblețe", este înainte de toate mărturie sigură de străveche tradiţie. filtrat prin milenii de experienţă, meşteşugul construirii în lemn şi a decorării prin cioplire a ajuns la un rafinament fără pereche, la o perfecţiune de proporţii care răzbate dincolo de stângăciile fruste ale meşterului popular. Dar cel mai convingător "purtător de cuvânt" al artei meşterilor populari îl constituie monumentele însăşi, tehnica de construcţie, tipologia, decoraţia cioplită, zestrea de cărţi şi odoare, totul concură la demonstrarea acestui adevăr.

Câteva exemple de excepţie, ca acelea ale bisericilor de la Cetăţuia, Ştioborăni, Pârveşti, Cârţibaşi, Lipovăţ, Corodeşti, Căpuşneni demonstrează că meşterul a căutat şi a găsit soluţii proprii, specifice lemnului, începând de la sistemul de închidere al uşilor (cu zăvor şi manea) sau a ferestrelor cu doi cilindri de lemn ce excludeau prezenţa metalului până la iconostase, strane, jilţuri, sfeşnice, cruci de mână, chivoturi. Acest fapt atesta prezenţa unor meşteri specializaţi locali, precursori ai viitorilor "arhitectoni" ai veacurilor XIX-XX, precum şi a unei şcoli de pictură fie provinciale sau culte.

Expresie a perenităţii noastre în timp şi spaţiu, bisericile din lemn din judeţul Vaslui constituie un remarcabil tezaur de civilizaţie tehnică şi exprimare artistică, înscriindu-se cu notele sale personale în aria naţională şi europeană de valori. Lucian Blaga considera lăcaşele de lemn "printre cele mai preţioase şi mai fără de rezerve admirate produse ale geniului nostru popular" – parte integrantă a bisericilor de lemn din Europa şi de aceea, inventarierea, păstrarea, studierea, publicarea monumentelor noastre naţionale, a acestor comori de veche şi impresionantă civilizaţie a lemnului rămâne încă o prioritate şi azi.

Scanned with OKEN Scanner

PETRUȘ ANDREI

Îmi amintesc de vremea ceea

Îmi amintesc de vremea ceea
Când mirosea a mere coapte
Și-n suflet cu hiperboreea
Mă înveleam c-un colț de noapte
Iar la lumina unei stele
Visam și muza și femeia –
Sau numai una dintre ele –
Și-mi amintesc de vremea ceea.

La Piatra Neamț, furat de vise,
Îmi începusem epopeea
Ba chiar odată, pare-mi-se,
Până în zori am stat de-aceea.

O fată, asta altădată,
Într-o livadă brumărie,
Mi-a dat în dar să-mi fie dată
Podoaba frunzelor de ie

Și-odată treaba învățată
Nu se mai uită-n veci femeia
Dar asta a cam fost odată...
Și-mi amintesc de vremea ceea.

Robitu-m-au o viață-ntreagă
Când poezia, când femeia
De nu știu care-mi fu mai dragă...
Dar mi-amintesc de vremea ceea.

Dorința

Noapte, lună, cerul plin de stele,
Lotca legănată de un val,
În poieni se-nvârt în horă iele
Și se-aude sunet de caval.

E-o tristețe cu un dor de moarte
Și-o dulceață cu un gust de vin,
Parcă asta-i cea din urmă noapte
Ce-o petrec la Pontul Euxin.

Luna verde se-oglindește-n ape
Și dă viață unui gând păgân
Inorogii vin să se adape
La chemarea zeului stăpân.

Zboară-n ceruri ultim cârd de rațe,
Sus, în nouri, se deschid poteci:
"Vino, lună, strânge-mă în brațe !
Ca pe Li-Tai-Pe să mă îneci !"

MIHAI APOSTU

Chestiune de comparație

Zilele mele sunt calculate pe abac.
Am refuzat calculatorul
din clipa în care
nu a știut când m-am născut.
Icar privea dezamăgit spre lumină
Scufundându-se-n beznă.
Apropo, Prometeu
a ținut cont vreodată
de umbra luminii?
Dumnezeu a zis:
"Să se facă lumină!"

Nimeni nu a înțeles că
întunericul exista,
nimeni nu a înțeles că
era o chestiune de nuanță,
nu avea termen de comparație
și atunci
Marele Poet al Divinității
A fost să fie lumină
și s-a făcut lumină
pentru un echilibru cosmic
necuprins
în analele cunoașterii universale.

Scanned with OKEN Scanner

Tutankamon a plâns trei zile pentru Ra
și universul existenței sale
a fost o piramidă desperecheată.
Știți ceva? Arhimede
s-a culcat o singură dată în cadă.

Cale de rulare

Am citit 39 de tomuri de poezie
și aproape tot atâția poeți contemporani.
Nici nu eram trist și nici vesel,
dar mi-am zis, unde diavole
să mai pun și eu un poem antum ?
Ar trebui să construiesc
o nouă stradă
cu 40 de benzi de circulație,
ar trebui să mă enervez
de prea multă inspirație,
dar am făcut cu diavolul care
nu are nici măcar buletin de identitate,
am făcut o înțelegere
prin care el îmi va aduce
o jumătate de constelație de asfalt
pe care am s-o răstorn
peste cele 39 de benzi de circulație
transformându-le într-o uriașă
cale de rulare cu un singur sens.

La capătul străzii sinusoide
voi găsi cititorul meu
cu o bucată de lună în mână
citindu-mi o carte postumă.

Când fenicienii se-mbată

Când fenicinii se îmbată
sparg sâmburi de esență
venindu-le dorul de înviere...

Când fenicienii se îmbată
ploile lor udă tristețea noastră
spărgând sâmburi de raze...

Când fenicienii se îmbată
la noi vinul e pe terminate.
"Veniți la noi!" – strigă fenicienii.

Ne vom duce să ne îmbătăm
cu câteva trepte înainte de naștere
și vom sparge împreună
sâmburii de moarte.

Poem refuzat

Singur în mijlocul ploii –
vă asigur că ploaia nu are mijloc –
foloseam lacrimile norilor
pentru economia lacrimilor mele
citeam poezii nescrise.
Ce rost mai are să se scrie poeme
când sunt atâtea citite înainte de
vreme?

Un minut de tăcere

Odată am prins un minut de tăcere
și atât de mult m-a durut
încât am strigat din înaltele sfere
până ce mama înspăimântată m-a
născut.

Apoi am râs când veneau lângă ea
sumedenie de ochi necunoscuți
și mi-am zis în înțelepciunea mea:
așa li se-ntâmplă celor ce nasc și-s
născuți.

Nu m-a durut ploaia și nici piciorul gol
ce răscolea pământul în lat și-n lung.
Am privit pentru prima dată un stol
și de-atunci mi-am dorit să-l ajung.

Am început să învăț să umblu prin
lume,
știam că mi-i scris să fiu singur prin ea,
știam că nimeni nu vrea să-și asume

Scanned with OKEN Scanner

o povară inexplicabil de grea.

Mă jucam printre stele din vechime
căzute.
Pentru prima dată am privit în pământ
și cum nimeni nu era să m-asculte
am scris pentru prima dată, cuvânt...

Acum trăiesc un minut de tăcere
și am să strig ca atunci când m-am
născut
amintindu-mi cu atâta durere
cât de puține secunde sunt în minut.

IOAN BABAN

Alte ultime sonete

Nu mai e, cum știm, nici o salvare
din vârteju-n care am intrat;
vom sta între dorință și-ntâmplare
numai cu ceea ce ne este dat...
orice-așteptare trece peste fire
sticla aruncată purtând mesaj
plutește ca o tristă amăgire
pe marea fulgerată de miraj...
poate nicicând nu s-au încrucișat
două cărări ce duc spre altceva
corăbiile de mult au eșuat
nu ne mai poate nimeni ajuta
și nu mai e, cum știm, nici o salvare
între dorința noastră și-ntâmplare...

III

Trăim tot ce se poate, în clișee,
poate-n cuvinte-i frig și cenușiu
ca-ntr-o poveste-nchisă în sicriu
sau un învingător fără trofee;
ne supărăm pe cei care s-au dus
că au lăsat cărări tot mai puține
că-n jur nu mai găsim decât ruine
și nici nu mai avem nimic de spus;
desigur, multe nu ne-au mai rămas
și căutăm în urmă vinovații
c-au ridicat pe soclu-aristocrații
să stăm la umbra lor fără de glas...
dar într-un templu cu coloane multe
intrăm dacă avem alte veșminte...

IV

Poate a fost cândva, nu mai țin minte,
că multă vreme a trecut de-atunci,
pe când se-nfiripase tăcerea în cuvinte
și intrau păcatele-n porunci...
de unde au venit toate acestea
nici mai târziu nu prea m-am dumirit;
trudim mereu să re-nnodăm povestea
unui spectacol tot mai vlăguit;
dar în hățișul ăsta, tot mai des
noaptea se lasă ca o cucuvaie
cu cântecul tot mai neînțeles
ca o strigare-n lumea fără straie...
e mult de-atunci, nu-mi aduc aminte
cum a intrat tăcerea în cuvinte...

VI

Am asistat la ultimul proces
fără să știu ce fel de judecată
s-a mai înfăptuit ultima dată
de când în sală n-am avut acces...
cei îmbrăcați în haină preoțească
încremeniți ca cioclii-n ritual
erau bătuți de-un vânt torențial
când da dreptatea să se împlinească...
în jur o lume-ntreagă dormita
sub un potop de vorbe verticale
iar vinovații tremurau agale
știind că nimeni nu-i va condamna,
că până la o dreaptă judecată
doar nevinovăția-i condamnată...

Scanned with OKEN Scanner

MARIA BACIU

Melancolie

te strecori printre înțelesuri
rătăcind ca o adiere
care îmi învinge simțurile

mă prăbușesc peste umbra ta
o îmbrățișez
și simt caii galopând

încep să plâng
zăpada trupului tău
trecută de orizont

Dimineata

dimineața coboară din pat
se prăbușește în mine
cu stoluri de păsări
cu vulturi aprigi
adormiți peste noapte
în blănuri de veverițe

dimineața mă acoperă în valuri calde
nimic nu se repetă

plutim împreună
ne naștem împreună
ne numim
și ne lăsăm în voia capriciilor
pe un râu blând
adormind lunecând
pe clipa fericirii noastre

ne trăim împreună
clipele împletite și fierbinți
ale răsăritului nostru de nemurire.

Cântec de dragoste

Hai și mă-nvinge
Hai și mă ia,
Cât sunt lumină de stea!

Privirea arde
Sub mângâieri
Cât șaptezeci de poveri;

Ce veșnicie
Prea răcoroasă
Porți peste palma frumoasă,

Că-mi face febră
și-mi dă putere,
iubire cu gustul de miere ?

Scutură ziua
Să veșnicească
Dragostea asta cerească!

Destin

mi-am trăit până la capăt fericirea

păianjenii au venit în urma mea
să țească pânza iluziei
că m-aș mai putea întoarce acolo

am bătut drumuri
cu soarele în față s-au în spate
m-am rostogolit
am mers pe brânci și pe cărare lină uneori
am sărit dintr-un vârf de pisc în altul
am trăit sărbători
am petrecut la groapă morții mei dragi
am fost răstignită
și am fugit de pe cruce
în valea plângerii
toate izvoarele și-au mutat curgerea
în mine

am înflorit în iubirea cea mare

ce-aș mai găsi
dacă m-aș întoarce plină de drumuri
în locul
unde mi-am trăit până la capăt
fericirea?...

Scanned with OKEN Scanner

DAN BARBU

Rugăciune

La "Oda în metru antic"

Iarna paște dintr-o vază cu crizanteme
îngândurând aorta mea latină
cu cearcănele sfârșitului de veac
pe bătăturile florii-soarelui
Exilata democrație prăbușește
sfinți pictați în anotimpuri suferinde
și aceasta mă întristează PRINCIPE.

De aceea, pe noi nouă redă-ne.
Zăpezile zdrobite
de zarea norilor zănatici
licitează inima impozabilă...
Dâre de sânge acoperă solstițiul
brodând câmpiile cu promisiuni
Mai la deal de răsărit
Ziua este plină de case românești
Și aceasta mă întristează PRINCIPE.

De aceea, pe noi nouă redă-ne,
Lumii rămân cei mai vechi luceferi
însinguraţi în ochiul meu târziu
ca mirii ademenind învinsele coride.
Ortografia durerii duce greul
în tipografii. Cățeaua destinului
latră prin sufletul pustiu.

Clinchetul tâmplei fosnește
bulboane de indiferență.
Stropite cu var toate par ca ieri.
Și aceasta mă întristează PRINCIPE.

De aceea pe noi nouă redă-ne.

Pe pragul amurgului văd îndoiala frunzei

Poeții sunt remorchere
De frunză pelină
Ce trag după ei păcatele lumii.
Nu vă sfiiți să dați
mâna cu ei.
Dumnezeu le clătește inima
Cu mirosuri de iertare
Pieptănată cu îngeri.
La rădăcina ușilor tristețile sunt pline de păsări.
Este vremea să ne rugăm
în sângele lor.

Eu păstrez timpul

Demult am uitat să plâng
Pe silabele unei duminici.
Nici păsările nu mai șterg lacrimile sângelui.
Gândacii ca niște parabole
triste incendiază obiceiuri
Bucurând uitările
Cu drumuri mai lungi.
Și totuși eu îmi păstrez
sângele, chiar dacă astăzi
plouă și otava oceanelor
a intrat în mine.

Prin terciul sfârșitului de veac

Pe umărul zilei picură
Râturi de porci

Frumusețea se joacă
Cu umbra proștilor

Volume de oase incendiază
Statuile descântate
Cu imnuri amnezice,

în roaba tristeții
epitafurile sângelui grohăie
mâlul ideilor
ademenind alte inimi
în numele democrației.

Scanned with OKEN Scanner

LEONARD CIUREANU

Te bucuri ?

Te bucuri la cheremurile
îngerilor care se hlizesc ?
Clepsidra urlă-în van.
Pe mai departe rătăcesc.
Moare în mine timpul profan ?

O clipă doar
și sentimentele curg
prin peniță iară.
Cerneala spală noaptea
în călimară.

De dragul tău aștept
Ca să dau chix.
Orologiul bate în mine
Unu fix.

Stoicism

Eu am fost dizident
într-un oraș necunoscut.

Tu ai fost bolnavă
Rătăcirilor mele.

El a suportat cu stoicism
Nopți și zile de cenușă.

Ea nu era atunci
în sala de așteptare.

Noi, voi, ei
și ele trebuie
neapărat să fim dizidenți
într-un oraș cunoscut
în lume?

Absență

Poate mergi după cai verzi
Pe pereții cafenii.
În repaos
bleagă clipă
umbli prin mine
absență pe străzile pustii.

Și mi-am băut
toată singurătatea
din aripă,
am mușcat așa
cum vântul mușcă
în zadar
la porțile tăcerii.
E amar.

Focul

Nopți și zile în grabă ard.
Vântul șuieră în portiță iar.
Eu îs mahmur pe bulevard.
Cine zvârle inima pe jar ?

Iarăși crângul acru de cuvinte
arde-ncolăcit în flăcări vii.
Birul sufletului urmărind
morminte
Se pierde în nimicnicii.

În toate, Zeus, ard păcate,
dar unde-i dorința mirosind a
fum,
a soartei mereu insomnii
înstelate?
Tremuri de visuri realitate de
scrum!

Prin bordei de silabe uscate
Clipă vădană, satană
Se freacă în beznă arate
A cărnurilor hrană.

Scanned with OKEN Scanner

MARINA COSTEA

Sfîșirea de noapte târzie

Mi-ai stropit sufletul cu divinitatea luminii.
S-a înnoptat în trupuri și-n gânduri de seară.
Din puterile murmurului sfânt e chinul ce mă usucă-n
vremi și-n pământuri de ceară.

Înveșmântată clipă de ger
adierea de turle coboară prin mine
fantome ce-mi separă misterul.
Aș hoinări în singurătatea albastră
să pot locui inima ta
unde corul se amestecă- mine
cu apusul lugubru al resemnărilor
unde moartea îmi împerechează destinul
și-l zăvorăște pe cele mai sălbătăcite divinități.

Migrează-n mine dorinți nesătule,
migrează-n mine dorinți defuncte,
plutirea ruginită a marginilor de vieți
prin cuvinte.

E o ființă prea tristă în câmpul stelar
și mă privește peste sentimentul învinsului
cu acea sfințire de noapte târzie
unde idealurile-mi vor fi zdrențuite de timp.

Și-n sufletul tăcerilor te vei strecura
ca o floare a dorințelor cutremurate
de o singură privire ce locuiește în distanțe catifelate
ale întunericului, precum o amintire uitatăîn
pocaluri de zori și-n carnea ispitită a clepsidrei.

MIRELA EMANDACHE

Prețurile zeilor

Prometeu a început să iubească lanțurile.
Privea indiferent la vulturul lui Zeus...
Beat de propria lui legendă,
îi plăcea să se înfrupte zilnic
din ficatu-i cu gust de mitologie...

Scanned with OKEN Scanner

VASILE EMANDACHE

Amintire cu ploaie

Hurducându-și vorba
Plecase tata pe umeri cu o sapă
Ca un adânc de piept oftau salcâmii
Iar ziua abia se mai târa prin apă
Ploua departe și aproape
Stropi de nădejde se prelingeau
În secol peste tot
Iar gândurile mi se adunau sub frunte
precum soldații sub un cort
Ploua...

Întunericul începuse lin să se desfoaie
Degeaba încercam să-l chem pe tata
Satul era mut
Chiar și biserica
Își îngropase clopotul sub ploaie...

Hurducându-și vorba
El s-a întors într-un târziu
Să-mi spună doar atât:
Ce te uiți? Nu vezi?
Nu mai am sapă
Mâine ne mutăm la oraș
Ploua încet îmi era frică
Iar noaptea abia se mai târa prin apă.

Dacii: Primirea fiului

Pe cărările răcorite de toate tălpile
Ieșeau din oasele răsucite cu smerenie în pământ
Se-nșirau după arbori ca după secole
Și la semnalul celui mai vârstnic bob de grâu
Băteau în toba cerului cu săgeți...
Și dacă mistuite de înălțime atunci
Fiecare săgeată în picături de ploaie se preschimba
Fiul cel vrednic ascunzându-și plânsul în iarbă
Pe poarta sufletelor putea intra.

Alarmă

Prelunga poluare bântuie
Cireșii din livezi
Pământul nu o să mai nască flori
Iubirilor din lume
În alcătuire de zboruri
Și păsările se preschimbă-n praf
Iar mările de teamă
Se învelesc cu spume
Ne amenință o melancolie
A soarelui civilizat
Zorii zilelor lucesc
Ca niște butoane de alarmă
Dar ce folos
Doar ploile primesc poruncă
Să ude aerul acesta
Ca un închizător de armă
Și era atâta vară
În cireșii din livezi
Unde același aer
Copilărea printre albine
Unde un vis al ierbii
Pe care-l puteai vedea
Improvizând planete...
Din mine, din tine...

Scanned with OKEN Scanner

ION ENACHE

Marele plan

Papirusul se recoltează noaptea
și se lasă o vreme în glugi.

Tot noaptea e dus la ateliere
unde lujerii fragezi suferă:

procese de prelucrare
asemeni organelor
de faraon.

Cu ajutorul unui ascuțiș
tulpinile se taie în fâșii cât mai late.

Pe o masă fâșiile
sunt înșiruite
cu marginile suprapuse.

Un praf obținut din scoici roșii pisate
presară conturul peștelui-calcan

Un ciocan de lemn bate amănunțit...
până fâșiile își intră în sine

După un scurt proces de uscare
se șterge planul cu un triunghi.

Se încrustează un profil de bărbat cu
ambii ochi de aceeași parte
după care
planul în formă de sul
ajunge
sub privirea expertă a zeului Cap-de
hienă...
Încep coșmarele Marelui Plan:
portret – calcan.

Proprietar de imagini

datorită unui proces de alterare
lanul; stropit cu maci; din spatele pupilei
devine o nișă
de abator,
de benzi rulante atârnând în cârlige
tauri uciși;
cu pielea dată peste coarne.
în planul, ce, reflectat,
o păpușă scutură în palmă semințe de
mac, ochi pentru
omul ei de zăpadă...

Pe sub barierele ridicate
trec sentimente urmărite de anvelope.
Dar frământările tale încă nu se
justifică

Lancea cu vârf de apă a omului de
zăpadă
Străpunge mărăcinișuri de soare,

Metafizica uitării

Eros se afla într-un sens giratoriu
și împrăștia vectori
și săgeți indicatoare.

Regele Minos, care era și el Minotaur,
A poruncit lui Dedal să-i sape
în minoicul său encefal
un labirint ideal.

Ariadna învățată de artistul Dedal
întorcea cu o rangă suavă celule
pe creierul tatălui său.

Eros a descoperit lui Tezeu
grota pe unde se intră în somn,
era prea târziu:
sinele regelui-Minotaur
a fost ucis.

Dedal ajutat de fiul său
Au tăiat cămășile celor două euri
Ale lui Minos.
Numai Icar a nălucit spre conștient.

Scanned with OKEN Scanner

Icar -ykarus

Ce fel de ceară o fi fost aceea
Care lipea penele de păun
Pe aripile de scândură
Legate de brațele lui Icarus ?

Sau brațele lui erau oblojite
Cu fuioare de cânepă
Sau pene de curcubeu erau
Prinse între ele cu smoală ?

(Se spune că El s-a prăbușit
în somnul mării).

Sau rugul cuvintelor
Pe axa lor antică
s-au înfășurat în alt sens ?

Metafizica bucuriei

Fiecare vrem să ucidem.
În fiecare din noi
e un fel de Tezeu,
dar mult prea repede
pe hărțile Ariadnei
murim.
Nu avem timp să descâlcim
firul.
Plouă din ghemele Ariadnei.
Icar cu aripi de petale
Se prăbușește în soare.

În labirintul din fruct
ne așteaptă semințe
inexplicabile.
Grădina lui Minos râde
Când din labirinturi de ceapă
încolțesc coarne de Minotaur.

Spre quaternar

Flota cocorilor alunecă spre-o vagă primăvară.
Pe terase de proces verbal fără ștampilă
Se urcă în cargouri "ieftina" mea țară
și s-aude pitpalacul jos în codrii de huilă.

Drumurile-n raft împăturite, mucegăiesc la fosta cotitură
În istorie Andreea Esca scrie încă-o filă
Țăranul neaoș azi cu alți țărani se-njură
de s-aude pitpalacul jos în codrii de huilă.

Unghia plugului pe verticală ară,
Ogoarele nu vor să-nghită: suava, ultima pastilă
Chiuie un tren la nuntă ca-ntr-o gară
De s-aude pitpalacul joc în codrii de huilă.

Satele cu etichete din comuna primitivă
Cu dinți de pachiderm își ară glia infantilă,
Guvernele iau forma vasului de fiert colivă
Și s-aude pitpalacul jos în codrii de huilă.

ELENA STELA LEUȘTEAN

Înlăuntru

Înlăuntrul muntelui
peștera de munte,
înlăuntrul apelor
peștera de apă,
înlăuntrul focului
peștera de foc,
înlăuntrul cuvintelor
peștera de cuvinte,
înlăuntrul Evei
peștera de timp,
înlăuntrul înlăuntrurilor
săpături în oglinzi.

Scanned with OKEN Scanner

Odaia aceasta

Odaia aceasta
și-a deschis fereastră
în fiecare perete
și eu nu mai pot
să-mi ascund
rușinea,
singurul vișin
ce nu l-am uitat
acasă.

Încep să-mi amintesc
pasul pruncului
în geometria tăcerii.

Uneori

Uneori
Sprijinindu-ne de ceață
Mai facem un pas
înlăuntrul
piramidelor-dialoguri
din cuiburi lichide
pierzând
prin porii dilatați
albușul
propriilor centri
de greutate.

GRUIA NOVAC

Ruga regăsirii

Te-am regăsit într-un pulsar apatic,
Indiferența Ta era un semn morbid
Din care visele reiau galactic
Și urna-nfricoșări năștea vid.

Te-am renăscut, văzându-mi strălucirea
De diamant orbit în ochi domol,
M-a lecuit de Oameni – de rănirea
Unui Puternic ce fluieră în gol.

Te-am ascultat și-am priceput mirajul
Alunecării către rarul salt mortal,
Ne-om întâlni și mâine – tot la vernisajul
Expunerii fidele de coșmar total.

Ne vom găsi în orice zi din Clipă,
În orice luminiș al unui lan sărac –
Hai să gonim mormântul, chiar în pripă,
Și să-ngânăm doar valul de pe lac.

Hai să dormim un somn neîndoielnic,
Visând un parc senin, plin de ninsori.
Și-dacă vei albi-va fi părelnic,
Și-de Te voi iubi-Tu-n gând să mă tot mori...

Sâmbure urban

Încerc respirarea-n orașul de curve
În care mai suflă trotuar îndoit
Oraș tresăltat în muzici, de unde –
Am plecat, m-am întors pocăit

Încerc înțelegeri în mirese nomade
Femei-dedesubturi, femei făurar
De multele visuri din zilele fade
Prin somn sau imagini de star

Încerc amintirea Femeii-luceafăr
Al cărei destin e să piară uitat
Destinul sufocă doar floarea de nufăr
Trecutului nufăr... Luceafăr ratat...

Devenirea întru o prințesă

(unei singulare Prințese)

Și din noroi în tot prea mult gunoi
Și din durere iarăși în durere
Am fost cu Tine – ca să fiu 'napoi
Acum sunt singur - pentru-a fi Tăcere

Scanned with OKEN Scanner

Și din Credință în altă grea Credință
Spre-un Absolut ce nu mai are-alai
Ne-a împletit pădurea-n suferință
Acum sfărâm copacul ce Tu nu vrei să-l tai

Și din nepur în prea târziu impur
(când vom scurta prea scurta Neființă?)
Statornic ciurul voi tăcea să-ndur
Acum mă tac – acum sunt juruință.

Și dintr-un an (cinici idilici anii...)
Și dintr-o Clipă înspre Ternul mut
Vei naviga în grota unei stranii
Abia simțite voci ce m-a durut...

Revolta omului amnezic

Unde ești, Dumnezeu de nimic?
Unde stai, uriașule mic?
Mă cobori într-un gol uriaș
Când voiam să urmez niște pași...

Unde ești, Dumnezeu fără vânt,
Unde mori dacă nu ai cuvânt
Mă ridici peste-un val izgonit
Când credeam, înviat, c-am murit.

Unde ești, Dumnezeule-Soare,
Unde-ți este Lumina de lut
M-ai chemat ca un fulg, ca o boare
Și-acum Clipa Tu vrei s-o sărut.

Nu mai sta, Dumezeule fulger,
Nu-mi strica izbăvirea de-o zi
Du-mă iar către Diavolul-înger
Să mă ard în izvorul ce-l știi.

Nu-mi sta-n minte și suflet, dă-mi timp
Să usuc izgonirea din brazi
Să aprind prometeicul nimb
Să mă uzi, să mă cazi, să mă arzi...

VIOLETA PASAT

Exercițiul memoriei

Lângă ochiul meu,
Tâmpla pietrei
Părul ei gri, tâmpla mea oranj,
Buzele mele verzi
Gura de pământ
Alungindu-se neînchipuit
Între coperți de pământ
mâini rugătoare.

Împrejur,
viața ca o frază umilitoare
topogan fosforescent
pentru omul gropar.

Nu dispera

Ziua se-ntinde, ca un animal vlăguit
peste mine.
Limbile cunoscuților
se răsucesc precum
panglicile găurite de telex.

Nu dispera,
învață să supraviețuiești
șurubăind
în burta mașinii
ce toacă-n neștire
rețete perfecte de fericire.

Umbra bușteanului

Umbra
mereu țintă a ispitelor
împrejur, zăpada ucisă
în burțile ulcioarelor portocalii.

Adu-ți aminte
de mâini rugătoare
de ochi chemători,

Scanned with OKEN Scanner

de cicoare,
când argintul scânteie
în pocale domnești.

Ai să găsești alături, lângă tâmplă
versuri postume
peste care va zumzăi
bucuria revelației.

Călugări grăbiți
vor aduna din cochilii
pașii virginelor Marii
în Duminica de Rusalii.

Uitarea

Dintr-o nesătulă dorință
a ipoteticului,
zilnic,
memoria recurge la trucaje.
Precum mâna chirurgului
învățând bisturiul
să rumege
țipătul tot mai adânc
al sângelui.

MARIUS PAVELIUC

Vă propunem un poet

Vorbele mele au rănit amurgul,
Cariile rod în scoarța apusului
Cerul e un minereu cu sufletul dezosat.
Frunzele cad din mâinile imensului,
El pleacă și soarele rămâne-n urmă.
Norii îmi fură trupul și-l îngroapă într-o peninsulă a timpului.
Copacii sunt schelete spânzurate-n linia orizontului.
Sunt o remușcare împietrită în aburi și simt cum amurgul expiră durere.

Soarele – lamă care taie timpul, filtrează lumina.
Ziua – mână fără degete se împiedică de oasele cerului și geme surd.
Îmi zăresc sufletul – gaz solidificat,
Și aud pașii vântului ce reflectă privirea toamnei.
Soarele vorbește-n dodii.

Identificare

M-am identificat: sunt un ansamblu.
Pichet diurn.

ROXANA VASILE

Sub semnul zodiilor

Merg. Habar n-am pe unde
Că prea sunt frunză
În bătaia vântului.

Poate am devenit prea mult sora
Acestui arbore
Pe umerii căruia se confesează cerul
În mii de nuanțe.

Pătrund în ora fumurie
Și ea mă naște, născându-se pe ea.

Urmez aceeași cărare
Născocită demult.
Sunt flămândă:
S-a copt cerul.

Și totuși,
uite,
Îngheață nisipul în clepsidră.

Odată, demult

Am avut odată umbră.
Pe vremea când umblam în patru labe
Și veneram un zeu pe fiecare frunză.

Am fost odată viață.
Demult, când încă îmi striveați numele
Între urechi.

Scanned with OKEN Scanner

Am avut odată pene.
Pe vremea când veșmântul orizontului
Îmi îmbrăca privirea.

Am fost odată zbor.
Demult, pe când umblam pe la uși
Căutând cuvinte
Prin ceasurile carbonizate.

Primul pas

Focul este o construcție veche
Nuclelul pământului.

Pământul – nucleul albastrului.

Sfera gălbenușului – nucleul oului filosof.

Sufletul – nucleul clipelor
Căzute-n fântână.

Focul este o construcție veche.

Noi suntem o traiectoria incertă
Între două nuclee.

Unde-i Dumnezeu?
La graniță.

Fără cuvânt

E răstignit copacul vremii
În ochiul nenăscut.

Privesc în toate părțile deodată
Și nu știu să fac suma unghiurilor.

La poarta tăcerii nu trec frunze.

Prin poarta răstignită de cer
Ochiul nu răzbate.

Căzută din timp
Tăcerea – o ultimă frunză.

VASILE VECINU

La capăt de copilărie

La capăt de copilărie
Cineva mă sărută în vis
Cum aș îmbrățișa imaginar iubita,
mama...

La capăt de copilărie
urlă lupii, corbii-și fac hatârul
încât uit unde mi-e capul sau
până unde mi se-ntind picioarele...

La capăt de copilărie
cu un zâmbet de gând înving furtunile
fără a stârni câinele de peste gard
dacă nu are nimic cu mine...

la capăt de copilărie
mania majusculei anii
neștiutelor copilării...

și cum surprize mai sunt
fiecare cu dumnezeii săi.

Printre degete

Multe scăpăm printre degete,
în primul rând aerul.
Apa și mângâierile alunecă
din amânare în dilatare
când sărim cu pașii
peste puncte prin gol.
Umbra nopții n-a jucat toate farsele.

Uneori

Uneori rămân statuie
cu toate cuvintele
izvorâte din inimă
prin rădăcina minții,
încât limba împinge
în maxilarele blocate,

Scanned with OKEN Scanner

încât emoția înzăvorăște buzele
pe dinăuntru, dar
înghit în sec cu ochii
pentru altădată.

În singurătate

când ne depărtăm în singurătate
avem impresia că respirăm încet
dar respirăm al naibii de în plus;
fără părere de rău ne ambiționăm
în propria dreptate –
ce ne pasă de alții, rămânem tot tineri
la fel de frumoși, încât părinții,
mai ales mamele, nu îmbătrânesc
niciodată,
încât frații și ceilalți ne uimesc
adeverind poveștile dilatării elixirice.

Psalm

Refren în respirări. Preludiu.
Cu fruntea te salut om bun'
să mă ierți ca mama-copilă zâmbind.
În oglindă recunosc adevărata umbră
care nu vorbește, nici ochii nu mint
intrările, clipa sau cântecul,
măsura tic-tacul, unduirea apei,
aerul, grija, clepsidra,
delta palemei – diagrama inimii,
drumuri, destine sau fluvii.
Răbdare, din sinceritate n-am spus totul –
Se mai întâmplă, serioși să fim.
Dorindu-mă cântec mereu
Nu fac politică sau religie,
Meditez statornicind poezia, veghez
Ca un steag în dor de aripi
Fâlfâind a alb.
Dorința de Pace – religia viitorului.

FLORINA ZAHARIA

(el nu a vrut să mă doară m-a cusut încet)

o vedeți ea e tipa cu bretonul cald care îți dezlipește
și pielea de pe suflet du-te naibii
cumințenia ta întunecă ciorapul fin
n-auzi dispari de-aici cu înduioșarea ta îmbrăcată
tot timpul în iasomie orhidee și vanilie
cu gemetele astea albastre când eu mă bag cu copilărie cu tot
în tine tu florina zgârii hotelul cu sângele.

alexandru
(aruncă-mă în poezia asta vreau să mă întâlnesc cu el)

când nu mă uit te toci mărunt te împingi în pușloaica scăpată din literă.
ea și-a agățat șoseta în visul tău. și-a dezlipit serbarea de pe caiet
pentru tine iar tu îți faci din sânii ei șervețele de îmbibat primăvara
o-nțepi aici aici și aici în curtea pătrată a sângelui ei miroși ghioceii.

Scanned with OKEN Scanner

(ne-am împăcat boțindu-ne fiecare o jumătate de oră de carne. pe ea o doare cum îi șterge el vârful sânilor cu șuvița mea de păr)

ai expus pe tarabă jucăria uitată a cuvântului ei fructele umede
trotuarul albastru și ai umplut-o la loc cu brațul tău moale. o vioară
i-a sgâlțâit sărutul în gură. ah ah ah inima ta întinsă sub tot ce scriu
țâșnește. alextandru s-a întors la mine acum îmi încălzește patul
cu fiertură de albăstrele gălbenele și maci își stoarce șira spinării
în palmă apoi arată cum respirația lui merge numai pe ața respirației mele.
el îmi prepară aroma lui la storcătorul de fructe îmi dă să beau
ciocolată cu tatuaj cald din cana albastră.

cu această poezie vă arăt patul dublu tresăriri
colțișorul plin de rugăminți pânza perforată cu suspine
și cele două săptămâni de vene fine călduțe

(cu această poezie voi înțepa pielea cuvintelor
voi ucide în fața voastră ceea ce nu ați atins niciodată în mine)

mami

(un kilogram de ceareăne și pielea ei nu mă mai încălzești)

ar trebui să mă fac mamă
să devin fiica mea
să mă cresc cu grijă
să-mi bandajez genunchii și ochii
să adun lacrimile în sticle de băutură și să așez în raft plânsul
(pe ani zile ore boli)

ah sunt fâșii fâșii fâșii fâșii fâșii fâșii fâșii

copilăria mă strivește rău de tot mi-am legat părul cu cordonul ombilical
de astăzi învelișul nu mai există carnea a fost îndesată într-o sticluță
și aruncată în două trei cuvinte. de astăzi sunt foarte singură.
vă spun: când pierzi o ființă e ca și cum ai merge cu spatele prin întuneric
e mai mult decât te-ai pierde pe tine.

ah sunt un kilogram de fâșii fâșii fâșii fâșii fâșii fâșii fâșii

oare voi reuși să târăsc după mine moartea
s-o chinui și-ntr-o zi să o nasc ?

Scanned with OKEN Scanner

Sânge pe-ascuns
(când plângi cu ochiul închis ca să-mi speli respirația pe dinăuntru)

când am nevoie de tine nici nu știu ce să fac
să mă deschid
să las mirosul să mângâie o altă piele din mine și din tine
sau să îmi țin mâinile înăuntru speriată
să îmi ating scrisul cu un fel de sânge pe-ascuns

ce să fac dacă tu ai înăuntru o altă piele din mine și tine
sau să îmi țin mâinile înăuntru speriată
să îmi ating scrisul cu un fel de sânge pe-ascuns

ce să fac dacă tu ai înăuntru un scris micuț
iar cuvântul nu mai iubește nici un alt cuvânt.

Copila cu părul de forma inimii
(mângâiată brunetă cârnă frecându-și trupul de șapte metri de poezie)

se formase sub ea mormanul de poezii din ce în ce mai străine
scrise cu inversarea mâinii ei cu buzele întunecate astupate de sâni
mângâiată de la stânga la dreapta de manuscrisul cu degete crăpate
al lui cassiantraiandorian de frângerea înăuntru a sexului unei copile
de câțiva ani
mângâiată tot timpul
la nici douăzeci de ani rupea obiectele vechi și le înlocuia
cu un început de cuvinte cu înăuntrul care începea undeva în adânc
la prima tăietură de carne

nu-i pasă plămânul stâng ia aer de la un prunc de șapte luni
și pielea lui șuieră ceartă și zgârie

alextandru
(ia uite inima lui făcută afiș țintuită de perete cu patru călimări)

ei priveau cum îți așezi trăirile în dezordine pe masa de lucru
și înțepi în vârful stiloului toate balonașele cu respirația mea

nici n-am mai văzut alextandru a atât de sensibil
la sânul ei țesut din picături de ploaie torențială.

Scanned with OKEN Scanner

îmi trimit ce scriu (ce să-i faci autobiografia cu mameloane de sirop
traversează cu greu acest anotimp)

am început să scriu pentru mine mi-am înfipt limba sub rochița paginii.
viața se dezbracă în fața mea și-și dă cu poemul parfum pfu pfu îmi miroase
frumos groapa. ai grijă să mă închizi cu cheia într-un catren să-mi asculți
la ușă icnetul atunci când mă penetrează versul descheiat la prohab.
îmi dedic o crâșmă de rânduri mâzgălite direct pe venelevin carnețele
frecându-se de vârful degetelor.
vreau să nu-mi scriu ziua când am tăiat din mine un pupitru
de împerecheat viața cu moartea.

Biserica de lemn din Căpuşneni

Scanned with OKEN Scanner

GRUPAREA mold ART '98

Membrii fondatori ai grupării mold ART'98:
Doru ISTRATE, Paul OLARU, George LETEANU şi Costică ONUȚĂ

Scanned with OKEN Scanner

Timotei BĂTRÂNU

S-a născut în comuna Bălăureşti, judeţul Lăpuşna.
Copilăria şi-o petrece la Nemţeni.

Studii:
Colegiul de Arte Plastice din Chişinău - 1969.
Specializare de 3 ani - Academia de Arte Plastice, Tbilisi.

Din anul 1971 participă cu expoziţii de pictură în ţară şi în străinătate: România, Bulgaria, Bangladesh, Austria, Sri-Lanka, Germania, Israel, Paraguay, Franţa, SUA, Cehia, Slovacia, Rusia, Lituania, Belarus, Ucraina, Letonia, Cipru, Grecia.
Din mai 2001 este membru al grupării mold ART' 98 şi expune alături de grupare, la Galeriile fondului plastic din Chişinău, Republica Moldova.

"Creaţia pictorului T. Bătrânu prezintă o permanentă ascensiune pe verticală în procesul de însuşire a limbajului plastic, de depăţire a tradiţionalului în vederea atingerii unor cote superioare ale expresivităţii artistice şi semnificative. Pentru artist tema, structura compoziţională, linia, culoarea sunt mijloace artistice esenţiale ce formează specificul irepetabil al imaginilor create de el şi îl plasează favorabil în cohorta pictorilor moldoveni ale căror aspiraţii de creaţie sunt îndreptate spre cucerirea unor noi înălţimi artistice"

Constantin Spânu, doctor în studiul artelor

Scanned with OKEN Scanner

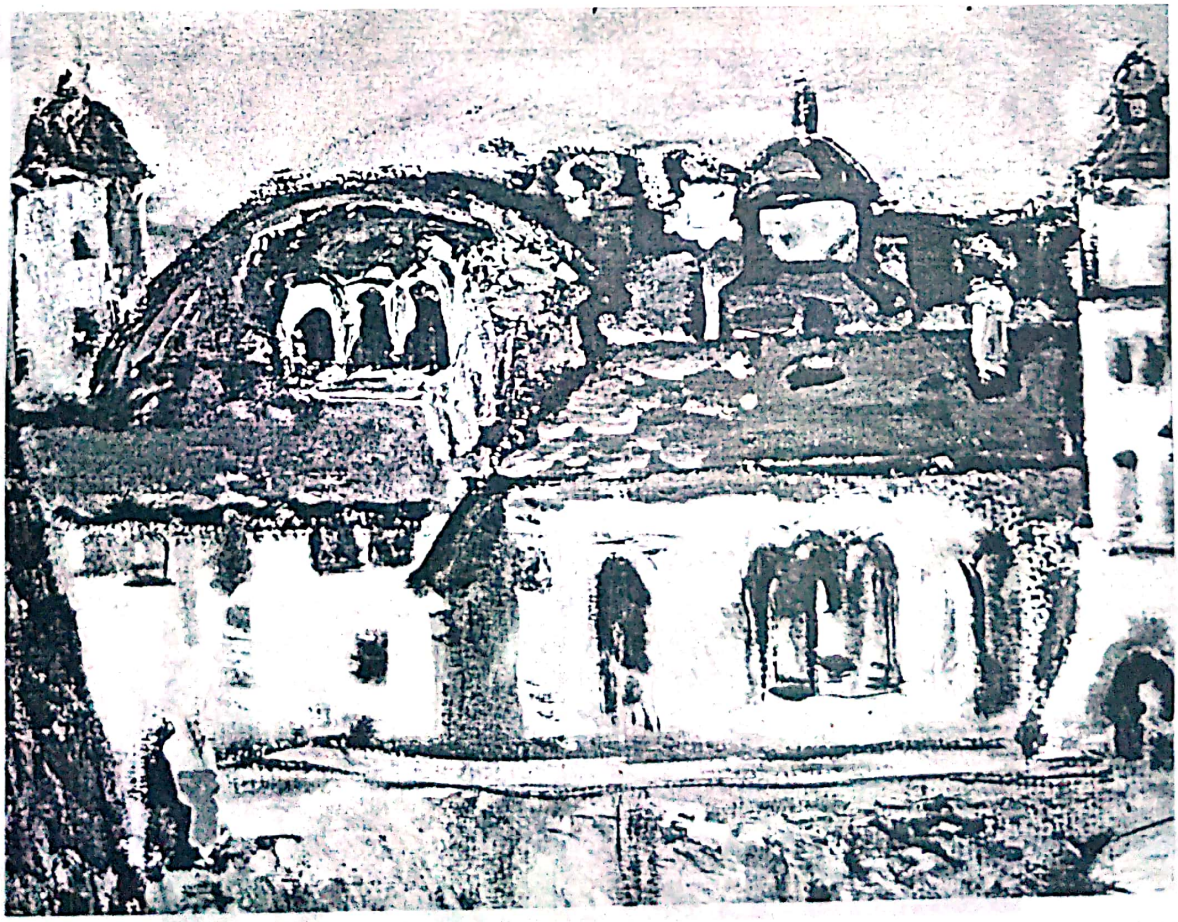

Scanned with OKEN Scanner

Doru ISTRATE

Născut la 24. martie 1954 în comuna Munteni de Jos, Vaslui. Absolvent al Şcolii de Artă Vaslui, activează începând din 1985 în cadrul cenaclului "Arta" al UAP.
Tehnician restaurator pictură murală, monumente de epocă, participă parţial sau integral la pictarea sau restaurarea mai multor edificii de cult: *Catedrala Episcopală, Galaţi, Biserica monument "Sf. Spiridon", "Vovidenia", Mănăstirea "Gologanu", "Adormirea Maicii Domnului", Piscu, "Sf. Antim", toate din Galaţi, "Sf. Arhangheli", "Sf. Nicolae", Catedrala veche "Sf. Ap. Petru şi Pavel", Catedrala Libertăţii "Naşterea Domnului", toate din Brăila, Mănăstirea "Lainici", Gorj şi Mănăstirea "Pasărea", Bucureşti.*
Membru fondator al Fundaţiei neomoderniste "Sf. Ev. Luca" şi al grupării "mold-Art" 98.
Participări la expoziţii naţionale şi internaţionale:
Anuala cenaclului "Arta" al UAP, sala "Arta" a Muzeului Judeţean "Ştefan cel Mare" Vaslui, 1985-1998;
Salonul naţional de pictură "Virtuţi plastice ale peisajului românesc", Muzeul de artă Medgidia, 1986;
Salonul naţional de pictură "Virtuţi plastice ale peisajului românesc", Galeriile "Arta", Constanţa, 1987;
Expoziţia naţională de pictură Casa de Cultură Medgidia, 1989;
Expoziţia Cenaclului "Bacovia" Bacău, 1990-1991;
Expoziţia de pictură organizată în cadrul Festivalului Internaţional "Nufărul Alb" Cahul, Rep. Moldova, 1995;
Expoziţia personală, Camera de Comerţ, Vaslui, 1997;
"Saloanele Moldovei", expoziţie organizată de UAP Bucureşti şi UAP Chişinău, 1997;
Expoziţia de icoane pe lemn, galeriile N.N. Tonitza, Bârlad, 1997, Biserica "Sf. Ioan", Vaslui 1997;
Expoziţia personală de icoane pe lemn, Forbach, Franţa 1997, 1998;
Expoziţia de grup, pictură , galeriile "N.N. Tonitza" Bârlad, 1998;
Expoziţia grupării "mold-ART" Muzeul Judeţean "Ştefan cel Mare" Vaslui 1998;
Expoziţia grupării "mold-ART" Palatul Culturii Iaşi, galeriile "Ghe. Asachi", 1998; "Saloanele Moldovei" - Bacău, Chişinău, 1999;
Galeriile "Art-vo" Sibiu 2000.
Expoziţie personală - Palatul Culturii Iaşi 2001.
Distincţii acordate: premii naţionale, 1983 -II, 1985 şi 1987- I.
Lucrări aflate în colecţii particulare: Italia, Franţa, Israel, Germania.

"Doru Istrate rămâne acelaşi herald al culorii trăite ca bucurie pură. La el, petele de culoare se organizează simfonic, în coordonarea unui iscusit orchestrator"

***Mihai Panfil** - Adevărul, 28-30 ianuarie 1997.*

"D.I. se arată a fi un bun cunoscător al procedeelor taşiste de aplicare a pastei cu multă spontaneitate, intervenind, se pare, special cu accente menite să potenţeze efectele de exuberanţă cromatică ca în buna tradiţie a abstracţiei lirice pariziene"

***- conf. univ. dr. D.N. Zaharia**, critic de artă, Timpul*

*"D.I. este un expresionist cromatic" **Valentin Ciucă**, critic de artă -*

Galeria Gh. Asachi 2001

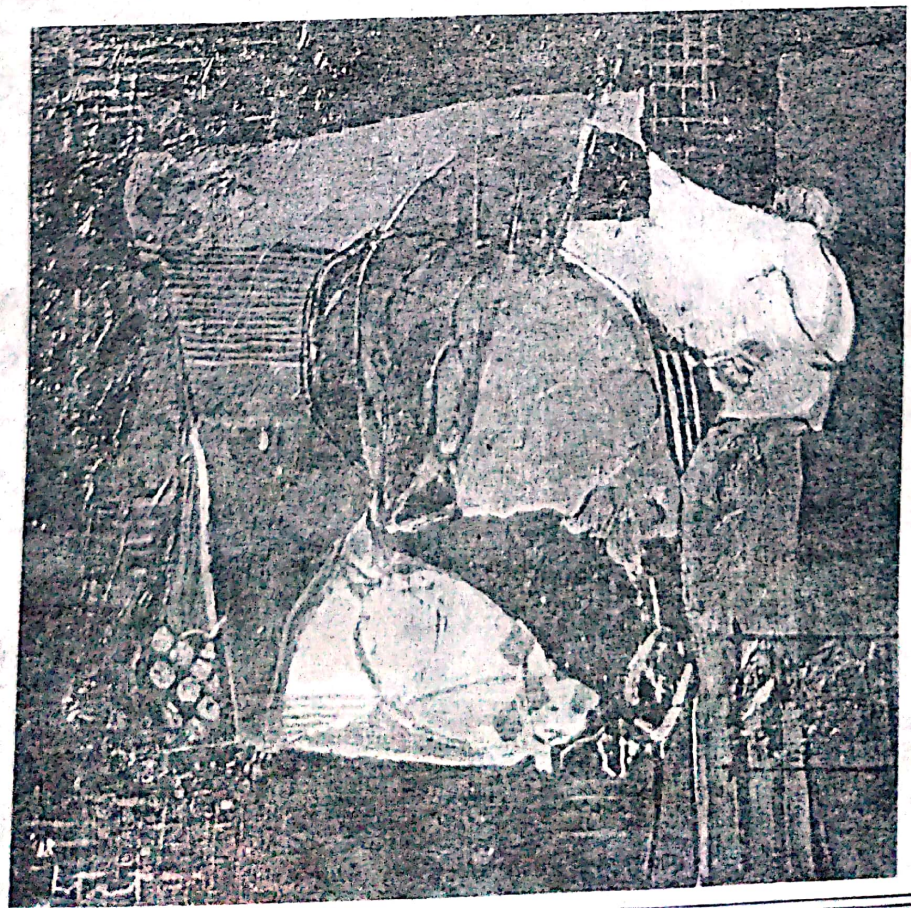

Scanned with OKEN Scanner

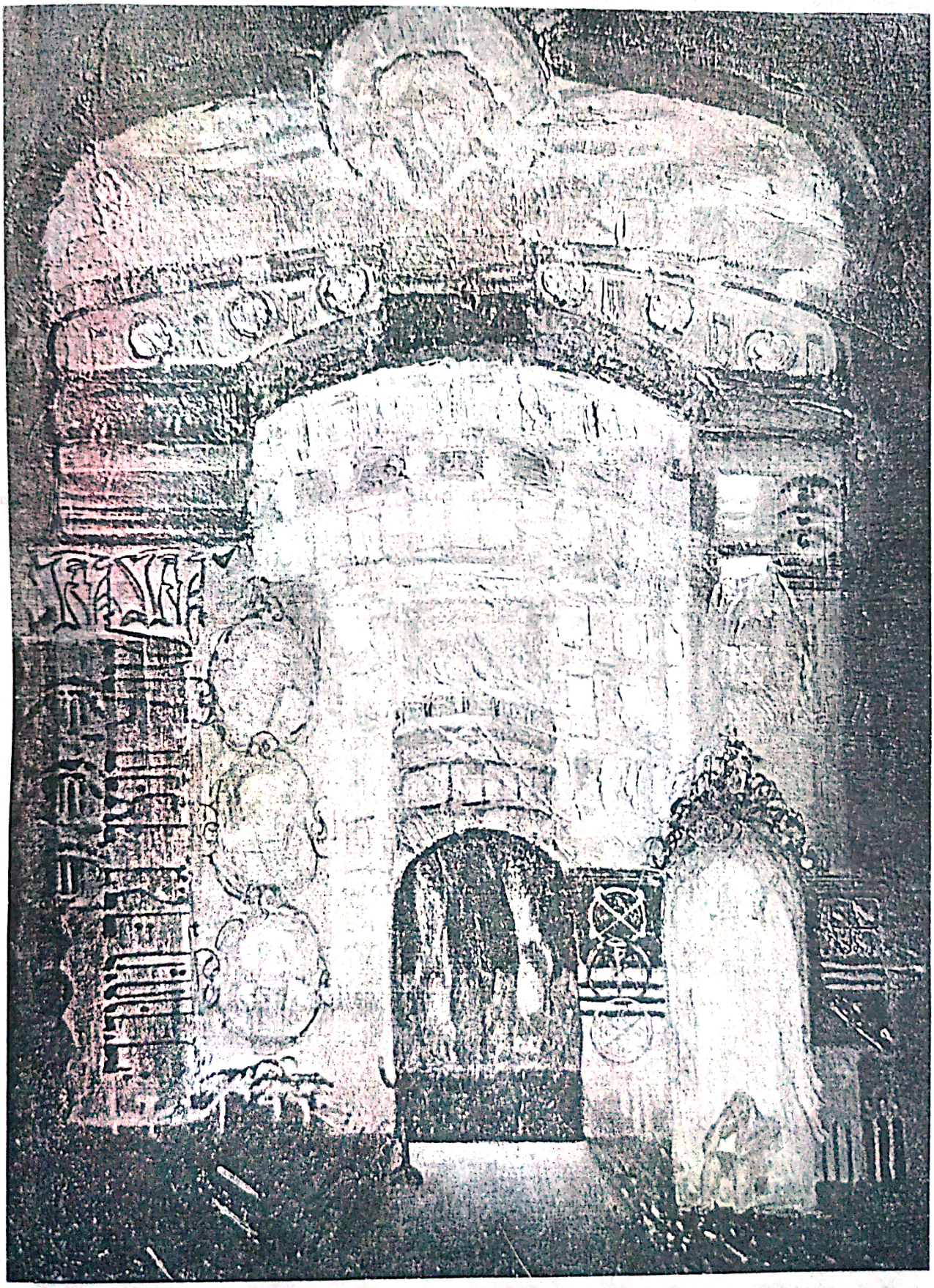

Scanned with OKEN Scanner

George LETEANU

Nascut la 30 august 1954 în satul Hălăreşti, judeţul Vaslui. Şcoala de Artă, Braşov 1980-1983.
An 1986 a participat pe lângă profesorii Tatiana POGONAT şi Ovidiu BOLDURA la restaurarea Mănăstirii VORONEŢ.
Membru fondator al grupării "mold ART" Vaslui.
Membru fondator al Fundaţiei neomoderniste "Sf. Ev. Luca" Vaslui.
Participă la expoziţii naţionale şi internaţionale.
Expoziţii colective în ţară: Braşov, Avrig, Zărneşti, Plaiul Foii, Vaslui, Bârlad, Iaşi.
Prima expoziţie a grupării "moldART" în martie 1998 la Muzeul Judeţean "Ştefan cel Mare, Vaslui.
Expoziţia grupării "moldART" la Biblioteca "Gh. Asachi" de la Palatul Culturii din Iaşi, 1998.
Expoziţii colective în străinătate: Alta Falesia, Houfalize Belgia, 1993.
Expoziţii personale: Braşov (1987-1988); Predeal (1988); Hamoir (Belgia, 1992); Bourscheid (Luxemburg, 1992), Huldange (Luxemburg, 1993); Forbach (Franţa - expoziţie de icoane, 1996); Vaslui (1999); Bârlad (1999).
Expoziţie itinerantă de pictură "Peregrin prin Transilvania" 1999:
Muzeul de Artă Bistriţa-Năsăud, Muzeul de Artă Sighetul Marmaţiei, Muzeul de Artă Negreşti-Oaş, Casa de cultură Satu-Mare, Palatul Administrativ Baia-Mare, Casa de cultură Zalău, Teatrul de Stat Oradea, Biblioteca Academiei Cluj, "Galeriile Ema" Cluj, Casa de cultură Vaslui (2000), Galeriile "N.N. Tonitza Bârlad (2000).
Expoziţie itinerantă de pictură "Peregrin prin Transilvania" 2000: Centrul Cultural Francez Sibiu, Muzeul de Artă Mediaş, Casa de Cultură a studenţilor "1 Decembrie" Alba Iulia.
Lucrări aflate în muzee din ţară şi colecţii particulare: Franţa, Belgia, Grecia, Italia, Germania, etc.

"George LETEANU, artist pentru care figurativul nu este decât un punct de plecare pentru închegarea unor compoziţii apăsat imaginative, cu vagi reverberaţii pe alocuri din arta fantastică sau suprarealismul postbelic. Are predilecţie pentru culorile tari şi acorduri violente, consonante cu viziunile sale fantasmagorice, inspirate pe alocuri de spaimele care bântuie mentalul contemporan".

- Conf. univ. dr. D.N. Zaharia

"Suprarealistă şi simbolică, metaforică şi abstractă, lirică şi conotativă, pictura domnului Leteanu emoţionează atât afectiv cât şi intelectual, provocând şi comunicând nu emoţii obişnuite, ci idei emoţionante, realizând frumosul artistic, ca întrepătrundere deplină a ideii cu sensibilul, a realului cu visul, a spiritului cu materia".

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Paul OLARU

Născut la 1 ianuarie 1947 în satul Rediu Galian, Codăieşti, judeţul Vaslui. Este absolvent al Şcolii de Artă Vaslui, promoţia 1980. Activează în cadrul Cenaclului "Arta" al U.A.P.

Participă la numeroase expoziţii judeţene, interjudeţene, naţionale şi internaţionale. Membru fondator al Asociaţiei Caricaturiştilor Profesionişti din România, membru activ al Fundaţiei culturale neomoderniste "Sf. Ev. Luca", membru fondator al grupării artistice "mold ART" '98.

Expoziţii personale:

- Galeriile de Artă Vaslui, 1983 şi 1985;
- Nisporeni, Republica Moldova, 1995;
- Muzeul Judeţean "Ştefan cel Mare" Vaslui, 1996;
- Palatul Culturii Iaşi, 1996;
- Muzeul de Artă Zalău, 1996;
- Galeriile de Artă Bistriţa-Năsăud, 1997;
- Galeriile de Artă "N.N. Tonitza" Bârlad,1998;
- Prima expoziţie a grupării "mold ART", în martie 1998 la Muzeul Judeţean "Ştefan cel Mare" Vaslui.
- Expoziţia grupării "mold ART" la Biblioteca "Gh. Asachi", de la Palatul Culturii din Iaşi, 1998.
- Martie , Aprilie, Mai 2001- expoziţie tinerantă Hînceşti (Casa de Cultură), Cahul (Palatul Culturii), Chişinău-Republica Moldova (la Galeriile Fondului Plastic) şi Palatul Culturii Iaşi.

Participări la saloane naţionale şi internaţionale de grafică satirică: Casino Beringen din Belgia; Buchman, Belgia, Londerzul, Belgia; Knokke-Heist Belgia, Euro-Cartoenale, Belgia; Razgrad, Bulgaria; Piracicaba, Brazilia; "Mărul de aur", Bistriţa Năsăud, etc.

Obţine numeroase premii în ţară şi străinătate.

Lucrări aflate în muzee din ţară şi străinătate, colecţii particulare: Franţa, Belgia, Olanda, Austria, Italia, Ungaria, Luxemburg, Danemarca, Colecţia "Dr. Teodorescu" Muzeul Sătesc Tăcuta, Secţia de grafică satirică a Muzeului Judeţean "Ştefan cel Mare", Vaslui.

Redactor de grafică şi ilustraţie la diferite reviste culturale, cărţi de poezie şi proză, etc.

"Mult diferit este Paul Olaru, cu realismul său de factură modernă, deloc refractar la libertăţile introduse de curentele artistice ale veacului nostru în structurarea formei şi manipularea culorii.... Paul Olaru decupează în aşa fel fragmentele de realitate ce urmează să fie transpuse pe pânză încât să obţină compoziţii echilibrate, cu uşoare asimetrii şi decentrări care dinamizează imaginea; amestecate pe paletă şi uneori îndelung elaborate, culorile catifelează formele şi le conferă o anumită vibraţie, nu tonitziană sau dimitresciană, cum ne-am aşteptat, ci mai degrabă una amintind de Şirato în anii săi de maturitate".

- conf. univ. dr. D.N. Zaharia

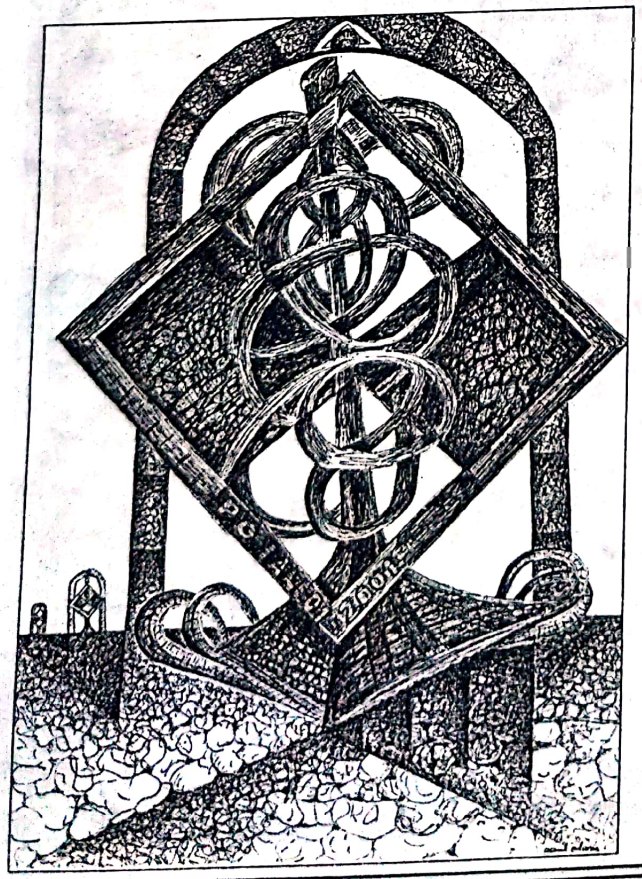

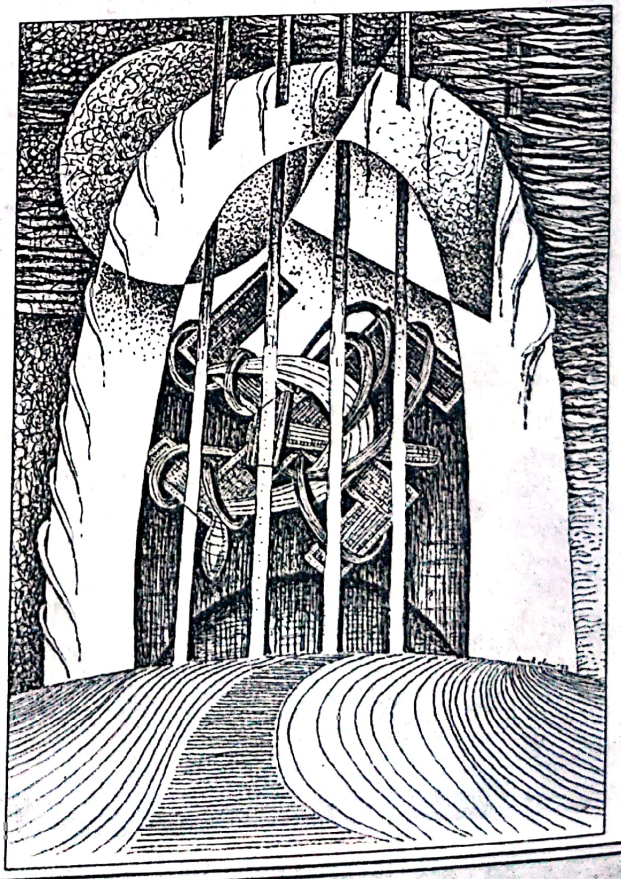

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Costică ONUȚĂ

Născut la 21 februarie 1951 în satul Draxeni, județul Vaslui. Absolvent al Scolii de artă Vaslui, clasa prof. Eugen Balan, promoția 1984, membru al cenaclului "Arta" Vaslui.
Participă cu regularitate la majoritatea expozițiilor din țară și de peste hotare. Membru fondator al Fundației culturale neomoderniste "Sf. Ev. Luca". Membru fondator al grupării "moldART".

Participări la expozițiile naționale:
Salonul de Artă naivă "Botoșani", edițiile: 1982, 1984, 1985, 1986, 1988, 1991;
Salonul de Artă naivă "Pitești", edițiile: 1982, 1983, 1987, 1990, 1993, 1994;
Expoziția "Virtuți plastice ale peisajului românesc" Constanța, 1987, 1988;
Salonul de artă naivă Reșița, 1998-1990;
Salonul de artă "ARTUR VERONA", Dorohoi 1989.

Expoziții personale:
Sala "ARTA" Vaslui, 1986, 1989, 1993; Galeria "Tonitza" Bârlad, 1995; Franța, 1993; Belgia, 1993; Prima expoziție a grupării "mold ART", în martie 1998, la sala - Colecția "Dr. Teodorescu".

Premii:
Premiul I - Salonul de artă naivă Botoșani, 1986, 1988;
Premiul I - Constanța, 1987;
Premiul I - "ARTUR VERONA" Dorohoi, 1989.

Lucrări aflate în muzee:
Muzeul de artă naivă Pitești;
Muzeul "Nicolae Popa" Târpești - Piatra Neamț;
Muzeul Agriculturii, Slobozia.

Lucrări aflate în colecții particulare:
An țară - Pitești, București, Iași, Reșița, Bacău, Vaslui.
An străinătate - Canada, America, Olanda, Belgia, Franța, Iugoslavia.

"Costică Onuță reușește sa creeze acea atmosferă mirifică a tărâmului în care legile fizice nu mai sunt rigide, iar legile perspectivei și celelalte precepte ale picturii sunt adaptate după inspirația de moment a artistului și în conformitate cu cerințele mesajului de comunicat - aspect foarte important în acest gen".

- conf. univ. dr. D.N. Zaharia

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Petru TULEI

NĂSCUT LA 15 DECEMBRIE 1953, ŞTEFAN VODĂ- REPUBLICA MOLDOVA
STUDII: 1968 - 1972 LA COLEGIUL DE ARTE PLASTICE CHIŞINĂU, PROFESOR - VALERIU PUŞCAŞ.

Tehnician restaurator pictură murală şi monumente de epocă. Participă, parţial sau integral, la pictarea sau restaurarea mai multor edificii de cult: *Catedrala Episcopală Galaţi, Biserica monument "Sf. Spiridon", "Vovidenia"; Mănăstirile: "Gologanu", "Adormirea Maicii Domnului" Piscu, "Sf. Antim", toate din judeţul Galaţi; Biserica "Sf. Arhangheli", Catedrala veche "Sf. Ap. Petru şi Pavel" Brăila, Mănăstirea "Lainici" Gorj .*

PARTICIPĂRI LA EXPOZIşII:

1980 - EXPOZIŢIE GRUP, CHIŞINĂU;
1987 - EXPOZIŢIE JUBILIARĂ GRUP, CHIŞINĂU;
1988 - EXPOZIŢIE JUBILIARĂ, CHIŞINĂU;
1988 - EXPOZIŢIE GRUP, CHIŞINĂU;
1988 - EXPOZIŢIE GRUP A TINERILOR ARTIŞTI PLASTICI, MOSCOVA;
1988 - EXPOZIŢIE GRUP "SALONUL DE TOAMNĂ", CHIŞINĂU;
1989 - EXPOZIŢIE GRUP A PRETENDENŢILOR U.A.P., CHIŞINĂU;
1989 - EXPOZIŢIE PERSONALĂ, CAHUL;
1990 - EXPOZIŢIE GRUP, CHIŞINĂU;
1990 - EXPOZIŢIE GRUP, IAŞI;
1990 - EXPOZIŢIE GRUP, CHIŞINĂU;
1990 - EXPOZIŢIE GRUP "LIMBA NOASTRĂ", CHIŞINĂU;
1990 - EXPOZIŢIE GRUP "SALONUL DE TOAMNĂ", CHIŞINĂU;
1990 - EXPOZIŢIE GRUP, CHIŞINĂU;
1991 - EXPOZIŢIE GRUP "SALONUL DE PRIMĂVARĂ", CHIŞINĂU;
1991 - EXPOZIŢIE GRUP MOSCOVA - RUSIA, VILNIUS - LETONIA;
1991 - PARTICIPANT LA TABĂRA INTERNAŢIONALĂ DE ARTĂ "IULIA HAŞDEU", CÂMPINA;
1991 - EXPOZIŢIE GRUP "SALONUL DE TOAMNĂ", CHIŞINĂU;
1991 - EXPOZIŢIE GRUP, GALAŢI;
1992 - EXPOZIŢIE REPUBLICANĂ GRUP "SALONUL DE PRIMĂVARĂ", CHIŞINĂU;
1992 - EXPOZIŢIE GRUP, CHIŞINĂU;
1992 - EXPOZIŢIE GRUP, CHIŞINĂU;
1993 - EXPOZIŢIE GRUP REPUBLICANĂ "SALONUL DE PRIMĂVARĂ", CHIŞINĂU;
1993 - PARTICIPANT LA TABĂRA INTERNAŢIONALĂ DE ARTĂ VIZUALĂ, TESCANI - BACĂU;
1994 - EXPOZIŢIE "SALOANELE MOLDOVEI", CHIŞINĂU - BACĂU;
1994 - EXPOZIŢIE GRUP MUZEUL JUDEŢEAN "ŞTEFAN CEL MARE", VASLUI;
1995 - EXPOZIŢIE GRUP AN CADRUL FESTIVALULUI INTERNAŢIONAL FOLCLORIC "NUFĂRUL ALB", CAHUL;
1994, 1995, 1996 - PARTICIPANT LA EXECUTAREA LUCRĂRILOR DE RESTAURARE A PICTURII MURALE LA CATEDRALA EPISCOPALĂ "SF. NICOLAE", MONUMENT ISTORIC ŞI DE ARHITECTURĂ, GALAŢI.
1996 - EXPOZIŢIE GRUP "SALONUL DE PRIMĂVARĂ", CHIŞINĂU;
1996 - EXPOZIŢIE "SALOANELE MOLDOVEI", CHIŞINĂU - BACĂU;
1998 - ESTE AUTORIZAT DE CĂTRE COMISIA DE PICTURĂ BISERICEASCĂ DIN CADRUL PATRIARHIEI ROMÂNE PENTRU RESTAURARE, CONSERVARE PICTURĂ MURALĂ DE EPOCĂ DIN BISERICILE ORTODOXE ROMÂNE ŞI MONUMENTELE ISTORICE;
2001 - EXPOZIŢIE "SALOANELE MOLDOVEI", CHIŞINĂU - BACĂU;
2001 - EXPOZIŢIE GRUP "moldART", CHIŞINĂU.

LUCRĂRI ÎN COLECŢII PUBLICE ŞI PARTICULARE:

- MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR AL REPUBLICII MOLDOVA;
- FONDUL DE ARTE PLASTICE U.A.P. DIN REPUBLICA MOLDOVA;
- MUZEUL DE ARTE PLASTICE DIN REPUBLICA MOLDOVA;
- MUZEUL DE ARTE PLASTICE BACĂU - ROMÂNIA;
- GERMANIA, CANADA, S.U.A., RUSIA, LETONIA.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

ALEXANDRU MACOVEI

(Chişinău R. Moldova)

Scanned with OKEN Scanner

GHEORGHE OPREA

(Chişinău R. Moldova)

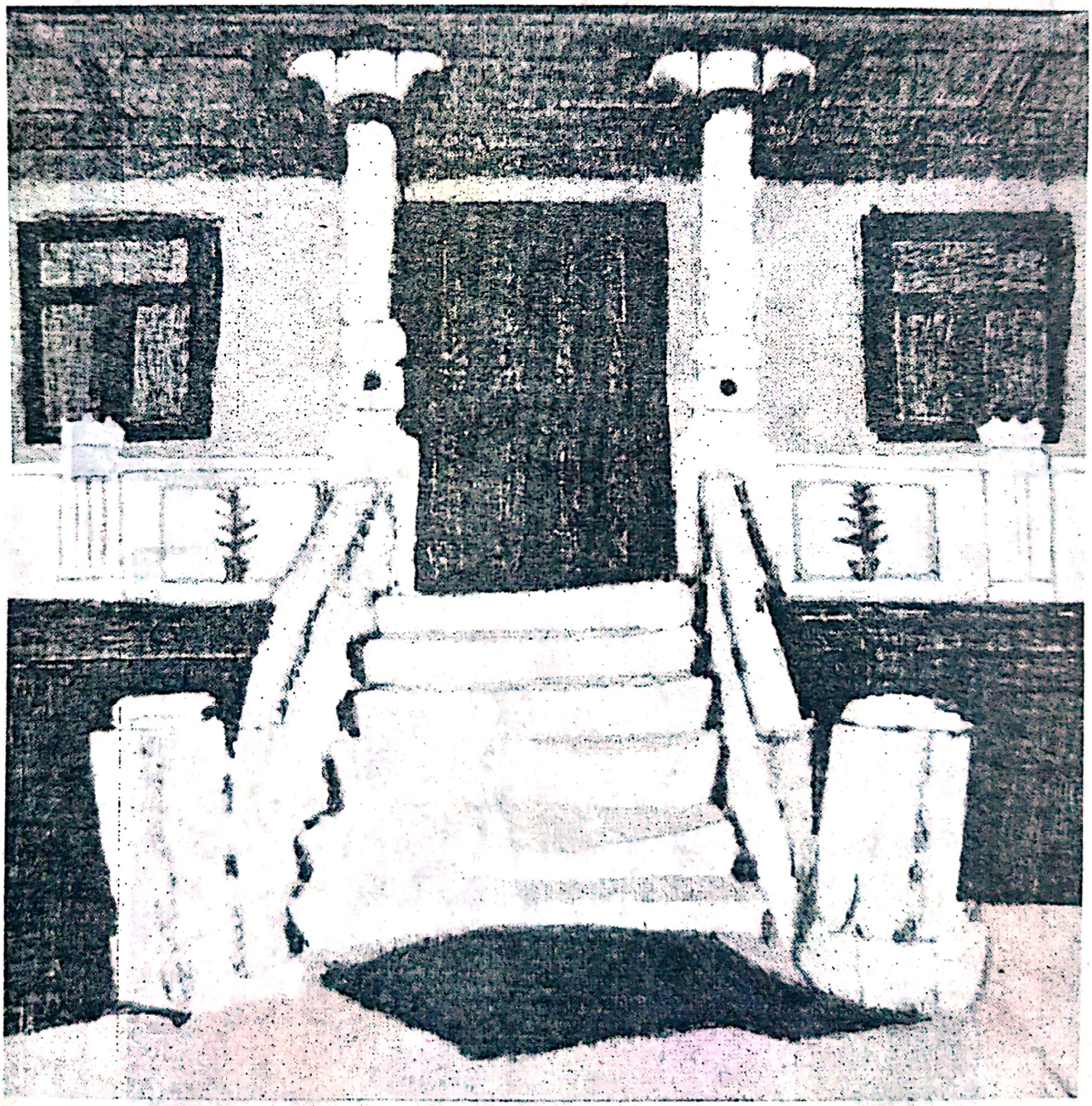

Scanned with OKEN Scanner

VASILE COJOCARU

(Chişinău R. Moldova)

"Ştefan cel Mare la Podul Înalt - Vaslui"

"Dimitrie Cantemir şi Petru I, la Pod Stălineşti"

Scanned with OKEN Scanner

ANATOL DANILIŞIN

(Chişinău R. Moldova)

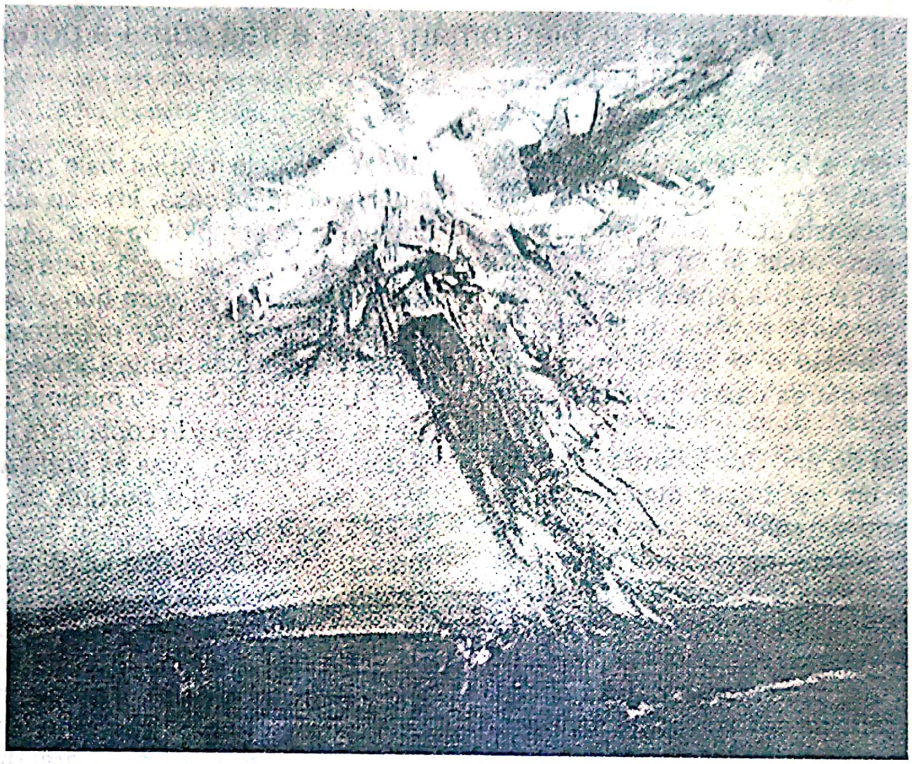

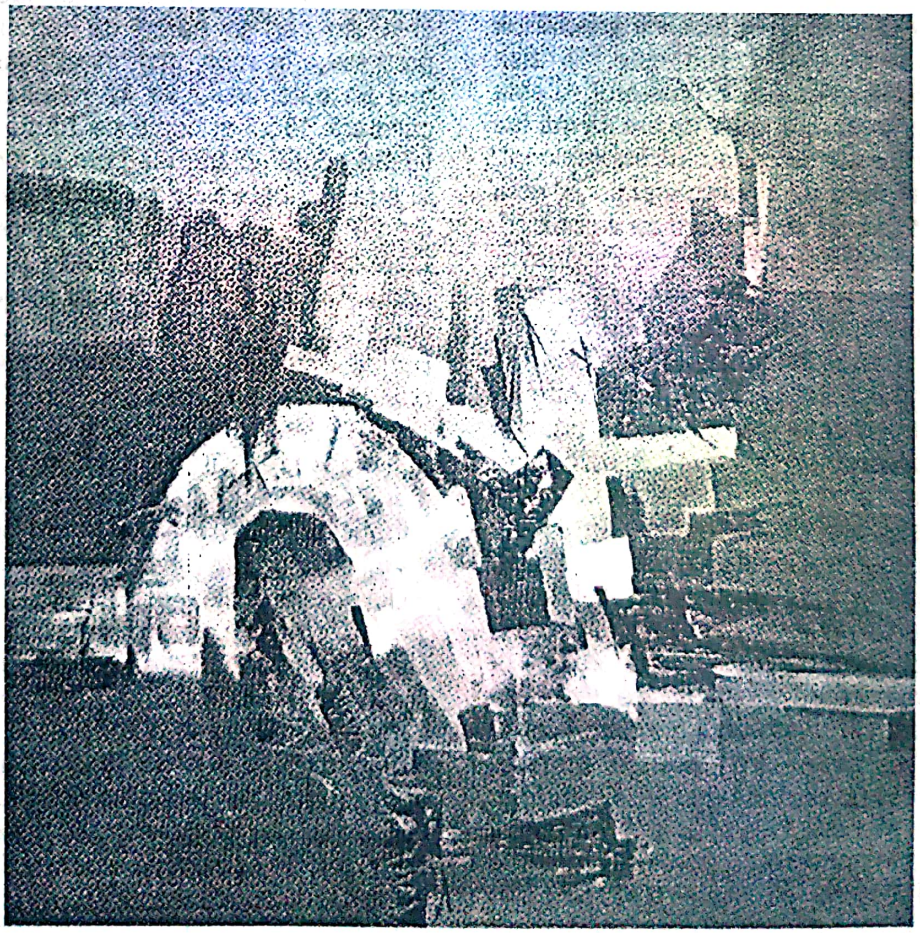

Scanned with OKEN Scanner

STELIAN BABOI

Bătrânul, sunetele şi copilul

Motto: Bătrânul n-a fost decât un biet român, care a trăit cum i-a poruncit istoria. Proştii n-au decât să-l judece.

"Viaţa unui om este o poveste sfârşită în început, n-ai când să o trăieşti după pofta inimii". Bătrânul aflase de această adâncă înţelepciune de la căruţaşul Gologan, vestit în tot Ţicăul pentru tăcerea lui de fier. N-a pus-o la inimă şi nici la suflet, doar o gândea cu gândul lui purificat de sunete. De sunete policrome, hieratice şi aromitoare ce lin veneau de acolo, din marea hală a turnătoriei de la uzina "Nicolina".

S-a pensionat de ani. Conducerea i-a grăbit sărbătoarea. Era un neîntrecut oţelar, ştia ca nimeni altul să poarte minereul prin toate ipostazele focului până când acesta, de bucurie, înflorea în crini de oţel. Masa festivă s-a organizat în salonul alb cu colonade de marmură vişinie a Palatului administrativ. I s-a înmânat bastonul "de mareşal". S-au rostit multe cuvântări şi toasturi, însă nimeni nu i-a dat vreo lămurire de ce l-au scos la pensie cu 13 zile mai devreme. Prinsese el din zbor un zvon cum că de postul lui avea nevoie un ins specializat în străinătate. Un zvon tot zvon este, îşi zise ciocnind paharul de şampanie cu directorul. Acesta îl îmbrăţişă, lamentându-se "oare ce am să mă fac fără tine bătrâne leu de foc" şi, adânc impresionat, zguduit în toată făptura de sincera afecţiune, abia putu să murmure "am să vin la lucru ca de obicei". La auzul vorbelor, directorul se răci ca un cadavru scăpându-şi mâinile de pe şalele lui. Nu-i aşteptă vorba, se strălumină văzându-şi firul vieţii: patruzeci de ani, zi de zi, în faţa cuptorului. Dormea pe apucatelea într-o boxă de scule întinzându-se pe masa de control a calibrelor. Hrana i-o aducea un ucenic de la cantină. Mereu aceleaşi sufertaşe, doar băietanul se schimba, îşi lua zborul spre culmile misterioase ale vieţii. Primăria i-a dăruit, când a primit cel de-al treilea titlu de erou al Muncii, o casă cu două odăi şi antret pe strada Bucşinescu, lângă poeta Otilia Cazimir. Casa era mică, părea o stea rătăcită de pe bolta cerească; jur-împrejurul ei trăia pustiu, pomii uscaţi aminteau că făcuseră parte dintr-un gard viu. Împrejmui grădina. Livadă de meri sădi. Nu avea cine strânge fructele. Putrezeau în pomi sub promoroaca iernii. Un fruct din livada lui n-a mâncat. N-a avut timp de cules, oţelul se văicărea în pântecul cuptorului în chinurile naşterii şi când îl turna pe hlamida lui purpurie întrezărea coaja mărului roşie zorii lui decembrie şi îl pălea dorul de casă, însă se auzea strigat la alt cuptor şi uita complet de sine, gândea la tot ce era străin de fiinţa lui concretă şi iată că ăştia mă alungă festiv cântându-mi drum bun şi eu n-am decât o cărăruie îngustă pe care mă strecuram de la uzină acasă. Simţi că şampania îl ameţeşte. I se făcu rău.

L-au dus acasă cu maşina Salvării. Lumea a rămas să petreacă în continuare în cinstea lui. S-a şi dansat Perinita, jocul lui preferat. Cheful a ţinut până dimineaţă. S-a bucurat că tovarăşii lui de muncă sunt oameni dintr-o bucată, au băut şi mâncat vârtos în cinstea lui. Bine au făcut că l-au cinstit cum se cuvine, doar şi el i-a omenit cu munca lui dârză, pătimaşă, neîntreruptă nici pentru somn.

Nu mai călcă pe la uzină deloc. Lumea de acolo îi devenise ostilă, îl critica pe el pentru toate neîmplinirile. Auzise că într-o şedinţă cineva îl făcuse albie de porci comparându-l cu zănatecul cela din cer cu barbă de ţap. Intenţionase să protesteze în scris, însă pe adevăraţii bătrâni nu-i mai ţin balamalele să se revolte, aşa că el luă călimara, tocul şi coala de hârtie şi le aruncă în flăcări contemplându-le cum se prefac în vâlvătăi fugare. Se obişnuise cu singurătatea. Deşi a trăit mereu printre oameni, el tot timpul a fost singur. Oare cât de singur!? Nu poate dormi după miezul nopţii. De meteahna de a se scula cu noaptea în cap nu poate scăpa. Doctorii nu-i găsesc leac. Babele îl sfătuiesc să-şi ia concediu de odihnă. "Ce odihnă, toantelor, că-s pensionar!", le ceartă el cu arţag în glas. "Îţi iei concediu de la tine, ca şi cum tu ai fi stăpânirea", îl îndeamnă ele. "- Cum să fiu eu stăpânirea, când stăpânirea nu mai este de mult, zăpăucilor!", se răsteşte la ele şfichiuindu-le din vârful biciului. Ele rânjesc fericite a hârjoană. Pune biciul în cuier şi pleacă.

Tot merge căutând prin negura nopţii licărul stelei de la uzină. Este în dreptul palatului Culturii, ceva mai jos de Biserica Sfântul Nicolae. Şi vede lumina aceea firavă palpitând ca o inimă de miel înjungheat. Îi creşte pasul, zâmbetul, elanul. Apoi, brusc, îşi frânge mersul cotind spre turnul lui Ştefan cel Mare de lângă statuia ecvestră a marelui domnitor. Se aşează pe o bancă, întrebându-se de ce nu s-a dus unde s-a tot dus mereu, de o veşnicie.

Scanned with OKEN Scanner

"Oare unde este adevăratul rost al omului?" se întreabă ghemuindu-se în sine pentru a-și simți din plin căldura sufletului. O lacrimăi se prelinge din ochiul albastru pe mâna dreaptă. Este mare cât o perlă. Luceafărul de ziuă o nimbează în strălucire. Și vede. Da, trecuse de prima tinereță. Trecuse și de tinerețea a doua. Și tot nu se însurase. N-avusese timp pentru a descoperi femeia adevărată, prea erau toate vopsite și grăbite. Căutase, deși n-avusese destul răgaz. Și nu găsise ceea ce căutase sau în căutarea lui frenetică și precipitată uitase chipul femeii visate și de aceea nu mai găsise nimic. Și frații lui de trudă nu l-au mai putut îngădui burlac lângă ei, l-au însurat cu fecioara de foc. Era în zua a șaptea din noiembrie, ningea feeric. L-au îmbrăcat cu forța în costum de mire. Și l-au așezat în genunchi pe covorul de iarbă verde aurie din fața cuptorului de alamă. Au tras capacul în sus și din el venea ca dintr-un sanctuar de inițiere cu multe trepte din oglinzi mireasa de foc în rochie din petale de mac. Venea spre el surâzându-i din gropițele zmeurii și era atât de reală, de vie, de pământeană că îndată își aminti că o văzuse la mare, ba chiar făcuse cunoștință cu ea într-un estuar și numele ei este, numele tău este, apucă să îngâne când femeia îl prinse de mână sărutându-l matern pe frunte. Și buzele ei de foc erau mai reci decât gheața.

Singur, doar el singur șade cuminte și înțelept pe banca de sub dudul ornamental de sub cupola de alamă a cerului concentrându-și toată puterea, toată inteligența, tot sufletul într-un simț și, așa, ușure, încet prin atmosfera ionizată se strecoară de acolo un zefir de cantată. Aude sunetele siderale ale urcării minereului pe treptele de oglindă spre metamorfozarea în oțel, aude gemetele înghețării miezului de oțel din marile rotoare îmbăiate în agheasma clădirii, zeci, mii de sunete în lungimi și culori nuanțate vin de acolo și ele trec, înainte de a ajunge la el prin pereții Muzeului de Artă, prin alveolele de crom și prin atomii uleiurilor întruchipate în fecioara de foc. Și sunetele acelea stridente, zgomotoase, năucitoare pornite în cavalcade demente din pântecul cuptorului electric sunt captate de aspiratoarele din zidurile de piatră ale marelui palat, trecute prin filtru de vis și spirit, apoi respirate, întru a le da viață, de fecioara de foc. Plămânul ei roșu, ozonificat de muzici surâde în gropițe smeurii și clinchete angelice de zurgălăi trec dincolo de masiva zidire. Doar bătrânul aude. El singur aude. El singur vede cum în mărgăritarul lacrimii lui clinchetul alămiu al surâsului fecioarei de foc plânge.

Soarele este pe la zorii zorelelor. Oare cine plânge !? Oare ce fel de nălucă mi-a întinat auzul plin de zumzetul amintirilor vii !? Se întinse de îi pocniră oasele ca în tinereță. Se dezmetici din reverie. Cătă cu ochiul negru de șoim peste tot și nu văzu nimic, doar un scâncet amar tot înțepa aerul din frunzișul veșted. Cată cu întregul chip din el și vede, nu departe, într-un coș de gunoi o scufiță roșie cum se zbate. Fuge alarmat. Tot fuge și plânsetul devine aprig, disperat și furios și lui i se pare că îi scapă pământul de sub picioare, n-are să ajungă la vreme. Nu mai fuge, vede. Da, în gura coșului mare cât un clopot de biserică se zvârcolește un prunc. Obrazul îi este roșu-vânăt. este înfășat într-o pătură galbenă, nouă și din lână fină. L-ar trage cu forța de n-ar ști că riscă să-i rupă coloana vertebrală. Și plodul urlă de îți vine să-ți iei câmpii. Nimeni nu se arată pentru a-i veni în ajutor. Oare cum s-ar descurca Dumnezeu într-o asemenea împrejurare ? se întrebă și cu o forță de bivol smulge coșul din placa de beton pornind grăbit spre casă.

Trei țigani, măturători, îmbrăcați în salopete portocalii fluorescente, contrariați că nu-s observați, îl otânjiră pe la spate cu târnurile, să-l doboare. Lepădăturilor, le strigă azvârlind peste ei din ochi foc albastru și negru, nu v-am furat coșul, doar l-am împrumutat. Prăvăliți de spaimă într-un șanț, l-au tot pândit ce poartă anume deschide. Și când au văzut unde intră s-au liniștit plecând bucuroși la poliție.

Meșteri din daltă și ciocan la oul de oțel. I se păru că are o cămașă interioară. O fi placenta, își zise râzând. Pruncul dormea, nu mai avea putere să plângă. După cum tresărea și sughița, se vedea că visează urât. Îl scoase doar pe el, fașa și pătura rămânând în coșul de gunoi. Îl îmbăie punându-i în apă frunze de prun, de stejar și de busuioc. Ba îi puse chiar și un ardei iute lângă potcoava de cal. Țâncul se zbenguia în apă cu ochii închiși. Îl culcă în șuba lui călduroasă. Îl hrăni cu griș cu lapte folosind drept biberon o suzetă de la o sticluță cu picături pentru inimă. Pruncul adormi privindu-l cu blândeță din somn. Soarele ajungea până la ei, cald și jucăuș ca un ied. Privea în casă. Privea pe geam. Se așează pe un scăunel la căpătâiul copilului cuprinzându-și tâmplele între mâini. Oare ce va fi dacă eu mor !? își zise. Cum să mori, bătrân nătâng ce ești ! Se certă pe sine cu voce aspră. Se ridică plin de mânie dându-și un pumn puternic în cap. Lovitura îl liniști. Căută prin scutece și găsi o coală de hârtie mototolită. O desfăcu întinzând-o ușor la bătaia soarelui. În clipetul razelor descoperi câteva fire de păr blond. Încercă să descifreze scrisul

Scanned with OKEN Scanner

mărunt, frumos caligrafiat. Nu vedea. Ieși afară. Lumina de sub streașină, gălbuie, mătăsoasă, tihnitoare, cădea pe litere în bănuți de aur dezvăluindu-le adevăratul chip. Citi: "Fiule, când vei împlini 30 de ani să anunți în ziarul <<România liberă>> ca să mă arăt ție pentru a te salva de femei. Numele tău adevărat nu-l știu nici eu, însă să știi că te-am botezat și acu ești Emanoil Ioan Maria. De vei trăi, să-ți porți numele de pe mamă cu mândrie". Citi până i se întunecă mințile.

Intră în odaie. Mirosea a ud proaspăt de prunc. Cătă în șubă. Pruncul îi surâse cu ochi mari, inocenți, zguduitor de albaștri. Liniștiti ieși din casă să culeagă câteva mere. Pe prispă descoperi cu uluială că îl înțeapă în inimă întrebarea: "Oare cine i-o fi mamă !? Cine !? Coborî în plin soare. Galbenă, transparentă și transfigurată era lumea ce voia să vină spre bătrân. O furie neagră, nebună, pârjolitoare îl cuprinse și urlă:

- Mamă, arată-mi-te ca să te strâng de gât! Mamă, mamă!

Se avântă în sus lovind cu pumnii în gol. Soarele îi sfredeli irisul orbindu-l cu prea multă lumină de i se întunecă până și în gând ființa. pe trupu-i alungit a revoltă la cer vinele îi ieșiră în coarde de violoncel din care scotea sunetele, verzi, doar de el știute, un serafim aidoma cu plodul din șubă.

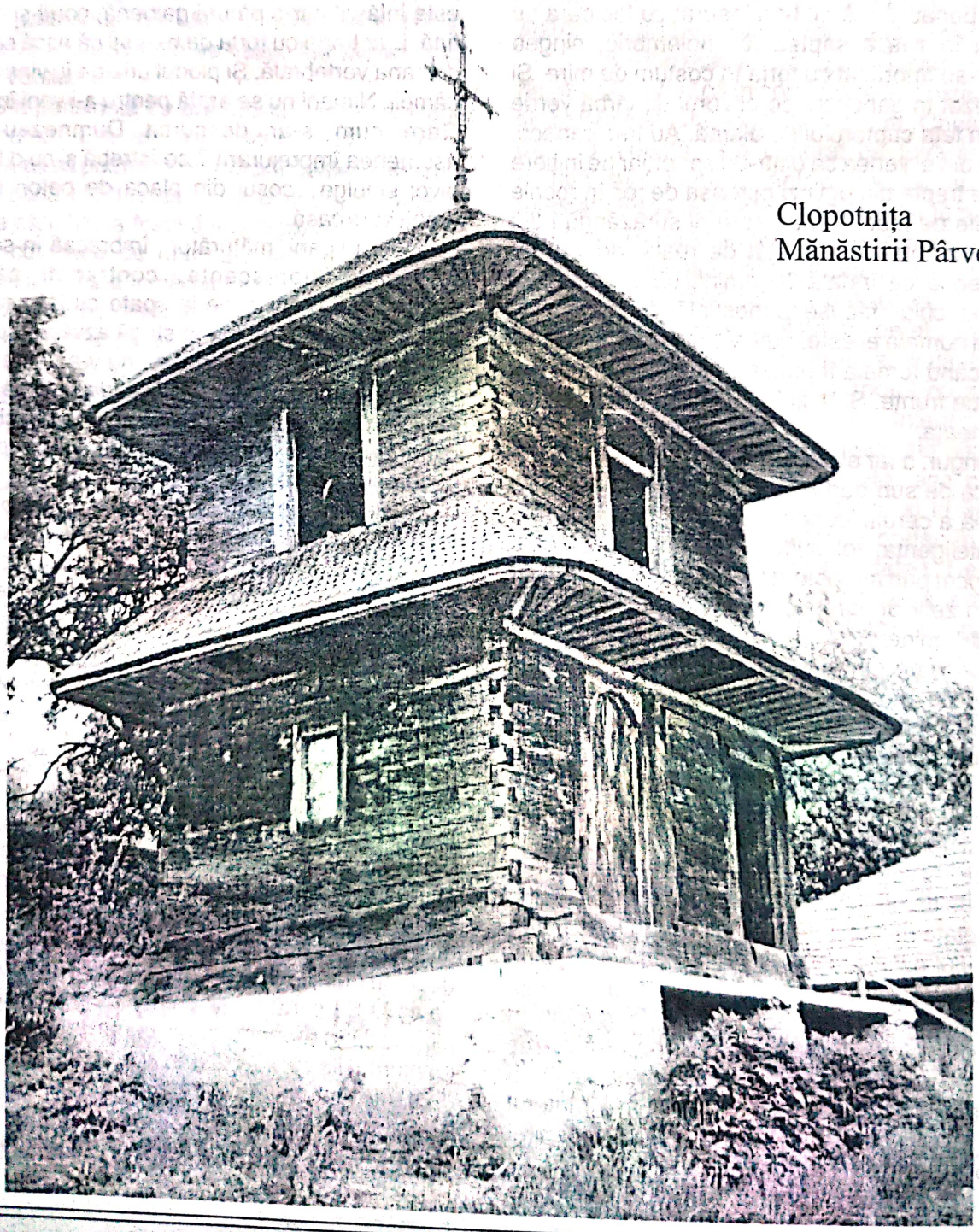

Clopotnița
Mănăstirii Pârveşti

Scanned with OKEN Scanner

CLEOPATRA-MERCEDES CULIDIUC

Căderea şi ridicarea Sophiei

Undeva era o barieră.

Undeva, adânc, în creierul ei, era o barieră, secționându-i neuronii, sfâșiindu-i dureros, împărțindu-i personalitatea. În două. Dar nu până la capete, deoarece putea comunica cu celălalt sine al ei. Era bărbat celălalt, apropiind-o de androgini, asigurându-și suficiența.

Dar nimeni nu știa acest lucru, tratând-o ca pe femeie, intuindu-i latura secundă doar când, deseori, câte un bărbat o (îl) trata de confident, dezvăluindu-i ascunzișuri ce nu se spun nici urechii spovedantului psiholog. Atunci se dedubla, judecând ca posesorul celuilalt sex omologat, ridicând în slăvi ori criticând eterna Evă. Din convingere, bineînțeles, dar și din puțin misoginism.

Ea, Sophie, își mai numea uneori jumătatea Alcibiade, pentru că și-l închipuia frumos și seducător, dar mai tot timpul îl alinta Baldi – aveau dreptul la intimități, doar împărțeau același trup, chiar fără să le convină întotdeauna.

Baldi își dorea un anturaj predominant masculin, în care să fie recunoscut și intervievat, însă Sophie nu găsise încă acei masculi cărora le-ar fi putut împărtăși secretul dublei ei personalități. De aceea, ca s-o forțeze să caute, ori să se răzbune, Baldi i se infiltra tot mai adânc în creier, brutalizând bariera, încercând să sfărâme lacătele – și-atunci Sophie visa visele baldiene, discutând cu bărbați, care îl (o) ocroteau, iubindu-l serios, metodic, foarte conștiincioși – pasiunea lor era matematica, producându-i lui Baldi angoase metafizice. Pentru că lui Baldi îi plăcea să fie chinuit – de aceea îi dădea Sophiei imense dureri de cap, destul de punctuale având în vedere că surveneau odată cu țârâitul ceasului deșteptător, la ora 7 dimineața.

De regulă, Sophie mai lenevea în pat, fără prea mare tragere de inimă, pentru că nu savura relaxarea oferită de căldură plapumei deoarece trebuie să-l lămurească pe mofturosul Baldi să meargă la culcare (cel mai adesea practicau sistemul pe ture). Când reușea să-l convingă, Sophie își bea liniștită cafeluța, îndreptându-se apoi cu pas alert spre slujbă- era o inconsecventă tânără cercetătoare într-unul din nenumăratele institute din domeniul științelor socio-umane.

Problema intervenea, însă, atunci când toată munca ei de lămurire cu Baldi dădea greș. Protestând viguros, Baldi își trosnea oasele mici, se alinta sculându-se și staționa îndelung în fața oglinzii din baie, ezitând dacă să-și stropească sau nu cu apă rece tenul fin al obrazului (de multe ori nici n-o făcea). În plus, Baldi nu agrea cafeaua ("îl îmbătrânea iremediabil!"), iar Sophie călca adormită pe stradă, abia reușind să-și struneasca pașii care aveau periculoasa tendință de a o apuca în direcția contrară locului unde-și petrecerea cele șase ore de program zilnic.

Dar ceea ce era cel mai grav era că, la serviciu, Baldi râdea de colegele ei, ironizându-le sarcastic, ridiculizându-le, ori dimpotrivă, făcându-le complimente sincere (nu pentru mintea, ci pentru trupul lor) ceea ce determinase așa un zvon, cum că Sophie ar putea fi lesbiană, iar agresiunea-i verbală doar o mască, destinată prăbușirii speculațiilor adverse.

Pe de altă parte, Sophie însăși credea că Baldi e homosexual. Spre disperarea ei, în preajma vreunui coleg cu care Sophie împărțea birourile largi, Baldi se topea, devenea "ductil" și maleabil, strecurându-se prin fire lungi pe sub barieră, inundând-o, copleșind-o cu senzații ciudate legate de imaginea unor buze cărnoase, de sunetul unei voci profund bărbătești sau de cântărirea (făcută de ochi experți) a masei musculare a celuilalt (mintea bărbatului iar nu-l interesa pe Baldi, îi ajungea cea a Sophiei).

În asemenea zile, fata nici nu se apuca de lucru, știind sigur că ar scrie numai prostii. Mai bine privea pe fereastră, lăsând gândurile lui Baldi să hoinărească aiurea și ascultându-l, fără să le dea atenție, rugăminții de a-l scoate la plimbare.

Sophie se afla atunci într-o postură ciudată: colegii se împărțeau în două categorii, pe sexe, având o atitudine opusă celei adoptate când Baldi nu era prezent – bărbații, care de obicei se temeau de gura ei "afurisită" deveneau brusc calini, gingași, îndatoritori, iar femeile, care în mod obișnuit flecăreau de zor, în acele zile (ore sau minute) păstrau o tăcere distantă, "pedepsind-o" ("Doamne, de-ar pedepsi-o mai des!"), ori se adunau în bisericuțe, șoptind tainic ("De rău, bineînțeles, că nimeni doar nu te bârfește de bine!").

Când treceau ore întregi și Sophie nu reușea deloc să-l potolească pe Baldi, descoperea subit că are "o treabă pe teren" și pleca în grabă, însă nu cu prea mult noroc, deoarece Alcibiade avea talentul să atragă în aceste escapade și un reprezentant

Scanned with OKEN Scanner

masculin al colegilor care, desigur din "spirit de colegialitate", se oferea s-o însoțească, " cu mari sacrificii în dauna lucrării proprii".

Și-i venea să-l zgârie pe companion, pentru că trebuia să asculte numai replici de gen: "Sophie, ești atât de imprevizibilă...", sau "Ce ciudată ești, Sophie..." (de parcă ea, fără ciudățenia adusă de Baldi, era absolut insignifiantă, ea nu conta, era o câtime infinitezimală!).

Nu era un interlocutor prea agreabil atunci Sophie, deoarece se simțea confuză, ba de-a dreptul aiurită. Ea – sau Baldi ? – trecea prin stări contrare succesive – când femeie cu bărbații ori bărbat față de femei, când femeie cu femeile și bărbat cu bărbații... Ce mai, îi venea să-și anunțe public nebunia și să alerge spre cel mai apropiat ospiciu!

Dintre colegi, cel care o însoțea frecvent în asemenea "călătorii duble" – cum le numea ea – era Vlad Marinescu, un bărbat de aproape 30 de ani "și ceva pe deasupra" (glumea el !?!) cam neserios cum arăta așa, cu părul lung până pe umeri, în bucle dezorganizate, cu hainele largi și destul de neortodoxe – blugi, hanorace, adidași cu talpă înaltă. Lui Baldi, însă, îi plăcea mult Vlad, iar Sophie nu i se putea pune contra, însă tocmai de aceea, în disperare, utiliza pentru sublinierea rebeliunii proprii tehnici din arsenalul feminin atât de detestat, dezvoltându-le până la absurd.

Vlad era singurul care se manifesta constant față de cele două laturi ale femeii alături de care hoinărea prin parc sau pe care o întovărășea când îi venea ei ofu să bea un păhărel de coniac.

-În timpul slujbei, Sophie ? o interoga el, prudent.

-Că doar nu e o slujbă religioasă, Vlăduț. Pentru salariile pe care le luăm, nu-ți cere nimeni să fii sfânt.

- Nu-mi mai spune <<Vlăduț>>!

-Iar tu nu te mai uita la mine ca un pește marinat, Marinescule!

Ei da, ticălosului de Baldi chiar îi plăceau astfel de dialoguri. Îl simțea trecând alene, mereu la pândă, gata să-și înșface prada: ea și Vlad, "premierii" universului său, care-l făceau să nu-și mai încapă în piele (în pielea Sophiei !) la propriu vorbind.

Pe o bancă, sub un tei bătrân (de la Eminescu încoace, teii erau mereu bătrâni), Sophie își aduna părul lung peste obraji ("De camuflaj, nu de alta", explicase odată) și melancolea, urmărind printre gene pe trecătorii ce defilau prin fața ei, pașnici în comportament și agresivi prin modul în care-și afișau liniștea fără-de-treabă.

Pe banca alăturată, în acea zi se aflau trei fetișoare, atât de evident studente prin trupurile subțiri, dezbrăcat-îmbrăcate, și prin compensarea oferită de încălțămintea de câte cinci kilograme per picior.

- Eu degeaba sunt la "Litere", pe bune! tocmai afirma cu tărie cea mai zgomotoasă (și mai urâtă) dintre ele. Nu-mi place literatura clasică românească, e ab-so-lut pe-ri-ma-tă, dacă vreți să-mi știți părerea sinceră.

- Nu vrem, nu vrem, se apără râzând cealaltă, roșcată cu buze umede.

-Aaaa, dar literatura străinilor... teroare ! Dostoievski e mișto, cu toate că te pune pe gânduri tipul.

-Doar pentru că el e moral, iar tu păcătoasă, nu?

- Hai sictir!

- La ce te gândești, Sophie ?

-La nimic. Tocmai îl descompun, îl măsor, caut să-l pricep, dar nu-mi iese nimic. Tu ?

-Tineret de aur țara noastră are!

-Te referi la gâștele de alături ?

-Gâște ?!... Aaa, așa le spui la femei ?

-Printre altele.

-Tu nu ești femeie ?

-Tu ești bărbat ?

-Printre altele, aprobă Vlad zâmbind cu gropița din obrazul stâng, gest pentru care Baldi îi fu recunoscător.

- Și ce simți ca bărbat ?

- Adică cum ?

- Simți că ești deosebit de femei ?

-Păi, bineînțeles ! Ce întrebări pui... Eu sunt bărbat și tu ești femeie, Sophie. E normal să mă simt altfel decât tine.

-În ce fel ?

-Habar n-am ! Nu știu !

-Ca să te simți diferit de mine, ar trebui întâi să simți ca mine, ca să ai la ce te raporta, corect ?

-Păi... fir-ar să fie, Sophie, unde vrei să ajungi cu asta?

-La nimic. Nu ți-am spus ? Tocmai studiam problema nimicului când m-ai întrerupt din gânduri.

Vlad o privi pe sub sprâncene, deconcertat. "Acuși o să zică că sunt ciudată", gândi Sophie, încălzită de soare. Baldi cânta încetișor un cântecel la modă, foarte apreciat de "tineretul de aur".

-Nu te cred, Sophie, se hotărî Vlad în cele din urmă, chiar cu riscul de a se zăpăci mai tare. Ai tu ceva în căpșorul ăla, te-am ghicit mai demult. Ești ciudată.

-Da ? Și cum mai sunt ?

Fetele chicotiră pe banca cealaltă, atente la dialog, iar Vlad se simți ca un idiot, ceea ce-l făcu să se înfurie.

Scanned with OKEN Scanner

-Ești dată naibii, zici tu!

-Nu prea ai simțul umorului, Vlăduț. Cum te suportă iubita ta ?

Colegul Marinescu – se știa asta în Institut – locuia împreună cu o studentă la Medicină, în an terminal. Apartamentul lor era chiar foarte aproape de parc, vis-à-vis, iar Sophie se întreba adesea ce-l făcea pe Vlad să nesocotească posibilitatea ca prietena lui putea să-l vadă pe bancă cu o fată, ce-l ducea să o însoțească în peregrinările ei plictisite de viață.

-Nu spui nimic ? Medicinista ta face bancuri ?

-Anda nu are ce căuta în discuție. Eu sunt coleg cu tine, iar ea ar înțelege aspectul.

-Deci așa ? Asta e o plimbare "de afaceri" ? Dar de ce nu spui, Vlăduț ?

-Nu-mi mai spune "Vlăduț" !

Fetele râseră din nou, tare, pe față, hedonistic de-a binelea, iar bărbatului îi veni să le ia la bătaie.

-Hai să-ți spun o poveste, Vlăduț, zâmbi Sophie, destinsă de bucuria interioară a lui Baldi – acesta adora bujorii nervoși ai belicosului vecin.

-O poveste ? Ce-ți veni, Sophie ? Serios, n-ar trebui, oare, să mergem la birou ?

-Drum bun, atunci ! E prea frumos afară ca să mă închid între patru pereți.

- Ai să-mi spui o poveste ? întrebă el, învins, iar Sophie zâmbi din nou, acompaniată de gâgâitul apropiat.

-OK! Fii atent, începe ! Adam și Eva stăteau odată tolăniți în iarba Raiului și inventau snoave din Bătrâni. "O știi pe aia cu țăranul asuprit de vechil?" "Nu, cum e?" "Țăranul a orbit." "Mare brânză!" "Ce-i aia brânză?" "Ce-i aia vechil?" "Ia un măr, Adame ! E dulce ca dragostea mea și acru ca iubirea ta pentru alte femei pe care o să le creeze Dumnezeu special ca să mă înșeli" "Mănânci prea multe mere, Evo!" "Vezi, de-aia sunt eu imperfectă. Dar nici tu nu ești mare brânză, să știi. Că mă critici. Ori, faptul că tu desconsideri singura femeie care există e un defect, să știi." "Îl mânii pe Dumnezeu, Eva. O să ne dea afară din Rai." "Asta dacă o să afle. Ai să mă pârăști?" "El știe deja. Are urechi peste tot, ai uitat?" "Nuu, cum să uit? Dumnezeu e o imensitate formată din urechi, o ureche uriașă, iar noi suntem dopul de ceară. O să ne scoată afară curând, când o să Se spele, simt asta." "Spui prostii, Eva. Dumnezeu nu are de ce să Se spele. El e singurul curat din lumea asta. Noi suntem murdari." "Așa e. Șterge-te la gură, te-ai înverzit. Și, pentru numele lui Dumnezeu, nu mai rumega iarba aia, parcă ești un bou! Ia mai bine un măr! Poanta cu Ițic și Ștrul o știi?" "Nu-i cunosc pe indivizi. Cine sunt?" "N-ai pic de creativitate, Adame. Dacă a fi perfect înseamnă să nu ai imaginație, atunci Dumnezeu a brodit-o cu tine: ești bărbatul perfect. Urmașele mele vor zice mereu asta despre bărbați, în dauna tot a lor, bineînțeles, că doar de-aia sunt femei." "M-ai alurit complet, Eva. Care urmașe?" "Ia mai bine un măr, Adame. Mănâncă-l și vei cunoaște Evele secunde. Hai, Curaj, Dumnezeu e numai urechi, dar n-are ochi să te vadă. Așaaa... Bravo! Good bye, good bye.... Îți stă bine mușcând din fructul cunoașterii decât rumegând în ne-știre, ca o vită." "ADAME!" se auzi atunci vocea de tunet a Făcătorului. "DE CE N-AI ASCULTAT, ADAME?" "Nu eu, Doamne, Eva a fost cea care..." Desigur, Adam a dat vina pe Eva, nu pe dorința lui de a cunoaște și alte femei. Dacă nu era Prima Doamnă alături, Adam ar fi fost în stare, sărmanul, să dea vina chiar pe Dumnezeu. Morala? Când o să te vadă medicinista cu mine, spune-i povestea, Vlade. Dacă are simțul umorului,o să înțeleagă.

Bărbatul o privise în tot acest timp complet dat peste cap, dar Sophie nu mai zâmbi, veghind somnul lui Baldi – acesta nu suporta să se vorbească de femei în prezența sa și se retrăsese dincolo de barieră- Sophie îi auzea sforăitul ușor. Vlad se ridică, dădu să spună ceva, dar o simți străină și-și plecă umerii, trecând îngândurat pe lângă banca fetelor, tocmai când una dintre ele spuse tare, spărgând liniștea sufocantă din jur:

-Pe bune că-i "mișto" să fii studentă la "Litere"!

Sophie le privi de sus pe gălăgioasele studente – se mai și sculase în picioare – și se îndreptă, apoi, târându-și pașii, spre ieșirea din parc. Era frumoasă vremea – o frumusețe tristă, cu zgomote estompate, lumini umbrite de verdele frunzelor, cișmeaua mereu curgătoare și glasuri de copii obraznici. Anotimpul ei preferat – vara tomnatecă. "Timpul probabil" – ploaia mocănească, numai cu condiția existenței umbrelei deasupra capului și a ghetelor în picioare. Culorile care-i plăceau: albastrul, vișiniul, griul-metalizat. Muzica: Haydn, baladele pop-moderniste; mâncarea – salată de boeuf; fructul necesar – mărul Evei; părul: șaten-roșcat-negrui. Asta era ea toată. Și ceva gânduri dubioase, departe de finalități precise.

Sophie obosise. Mai că-i venea să-l urmeze pe Baldi în dulcele-i somn, deși erau încă o mulțime de treburi de făcut în acea zi.

Pentru început, piața. Sophie alese cele mai scumpe alimente – asta ca un protest contra oamenilor ce se tocmeau în jurul ei... ca la piață- și, ajunsă acasă (înghesuită în tramvai), își încropi rapid o supă și mâncă tot așa, frigându-se, apoi se chinui să lipească un plasture pe limbă și se băgă în

Scanned with OKEN Scanner

pat, gândindu-se ce anume ar trebui să viseze în acea după amiază galbenă.

Pentru că așa făcea Sophie - își programa visele, începând, desfășurând și sfârșind, bineînțeles, acțiuni ciudate, ireale, care asigurau materia primă necesară vieții.

Căci ce altceva era viața, dacă nu imaginație? Ambele se suprapuneau, dar se și determinau totodată, iar Sophie mereu zâmbea la aceste gânduri. "La așa imaginație, așa viață" "Spune-mi ce viață duci, ca să-ți spun ce imaginație ai". "Nu da imaginația din cap pe viața din târg" "Dacă-ți imaginezi de dimineață, ajungi departe" "Imaginația bătrână face viața bună!" "Viața bună se cunoaște din imaginație". Avea și altele, dar nu și le mai spuse pentru că o umfla râsul, ori acesta nu cadra cu subiectul serios al meditației ei profunde ("Ha! Ha! Ha!").

Își propuse, deci, ca în acea după amiază să viseze despre o vizită pe care ea și viitorul ei soț o primeau de la fostul ei prieten! Bineînțeles, nici unul, nici altul nu existau (încă) în realitate, dar tocmai aici își avea rostul imaginația. Adormi în cele din urmă și – drăcia dracului ! – chiar reuși să impună somnului visul dorit (chestia asta nu-i ieșea întotdeauna).

Cei doi nu aveau chipuri delimitate, în schimb vocile erau bine timorate, cu caracteristici superb individualizate. După ele percepea și forma bărbaților: "fostul" abia avea un ambalaj mucegăit de carne pe scheletul deșirat, în timp ce "viitorul" poseda o "armură" flascăși obeză ce se mișca, spre compensare, cu grația unui balon. Lawrance și Hardy? Haida-de, de unde apăruseră și ăștia în preajma ei? EA? Dar unde era ea în acel decor, măritată cu expresia cea mai reprezentativă a tot ce ura mai mult la bărbați: fundul gras și burta protectoare a sexului? Ea nu se vedea prin zonă, dar vocile îi bubuiau în cap:

"Femeia asta..." – vorbea schilodul, cu un glas lung și stins, de parcă sosea de la mare depărtare – "ea...".

"Sophie!..." – mugi umflatul, gâlgâindu-și amigdalele și vinul în același timp. ("Cum naiba făcea asta?").

"Noi... trebuie s-avem grijăde ea!"
"S-O IUBIM!"
"Amândoi!"
"SI-MUL-TAN!"
"Fără rezerve..."
"ȘI FĂRĂ PREGET..."
"Și fără gelozie!"
"AHA!"
"E frumoasă..."
"FRAGILĂ..."
"Firavă..."
"DELICATĂ..."
"Iar noi suntem puternici !", șopti slăbănogul, clătinându-se sub pala de curent strecurată pe sub geam.
"ȘI VITEJI!", întări burtosul, alintându-și-o.
"Curajoși..."
"TERIBILI!"
"O meritățm..."
"NE MERITĂ!" ("la mai duceți-vă...")
"Să bem!"
"AH, CE DULCE EȘTI FRĂȚIOARE... DĂ-MI VOIE SĂ TE SĂRUT!"
"Nu, o, nu!", își găsi, "fostul" puțina vlagă, "Cruță-mă, te rog! Mai bine s-o sărutăm pe ea!"
"CE?"
"Pe femeia noastră. S-o iubim!"
"CORECT! HAI!"

Sophie se ridică brusc, cu țipătul pe buze și fruntea transpirată. (Între altele, mai avea și părul vâlvoi, ochii umflați și roșii, buzele crăpate, mâinile-pumn și pijamaua descusută, dar nu făcea chiar să bage în seamă orișice). Atunci sună telefonul, trezindu-i un fior ("Ce, numai ea să se trezească?") și duse rapid receptorul la ureche, pronunțând îndurerată:

-Oribil vis...

La capătul celălalt nu era nimeni. Oftă resemnată și dădu să înghită, dar auzi un "Alo?" (întrebător).

-Da, eu sunt.

-Sophie?

-Dar cine alta, idiotule? Nu la mine telefonezi? Cum te cheamă și ce vrei? ... hai mai repede, că mă plictisesc dacă aștept!

-Sophie? Sunt eu, Vlad...

-Vlad?!!!

Baldi se deșteptă dintr-o dată, atent, iar Sophie gemu, luată prin surprindere de afurisita de durere de cap.

-Sophie?

-Dar termină odată! Dumnezeule, m-am tâmpit și eu: "Vlad? Sophie? Vlad? Sophie?"... Ne-am țicnit, ori ce?

- Sophie...
- Ce vrei?
- Ce ai?
- Ce am?

-Vin la tine! Auzi Sophie concluzia și nu apucă să riposteze că celălalt închisese deja.

"Repede! bâzâi Baldi. Spală-te, îmbracă-te, machiază-te, spală vasele..."

"Ești nebun, Baldi! Încetează!"

"... mătură, șterge praful, ascunde în dulap sutienul – vezi că l-ai lăsat în bucătărie! – strânge mizeriile alea de foi de pe jos, golește scrumiera, dă

Scanned with OKEN Scanner

mâncare peruşilor – astă-noapte i-ai uitat pe balcon, săracii ! – fă-ţi patul…".

"Baldi, am să te sinucid !"

"N-ai cum ! Mişcă-te odată !"

Sophie lipăi cu tălpile goale pe parchet – "Ah!" "Ai vărsat cerneala pe jos!", ţipă Baldi. "Că doar nu era s-o vărs pe sus !", mormăi Sophie – şi se îndreptă spre baie, dar trebui să-şi schimbe imediat direcţia deoarece cineva acţiona brutal soneria şi-şi uită degetul acolo, sfâşiindu-i creierii. Ţiuitul infernal încetă abia după ce Sophie reuşi să descuie yala de sus, yala din mijloc, yala de jos şi să tragă zăvorul nichelat şi lanţul supradimensionat, aşa încât atunci când deschise larg uşa, faţa tinerei oglindea o constelaţie de stări cuprinse, în linie descendentă, de la ură atavică la ingenua uimire.

-Vlad?! (Deşi numele era scurt, Sophie realiză performanţa de a-şi schimba intonaţia răcnită într-un serafică, suavă- Baldi îi dăduse în ultimul moment un ghiont în tâmpla stângă).

-Eram peste drum, la un telefon public, zâmbi Vlad, autoinvitându-se în holul ca un hangar ("Ehei, apartamentele alea…").

-De unde ştii unde locuiesc?

-Ai uitat. Te-am condus acasă odată până la uşă, dar nu m-ai poftit înăuntru – ai pretextat că ţi-e somn.

-Chiar somn era, nu pretext.

-Ce faci, mă ţii în hol?

-Dacă tot ai intrat… Fă-te comod.

-OK. Unde ? întrebă el apoi, în living, văzând harababura ce domnea peste tot.

- Acolo, în fotoliu. După ce iei toate hainele şi le aşezi în şifonier. Eu merg să fac o cafea.

Vlad zâmbi iarăşi, chiar cam prea ciudat după gustul Sophiei, şi se apucă de treabă, în timp ce Sophie, amorţită, ameţită şi adormită, umplu un ibric mare cu apă şi rămase să-l vegheze lângă aragaz.

Ce-i ăsta? îi auzi glasul în spate şi, trecând cu eleganţă peste sperietură, Sophie îi urmări privirea îndreptată asupra sutienului ce spânzura pe spătarul unui scaun.

-Care ăsta? întrebă ea, deşi ştia foarte bine la ce se referea frumosul ei musafir ("Foarte frumos, chiar!") supra solicită Baldi.

-Ăsta… de pe scaun…

-Eşti de-a dreptul fantastic! Doar nu vrei să sugerezi că medicinista ta nu are dintr-"ăsta"!

-Anda nu poartă.

-Grozav!

-Îmi dai voie să-l pun în dulap?

-Chiar te rog.

Când reveni, Vlad se rezemă de tocul uşii şi o privi amuzat.

-Ce-i, dragul meu coleg, te jenezi cumva de pijamaua-mi transparentă?

-Nu cred. Arăţi delicios, cu toată lipsa de profesionalism, dragă colega.

-În privinţa serviciului?

-Ba deloc. În privinţa mătăsii. E exagerat de portocalie.

Sophie turnă cafeua în căni de ceai şi se cocoţă pe canapeaua înflorată, aprinzându-şi o ţigară.

-De ce te izolezi aşa? arătă Vlad în direcţia uşii de la intrare, în timp ce-şi lua cafeaua de pe masă.

-Aa, dintr-un motiv prea banal ca să ţi-l expun.

-Dă-i drumul…

-Ei bine… sunt fricoasă.

-Atunci de ce locuieşti singură? Ia-ţi un bărbat.

-Ca să mă protejeze ?

-Bineînţeles.

-Omenirea s-a civilizat, dar bărbaţii încă se mai cred în preistorie: el cu bâta, femeia cu tăbăcitul pieilor.

-Adică? Vrei să spui că stăpâneşti vreo tehnică de luptă ?

-În afară de dinţi şi unghii?

-Da.

-Păi, dacă stau şi mă gândesc… am centura neagră la karate.

Reuşise să-l uimească pe Vlad. Acesta se fripse cu cafeaua şi începu să respire cu gura deschisă, ca să se răcorească. Sophie se strica de râs (impropriu vorbind).

-Tu vorbeşti serios? Izbuti el să se liniştească curând, dar îşi păstră ochii la fel de mari.

-De ce n-aş vorbi?

-Cum de-ai păstrat aşa un secret ?

-Nu era nici un secret. Dar nu m-a întrebat nimeni.

-Şi-atunci tot ţie- frică?

-O, da. Doar sunt femeie ! Zâmbi ironic Sophie, privindu-l pe sub sprâncene. Ce te aduce la mine, Vlad?

-Poftim?

-De ce ai venit?

-Păi… aşa.

-Nu-mi spune că te-ai certat cu medicinista şi că doreşti un umăr pe care să plângi.

-Departe de mine.

-Şi de mine.

Vlad surâse iarăşi, cam trist, dar păstră tăcerea, bând cu un aer preocupat din lichidul greţos de dulce.

"Uită-te la el, Sophie, o îmboldi Alcibiade. Uite ce bucle bogate are… - părul tău e drept ! - şi

Scanned with OKEN Scanner

privește-i pielea arămie, obrajii imberbi – cum ne place la amândoi! – ochii mari, albaștri, strălucitori... Admiră-i grația calmă din mișcări, buzele roșii și fragede, albeața dinților... Pe lângă el, PERFECȚIUNEA, tu nu ești decât o conopidă agresivă!"

"Taci, Baldi, nu fi imbecil!"

-Ai spus ceva? tresări Vlad, scuturându-se totodată de gândurile sumbre (!?!)

-Mă duc să fac... Mă duc la baie!

-În regulă. Nu ai nevoie de permisiunea mea.

-Dar nici nu ți-am cerut-o, Vlăduț. Sper să nu-mi simți lipsa.

După ce părăsi baia – ezitase dacă să tragă sau nu apa, de jenă să nu se trădeze -, Sophie se strecură prin crăpătura ușii de la dormitor și-și schimbă pijamaua cu o costumație de interior, trecându-și apoi cu gesturi nervoase peria prin părul cu vârfuri roșcate. Îi era poftă de un măr galben, dar era ea vinovată de prețurile crescute? Se admiră în oglindă și trimise o sărutare din vârful buzelor către chipul oval de dincolo, încadrat de plete drepte, lungi până la omoplați, și dominat de ochii cafenii, cu gene lungi, arhimătăsoase. "Hai că arăți bine, o grăbi Baldi. Du-mă să văd ce face Vlad!"

Vlad făcea bine – cel puțin în aparență.

-Am înțeles că scrii la un roman, făcu el brusc, cu o buză umflată încă în cana cu cafea.

-Da... scriu, aprobă Sophie cu greu, contrariată. De unde ai aflat?

-Secret. Cam ce tratează?

-Secret, zâmi Sophie, ușor emoționată. Am să ți-l dau neapărat spre lecturare după ce-l termin.

-Mai e mult până atunci?

-O-ho! Nu prea am timp ziua, de aceea trebuie să scriu noaptea, ori nici noaptea nu prea am timp, pentru că trebuie să dorm, iar la asta n-aș renunța cu nici un preț: visul e prima sursă de inspirație a prozei mele. Iar un roman e asemeni somnului - în ambele creezi imagini.

-Ai zis că visul e prima sursă. Mai ai și alta?

-Curios mai ești, Vlad. Da, mai am o sursă, a propos de sutienul dinainte.

-A propos... de sutien ?!... Nu ai deloc prejudecăți, Sophie.

-Dar n-am nici sâni, Vlad, ceea ce nu-i defel grav.

-Și ce legătură e între proză și sâni? Scrii un roman despre sâni?

-Las acest lucru în seama medicinistei tale, că ea se pricepe mai bine. Nu, Vlad, a doua mea sursă este empatia...

-Legată de sâni ?

-Cum naiba ? Lasă-mă să explic. Prin empatie te pui în situația celorlalți, corect ? îi simți, le trăiești senzațiile și sentimentele, corect ? Romanul meu are ca personaje aproape numai bărbați, și oricât de mare ar fi capacitatea mea de empatizare, fiind femeie nu pot fi, totuși, bărbat, logic. Consecința ar fi că romanul ar prezenta experiențele de viață ale unor bărbați care ar risca, simultan, să se comporte ca și cum ar fi conduși de mintea și simțirea unei femei – ceea ce se întâmplă de multe ori, de altfel, chiar în realitate.

-Tot nu văd legătura...

-Cu sânii? Dar e simplu, Vlad. Când empatizează cu un bărbat (sau invers!) o femeie (sau invers!) trebuie să se muleze nu numai pe psihicul, ci și pe trupul bărbatului.

-Sau invers!

-Așa-i. Iar cum unele părți anatomo-fiziologice nu-i pot crește femeii, măcar să se dispenseze de cele pe care nu le are bărbatul! (Remarcă ce academic vorbesc!)

-"Pe care nu le are bărbatul..."? ... Ai ajuns la sâni!

-Ai remarcat și tu? Spune-mi, Vlad, ce și-ar dori orice Evă...

-Casă, mașină...

-Nu, nu! Sub aspectul feminității, ce și-ar dori?

-Ca natura să fie cât mai darnică cu ea.

-Da, adică să aibă roade bogate această Evă.

-Se numesc "nuri", nu "roade".

-Cum spui tu. Ei bine, când eram și eu Evă, am încercat niște tehnici de autosugestie – căutam în fiecare seară, înainte de culcare, să mă imaginez în postura unei fericite proprietare de "nuri" dintr-ăștia. N-am reușit.

-Când erai și tu... Evă?

-M-am mai schimbat puțin, Vlad. Acum cred că traversez un moment intermediar, de androginie. Dar, mă rog, nu despre asta trebuia să discutăm. M-am schimbat când am început să scriu la acest roman – adică pe la sfârșitul adolescenței -, când mi-a venit ideea că, dacă voi avea sâni mari, nu voi mai putea scrie.

-Cum?! Ciudată ești, iartă-mă. Ducând această idee trăznită mai departe, se va înțelege că scrisul nu e pentru femei.

- Și nici nu e – pentru femeile cu sâni, mă refer. Femeile-femei nu vor scrie niciodată ceva de calitate. Ele sunt cele mai nenorocite din acest punct de vedere.

-Ce-i asta, "femei-femei"?

-După părearea mea, există patru categorii de oameni: femeile-femei (Eve, caline, perfide, duioase, senzuale, bârfitoare, fără minte decât la suprafață); femeile-bărbați (observă cum arată

Scanned with OKEN Scanner

toate scriitoarele care au creat ceva de calitate și vezi-le cât sunt de masculine); bărbații-femei (rafinați, blânzi, curtenitori, inteligenți, preocupați de studiu, având o constituție fizică firavă) și bărbații-bărbați (brutali, puternici, petrecăreți, agresivi etc.). prima categorie (a Evelor) și ultima (a Adamilor) sunt extremele, formele pure de femeie și bărbat, așa cum i-a făcut Dumnezeu, deci creații de-ale Sale, imperfecte (pentru că numai Creatorul e perfect, nu și creația, care e doar o copie a ideii din mintea autorului ei). Aceste extreme, după cum observi, Vlad, nu gândesc prea mult (îți explici astfel de ce au fost alungați Adam și Eva din rai, în care nu-și meritau locul), dar categoriile de mijloc, tocmai datorită faptului că nu sunt închistate de stereotipiile categoriilor de margine, sunt mai deschise la nou, mai imaginative, mai libere, mai gânditoare etc. – homo sapiens sapientissimus.

-Și tu ești o femeie-bărbat, Sophie? Drept să-ți spun, ești foarte feminină. Ai un trup de femeie-femeie...

-Fără sâni, totuși.

-Și minte de femeie-bărbat, că de femeie-femeie în nici un caz.

-De ce minte de femeie-bărbat și nu de bărbat-femeie, care mi-ar conveni mai mult ?

-Pentru că un bărbat, cât ar fi el de "gânditor", nu s-ar gândi în nici un caz la treburi atât de dubioase ca cele la care te gândești tu.

-Crezi, Vlad? Tu în ce categorie de bărbați te situezi?

(fragment de roman)

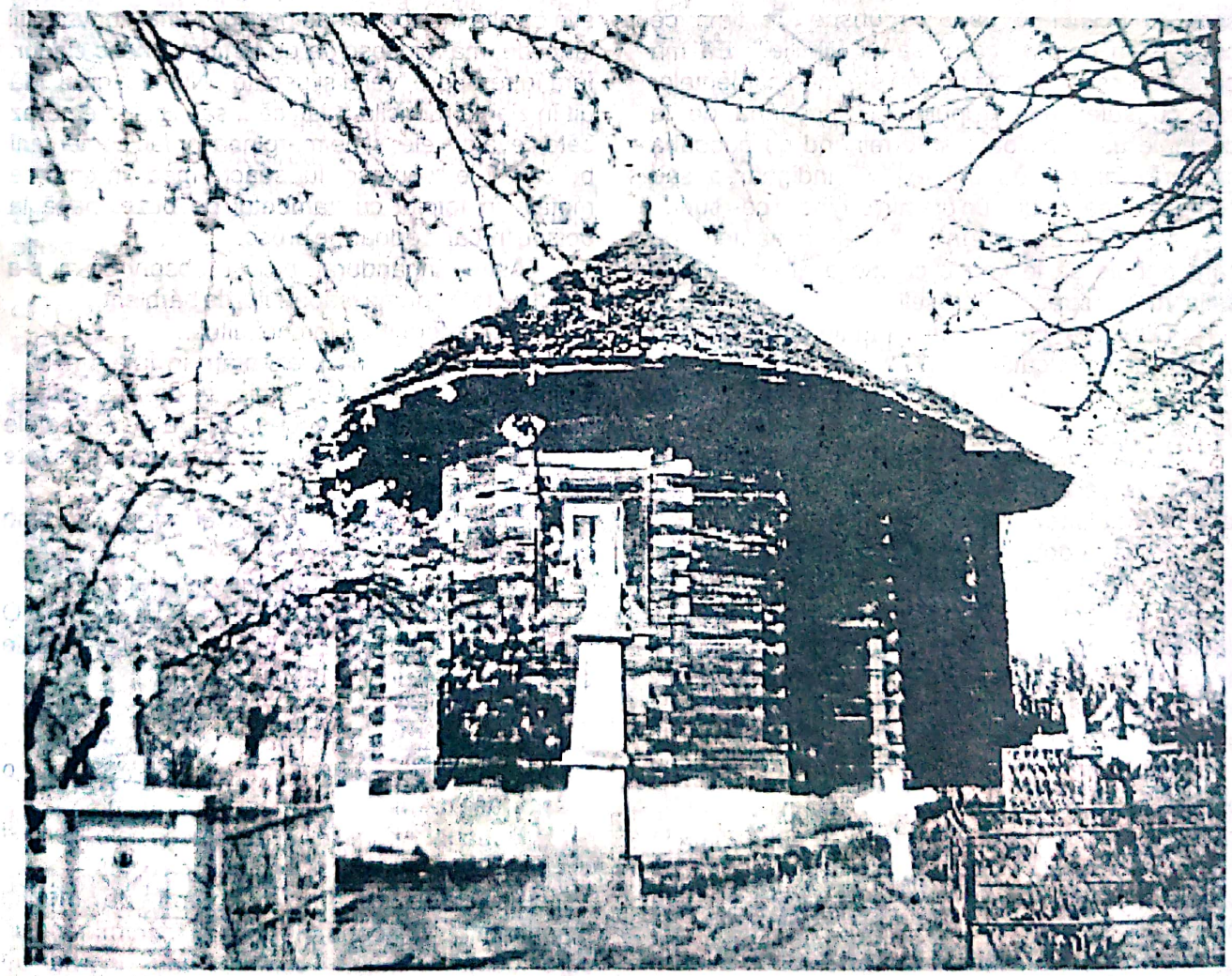

Biserica de lemn de la Dragomirești

Scanned with OKEN Scanner

CONSTANTIN ȚINTEA

Ghici, cine poartă fesul ?

Dacă-i duminică... e soacră-mea.

Da, astăzi e duminică, ziua în care merg cu regularitate la mama soacră.

Fiind o femeie riguroasă, pe timpul vizitei trebuie să mă conformez unui protocol, în care minutele delimitează strict fazele întrevederii. De exemplu, la nouă fix sun la ușă, urmând ca peste cinci minute să-mi deschidă.

După schimbul de zâmbete și amabilități, mă împinge ușor spre bucătărie, unde trebuie să-mi prepar cafeaua după o rețetă americană- trei sferturi de linguriță de cafea, la fel de zahăr și totul într-un sfert de litru de apă clocotită-despre care spune că te ferește de drumul pierzaniei...

Respectând protocolul, cafeaua trebuie să o sorb cu delicatețe până la unșpe, în timp ce conversăm detașat ca-n "sânul familiei". Ea mă pune la curent cu noile prețuri ale medicamentelor sau cu suferințele trupului ei, începând de la degetele de la picioare și terminând cu podoaba capilară, iar eu, eu îmi exprim indignarea sau compasiunea, ca un bun creștin și ginere ce-i sunt.

Apoi îmi așează în față toate chitanțele, pe care trebuie să le verific cu mare atenție. "Hoții ăștia" mereu strecoară greșeli...

După ce consumăm "ritualul" cafelei, mă trimite iar la bucătărie, să-mi iau "degețelul" de vișinată din care trebuie să mă dedulcesc jumătate de oră.

În tot acest timp vizionăm fotografiile de familie, pe care de douăzeci de ani mi le tot arată, iar eu mă minunez ca prima dată...

Până la doișpe urmează "numărul" meu: ce mai fac ai mei, ce mai fac eu, ce noutăți mai am, chestii din astea... De obicei, evit cu abilitate subiectele neplăcute. Nici o tortură din lume nu m-ar convinge să repet gafa de anul trecut a nevestei-mii, cerându-i bani cu împrumut. Discuția a degenerat într-un hal...

Ne-a bănuit c-am avea găuri în palme și-n buzunare, că precis unul din noi duce viață dublă, că ieșim prea des din casă, că nu cumpărăm de la en-gross, că ținem nejustificat frigiderul în priză, că ascultăm emisiuni de publicitate, că... și câte altele...

Am plecat buimăciți și făr-un "chior".

Greu mi-am refăcut imaginea în fața ei, imaginea de om lipsit de griji dar chibzuit, care știe să administreze atât banii săi dar și ai altora...

Esențială este ultima jumătate de oră de vizită; atunci trebuie să fac impresie. Pentru ea ultima contează.

"Ce mai e pe-acasă?" pusă aparent dezinteresat, e o întrebare care de mult nu mă mai blochează. O satisface o "trecere în revistă" rapidă, ca cea de duminica trecută: păi, ăla mare și-a găsit un post foarte bun în străinătate, aia mică și-a amânat bac-ul pentru la toamnă din cauza canicului, dar învață în continuare pentru, eu aștept transferul la o societate importantă, "Trabant"-ul l-am vândut și așteptăm să ne vină o "Nova" etc. etc.

Mă rog, situația nu-i chiar așa de rozalie, dar o prezint cu detașare, afișându-mi o mimă de automulțumire care spulberă orice bănuială. De fapt, îi fac concesii; o menajez.

În timpul care îmi mai rămâne, ca să evit cine știe ce altă întrebare, sau pericolul unei conversații lâncede, mă folosesc de un tertip: vorbesc singur, fără întrerupere "verzi și uscate". Nu mi-e greu. Mă uit în ziar la rubricile Știați că... sau Știri, memorez câte ceva din ele, și pe marginea lor fac comentarii pe care i le "servesc" lui soacră-mea, în timp ce moțăie în fotoliu cu zâmbetul pe buze, până la doișpe fix când adoarme brusc.

Astfel, îngândurat, nici nu observ că mi s-a uscat pe față spuma săpunului de bărbierit.

Da, să termin cu ferchezuitul...

În sfârșit, să ne prezentăm în fața juriului... Oglindă-oglinjoară, spune-mi... ei da, ras, călcat, lustruit... dacă nu s-ar vedea răritura de la coatele hainei și uzura tocurilor, mai că mi-aș da nota șapte pentru imagine...

Privesc ceasul. Opt fără un sfert. Am timp berechet.

Ia să mai vedem noi ce zic ziarele...

Da, da, da, hopa!!! Au mai crescut prețurile! O sută unul cu două camere! Așa băieți, dați-i bătaie căci văz c-aveți drojdie bună...

Ei, după socoteala mea, zece acolo, cinci dincolo, optzeci "Nova" și mai rămân... hoho! Yes!!! Nu-mi amintesc gestul americanilor când au o reușită, așa că-mi frec palmele românește.

Buuuun! Acum să-mi pregătesc cele "verzi și uscate". Să vedem noutățile. Iată una caldă:

<<Foarte recent o echipă de medici americani au descoperit în creier "centrul râsului" care odată stimulat, conferă unui individ un comportament bizar: indiferent ce i se spune sau i se întâmplă, buna dispoziție nu-i dispare, ba mai mult, izbucnește în râs din te miri ce...>>.

Sau:

<<Stările tensionate create de vicisitudinile

Scanned with OKEN Scanner

naturii, conflicte, foamete, înarmare, fundamentalism etc. ... au redus simțitor numărul umoriștilor...>>.

Iată două știri care se leagă. Deci, se iau măsuri pentru salvarea râsului în caz de vicisitudine, și încă cu lucrătură științifică !? Haida de ! Care va să zică îi spui unui tip că cineva i-a boțit mașina, soacra i-a murit, el are cancer și SIDA la un loc, nevastă-sa a aflat de amantă, șeful l-a pus pe liber și că mâine va fi cutremurul cel mare atât de așteptat, el își va așeza palmele pe burtă să nu plesnească și se va apuca de râs ? Sau te va invita la o vodcă pentru că l-ai bine dispus ?

La ei acolo bineînțeles că nu, dar la noi, armata hazoșilor de pe spațiul carpato-dunărean, intervine imediat și cu eficiență salvează hazul unor astfel de situații...

Căci la noi, totul e altfel decât la ei: calitatea hazului și numărul celor care-l creează, crește proporțional cu necazurile noastre. Acum ne aflăm la apogeu...

Și totul ni se trage din faptul că am aplicat cu sfințenie porunca venită din negura vremurilor: să faci haz de necaz ! Așa am ajuns la supraproducție de haz. Dacă până și cioburile râd de oale sparte...

Are de ce se amuza străinul. Veselia e la ea acasă. Chiar și atunci când moare omul – de grija altuia – este înmormântat într-un cimitir... vesel.

Să vină dom'le străinul în țara lu' Moș Necaz că are haz, să se distreze fără să-și umble la creier și să investească în industria hazului !

Ce-i cu ezitările astea !? Preocupările competente ale băștinașilor i-ar da concursul...

Ei, ia să citim mai departe.

Cică:

<<Un medic american, în pofida interdicției guvernamentale, nu renunță la ideea clonării ființei umane>>.

Așa americanule, bagă-ne pe copiatoare!

Dom'le, ce mai pun unii la cale ! Mă apucă migrena când mă gândesc la migrena celor ce vor trebui să hotărască, care din "sex-symbol"-urile tuturor epocilor vor fi alese ca modele.

Și-apoi, ce perspectivă oferă trăsnaia: numere universale la încălțăminte și îmbrăcăminte, aceleași gusturi, aceleași pasiuni...

În afară de faptul că am ușura munca extratereștrilor de identificare a pământenilor – unu-i toți și toți-s unul - îi cheamă Gică, poartă 42 la pantofi, 44 la cămașă, 48 la costum, mănâncă fasole și joacă table – blasfemia ar aduce numai încurcături...

Măriile chiar dacă vor purta alte pălării, vor fi aceleași și să vezi atunci confuzii: dacă Gică16302 astăzi este văzut cu soția sa Măria 16303, iar mâine cu Măria 20105 soția lui Gică 20104, nimeni nu va sesiza schimbarea sau actul de infidelitate. Și-atunci ce ne facem ? Pierdem un motiv de haz ?

Nu mai vorbesc de copii, pentru care toți adulții vor fi părinții lor...

Cine va mai ști atunci cine cu cine a făcut copilul ăla sau celălalt ?

În sfârșit, o ultimă trăsnaie:

<<La o clinică din Kazahstan, o echipă de medici au reușit să efectueze o operație mai ciudată: unui pacient care-și pierduse sexul într-un accident, i-a fost transplantat degetul mare, care a preluat fără dificultate...>>.

Nu, asta nu...

Opt și jumătate. E timpul să plec în vizită.

Deci, iată-mă înființat la mama soacră. Totul decurge după protocol. Timpul trece, trece, trece... Trag cu coada ochiului la ceas: două minute până la doișpe. Ia să-i termin eu povestea cu Gică Clonă... dar ce se întâmplă ? Soacră-mea încalcă protocolul, făcându-mi semn să tac !?

Devin neliniștit. Transpir instantaneu. Presimt extaz sau... agonie.

-Ginere dragă, spune soacră-mea dregându-și vocea, am uitat să-ți comunic că la rugămințile înduioșătoare ale lui cumnată-tău de la Cluj, m-am hotărât să-mi vând apartamentul, iar banii să-i dau lui, pe tine știindu-te lipsit de griji; are nevoie să-și extindă chioșcul. Săptămâna viitoare vine să mă ia la vilișoara lui...

Rămân stupefiat. Doamne, ceva nu-i în regulă, nu mai văd nimic, mi s-a făcut negru în fața ochilor... Îmi crește temperatura, venele îmi zvâcnesc, tremur tot, așa că deodată explodez:

-Și cum rămâne cu promisiunea către mine ? Ce, eu o duc mai bine decât înavuțitul ăla peste noapte ? Uite dom'le, toată lumea aleargă după interese ! Ce asemănări ! Cred că nebunul ăla din America a început demult clonarea... Ce știi dumneata despre necazurile mele ? De trei luni umblu ca un milog după o slujbă, nepotu-tău a fugit cu golanii la turci, iar nepoată-ta mai ține-o dacă poți... Ce bac...? Ce medicină...? Ce viitor...? Au năpădit-o căldurile secolului... Îi arde de măritiș și știu eu cui îi seamănă... Iar chestiile alea pe care ți le-am povestit, nu-s chiar așa; de fapt monștrii nu mai au răbdare să ne mai studieze și vor năvăli curând peste noi, vor izbucni toate epidemiile simultan, iar pământul se va despica și va înghite tot, dar absolut tot... lua-o-ar naibii de "Nova" s-o ia... M-ai terorizat o viață întreagă cu protocolul ăsta despre care zici că ține de purtări aristocratice. Ce-s prost, adică eu nu mi-am dat seama că-ți camuflezi deformația profesională, cadru didactic ce-ai fost!?

Scanned with OKEN Scanner

Off!!! Doamne ce m-am răcorit! Cât o mai fi ceasul dom'le? Doișpe și zece. Da, mi-a "trântit-o" cu apartamentul și acum sforăie. Sigur, protocolul... la doișpe fix adoarme brusc. Uite unde-mi pierd timpul!? la să-mi văd eu de treabă! Adică nu mă duc la maică-mea care mi-a cedat casa, și vin aici la soacră-mea să mă piseze sistematic cu medicamentele și chitanțele ei... Și pe deasupra, să-ngurgitez "chioara" aia americană sau să-i laud "degețelul" de suc de vișine... Munca mea de ani de zile... Într-un minut, s-a prăbușit totul. Unde-am greșit dom'le? Ce, eu m-am jucat cu castele din cărți, șiruri din domino sau coloane din pahare!?

Trebuie să vorbesc neapărat cu ăla de la Cluj, că hotărârea soacrei... uite dom'le ce-mi face și ăsta!? Și-a mâncat o viață întreagă de sub... hoho, ia să-i trimit eu pe cap vreo asociație ceva și să-l întrebe, de ce își cumpără whiskas, atât timp cât n-are pisici?

Înșfac cu năduf. de pe frigider, borcănelul cu dovlecei pe care intenționasem să i-l dăruiesc, și ies din apartament, dar nu tip-til, tip-til, tip-til ci tropa-trop, tropa-trop, tropa-trop.

Și câte poante mai pregătisem, mamă, mamă... și dacă tot am amintit de ea, duminica viitoare am să-i fac o vizită. Pe vremuri, câte bancuri nu-i spuneam! Și ei îi place să adoarmă cu zâmbetul pe buze, dar nu la doișpe după vreun protocol, ci la paișpe după program. Programul azilului...

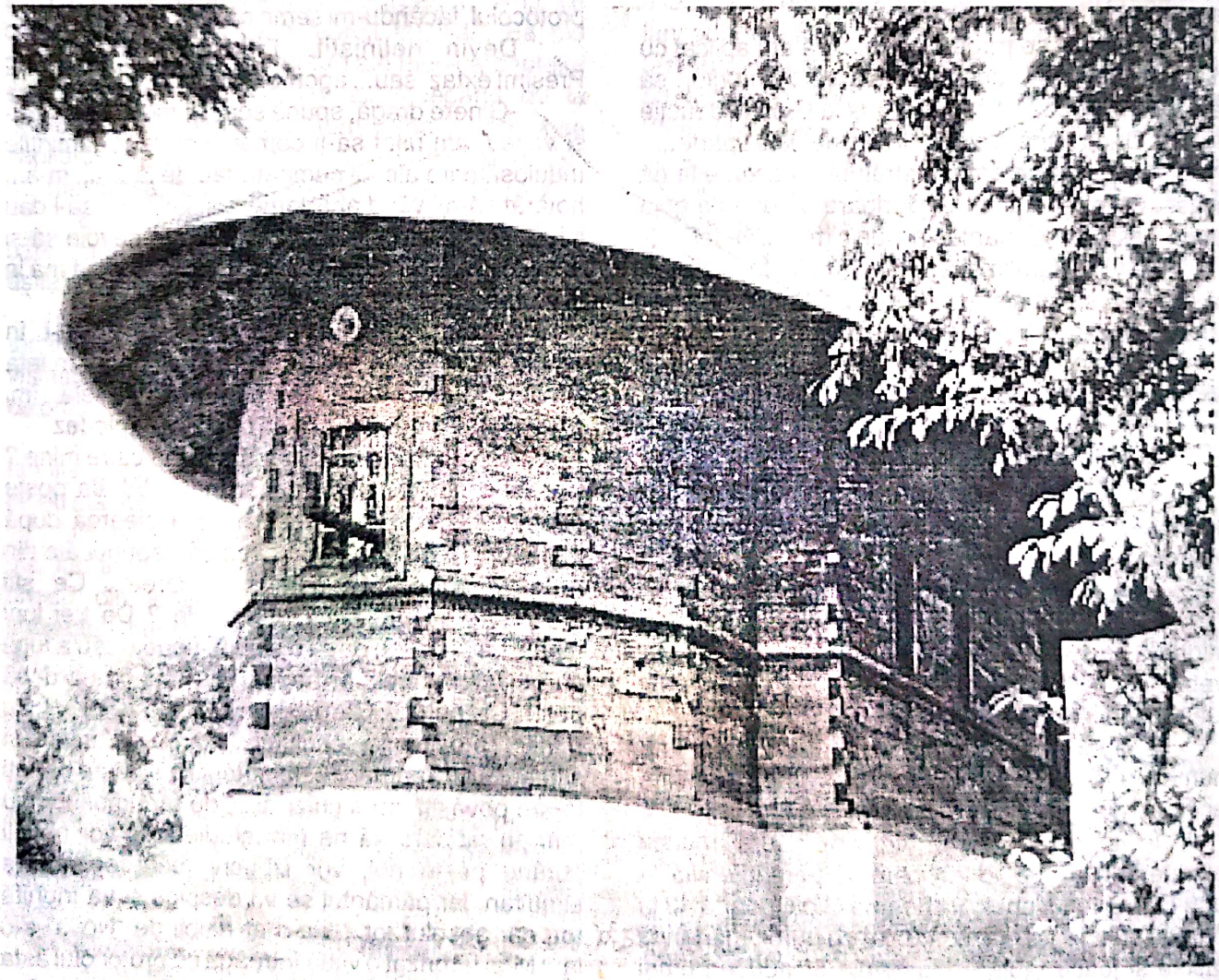

Biserica de lemn de la Obârșeni- Vinderei

Scanned with OKEN Scanner

ELVIRA LEFTER, Vaslui, 27.V.2001

Argument

Una din cele mai stăruitoare imagini a chipului soțului meu, care mă năucește, lăsându-mă pradă coșmarului în necuprinsul nopților, este aceea din morga Spitalului Județean Vaslui.

Aproape gol, întins pe-o targă, cu capul atârnând deasupra unei guri de canal, în care încă i se mai scurgea viața în stropi rari de sânge roșu-întunecat, având pe piept, ca semn de identificare, un petec de foaie dictando pe care erau înscrise, cu un creion bont, datele personale: Lefter Ion – 49 de ani !

Toată viața lui, și așa puțină, scursă într-un canal, este o imagine greu de suportat, cum și mai greu de suportat este aceea a strivirii sângelui său de tălpile trecătorilor și de roțile mașinilor acolo, în stradă, unde a început sfârșitul...

Grăitoare sunt, în acest sens, versurile:

"Iar de Mărțișor... nefești ți-au fost Larii / Ți-au lovit în stradă sângele cu parii" din "Divan de adio", aparținându-i lui Ion Enache.

Dorința de a-i lăsa spiritul să viețuiască în lumea metaforei, pe care el însuși și-a creat-o, mi-a fost permanent imbold în demersul, deloc ușor, de a-i publica poeziile rămase în manuscris.

Ion Iancu Lefter este, în primul rând poet, și așa trebuie să rămână. Jurnalul, această organizare a disperării "de a se fi născut și de a muri sub regimuri dictatoriale", într-o societate socialistă" ce s-a dovedit a fi cea mai dezastruoasă minciună a Istoriei mondiale", va dezvălui cititorilor o altă entitate.

Până atunci, poetul va veni către noi ori de câte ori un vânt dinspre "al cincilea anotimp" va deschide poarta celeilalte lumi, o rază de "Lumină Lină" va străbate depărtările și ne va mângâia cu blândețea ei ori ne vor năpădi amintirile venbite de pe "Cele trei Crișuri", din dulcea "Bucovină literară", de dincolo de granița, din Uzdin ori de aiurea. "Poesis"-ul îl va însoți mereu, iar glasul lui se va mai auzi în "Ateneul" bacovian și-n "Vocea satului" și toate acestea vor fi mărturii istoric-literare despre existența lui pământeană, alături de cărțile tipărite.

Cele câteva "File de jurnal" încredințate aceste reviste sunt alese din ultimele lui însemnări din anii '85-'89 și-ar putea stârni interesul vreunui editor. Dacă "Jurnalul" va vedea sau nu lumina tiparului, este o întrebare la care, în acest moment, nu pot răspunde.

ION IANCU LEFTER

"Cele mai frumoase poezii"

Aprecieri critice Dan Ravaru

Punctul culminant al manifestării din 28 septembrie 2000, când Ion Iancu Lefter ar fi trebuit să împlinească 60 de ani, l-a constituit lansarea excepționalului volum antologic de versuri aparținându-i și intitulat "Cele mai frumoase poezii".

Tipărit de Centrul Județean de Creație printr-o colaborare fructuoasă cu poetul Cassian Maria Spiridon, directorul Editurii "Timpul", volumul a fost alcătuit cu acuratețe și rigurozitate de Elvira Lefter.

Este cu totul remarcabil modul în care a fost stabilită succesiunea poeziilor. S-a renunțat la criteriul cronologic, s-a avut în vedere tematica fără însă a se recurge la încorsetări forțate în anumite capitole. Poeziile ne dezvăluie astfel, lin și nuanțat, orientările din forul intim al creatorului în raport cu perceperea generală, afectivă a lumii.

La început, o autentică biografie lirică, totodată profesiune de credință și "ars poetica". Momentul este accentuat de o adevărată dezbatere asupra sensului creației, de o proiectare a propriei personalități asupra mediului, dublată ca motivație de căutarea scormonitoare a originilor. În mod firesc, urmând întoarcerea spre copilărie, părinți – mama în primul rând – satul natal și eterna problemă românească a țăranului, fundamentală pentru arhetipul nostru psihologic și pentru etnicitatea noastră.

Parcurgând volumul vom mai avea revelația unei autentice poezii de rezistență anticomunistă, a unui copleșitor sentiment religios, a celui mai sincer patriotism în coordonate cuprinse între Nistru și Cadrilater. Totul culminează prin tulburătoarea poezie de dragoste a lui I. I. Lefter și prin profunzimea meditației filosofice, mai ales asupra morții, pe care o va întâlni atât de curând".

(Apărut în "ADEVĂRUL" – Anul XI, nr. 1121 (6-9), octombrie 2000 – Vaslui)

Scanned with OKEN Scanner

Aprecieri critice
ION IANCU LEFTER

"Cele mai frumoase poezii"

Cronică de Alexandru Sfârlea

În Cuvânt înainte, îngriitoarea acestei ediții din poezia lui I. I. Lefter – devotata lui soție, că o vestală a rugului Poeziei, doamna Elvira Lefter – spune: "Între aleși, Ion Iancu Lefter este un bob de sunet oblojit la sânul doinei, crescut sub coajă de bucium și-n fibră de fluier, o lacrimă din plânsul universal pe obrazul planetei.(...)
Cartea aceasta este prima dintr-un ciclu antologic, cuprinzând cele mai frumoase poezii, majoritatea inedite, care dau măsura întregii creații lirice a lui Ion Iancu Lefter".
Cuvinte încrustate ca flacăra înrourată în lespedea înflorind la căpătâiul poetului tragic, pornit spre lume și poezie din Gura-Albești a Vasluiului. Cartea de față (Editura TIMPUL, Iași, 2000, redactor – Cassian Maria Spiridon) cuprinde 195 de poezii, majoritatea scrise în deceniul 80-90, fiind fără îndoială expresia unei mărturii istoric-literare despre o perioadă intens convulsionată de iluzii promiscue și false efervescențe politice și sociale.
Poetul Ion Iancu Lefter era salutat cu un "Bine ai venit" (ca și poetul Ion Murgeanu, tot atunci) de George Călinescu, în februarie 1962, într-o "Cronică a optimistului" din "Contemporanul", care spunea, între altele, despre poezia vasluianului de 22 de ani: "... suntem în fața unei explozii de o frumusețe geometrică și sonoră ca un joc de ape" și "... Fervent, cultivând fraza psalmodică de tip Whitmanian".
Reamintim aceasta, pentru a nu se uita și lua aminte și cei care astăzi privesc cu ochi răi poezia și poeții (dacă e să ne gândim doar la detractorii detracați din <<Dilema>>, care se cred "seismici", încercând, nevolnicii, să clatine Universul eminescian !). În ce-l privește pe Lefter – "îndelung Preabogatul", el mărturisește, într-o poezie (pag. 31), printr-un superb vers: "trăiesc pe tragice seisme cu magnitudini de infern" și, mai încolo: "Dar eu aștept iluminarea din mine însumi, credincios / acelorași seisme care m-au derutat neîncetat / și Dumnezeului din cântec mă închin / pe-altar de vers frumos" – autodefinindu-se în decisă și profundă cunoștință de cauză și, am zice, și de efect. Pentru că versurile sale – prin care adie, ușor estompată, o undă din sonul eminescian, dar și, pe alocuri, din cel care cânta "focul vânăt gonit de vânt" - țâșnesc din vâltoarea unui preaplin sufletesc care a energizat cuvintele într-o tensionat-vaticinară elocvență a lucidității, dar le-a și mlădiat, alteori, ca într-o melopee a plânsului bacovian. Ion Iancu Lefter este un poet vitalist-rustic prin excelență, satul fiind pentru el centrul de greutate și coloana vertebrală a propriei existențe, fiindcă departe de sat fiind, îi sângerează rădăcinile. "Enorme dislocări de sentimente / erup amestecându-se prin ani/ te uiți, bocind, pe alte continente/ pulverizând pădurea-ți de țărani" (Rai ruinat). Spațiul privilegiat al poetului este, de cele mai multe ori, în miezul unei trinități tutelare: Ethos-mythos-thanatos; de aici, fluidul simțirilor alese, flama unei sensibilități ultragia(n)te, creează o structură de rețea capilară între cuvinte: "Toate cuvintele nopții acesteia/ mi-au măcinat ochii ca niște pietre de moară,/ cineva vrea să-mi spânzure sângele/ de creanga-ntunecimii care coboară" (pag. 163), sau: "să zbori mereu la cosmică-nălțime,/ ca stânca unui munte-nsingurat,/ spărgând a galaxiilor mulțime/ dar căutând, mereu, un prag de sat" (Rătăcire de suflet).
Un neliniștit, un revoltat și-un părguitor de fructe celeste pe jarul inimii a fost – și rămâne prin poezia sa – Ion Iancu Lefter, care spunea, în 1981: "Când veți ucide toți poeții, pământul va muri de tot", căci "Vai, satul e-așa de departe,/ și drumuri spre el nu mai sunt", pentru că poetul din Gura-Albești a Vasluiului știe prea bine – știa asta încă din 1978, că "Trebuie să trăiești de câteva ori / pentru a muri o singură dată".
(Din "Al cincilea anotimp", anul IV, nr. 4 (35), toamnă – 2000 – ORADEA)

Ion Iancu Lefter

Călin Cocora – "Hyperion" – "Caiete Botoșănene", Nr. 4 / 2000 (142)

Ion Iancu Lefter, poet născut în anul 1940, și trecut prematur prin poarta către lumea de dincolo, e înfățișat antologic într-o ediție cu multe poeme inedite de Elvira Lefter.
Gestul de a scoate la iveală postum, parte din manuscrisele lui Ion Iancu Lefter, se constituie într-o necesară restituire. O poezie caldă, sensibilă, cu metaforă mânuită cu sinceritate: "Să fiu eu umbra, tu să fii lumina/ care-mi dislocă trupul în apus, / sunt eu copacul, tu ești rădăcina,/ să fii tu crucea, eu să fiu Iisus""(Să fiu... –pag. 167).
Poezia se trage din universul rural și e susținută de-o imagine aproape picturală la care se adaugă elemnete din ritualitatea satului: "I s-a lipit pe palme coasa/ și nu mai poate s-o desprindă/ e grâul galben ca mătasa/ și-i gata-n spice să-l cuprindă./ Cu trunchiul rupt pe jumătate / și umbra-

Scanned with OKEN Scanner

n zare aruncată/ prin fluviul boabelor se zbate/ și nu se-neacă niciodată" (Țăran cosind – pag. 73).

Găsim în această antologie cu titlu neutru o obsesie cenzurată până în anul 1990, obsesia misterului religios. "Precum lumina singură-n întunecime/ în craniul meu bocește-nspinat Christos Iisus/ și ceruri colorate și stele, o mulțime/ mă spânzură cu tălpile în sus" (Bocet sacru – pag. 144).

Antologia **"Cele mai frumoase poezii"** de Ion Iancu Lefter, apărută postum la Ed. "TIMPUL" din Iași, în anul 2000, a fost bine primită la New York. Pr. Dr. Theodor Damian apreciind demersul meu ca "o mare reușită" și exprimându-și regretul pentru tirajul atât de mic al cărții: "Păcat că așa puține exemplare!"

Revista "Lumină Lină" (Gracious Light), ce apare la New York, l-a publicat pe Ion Iancu Lefter în fiecare din cele trei numere apărute în perioada: octombrie 2000 – aprilie 2001.

Este aceasta încă o dovadă că poezia nu poate fi ucisă.

A consemnat Elvira Lefter

Anul 2000 i-a adus lui I. I. Lefter prima recunoaștere internațională, concretizată în MENȚIUNEA SPECIALĂ (post-mortem), obținută la Concursul de poezie "Drumuri de spice", din cadrul Festivalului Internațional de poezie, desfășurat sub egida SOCIETĂȚII LITERAR-ARTISTICE "TIBISCUS", Uzdin, Jugoslavia (8-9 iulie 2000).

Tot în anul 2000, SOCIETATEA SCRIITORILOR BUCOVINENI l-a primit, în semn de cinstire a memoriei sale, ca "membru post-mortem, pe Ion Iancu Lefter (Vaslui, de la a cărui moarte s-au împlinit zece ani)".

Anunțul acesta a fost publicat în revista "Bucovina literară", nr. 1 (119), ianuarie 20001 – Suceava.

A consemnat Elvira LEFTER

Scanned with OKEN Scanner

ION IANCU LEFTER

Construcție

În loc de palme, cioate tu mi-ai pus,
butuci de stâncă-n tălpi și în picioare,
încât eu cred că nici Christos Iisus
n-a dus poveri mai grele în spinare.

Mi-ai pus, în loc de ochi, albastre zări
și-n loc de glas o doină prea duioasă
și în priviri lumini de lumânări
și în cuvinte-un ascuțiș de coasă.

Dacă-mi lăsai, întreagă, bucuria
de-a-mi suporta destinul meu de Om,
Nu m-aș fi logodit cu veșnicia
Și n-aș mai rătăci printr-un atom,

din care-ncerc, la rândul meu, divine,
să-ți construiesc ființa pământească
și-apoi, să te blestem și eu pe tine
spre a trăi-n condiția-omenească.

30.05.01983

Consum

Of, Doamne, lasă-mi vraja oricât ar fi
de grea!
Povara ei, pe umeri, eu i-o duc,
a înfrunzit în porii mei secara
și între spice vreau să mă usuc.

Fă o minune, -ngheață clipa care-i
Doar una singură în infinit,
c-au fost atâția evi bolnavi pe Terra
care-n agora, răi, m-au pălmuit,

încât, acum, e rugăciunea necesară
precum lui Christ buretele cu-oțet,
mai lasă-mi vraja grea s-o car pe
umeri
și să consum, din ea, încet, încet...

9.04.1981

A moarte

Fluiere dulci a moarte îmi cântară
într-un târziu de vreme indecisă
când gându-mi măcinam ca într-o moară
și-l spânzuram de-o creangă interzisă.

Nu mă-ndoiam deloc de moartea mea
Era precum te-ai duce la cosit
Sub arcuri mari de tei și peruzea,
c-un soare trist în sânge năruit.

Și eu cântam pierzaniile toate
câte au fost de la geneză și-napoi,
de parcă cerul l-aș fi dus în spate
ne mai putând structura să-mi desdoi.

Dar veghea ta, iubito, o, veghea ta, mereu
Ochi magic către care mă-ndrept hipnotizat,
mi-a amintit că moartea-i un lucru tare greu
și-i mult mai demnă-n vreme structura de
bărbat.

14.03.1981

Proces cu cai

Depun dosarul cailor pe masa
Judecătorilor, la Tribunal Suprem,
Drept corp delict, aduc în sală coasa
în care galopează și mai gem,
groapa din care-a fost smuls copacul
și transformat de hoți în grea măciucă,
din Talpa Iadului aduc pe dracul
cranii de cal ca probe să aducă.

Judecători! Emiteți, deci, mandate
și procedura-ncepeți-o urgent,
căci nu vreau judecăți pe jumătate
și nu doresc să mă declar clement,
trimiteți piei albastre în acțiune
să scotocească fiecare casă
și nu admiteți vreo cauțiune
sau vreo mărturisire mincinoasă.

Scanned with OKEN Scanner

Priviți-i drept în gând pe ucigași
și nu în ochii ce emit regrete,
ei au ucis, blindați ca niște lași,
cu diferite legi și cu decrete,
nu-i credeți oameni, nu sunt animale,
ei sunt sub-specii care zac în strate
și care beau rachiul din pocale
și pot ucide aeru-n cetate.

Nu fiți clemenți, prea-drepți judecători,
clemența este-un simplu sentiment,
că nu mai vin în sănii urători
și urlă câmpul ca un lup dement,
e pentru că-s născuți acești banditi
din aluatul morții și al urii,
când condamnați, vă rog să vă gândiți,
sentința să v-aprindă rugul urii!

17.I.1982

Masacru canin

Un doctor nul descoperi turbarea
în ochii unui sat alcoolizat
și-a hotărât, lupește, lichidarea
sistemului, de câine perturbat.

I se păruse lui că-i cresc în gură
Microbi cât pumnul unui muncitor
și fără de gândire și măsură
doctorul se puse pe omor.

Și-a cumpărat petrol de calitate
să-i injecteze-n inimă, mortal,
bidonul i-l căra, gemând de spate,
un asistent cu mutră de-animal.

Când s-au trezit țăranii din beție
și-au priceput masacrul doctoral,
au alergat s-ascundă câinii-n vie,
în beciuri și în râpi, pe sub vreun mal.

Se pustiise satul de lătraturi
și doctorul înnebunea urlând
și-a început să scotocească printre haturi
luându-le metodic, rând cu rând.

Desigur, i-a aflat, topiți de teamă,
Neîndrăznind să latre sau să muște,
Parc-ar fi plâns, parcă voiau să geamă,
Rugându-se de doctor să nu-i puște.

Neputincioși stăteau țăranii-n câmp
Cu pumnii strânși ca-ntr-o răscoală mare
și sfârâia seringa-n piepturi, strâmb,
și câinele urla de disperare.

Apoi, și ochii s-au înnegurat,
Picioarele curgeau ca ceara moale
și satul tragic s-a cutremurat
când i-a văzut făcând întoarsă cale.

Nu mai lătrau, din ochi li se scurgea
Un fel de flamă albă, puroioasă,
și câte unu-n bot și-n dinți că dea
căci se-ntorcea să moară lângă casă.

Ca niște prizonieri eliberați
Dup-o robie prea îndelungată
Câinii, care ne-au fost ca niște frați,
Se prăbușeau, ca frunzele, la poartă.

25.02.191

Scanned with OKEN Scanner

ION IANCU LEFTER

File de jurnal

Joi, 11 iulie 1985

"... Iată, buletinul de știri de la ora 20.00 (Radio – București, pentru că celelalte au fost brutal desființate în decembrie 1984) mă obligă să consemnez cea mai adâncă tristețe pe care-o trăiește cultura română: primirea în Academie și alegerea ca președinte de onoare a lui N.C.!, când, cu rezerve, locul său ar fi la meșteșugari. Pe când la scriitori, muzicieni, plasticieni???

Sigur, de mâine, întreaga presă va fi plină de telegrame de felicitare etc.

Și când te gândești că Eminescu n-a fost membru al acestui forum. Trebuie să te întrebi: ce țară suntem noi, unde am ajuns?

Slugoii și javrele care au votat azi au semnat actul capitulării necondiționate a culturii românești în fața golănismului politic și, sunt sigur, viitorimea nu-i va ierta.

De câte ori să strig – RUȘINE!?"

Marți, 23 iulie 1985

"Mijloacele mass-media românești au căpiat din nou: sărbătoresc 20 de ani de la alegerea lui N.C. în fruntea PCR. La ora aceasta (21.25) Radio emite o leșinată emisiune "de bucurie".

Of, Doamne, mută-ne în altă țară sau trăsnește-ne să scăpăm!"

Duminică, 4 mai 1986

"Mai poate, oare, fi numită aceeastă zi cu blajinul nume sadovenian de "PAȘTELE BLAJINILOR"? Pentru că, pe deasupra tuturor relelor pe care le cară în spinare această nefericită Țară, în noaptea de 30 aprilie, s-a mai abătut încă una, menită să le pună vârf la toate: iradiația atomică a atmosferei, cauzată de explozia unei uzine atomo-electrice sovietice, de lângă Kiev. Lumea este la pământ și, nu mai pustiu, sufletul meu.

Această stare de neliniște și tristețe mi-a fost și mai accentuată azi dimineață când, la o cafea, Th. P., recent întors din Bulgaria, mi-a povestit despre ceea ce poate realiza un popor atunci când în fruntea sa se află un cap deștept și nu o familie de descreierați. Acum se poate afirma, fără teama de a greși, că am ajuns <<țiganii Europei>>.

Natura urlă de sete, dar, din 1 mai, toate zilele-s bântuite de vânturi reci și violente. Nu vom muri încă, dar nici bine nu vom trăi. Un jug istoric ne este, veșnic, predestinat."

Vineri, 9 mai 1986

"...Țara se află, în continuare, supusă radioactivității atomice, de proveniență sovietică. La aceasta se adaugă și o vreme teribil de secetoasă, care ne dă peste cap întreaga producție agricolă. Grele timpuri!

Chiar și N.C., ieri, în <<magistrala>> și <<de valoare inestimabilă>> cuvântare, prilejuită tot de slăvirea sa și nicidecum a PCR, a recunoscut că în Rusia a fost, de fapt, o explozie nucleară și nu o simplă avarie, cum anunțaseră rușii. Noi, însă, mergem, <<în frunte cu N.C., spre comunism>>. Acum înțeleg de ce a înnebunit Avram Iancu."

Marți, 1 iulie 1986

"Telefonul pe care-l aștept, din clipă în clipă, din partea lui Th. Codreanu, din Huși, mă va sili să sap în filele acestui caiet, în chenar de doliu, numele drag al prietenului meu ION ALEXANDRU ANGHELUȘ.

La ora 13.00, azi, Liviu Pendefunda îmi anunță plecarea lui din Iași, spre Huși, în stare de comă. Sunt încremenit în bocet.

Doamne, deja vorbim la timpul trecut despre <<bătrânul>> nostru Lautreamont! Din păcate, nu se mai poate face absolut nimic. Din păcate...

Este revoltător și inuman! Vor fi clipe greu de suportat."

Luni, 21 septembrie 1987

"... Am fost <<la practică>>, la porumb, la <<Releu>>, loc singuratic unde mi-ar fi plăcut să trăiesc și să fiu gospodar cândva, dacă n-ar fi fost pe lume Gura-Albești-ul. Prilej cu care am aflat, cu amărăciune, și indignare, că <<tovarășii din conducere>> au hotărât ca țăranii, care-au lucrat efectiv în c.a.p,, să primească, zilnic, 300 g de pâine de persoană, iar ceilalți – nimic. Deja suntem o națiune înfometată!"

Miercuri, 16 decembrie 1987

"...Grație <<simpatiilor>> colegilor de slujbă și a mașinațiunilor <<bravilor noștri conducători>>, începând cu 6.XI. am fost <<mutat disciplinar>> la Deleni. Așa voi rămâne mereu <<un indisciplinat!>>

Am primit de la "Cartea Românească" cartea pentru corectură. În 1988 apare și <<Gloria ierbii>>."

Scanned with OKEN Scanner

Duminică, 10 aprilie 1988

"Duminica aceasta, care înseamnă întâia zi a Paștelui, mi-a nimicit sufletul. Am fost în sat și m-am îmbolnăvit. De departe am intuit și amirosit starea de regresie și paragină în care, deja, a intrat. Unde-i Lunca Bârladului ? Unde-s moșnegii și hora? Unde-i bunăstarea, de altădată, a bătrânilor mei părinți? care-i soluția menținerii, în vreme a satului? Una singură: întoarcerea la vatră a celor mai tineri, a acestor nenorociți orășenizați, care și-au uitat nu numai morții, dar și părinții!"

Luni, 26 aprilie 1988

"...Nici până astăzi, <<organele de conducere>> vasluiene n-au soluționat problema existenței mele, deși mi s-au făcut promisiuni certe la cel mai înalt nivel. Așa că, am rămas, în continuare, blocat în casă. N-am stat, însă, de pomană. Am scris și am trimis la reviste, inclusiv reportaje. Îmi pierd, însă, răbdarea, din zi în zi, mai ales în condițiile în care cheltuielile casei cresc și ne menținem pe linia de plutire cu un singur salar."

Duminică, 5 iunie 1988

"Vineri, 3 iunie, în sala de ședințe a Consiliului Popular Județean, mi s-a lansat, de către Th. Codreanu, <<Săgetarea cerbului!>>.

Evident, <<oficialii", prin vocea brună a madamei C.S., șefa culturii vasluiene, mi-au făcut, iarăși, declarații de dragoste. Grijuliii!

Echipa a fost formată din Al. Piru, Eugen Simion, Horia Zilieru, Al. Călinescu, puși în situația de a dialoga cu surdo-muții. Oficialii (C.S. și A.S., secretară cu propaganda) și-au reconfirmat prostia."

Luni, 13 iunie 1988

"... În sfârșit, PCR-ul mi-a oferit, la "TEXTILA", serviciu: primitor-distribuitor, cu 1799 lei lunar !!!

Am consemnat faptul pentru a nu se uita. Nimic nu trebuie uitat!

Evident, nici nu poate fi vorba de a accepta. Lupta trebuie continuată de unul singur! Nu mi-am putut închipui că prostimea poate fi așa de nerușinată în nesimțirea ei...

În rest, atmosferă încărcată, radiații atomice, călduri și ploi."

Miercuri, 29 iunie 1988

"Ieri, la București, a avut loc Plenara CC a PCR, care, ca de obicei, s-a axat mai ales pe adularea grețoasă a celor doi C. O menționez întrucât, tot într-o formă voalată și ambiguă, N.C. a fost silit de opinia publică mondială (Moscova, Praga, Paris, Roma, Londra etc.) să facă cunoscute națiunii gravele incidente româno-maghiare, care au culminat în ziua de luni, 26 iunie, la Budapesta, printr-o mare și puternică demonstrație în fața Ambasadei române, generată mai ales de grava problemă a dislocării satelor noastre străvechi. Au fost lozinci împotriva <<despotului>>, i-au fost rupte și arse portretele. Dacă și prietenii se disociază de politica noastră internă, înseamnă că tipul a luat-o razna de tot și că, de-ar mai avea un strop de demnitate, bun simț și luciditate, ar trebui să hotărască singur asupra plecării sale din fruntea țării. N-o va face și va fi și mai rău."

Marți, 5 iulie 1988

"...Toate-ar fi cum ar fi, dacă bătrânii n-ar respira cu teama ștergerii satului de pe hartă. Cu toată vigoarea opiniei publice și politice a Europei, N.C. nu va renunța la executarea satului românesc.

Nu mai valorăm nimic în fața lumii!

.....

Săptămâna trecută, aproape concomitent, ne-au părăsit G. Ivașcu, Mihai Beniuc și Șerban Cioculescu. Mai înainte, ultimul Eminescu (Gheorghe) și Augustin Z.N. Pop. Se golește, de nume, literatura română!"

Joi, 7 iulie 1988

"...Țara se afundă, tot mai mult, în sărăcie și în datorii neonorate. Azi, fiecare trăiește cum poate și cum apucă. Nu ne vom mai reveni niciodată și vom trăi cu amintirea unui strălucit trecut."

Miercuri, 13 iulie 1988

"În sfârșit, după patru luni și jumătate de <<deliberări>>, <<chibzuințe>> ș.a.m.d., partidul comunist vasluian a luat hotărârea că trebuie să muncesc în cultură și anume la Întreprinderea Cinematografică! Și aceasta, datorită lui D. Bran, acest om ferm și de treabă, căruia-i datorez, pentru a doua oară, rezolvarea unei dificile probleme de existență.

Voi fi încadrat, provizoriu, pe un post slab plătit (n.b. supraveghetor de sală), însă, începând cu 1 septembrie, voi fi șeful rețelei cinematografice, cu o leafă de 3000 lei. (N. b. Iluzii poetice. La moarte deținea tot înalta funcție de supraveghetor de sală la cinematograful "Modern").

Familia și-a demonstrat tăria și unitatea. Nimeni dintre ai mei n-a cedat un pas și n-a făcut nici un fel de compromis. Îi rămân veșnic îndatorat Lușei, care mi-a asigurat liniștea sufletească și condițiile materiale absolut necesare scrisului, încât, acum, sunt terminate cărțile <<Apoteoza

Scanned with OKEN Scanner

lacrimei>> și <<Odihnă-n nadir>>. Celorlalți, inclusiv bătrânilor mei și lui Călin, pentru că au fost mereu lângă mine cu gândul și fapta.

Îi iert, definitiv, pe cei care mi-au cauzat necazul, întrucât au făcut-o dintr-o inconștientă prostie care se dovedește a fi fără leac și care generează bârfa, ura și invidia...

Vom avea un an foarte bogat, dar fără nici un folos pentru țară. Cinci oameni, de pildă, nu pot trăi, pe parcursul unei luni întregi, cu 2,500 litri ulei, la fel, făină de porumb etc. Orice comentariu e de prisos..."

Vineri, 18 noiembrie 1988

"Oricât te-ai strădui să-ți faci viața cât de cât mai frumoasă, nu ai cum reuși în actualele condiții sociale.

Lipsa de bani, de alimente, aproape de orice bunuri materiale și spirituale, frig și în casă și în natură și alte mari mizerii, fac din existența noastră o viață de oameni ai grotelor. Un popor în ruină, mai rău ca niciodată, suportând, într-o enormă prostie, o dictatură de tip nazist."

Marți, 29 noiembrie 1988

"Este greu să-mi amintesc taina sublimă, din copilărie, a acestei nopți de Sf. Andrei... Doamne, cum mai ungeam, cu usturoi, tot ceea ce însemna, în gospodărie, ușă sau geam și cât de târziu adormeam, în liniștea de cremene a nopții, în speranța receptării urletelor de lup!

Acum, ascult, cu disperare, nerușinata logoree a cățelandrilor care îl ling pe N.C. în urma <<inestimabilei>> sale expuneri, de ieri, la Plenara CC al PCR. Nimic nu se va schimba, în ciuda tuturor speranțelor de reînnoire. Ne ruinăm de tot. Sunt într-o proastă dispoziție sufletească, tot mai trist și tot mai aproape de nevindecarea disperării.

Banul a devenit măsura tuturor stărilor spirituale și materiale. Statul cere, copiii cer, toată lumea cere."

Marți, 3 ianuarie 1989

"...Ziua de 31.XI.1988, ultima din an, am petrecut-o într-o proastă dispoziție, ascultând, timp de peste 8 ore, postul de radio Chișinău. Emisiuni care m-au năucit. Parc-am trăit în vremea lui Alexandru cel Bun, cum visa și Eminescu...".

Luni, 10 ianuarie 1989

"M-am zbătut zadarnic, cu proletcultiștii vasluieni să pot organiza, în 15 ianuarie o manifestare EMINESCU, la Vaslui. O vom face la Huși.

Trăim sub grele presiuni materiale, dar avem un nou erou al țării în persoana E.C. Doamne, ce rușine!

Nici nu-mi pot imagina câtă vreme va mai putea suporta, acest nenorocit de popor, căpușele care l-au vlăguit de tot!

În plan internațional, grave evenimente produse de nebunul libian Gadafi, <<fratele>> lui N.C. <<Zi-mi cu cine te iei, să-ți zic cine ești !>>".

Miercuri, 25 ianuarie 1989

"Mai greu, mai ușor au trecut și aceste zile de grea derută sufletească. Mă gândeam că românii vor fi atât de mândri încât să știe cum să-și sărbătorească Împăratul Graiului său. N-au făcut-o aproape deloc, au făcut-o, însă, spre cinstea lor, frații noștri basarabeni.

La Huși, împreună cu Theodor Codreanu, I. Gh. Pricop, D. Barbu și P. Munteanu l-am sărbătorit pe Poet într-o sală înghețată a cinematografului <<Dacia>>".

Sâmbătă, 4 februarie 1989

"Scurtă vizită la Iași. În mare viteză am, trecut pe la editură și la <<Cronica>>. Andi Andrieș mi-a arătat Planul pe 1990, figurez cu <<Arătura>>. M-am văzut cu N. Turtureanu, V. Constantinescu, Ion Țăranu, Z. Sângeorzan, Ion Hurjui și M. Dumitriu.

Sunt îndrăgostit de Iași, până peste cap. Încet-încet, Dulcele târg se preface într-o veritabilă metropolă, cum rare avem acum."

Sâmbătă, 11 februarie 1989

"...Socialismul s-a dovedit falimentar peste tot în lume. Minți lucide, însă, caută și găsesc formule novatoare, precum în Rusia, Polonia, Ungaria. La noi...".

Luni, 3 aprilie 1989

"... Junimea îmi confirmă includerea în plan, pentru 1990, a <<Arăturii>>, iar Albatros-ul îmi comunică trimiterea la tipar a <<Gloriei ierbii>>.

Vreme frumoasă, dar rece și extrem de secetoasă.

Viața noastră materială și spirituală devine, din zi în zi, tot mai greu de suportat."

Marți, 14 aprilie

"... Mircea Dinescu, în stare de arest, ca și Dan Deșliu, la domiciliu. Lui M. Dinescu i-au sărit în ajutor mai mulți scriitori, în frunte cu Geo Bogza. Acțiuni inutile. Nu se va schimba, în bine, absolut nimic."

Sâmbătă, 15 aprilie

"...Pe plan politic intern, ședințe centrale de

Scanned with OKEN Scanner

mascaradă. La Plenara CC al PCR, N.C. anunță lichidarea datoriei externe, în valoare de douăzeci și unu de miliarde dolari. Lumea se bucură crezând că viața românilor va suferi o cotitură în bine. Exclus! În mai rău, da, întrucât prin lege nu vom mai face împrumuturi. Și, atunci, vom alerga după bani, iar banii se obțin prin vânzări masive de bunuri. Falimentar în toate țările care l-au adoptat, socialismul s-a dovedit cea mai dezastruoasă minciună a Istoriei mondiale."

Joi, 26 iulie 1989

"Minciuna politică oficială, la loc de frunte!

Împotriva celei mai elementare logici, toate județele au recoltat peste 8000 kg grâu/ha, dar sărăcia e mai dezgustătoare ca oricând: lipsesc bunurile alimentare de primă necesitate, plus legumele și fructele.

M-am născut și voi muri sub regimuri dictatoriale. În timp ce întreaga lume se mișcă și le scutură violent, bravul nostru popor geme de durere și aplaudă. Sânge de reptilă a mortiță.

A intrat în librării <<GLORIA IERBII>>, excelent tipărită de <<ALBATROS>>."

Marți, 8 august 1989

"Amiroase a toamnă în toate cele, dar mai ales în sufletele noastre. Nu în cetate se aude toamna, ci acolo, pe ogoarele natale: parfum de troscot, de otăvuri, păpușoaie și lumină răscoaptă.

Curând, voi prelua comanda Cenaclului Județean."

Vineri, 11 august 1989

"Drepturile de autor se plătesc în septembrie, dar, oricâți bani ar fi, tot n-ai ce cumpăra. Comerțul socialist este o adunătură de golani, ca mai în toate sectoarele activităților social-economice și culturale."

Duminică, 10 septembrie

"Vineri ședință de cenaclu, iar azi, după o întrerupere de câțiva ani, întâia ieșire la Dănești, cu o ședătoare-spectacol.

Echipa a fost constituită de mine din: I. Enache, P. Olaru, D.Ravaru, I. Andriesanu, I. Dobriță, P. Munteanu, I. Mancaș, C. Bichineț și folkistul Ion Chiriac.

A fost o sărbătoare a Poeziei și Cântecului românesc, de cea mai autentică, pură și mai aleasă factură. Vom continua s-o facem, spre binele culturii.

Azi, în plin soare de septembrie, a răsunat din nou <<DOINA>> eminesciană".

Joi, 5 octombrie

"Să recapitulăm:

În 15 septembrie, eram la Iași, zi total nefericit aleasă, întrucât m-am umplut de draci din cauza "vizitei de lucru" a nebunului. Plecasem să-l invit pe Cornel Sturzu la o ședință a Cenaclului Județean.

Trebuia să apară cu o coloană în <<Cronica>>. Am apărut în 22 septembrie și în <<Convorbiri>> - 9.

În fine, am făcut o imprimare la TV și am aflat că am devenit, cu poemul <<HOTARUL BUNICULUI>>, laureat, cu premiul I, al celei de a VII-a ediții a Festivalului Național <<Cântarea României>>. E bine, e rău?

Despre această toamnă și cumplita sărăcie, care-i este emblemă, mi-e greață să vorbesc."

Întreaga noastră existență se consumă într-o luptă cerbă pentru procurarea umilitoare a hranei zilnice.

Poate că nici în alte părți ale lumii treburile nu merg strălucit, dar este greu de imaginat că ar mai exista un popor, cel puțin în Europa, care să suporte atâta mizerie și minciună.

În timp ce un singur golan, și acela nebun, își bate joc de 22 milioane de oameni lași și îndobitociți! Până și natura ne este potrivnică..."

Duminică, 29 octmbrie 1989

"...Pe plan internațional, mari prefaceri în bine, în URSS, Germania, Polonia, Ungaria și, recent, în Bulgaria. Noi gemem în țarc..."

Sâmbătă, 18 noiembrie 1989

"...Prea multe noutăți nu sunt de consemnat întrucât în România e întuneric și liniște.

Luni va începe Congresul 14 al PCR. Toată lumea, înfometată și umilită, ajunsă pe ultima treaptă a mizeriei, așteaptă cu sufletul la gură. Ce? Reconfirmarea dictaturii lui N.C.!

Ca și cum ar trebui să vină americanii sau altă națiie să schimbe făgașul lucrurilor!

Falimentar a ajuns socialismul și în Bulgaria, prin debarcarea bătrânului stalinist Jivkov. Am rămas ultimul bastion al stalinismului.

Rușine nouă!

Vineri, 24 noiembrie 1989

"După 4 zile de <<serioase discuții>> privind viitorul României până în 2010, s-a terminat al 14-lea Congres al PCR, care, firesc, l-a <<reales>> pe N.C. în funcția supremă de partid. Cum toată lumea cunoaște scenariul, renunț la orice fel de comentarii, întrucât simt că mă apucă greața.

De reținut că azi a căzut și șeful partidului cehoslovac, iar Jivkov (Bulgaria) și Honecker (RDG) sunt anchetați și vor fi deferiți justiției.

Scanned with OKEN Scanner

Mai nou ar fi faptul că N.C. emite pretenții asupra Basarabiei. Gest firesc, dar fără urmări. Basarabenii nici nu vor să audă de "genialul" conducător!

Mâna gorbacioviană va ajunge și la gâtul său. Cu cât mai repede, cu atât mai bine! Nu mai zic nimic despre sălbatica sărăcie care bântuie în întreaga Românie!"

Vineri, 1 Decembrie 1989

"Teroare culturală. Întreaga presă e plină de N.C. și baba lui. Cât va mai suporta, oare, nălucul de român?"

5 decembrie 1989

"... Se muncește bine și frumos cu I. Mancaș. În perspectivă, o publicație a ICJ. Din păcate, însă, nu-s oameni cu condei la Vaslui.

...În lume: întâlnirea Bush-Gorbaciov (Malta);

întâlnirea, la Moscova, a șefilor comuniști;

foștii șefi ai Germaniei Democrate arestați și cercetați de procuratură.

Numai la noi:... pace și liniște."

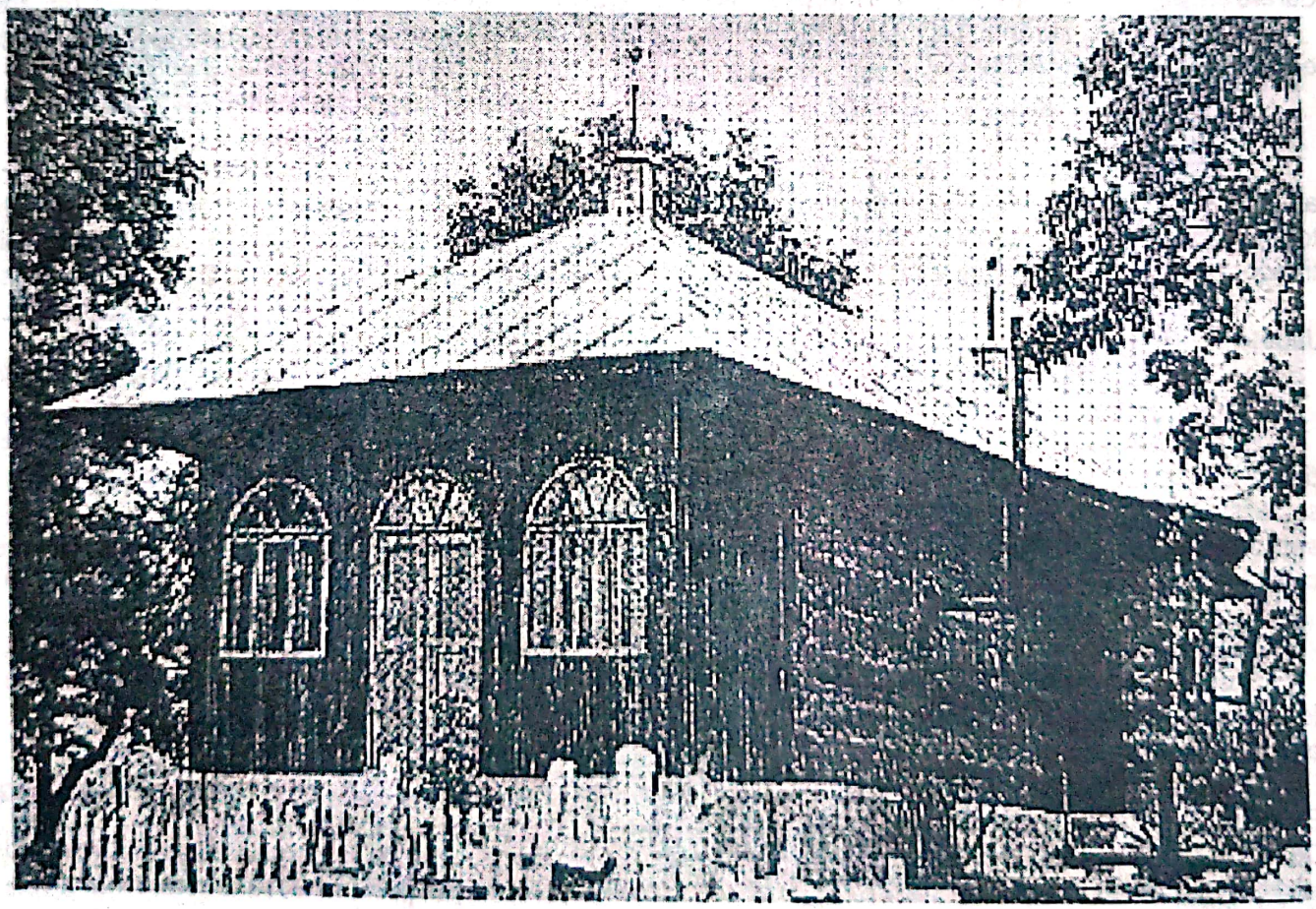

Biserica de lemn de la Obârşeni - Voineşti

Scanned with OKEN Scanner

PROF. DR. PETREA IOSUB

Omul în gândirea indiană

Deşi considerată de unii europeni drept continent al tăcerii sau "ţara" de dincolo de timp şi filosofie, India a dat totuşi mereu semnale Occidentului prin marile ei culturi, monumentale şi echilibrate, structurate după cele mai riguroase reguli şi principii ale coeziunii şi armoniei de tip matematic.

Asemenea semnale au reverberat continuu şi în solul filosofiei româneşti, în care mereu s-au amplificat preocupările pentru descoperirea acestui continent mirific şi pentru integrarea valorilor sale în sistemul românesc şi european al comunicării.

Desigur că nu ne-am propus acum să ilustrăm o istorie a acestui fenomen şi a consecinţelor pe care le-a lăsat în cultură, ci doar să relevăm câteva din ideile mari şi fertile care au incitat meditaţia filosofică şi au atras realizarea unor studii de importanţă majoră pentru înţelegerea gândirii indiene.

În timp ce Occidentul şi-a îndreptat toate cercetările către "ceea ce este în afara omului" – spunea A. Dumitriu – considerând că el este risipit "în obiectele pe care le posedă, în acţiunile lui", orientalii apreciază că omul este centrul universului pentru că în el "se reflectează întreaga existenţă şi pentru a câştiga lumea individul trebuie să se cucerească pe sine".

Focalizarea cunoaşterii asupra omului, a individului uman, purtător nu numai de natură dar şi de cultură- ideal tradiţional şi preponderent în filosofia orientală- va fi promovată de spiritualitatea europeană de mai târziu prin Socrate, iar, în context contemporan, prin ceea ce a încercat şi încearcă existenţialismul şi fenomenologia, mai ales prin Dasein-ul heideggerian.

Aceste plonjări în intimitatea fiinţei umane şi a condiţiei sale existenţiale se circumscriu la polul opus al cercetării şi soluţiilor europene, care pornesc în demersul lor de la fiinţa generică şi universală către ceea ce este sensibil pasager. În marea operă Védânta universul este conceput în analogie cu omul, ca un "Purusha la care părţile corpului sunt pământul, canalele sau râurile, suflul e vântul, din ele ieşind cele patru clase funcţionale ale societăţii omeneşti: brahmanii, deţinătorii şi vorbitorii, din cap, războinicii din braţ, agricultorii din pântece şi muncitorii din picioarele sale".

Aşa cum arăta şi René Guenon, în Védânta avem unul din cele mai grandioase tablouri descriptive, de natură ontologică privind omul în devenirea sa şi căile de eliberare pentru dobândirea nemuririi, a "stării supreme şi necondiţionate".

Prin întoarcerea în sine şi la sine, vom putea descoperi "nu numai că omul are în el corespondenţă colectivă a tuturor lucrurilor, dar că el conţine în integralitatea sa însăşi forţa cosmică, principiul prim". Deci, cunoaşterea noastră înşine ne va deschide porţile către pătrunderea şi explicarea mecanismelor intime şi energiei care lucrează neîntrerupr la zidirea universului însuşi.

Filosofia Occidentală a asimilat multă vreme, fără nici o distincţie prealabilă, conceptele de personalitate şi individualitate cu cele de Eu şi sine, deşi sub aspect metafizic acestea sunt lucruri dacă nu total cel puţin parţial diferite. Sinele este principiul transcendent şi permanent a cărei fiinţă manifestată, fiinţa umană, de exemplu, nu este decât o modificare tranzitorie şi contingentă, neafectând în nici un fel principiul". Omul ca fiinţă manifestată nu constituie în nici un chip individualitatea Sinelui, ci doar o modificare a acestuia în propria lui consistenţă, fără însă a-i altera în vreunfel eternitatea şi imuabilitatea, nemişcarea ca atribute ale Fiinţei pure.

El nu poate fi altceva, decât este însuşi; rămâne nemişcat în propria lui natură, dar dezvoltă posibilităţile pe care le conţine prin "trecerea de la putere la act". Această dezvoltare nu este însă decât o "trecere relativă" şi nu o manifestare. În manifestare Sinele îşi dezvoltă posibilităţile într-un multiplu infinit, atingând, în condiţii deosebite, starea fiinţei umane individuale şi rămânând totuşi unitar şi indivizibil în natura sa. Astfel, Sinele, raportat la fiinţă, este personalitatea, iar "ca principiu al stărilor de manifestare" şi de nemanifestare este "personalitatea divină" sau Âtmâ – spirit necorelat cu vreun alt principiu de natură materială.

Aflat în afara oricărei particularizări şi distincţii, Âtmâ sau "superiorul Sine" traversează infinitatea treptelor existenţei, însă rămâne mereu acelaşi egal sieşi şi netulburat, neatins de contingenţă. Individualitatea ca stare de fiinţare, inclusiv umană, apare ca un reflex al Sinelui, ea nu are existenţă reală decât atunci când reflexul Sinelui se instituie ca nucleu sau centru al său şi o determină să participe la "natura Sinelui". Pentru a evita o confuzie, dar şi a elimina eroarea empiriştilor care identifică generalul cu colectivul şi degradează universalul până la echivalarea lui cu

Scanned with OKEN Scanner

sensibilul, Guénon preciza că universalul şi individualul sunt termeni distincţi şi opuşi.

Aceasta pentru că universalul conţine simultan "nemanifestatul şi stările de manifestare supra individuale", în timp ce individualul "conţine toate treptele manifestării formale, adică toate stările în care fiinţele primesc o formă", deoarece forma se constituie printre condiţiile limitative ce definesc o anume stare de existenţă. În acest spirit, fiinţarea umană se realizează ca integralitate şi stare complexă având în componenţa sa un ansamblu grosier de "multiple posibilităţi" (corporalitatea) şi un ansamblu de "multiple posibilităţi" care se extind dincolo de ea, constituind modalităţile sale subtile". Ele nu reprezintă categorii de tip european, căci, "dacă ontologia sau cunoaşterea fiinţei ţin chiar de metafizică- sublinia Guénon – ea este departe de a constitui metafizica completă şi totală, căci Fiinţa nu este deloc ne-manifestatul în sine, ci numai principiul manifestării; şi, prin urmare, ceea ce este dincolo de fiinţă, interesează mult mai puţin, din punct de vedere metafizic, decât fiinţa însăşi".

Or, acest principiu Suprem aflat dincolo de Fiinţă este Brahma, care este centrul vital al individualităţii umane, indiferent că este unit sau eliberat în sensul dublei raportări: a) la principiu şi b) la manifestarea sau existenţa contingentă. Sinele este în unitate cu Âtmâ, iar acesta se identifică cu Brahma, identitate care va fi realizată prin Yoga definită ca "uniune intimă şi esenţială a fiinţei cu Principiul divin", cu universalul.

Având sensul de a înjuga, de a lega împreună şi de a uni, yoga se constituie într-o metodă sau cărare (marga) pe care yoginul este obligat să o străbată pentru a se lepăda de ceea ce este pasager – ansamblul său grosier – şi de a atinge ceea ce este real şi permanent în propria sa fiinţă. Acest proces de eliberare treptată presupune o concentrare maximă a puterilor intelective, ceea ce s-ar putea numi "înjugarea minţii, stăpânirea ei". "Conştiinţa aceluia care ajunge la această concentrare – remarca A. Dumitriu – devine un centru în care s-a concentrat, ca în focarul unei lentile, întreaga existenţă a lui".

În inimă, care este lăcaşul lui Brahma, adică centrul vital, locuieşte Âkâshn, care nu e numai eterul ca principiu "al celorlalte patru elemente sensibile", corporale, şi nici numai sufletul viu ca "manifestare a sinelui în viaţă, ci este şi Âtmâ în realitatea supremă". "Acest Âtmâ care sălăşluieşte în inimă este mai mic decât un bob de orez, mai mic decât o grăunţă de orz, mai mic decât un bob de muştar, mai mic decât un bob de mei..., acest Âtmâ care sălăşluieşte în inimă este, în acelaşi timp, mai mare decât pământul (domeniul manifestării grosiere), mai mare decât văzduhul (domeniul manifestării subtile), mai mare decât cerul (domeniul manifestării informale), adică mai mare decât toate aceste lumi la un loc (adică dincolo de orice manifestare, fiind necondiţionat)" (cff, Guénon, Chhangya – Upanishad).

În acest moment se impun câteva precizări care să înlesnească înţelegerea conţinutului paragrafului de mai sus. Dacă nu este realizată luminarea, Sinele se află ca un germene în individualitate. Abia când această uniune se realizează şi individul cu manifestarea sa participă la esenţă, atunci sinele depăşeşte "toată existenţa" şi apare ca "Principiu unic tuturor lucrurilor". Chiar dacă şi în acest caz Sinele nu suferă de atingerea contingenţei, el este ca o "permanentă actualitate", nemişcat şi necondiţionat.

Atunci când privim locuitorul centrului vital sub aspect fizic şi psihic, îl vom identifica cu Eterul şi sufletul viu, fără însă a depăşi în vreun fel individualitatea şi "domeniul posibilităţilor individuale". Depăşirea acestor limite are loc abia când urcăm în plan metafizic în care sălăşluitorul centrului vital ne apare ca Sinele însuşi Âtmâ, "care este în realitate Brahma" şi care, ca mare ordonator şi centru, raportat la orice stare a fiinţei, poate fi numit Purusha, cel care se odihneşte în "individualitatea integrală" ce cuprinde atât modalităţile sensibile, corporale, cât şi pe cele subtile. Iatăce se spune în Bhâgâvad-Gîtâ despre acest Purusha: "trebuie să căutăm lucrul (simbolizând o stare) de unde nu mai există întoarcere (la manifestare); şi să ne refugiem în Purusha primordial din care s-a născut impulsul originar al manifestării universale" (cff Guénon, p. 40).

Acest Purusha este cunoaşterea şi "izvorul oricărei lumini", "un etern prezent", iar cel care cunoaşterea şi fapta lui divină, când părăseşte trupul, "nu mai merge spre o nouănaştere (maniestare)", ci "el vine la mine".

Însă manifestări ale fiinţei nu pot să apară decât prin uniunea, corelarea a două principii care să producă"dezvoltarea integrală a stării individuale". Este vorba de punerea în corelaţie a lui Purusha cu Prakriti, cu ajutorul căruia realizăm manifestarea şi intrăm deja prin ea în domeniul relativităţii, al efemerului pentru că dobândim forma grosieră a existenţei sensibile.

Prin această uniune se produce polarizarea fiinţei principiale, proces în care Purusha este principiul activ, masculin, în timp ce Prakriti este "substanţa primordială, nediferenţiată", principiul pasiv. Trebuie să spunem însă că ambele principii,

Scanned with OKEN Scanner

deşi cooperează dând naştere lumii, ele rămân totuşi nemanifeste, nu se epuizează şi nu se împuţinează, deci nu se risipesc în stările integrale ale fiinţelor şi nu intră în dualitate, deşi unii comentatori încearcă o supralicitare a lor prin corespondentele europene de spirit şi materie, concepte inexistente de altfel în gândirea indiană.

Principiul plastic Prakriti sau acel "substratum universal" nu dispune de spontaneitate, nu este decât un "potenţial pasiv", care dobândeşte determinări sau modificări în sensul fiinţelor individuale numai în prezenţa lui Purusha.

Această "natură primordială" (Mula – Prakriti) ca rădăcină, mai are şi sensul de ceea ce se află înaintea tuturor lucrurilor identificabil cu Maya ca deţinătoare în puterea ei a determinărilor. La polul opus acestei "rădăcini fără rădăcină", productivă fără să fie ea însăşi producţie, apare Purusha care nu e nici "producţie, nici productiv în sine", ci activitate neacţionată şi influenţă ordonatoare. Dar Prakriti posedă trei calităţi constitutive în echilibrul nediferenţierii sale primordiale, echilibru care se rupe când fiinţele se manifestă şi participă cu trei gune (calităţi) în diferite grade. Gunele apar ca condiţionări şi nu ca stări ale existenţei universale. "Cele trei gune sunt: sattwa, conformitate cu esenţa pură a Fiinţei (Sat) care este identificată cu lumina inteligibilă sau cunoaşterea şi reprezintă o tendinţă ascendentă; rojas impulsul expresiv, conform căruia fiinţa se dezvoltă într-o anumită stare şi într-un anumit fel, la un nivel determinat de existenţă; în sfârşit, tamas, întunericul asimilat ignoranţei şi reprezentat ca o tendinţă descendentă".

Starea de manifestare corporală, de fiinţă sensibilă este o degradare similară involuţiei, o intrare în contingenţă şi individualitate fiind în puterea unui Purusha destructibil, care însă nu se află în această manifestare. Abia tendinţa sattwa ne va scoate din descendenţă şi ne va îndruma pe calea ascendenţei pentru realizarea comuniunii cu Supremul Ordonator, ieşind astfel din sfera relativităţii existenţiale şi cucerind domeniul eternului, al absolutului, identificându-ne cu Brahma.

"Toate fiinţele sunt în mine dar eu nu sunt în ele. Fiinţa mea suportă fiinţele şi fără ca ea să existe în ele, prin ea există" (cff Guénon, Bhâgâvad-Gîtâ).

Asupra conceptului Maya (identificat cu Prakriti) există o bogată literatură interpretativă, însă noi vom face apel la câteva surse ce ne sunt la îndemână şi care aduc clarificări mai nuanţate în acest sens.

În interpretarea lui Zimmer, unul dintre indianologii renumiţi, Maya apare ca "putere supremă" care generează şi însufleţeşte desfăşurarea formelor (imagine, apariţie, iluzie etc.), iar cea a zeilor, pentru că şi ei sunt produse ale unei autotransformări spontane sub acţiunea unei maya superioare, "este puterea lor de a îmbrăca diverse forme, desfăşurându-şi după voie variatele lor aspecte subtile". Zimmer distinge, aşadar, două tipuri de maya: a) una care dă formă fiinţelor sensibile şi b) alta care autogenerează substanţa divină nediferenţiată şi unitară, producând zei şi universul lor acţional. Aceasta pentru că gândirea indiană asimilează tranzitoriul, mereu schimbătorul şi "veşnic recurentul" cu irealul, iluzia sau jocul aparenţelor, iar când fluxurile conştiinţei nu sunt afectate de ceva devalorizant, toate fiinţele pasagere ne vor apăra de ele.

"În căutarea a ceea ce este permanent în lume – notează A. Dumitriu -, indienii, începând chiar de la Védâ, socotind că lumea fenomenelor nu este decât o <oglindire>, au căutat ieşirea din acest joc infinit de imagini în oglinzi şi au crezut că au dat chiar de ceea ce provoacă această sclipire, adică de ceea ce este permanent în lume şi în om".

Ieşirea din acest spectacol al aparenţelor şi iluziilor se poate realiza doar prin căutarea "omului suprem" (Âtmâ) ca entitate nealterată, permanentă şi lipsită în natura ei însăşi de impurităţi şi orice fel de afectare izvorâtă din starea de manifestare a fiinţelor ca "ansambluri grosiere".

Sâdhâna este drumul către eliberare şi contopire cu Fiinţa supremă, cu Brahma; constituie salvarea finală prin lepădarea de ceea ce este relativ şi obscur, de existenţa ca iluzie afectatăde dezordinea simţurilor şi a minţii, de patimi.

Arjuna, în ruga către zeu, îşi rosteşte nevoia de a pătrunde tâlcul renunţării şi lepădării pentru a se elibera în vederea comuniunii cu Brahma. Bhâgâvad îi va arăta calea demontând pas cu pas labirintul sau jocul reîntoarcerii unde îl aşteaptă nemurirea. "Renunţarea e părăsirea faptelor născute din dorinţă", iar "lepădarea este părăsirea tuturor fructelor faptelor" - îi spune el lui Arjuna. "Acestea sunt opinii de poeţi şi înţelepţi, pentru că lepădarea ea adevărată îmbracă trei forme: sacrificiul, dania şi asceza; acestea sunt fapte care trebuie îndeplinite" şi nu lepădate, deoarece ele constituie "mijloace de purificare a celor înţelepţi". Trebuie să ne lepădăm doar de "legătura faţă de fructele lor" şi nu de fapta orânduită, pentru că dacă enunţăm la fapta orânduită "din cauza tulburării minţii", aceasta ar ţine de tamas. Iar dacăs-ar renunţa din cauza "fricii chinurilor trupeşti", am făptui o "lepădare ce ţine de rajas" şi "nu astfel se dobândeşte fructul lepădării". (Bhâgâvad-Gîtâ, p. 85).

Scanned with OKEN Scanner

Biserica de lemn de la Pârveşti

Tehnica eliberatoare, care în multe interpretări era privită ca o experimentare cu valențe localizate în diferitele stări ale ființei umane, dobândește la Mircea Eliade o interpretare cu totul și cu totul originală și cea mai apropiată de semnificația gândirii filosofice indiene.

Concepută ca un act de autonomizare umană, eliberarea, ca finalitate și nu ca "disponibilitate pentru ceva", se poate realiza în două moduri distincte: a) "prin inacțiune, detașare și contemplație, într-o geneză pură, fie, dimpotrivă, b) prin act, angajare, experiență și meditație" (Sergiu Al. George, Arhaic și universal, p. 153).

Preponderentă în experiența yoghină este contemplația care "înseamnă o perfectă subordonare a tuturor facultăților în profitul inteligenței pure, singura în stare să-și apropie adevărurile metafizice sau teologice", "să conserve luciditatea" (M. Eliade, Yoga). Acest act "inițiatic", cu multiple influențe benefice asupra ființei umane, constituie o dovadă certă"că ești înfipt în realitate, deoarece a acționa asupra conștiinței nu înseamnă a se îndepărta de real, de concret și a se pierde în reverii și halucinații" (M. Eliade, Yoga).

Prin această trăire și experiență personală se obține, dimpotrivă, o "existență responsabilă, creatoare", iar omul "încetează să fie un om <natural> și se asemuiește unei ființe supranaturale".

Călătoria ființei pe calea eliberării parcurge mai multe etape și străbate mai multe zone în care au loc purificările treptate ce vor urma după moartea fizică și resorbția "individualității umane". În acest moment se deschid două itinerarii numite "Calea zeilor" și "Calea strămoșilor", prima urmată de ființele care-au obținut eliberarea, iar a doua, de cele care, resorbite, vor trebui "să treacă în alte stări de maniestare". Acest dublu aspect al călătoriei postume este redat astfel (Bhâgâvad-Gîtâ): "în câteva clipe, cei care tind spre Unire (fără s-o fi realizat efectiv) părăsesc existența manifestată, fie fără întoarcere, fie pentru a reveni" (cgg. Guénon, p. 152). Calea luminoasă e a celor "care se îndreaptă și îl cunosc pe Brahma" și de pe care nu mai există întoarcere, și calea întunecată a lumii de pe care "călătorii" vor reveni mereu în manifestări individuale.

În momentul în care individualitatea dispare cu determinările ei limitative și contingente, ea trece din apele inferioare, ca ansamblu al posibilităților formale, în cele superioare ale posibilităților informale, adică în "starea sa absolut necondiționată". Dacă eliberarea este totală, atunci ființa intră în "identitatea supremă", în caz contrar ea rămâne în ordinea cosmică dobândind o nemurire virtuală", prin repetarea stărilor manifestate până când va cuceri stările transcendente ca formă autentică de realizare metafizică.

Dar această eliberare poate fi totală și definitivă numai prin "perfecta cunoaștere a lui Brahma" care la rândul ei presupune realizarea "Identității supreme"; "prin dăruire mă cunoaște ce și cum sunt într-adevăr, cunoscându-mă cum sunt într-adevăr intră atunci de îndată în mine (...), dobândește, prin îndrumarea mea, tărâmul cel veșnic și neclintit". (Bhâgâvad-Gîtâ, p. 90).

Problema eliberării este una concretă legată de acțiunea asupra noastră înșine; a ieși din ciclul nașterilor și renașterilor înseamnă a te elibera de propria ta Karma (acțiune, lege cauzală care pregătește destinul și stările viitoare ale ființei individuale).

Mircea Eliade va nota că eliberarea (moksa) este o "decondiționare a omului", o intrare în identitatea supremă, în nemanifestare.

"Decondiționarea constituie problema centrală a gândirii indiene". Dar, deși preocuparea se axează pe descrierea "structurii condiției umane" și a complexelor condiționale ale ființei noastre, India nu a ajuns niciodată la o explicare a omului ci doar la a constata "până unde se întind zonele ființei umane și a vedea dacă mai există încă ceva dincolo de aceste condiționări" (A. Dumitriu, p. 88-89).

Scanned with OKEN Scanner

RODICA POP

Percepții duale ale femininului în mentalul colectiv medieval

Subiectul acestui material este problematica extrem de complexă a elementului feminin, așa cum se prezintă ea în Evul Mediu.

Ne propunem, în cele ce urmează, să observăm, dintr-un unghi comparativ, atitudinea elementului masculin din lumea catolică, respectiv ortodoxă, față de femeie. Având în vedere faptul că încercarea noastră de analiză se aplică unei epoci atât de lungi, suntem nevoiți să răspundem unei constrângeri de principiu: ea (analiza) nu poate să se oprească asupta tuturor aspectelor acestei probleme – foarte interesante, de altfel; ea va fi privilegia doar prezentarea celor mai relevante atitudini.

Problema superiorității sau inferiorității unui sex față de celălalt este astăzi absolut lipsită de sens. A ne întreba dacă femininul este sau nu superior masculinului sau, dimpotrivă, dacă acesta din urmă este sau nu superior femininului constituie un efort la fel de inutil ca și acela de a ne întreba dacă aerul este sau nu superior focului. Primii scriitori creștini considerau femeia drept inferioară, minoră și "ancilla" (roaba) bărbatului ei, din punct de vedere social, trebuind mai înainte de orice să-i slujească acestuia ca însuși Domnului. Există însă și excepții. Cu mult înaintea feminismului, Sf. Grigore de Nazianz bunăoară protesta împotriva acestor discriminări arbitrare din legislația civilă: "Nu accept, scria el, această legislație și nu preamăresc acest obicei: legislatorii sunt bărbați, de aceea legile lor sunt împotriva femeilor" (1). Sf. Vasile cel Mare oferă, la rândul său, exemplul lulitei care, în timp ce era torturată de păgâni, vorbea despre egalitatea celor două sexe: "Suntem din același aluat ca și bărbații, am fost făcute, ca și ei, după chipul lui Dumnezeu, destoinice de virtute, la fel ca pe bărbați le-a creat Dumnezeu și pe femei! Oare nu suntem înrudite cu bărbații? Dumnezeu n-a luat numai carne când a făcut-o pe femeie ci și os din oasele lui (Gen. 2, 21-23)". (2)

Femeia era închipuită a-și pierde independența din cauza inițiativei luate în comiterea păcatului. Este și motivul pentru care Sf. Vasile cel Mare crede că "fiind, după suflet, egale bărbaților, ele nu mai sunt egale după carnea lor de femeie" (3).

Dacă în răsăritul ortodox doar legile civile erau cele care nedreptățeau femeia, în Occidentul catolic acestora li se alătură și teologii care, în acest spațiu, au un cuvânt greu de spus. "Malleus Maleficarum" (o carte a doi inchizitori, Institoris și Spenger), de exemplu, considera femeia "un rău al naturii, spoit în culori frumoase". Întrebarea fundamentală pe care și-au pus-o europenii despre indieni a fost aceea dacă aceștia aveau sau nu un suflet. Dorim să insistăm asupra acestui aspect, deși el pare să nu aibă nici o legătură cu problema noastră. Într-o altă vreme, teologii catolici și-au pus aceeași întrebare în privința femeii. Însuși Sf. Augustin, care atribuise elementului feminin cea mai mare vină pentru chinul la care el însuși fusese supus până să ajungă să simtă ultimul văl atingându-l, cel al iubirii de Dumnezeu, declara: "mulier facta non est ad imaginem Dei". Mai mult chiar, în 1555 se mai discuta încă teza "Mulieres homines non sunt", ceea ce însemna că ele, femeile, nu ar fi fost adevărate ființe umane, ci ar fi aparținut altei specii.

Amândouă chestiunile vizează natura raporturilor dintre europeni și "sălbatici", pe de o parte, și între bărbat și femeie pe de altă parte, în sensul condițiilor de existență ale acestor raporturi. Absența sufletului la "indieni", cât și la femei anulează, de fapt, șansa oricărei încercări de dialog, întrucât accesul "sălbaticilor" la valorile civilizației europene creștine, le-ar fi fost, prin chiar această absență, cu desăvârșire interzis. În ceea ce privește femeia, bărbatul a pus-o din instinct de autoapărare și autoconservare, în "lanțuri", considerând-o drept o amenințare permanentă, o piedică în lucrarea lui creatoare și a libertății. Aici se mai impune o observație care contrazice ideea că, în privința culturii, femeia at fi fost incapabilă și ignorantă. Cu toate că educația femeilor în Evul Mediu a fost atât de neglijată, a existat totuși un număr destul de mare de personaje feminine celebre prin erudiția lor, ca, bunăoară călugărițele de la mănăstirea Paraclet, care, la îndemnul lui Abelard au învățat limba greacă, ajungând astfel să-i depășească în cultură pe mulți dintre contemporanii lor (4).

Cea mai mare parte a Evului Mediu, cultura s-a aflat, precum se știe, sub dominația clericilor celibatari care nu puteau decât să exalte virginitatea, aruncând anatema asupra "ispititoarei ale cărei farmece îl înfricoșau". (5)

Ura și frica de femeie căpăta, cu timpul, dimensiuni tot mai mari, pentru ca în secolul al XVII-lea ele să ajungă apogeul. Numărul autorilor care ponegresc feminitatea crește vizibil: clerici misogini, juriști, scriitori, pictori etc.

În 1617, de exemplu, un predicator din Zwickau (Germania) evoca această situație în

Scanned with OKEN Scanner

următorii termeni: "Femeile sunt... ţinta unei uri nemaivăzute; o mulţime de scriitori se străduiesc să răspândească împotriva sexului feminin cele mai negre calomnii. Ei defăimează căsnicia, se războiesc cu ea pe faţă. Lumea pleacă bucuros urechea la tot ce se scrie împotriva lor (a femeilor) şi-şi face dintr-asta un prilej de desfătare, iar cărţuliile de acest fel şi poezioarele burleşti se bucură de multă căutare; cumpărătorii şi le smulg din mâini în dughenele librăriilor". (60)

Nu putem să nu ne întrebăm dacă atitudinea misogină a clericilor reflecta o latură exactă a Evangheliilor sau era doar rezultatul interpretării Scripturii? Parabola pe care o evocă Biblia, aceea despre facerea femeii din coasta lui Adam are ca raţiune dezvăluirea faptului că noua fiinţă creată urma să fie parte integrantă a acestuia, una cu el, că ea îi era suflet şi, totodată, posibilitate de desăvârşire, lucru pe care, de altfel, Biserica Ortodoxă l-a înţeles întocmai.

De unde venea, de fapt, această spaimă de femeie, pe care cultura clericală medievală o denota cu atâta forţă? Deşi nu ar fi recunoscut acest lucru, elementul masculin din Evul Mediu manifesta faţă de ea o atitudine ambivalentă: admiraţie şi respingere, atracţie şi repulsie, dragoste şi ură etc. Omul obişnuit o percepea ca pe un rău necesar; clericul ca pe cel mai mare rău posibil, mijlocul cel mai agreabil, mai ameţitor şi mai înşelător totodată, prin care Diavolul îi putea ispiti pe cei înşelaţi: Femeia era "stricătoarea oricărei legi", "arma Diavolului", "laţul vânătorului", "o moarte amarnică", "săgeta privirii sale" putându-i ucide până şi pe cei mai viteji bărbaţi (8). Prin ea, toţi erau condamnaţi la moarte.

În secolul al XII-lea, călugărul Bernard de Morlas, a cărui operă poetică se situează între venerarea Mariei, disprețul și ura faţă de lume – trebuie să înţelegem aici, faţă de femeie, şi, pe de altă parte, descrierea înfricoşătoare a Judecăţii de Apoi, se referea la ispititoarea fiinţă în cei mai denigranţi termeni: femeia – scria el – era "mârşavă", "fiară", "lucru rău", "carne spurcată", "viperă afurisită", "putregai strălucitor", "dulce otravă", "unealtă a pierzaniei" etc. (9). Invectivele de acest gen sunt extrem de numeroase, în spaţiul occidental, demonstrând că "litaniile misogine" deveniseră, în raport cu elementul feminin, un mod obişnuit de referinţă. Autorii timpului păreau că încearcă a-şi camufla defectele prin neîncetate acuze din ce în ce mai lipsite de raţiune şi inimă. Aparent, ei nu doreau să recunoască faptul că femeia putea avea şi alt rol decât acela de a procrea. "Ţi-a fost destinată o femeie – i se adresa cititorului său anonim Sf. Vasile cel Mare – ca să-ţi împarţi viaţa cu ea, ca să-ţi aducă bucuriile vieţii, ca să-ţi întovărăşească reuşitele, să-ţi sporească fericirea şi atunci când eşti mâhnit să-ţi alunge pricinile de supărare". (10)

Nu întâmplător, cei mai mari misogini păreau a fi, uneori, în secolul al XIV-lea, tocmai cei mai libertini. În timpul conciliului de la Trento (1563), de pildă, Un urma unei vizite pastorale efectuate în Bavaria, autorităţile au constatat că 96-97 % din preoţi trăiau în concubinaj. Nu este, prin urmare, întâmplător, că tocmai autoritatea ecleziastică a fost aceea care a dat o largă difuzare fricii nemăsurate de femeie şi dogmei inferiorităţii ei fundamentale. Paradoxul este considerabil.

Începând cu Adam, continuând cu David, Solomon şi Ulise, ajungând la Luther – bănuit că ar fi înfăptuit Reforma deoarece nu suporta disciplina monastică- întâlnim bărbaţi care se pierd pentru că se abandonează seducătoarei făpturi. Sexualitatea devine, în acest context, păcatul prin excelenţă. Chiar şi în cadrul căsniciei ea este nocivă, opunându-se contemplării lucrurilor divine. Atracţia spre "cel de-al doilea sex" nu putea fi, în concepţia oamenilor Bisericii Occidentale decât dăunătoare. Sub frumuseţea înfăţişării sale, femeia ascunde – se spune – iadul. Cuvintele lui Odon, abate de Cluny (secolul al X-lea) sunt, în acest sens, cât se poate de relevante: "Frumuseţea fizică- scria el – nu răzbate dincolo de piele. Dacă ar vedea bărbaţii ce ascunde pielea, priveliştea femeii i-ar îngreţoşa. De vreme ce ne scârbeşte să ne atingem cu degetele un scuipat sau o balegă, atunci cum ne puten dori să îmbrăţişăm sacul acela de scârnă?" (11)

Ceea ce poate părea, la prima vedere anormal este că, deşi bărbatul este, aparent, stăpânul lumii, judecătoarea sa şi a sexualităţii sale este femeia. Orice ar face bărbatul, nu este niciodată câştigător în duelul sexual.

Freud reduce frica de femeia la teama de castrare, dar problema este mult mai complexă decât gândea psihanalistul care avea tendinţa de a asocia semnele istoriei unor simboluri sexuale. Ideea de castrare nu este totuşi eronată. Există numeroase documente care confirmă teama de castrare a bărbatului. La indienii din America de Nord existau, bunăoară, peste 300 de variante ale mitului "vagina dentata". Ideea mitului era că "vaginul nu are dinţi, dar este plin de şerpi". (12)

Deşi femeia îi era fatală, bărbatul simţea faţă de ea o atracţie irezistibilă. Sf. Ioan Gură de Aur precizează că "Dumnezeu îl călăuzeşte pe bărbat spre femeie, nu pe femeie spre bărbat, căci voluptatea pe care ea i-o procură îl subordonează ei. Precum magnetul a primit de la natură o putere

Scanned with OKEN Scanner

de netăgăduit asupra fierului şi nu el este cel atras spre fier, ci invers, tot aşa trupul femeii, primind putere asupra bărbatului, fără ca sufletul ei să-şi dea seama, atrage trupul bărbatului în mod firesc, spre împreunare <<De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa>> (Gen. 2, 24) NU femeia îşi lasă mama, ci bărbatul, împins de patime care se află în el, de împreunare cu femeia". (13)

Aceste cuvinte, aparţinând unui ortodox, se înscriu în opoziţie cu atitudinea clericilor catolici care, căzuţi în ispită, întrebau înspăimântaţi" Cum să nu te temi de o făptură care nu-i niciodată atât de primejdioasă ca atunci când surâde?" (14) Ei bine, slujitorii Bisericii Răsăritene considerau că de această "făptură primejdioasă" depindea salvarea bărbatului şi a civilizaţiei. În concepţia lor, puterea ei tămăduitoare decurgea din aceea că Eva nu fusese ispitită ca sex slab. Teologii ortodocşi considerau că "dimpotrivă, ea a fost ispitită fiindcă reprezenta principiul integrităţii religioase a naturii... Adam a urmat-o docil: <<femeia mi-a dat să beau>>" (15)

Clerul catolic medieval a avut mereu tendinţa de a vedea ceea ce este rău în femei şi, în general, în lume. Numeroasele opinii provenind din acest mediu, referitoare la femei şi dragoste, par a fi extrase din tratate de zoologie, cuplul însuşi fiind văzut doar din acest punct de vedere. Discuţiile care se poartă în cadrul primului Conciliu Ecumenic (secolul al IV-lea) relevă luciditatea ortodoxiei. În ce sens? Problema care s-a pus aici a fost dacă preoţii trebuiau sau nu să se căsătorească. Cel care a canonizat starea conjugal a preoţilor ortodocşi a fost episcopul Pafnutie, călugăr şi ascet aspru. Ceea ce au făcut slujitorii ortodocşi a fost de a înălţa această unire la demnitatea unei taine. Pentru credinciosul catolic, preot, mântuirea însemna eliberarea de sex. El reducea femeia la sexualul pur şi, prin aceasta, la demonic. Un asemenea tip de ascet refuza să-şi vadă chiar propria mamă, "sexul blestemat" neliniştindu-l chiar şi în lumea animalelor. "A te culca cu nevasta este un păcat la fel de mare ca acela de a o face cu propria-ţi mamă sau fiică", spune Raoul Ardent, fiind de acord cu catharii care "declară că a-ţi cunoaşte femeia carnal nu e o greşeală mai mică decât relaţiile incestuoase cu mama, fiica sau sora". (16).

Răsăritenii înţelegeau în mod evident faptul că Iisus a avut întotdeauna pentru femeie o predilecţie care face cinste sexului lor, şi că el nu l-a separat pe bărbat de femeie: "Nici bărbat fără femeie, nici femeie fără bărbat în Domnul", spune Sf. Apostol Pavel (1 Cor. 11, 11). Dacă bărbatul a avut mereu tendinţa de a se concepe pe sine singur, femeia nu s-a imaginat nici un moment fără un moment fără bărbat. De aceea, poate, Sf. Ioan Gură de Aur spunea că "femeia, este, într-un fel, mai slabă". (17)

Cum trebuie să înţelegem însă aceste atitudini catolice mai severe comparativ cu cele ortodoxe, mai tolerante? Ca pe o insensibilitate faţă de frumuseţea feminină? Ca o prefigurare, un semn al puritanismului victorian? Ca un complex de culpabilitate? Este vorba, mai degrabă, credem, de un joc al preferinţelor: concupiscenţei îi era preferată severitatea abstinenţei, frumuseţii fizice – virtuţile, exhibiţionismului – un peisaj interior de calitate. Ne este uşor să constatăm însă că toate aceste preferinţe rămân într-o formă embrionară, căci moraliştii catolici s-au dovedit, constant, mult prea preocupaţi de elementul feminin, pentru a mai reuşi, vreodată, să se elibereze cu adevărat de el.

Note

1. "Despre Matei" 10, 1-2, "Cuvântare", 37, 6-7, PGXXXVI, 289, apud G. Habra, "Iubire şi senzualitate", Ed.Anastasia, Bucureşti, 1993, p. 48.
2. Sf. Vasile cel Mare, Omilia la mucenita Iulita, în Scrieri alese, vol. I, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1986, p. 387.
3. Tratat despre adevărata curăţie în feciorie 51 – PGXXX, apud G.Habra, op. cit., p. 55.
4. J. Le Goff, Intelectualii în Evul Mediu, Ed. Meridiane, 86, vol. II, p. 206
6. ibidem, p. 250.
7. Contele de Mirabeau, Erotika Biblion, Ed.Institutului European, Iaşi, 1993, p. 50.
8. J. delumeau, op. cit, p. 216.
9. ibidem, p. 219.
10. Sf. Vasile cel Mare, Omilia..., apud, Scrieri alese, Vol. I, p. 387.
11. J. Delumeau, op. cit., p. 207.
12. Ibidem, p. 198.
13. Sf. Vasile cel Mare, Tratat despre... apud. Habra, op. cit., p. 49.
14. J. Delumeau, op. cit., p. 200.
15. P. Evdokimov, Taina iubirii, Ed. Christiana, Buc., 1994, p. 50.
16. Inchizitorul Bernard Guy în I. P. Culianu, Eros şi magie în Renaştere 1484, Ed. Nemira, Bucureşti, 1994, p. 40.
17. Omilia 37 la I Corinteni 1 – PGLXI, 315 apud Habra, op. cit., p. 55.

Bibliografie

1. Ioan Petru Culianu, Eros şi magie în Renaştere 1484, Editura Nemira, Bucureşti, 1994. **2.** Jean Delumeau, Frica în Occident, (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată, Editura Meridiane, Bucureşti, 1994. **3.** Paul Evdokimov, Taina iubirii, Editura Christiana, Bucureşti, 1993. **4.** Georges Habra, Iubire şi senzualitate, Editura Anastasia, Bucureşti, 1995. **5.** J. Le Goff, Intelectualii în Evul Mediu, Editura Meridiane, Bucureşti, 1995. **6.** Contele de Mirabeau, Erotika Biblion, Editura Institutului European Iaşi, 1993. **7.** Sfântul Vasile cel Mare, Scrieri alese, col. I, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Biserici Ortodoxe Române.

Scanned with OKEN Scanner

MARIN ROTARU GHEORGHE GHERGHE

Simboluri magice în arta culturii Noua descoperite în partea de sud-est a judeţului Vaslui

Cercetările arheologice din ultimii ani au dus la descoperirea unor importante materiale privind perioada de sfârşit a epocii bronzului în depresiunea Elanului. Aici s-au descoperit în ultimii 7 ani mai multe sceptre şi ouă cioplite în piatră. Trei sceptre au fost publicate în anul 1991[1], iar patru le prezentăm în acest material.

În anul 1998 s-a descoperit pe suprafaţa unui cenuşar din perimetrul aşezării Noua situată în partea de nord a localităţii Rai, comuna Murgeni, în punctul "Gura Hulubăţ"[2] un sceptru de piatră(fig. 1/3) confecţionat din marmură neagră[3]. Piesa este asemănătoare cu cea descoperită la Giurcani în partea de sud-est a satului[4]. Este de formă tronconică şi are lungimea de 15 cm. Partea superioară se termină printr-o proeminenţă butonată, lată de 1,5 cm, rotunjită şi aplatizată cu diametrul de 6,5 cm. La mijloc are un brâu inelar cu patru alveole dispuse cruciform. Exemplarul este foarte bine şlefuit şi păstrat. Se află în colecţia Muzeului "Elanului" de la şcoala "Mihai Ioan Botez" din Giurcani.

Un sceptru fragmentar s-a descoperit în aşezarea Noua din punctul "Valea lui Darie"[5] în primăvara anului 2001. S-a păstrat partea superioară cu proeminenţa butonată bine reliefată, cu diametrul aproximativ de 6 cm. Este confecţionat dintr-o rocă vulcanică de culoare cenuşie (fig. 1/1). Se află în colecţia Muzeului din Giurcani.

Din aşezarea Noua de la Şuletea-Şipot provine un sceptru din marmură neagră (fig. 2/1) descoperit în anul 1999. Este aproape identic ca formă cu sceptrul descoperit la Rai-Gura Hulubăţ. Are înălţimea de 13 cm şi lăţimea de 6,5 cm. Brâul inelar are numai două alveole dispuse simetric. Şi exemplarul de la Şuletea este foarte bine şlefuit şi s-a păstrat într-o stare excelentă. Se găseşte în colecţia Muzeului de la şcoala Banca.

În anul 2001 s-a descoperit în localitatea Banca-Sat, comuna Banca un sceptru (fig. 2/3) confecţionat din gresie silicioasă. Descoperitorul, învăţătorul Nicu Balan l-a predat Muzeului din comună[6]. Piesa are corpul tronconic, este înaltă de 14,5 cm şi are diametrul maxim la bază de 6,4 cm. Capătul subţire se termină printr-o proeminenţă uşor bombată, rotunjită, cu diametrul de 4,5 cm. Partea subţire are diametrul de 3,4 cm. Piesa este ciobită la partea butonată de la lucrările agricole şi prezintă câteva zgârieturi.

Tot realizări plastice folosite ca simbol sunt şi ouăle sculptate în piatră. Prezentăm un ou confecţionat din gresie silicioasă galben-maronie descoperită în aşezarea Noua de la Murgeni-Oiţa[7] în anul 1994 (fig. 2/2). Este bine lustruită, are înălţimea de 8,4 cm şi diametrul maxim de 6,2 cm. Prezintă pe suprafaţă zgârieturi provocate de lucrările agricole. Este o realizare plasticăperfectă.

Un alt ou a fost descoperit în anul 1995 în aşezarea Noua din partea de sud-est a satului Giurcani (fig. 1/2) în acelaşi cenuşar (locuinţă) cu sceptrul prezentat în "Antichităţile Elanului"[8]. Din motivul că până la acea dată nu s-au publicat asemenea descoperiri în literatura de specialitate, am amânat publicarea. Exemplarul de la Giurcani este confecţionat din marmură neagră, este bine lustruit, are înălţimea de 11 cm şi diametrul de 6,5 cm. Sunt unicate în arheologia românească.

Descoperirile sunt de mare interes ştiinţific. Cele patru sceptre prezentate au analogii cu piesele descoperite la Voineşti[9], Giurcani[10], Murgeni-Oiţa[11] şi pe teritoriile Republicii Moldova şi Ucraina[12]. De menţionat că cele descoperite în partea de sud-est a judeţului Vaslui sunt mai scurte, iar pentru unele s-a folosit ca materie primă marmura neagră. Toate piesele descoperite aparţin culturii Noua (sec. al XIII-lea î. Hr.). Piesele sunt considerate însemne ale puterii conducătorilor de uniuni de triburi, dar pot fi şi phalloi. Piesele făceau parte, probabil, din recuzita utilizată în ceremonii care puteau cuprinde şi dansuri falice[13].

Ouăle de piatră sunt realizări plastice folosite în strânsă legătură cu phalloii la ceremoniile legate de fertilitate şi fecunditate. Omul a fost preocupat de ideea "Facerii", oul fiind forma cosmică ideală a "Începutului"[14].

Piesele prezentate sunt simboluri folosite în magia populaţiilor primitive legată de zeităţile masculine care aveau atribuţii marţiale. Ritualurile legate de fertilitate şi fecunditate nu se puteau desfăşura fără divinităţile masculine.

Note

1. Costache Buzdugan, Marin Rotaru, Antichităţile Elanului, Vaslui, 1997, p. 24.
2. GhenuţăComan, Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al judeţului Vaslui, Bucureşti, 1980, p. 191.
3. Mulţumin şi pe această cale domnului inginer Laurenţiu Ursachi de la Muzeul "Vasile Pârvan" din Bârlad care a făcut determinarea petrografică.
4. Costache Buzdugan, Marin Rotaru, op. cit.
5. GhenuţăComan, op. cit., p. 224.

Scanned with OKEN Scanner

6. Mulţumim şi pe această cale domnului învăţător Nicu Balan care ne-a pus la dispoziţie piesa.
7. GhenuţăComan, op. cit., p. 187.
8. Costache Buzdugan, Marin Rotaru, op. cit.
9. Ioan Mitrea, Sceptre din epoca bronzului descoperite la Voineşti, judeţul Vaslui, Acta Moldaviae Meridionalis, IX-XI, 1987-1989, p. 27-32.
10. Costache Buzdugan, Marin Rotaru, op. cit.
11. Ibidem.
12. I. N. Sarafutdinova, K vorposu o Sobotinovskoi kulture, în SA, 3, 1968, p. 19.
13. Dan Monah, Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie, Piatra Neamţ, 1997, p. 209.
14. Marin Rotaru, Oul cosmic în creaţia culturii bronzului târziu, Clepsidra, nr. 21, decembrie 1998, Inspectoratul pentru cultură al judeţului Vaslui.

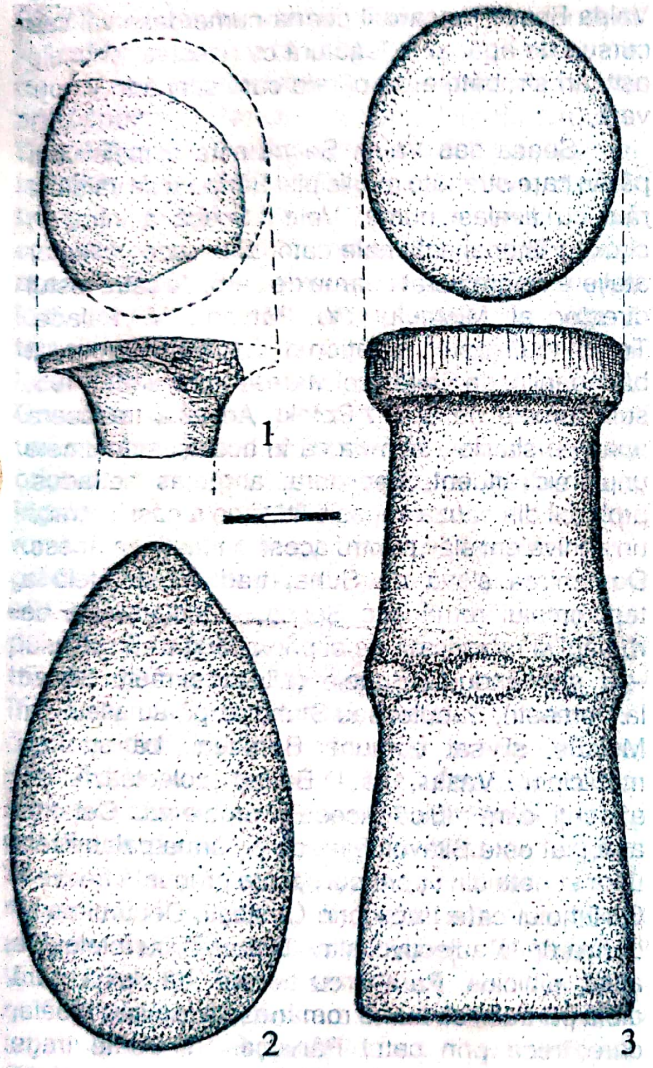

Fig.1 Sceptre (1,3) şi ou (2) de piatră:
1. Valea lui Darie;
2. Giurcani SV;
3. Rai - Gura Hulubăţ;

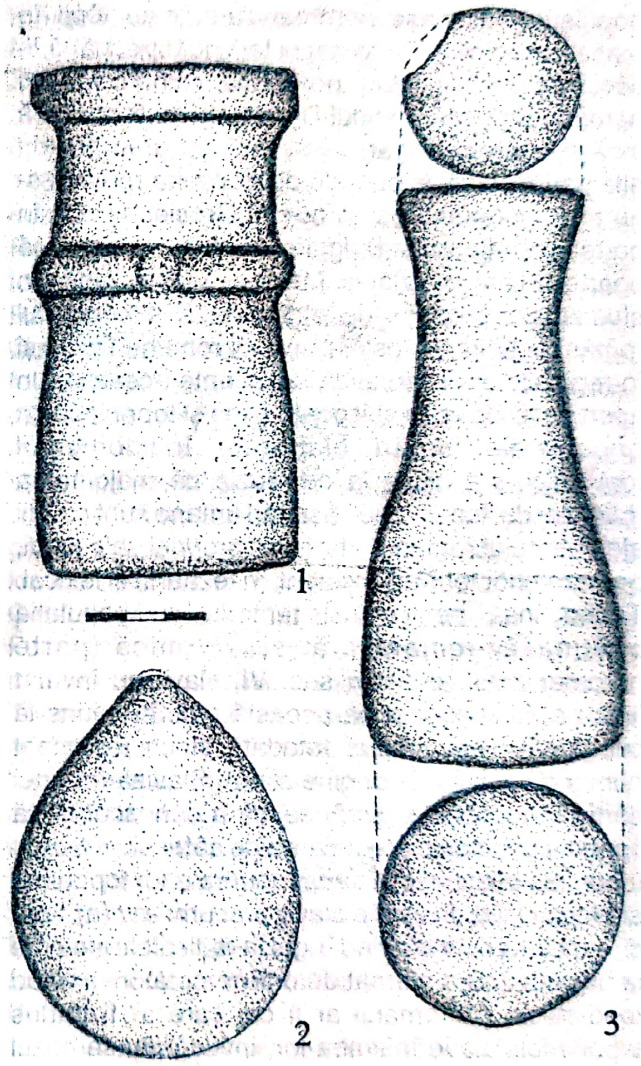

Fig.2 Sceptre (1,3) şi ou (2) de piatră:
1. Şuletea Şipot;
2. Murgeni - Oiţa;
3. Banca - Sat;

Scanned with OKEN Scanner

TEODOR HARDON

Continuitatea populației băştinaşe în lumina unor vechi toponime vasluiene

Pe la sfârșitul sec. IX, romanicii din nordul și din sudul Dunării, încep să fie menționați în izvoare sub numele de vlahi, valahi, volohi sau de blasi și blaci. Într-o perioadă de trei secole, cea mai mare parte a triburilor slave s-a scurd din nordul Dunării în Balcani, iar rămășițele lor, ca și cele ale populației băștinașe neromanizate, s-au topit în masa romanicilor. Pe teritoriul țării noastre, până în secc. IX mai existau pe lângă romanici slavi neromanizați, iar în sudul Dunării nu se formaseră încă popoarele bulgar, sârb, croat și grec. Pe de altă parte, vlahii, în curs de de devenire români, s-au menținut numeroși în nordul Greciei de azi, în partea răsăriteană a Bulgariei, care ajunseseră să poarte numiri ca Vlahia Mare și Vlahia Albă. În studierea procesului de etnogeneză a poporului român pe teritoriul fostei provincii romane Dacia și în regiunile extracarpatice, adiacente acesteia, un aport de fel de neglijat îl poate avea și toponimia. În principalele lucrări elaborate în domeniul topinimiei, s-a ajuns la concluzia că majoritatea numirilor de locuri, ape, așezări umane sunt creații ale poporului român pe tărâmul propriei sale limbi, pe baza unor termeni existenți în tezaurul ei lexical. Trăind însă pe același teritoriu cu populația băștinașă romanizată și în mică parte neromanizată, încă din sec. VI, slavii au învățat limba autohtonilor și pe această cale au ajuns la bilingvism. S-au impus totodată și un însemnat număr de numiri de origine slavă. Slavizarea unei părți din toponimia românească a cunoscut două aspecte principale: traducerea de către slavi a unor toponime băștinașe și transpunerea unor toponime ale localnicilor în forme slave precum: -ov (a), -na, ci, - anți, -ev care s-au adăugat la radicalele luate de la băștinași. S-a afirmat de unii cercetători, în mod tendențios, că românii ar fi cei care ar fi tradus toponimele slave în limba lor, invocându-se cazul satului Broscăuți, care nu ar deriva de la cuvântul românesc "broască", ci de la verbul ucrainian "brosati", cu sensul de "a azvârli". S-a mers până acolo încât s-a susținut că denumirea de Mălinești, atribuită unor sate din Moldova, nu se datorează antroponimului Mălin, ci ar deriva de la Malinovska, evident de origine slavă, uitându-se intenționat că în limba română există apelativul "mălin", "mălina". În 1982, prof. M. Lozbă de la Facultatea de Litere a Universității din Iași a ajuns la concluzia că toponimul atât de cunoscut Bârnova nu este altceva decât traducerea toponimului românesc Muncelul, având ca origine latinescul "monticelus", cu semnificația de deal înalt. Pe dealul Bârnova se află satul Munceii, situat nu departe de stația CFR Bârnova. Cazurile de traducere a toponimelor noastre de origine latină se pot extinde. Luăm ca exemplu toponimul de origine latină Seaca sau Valea Seacă pe care îl poartă numeroase văi sau cursuri de apă, și în legătură cu acestea, și unele așezări străbătute de pâraie care seacă în timpul verii.

Seaca sau Valea Seacă este numele unui pârâu care străbate municipiul Bârlad și se varsă în râul cu același nume. Valea Seacă a intrat în circuitul istoriei naționale datorită descoperirii unor ateliere de prelucrat coarne de cerb, de către fostul director al Muzeului "V. Pârvan", V. Palade. Toponimul este menționat în uricul acordat bârlădenilor de Ștefan cel Mare la 10 ianuarie 1495, sub numele de Sohin Potoki. Această traducere aparține slavilor, dovadă că în același act numele unui mic afluent, Secșoara, a rămas netradus, probabil din cauza imposibilității de a găsi în grabă un echivalent slav pentru acest diminuti românesc. Denumirea slavă de Suha, traducerea fidelă a toponimului românesc Seaca, a fost reluată de români și modificată de ei prin adăugarea sufixului – eț, obținându-se Suholeț (afluent al râului Bârlad la Dumești), Suhuleț sau Stuhuleț, pârâu afluent al Mușatei și sat comuna Berezeni. La sud de municipiul Vaslui, râul Bârlad colectează doi afluenți care ridică aceeași problemă. Cel mai apropiat este Bilavoiul, iar de pe urma palatalizării unor sunete din cuprinsul său se pronunță frecvent Ghilahoiul care trece prin Costești. Denumirea ar deriva de la adjectivul slav "bielavyi", cu înțeles de albâi, albicios. Paralel cu acesta, se desfășoară albia pârâului cu nume românesc Albia sau Albâia, care trece prin satul Pârvești. Se poate trage concluzia cănumele Bielavoiului reprezintă traducerea exactă de către slavi a toponimului băștinaș Albia, Albâia. Un caz similar este și cel al hidronimului Simila, afluent al Bârladului la Zorleni. Hidronimul are la bază apelativul slav "Smil" = floare. Aproape de obârșia pârâului se află satul Florești cu renumita mănăstire, ce poartă hramul Sf. Ilie Tesviteanul, ctitoria fostului mare vornic Cristea Ghenovici, ceea ce indică întâietatea toponimului românesc tradus ulterior de slavi. Slavizarea toponimiei nu s-a operat numai pe calea traducerii ci și prin sufixare, adică prin adăugirea de

Scanned with OKEN Scanner

sufixe slave la radicale luate de la băştinaşi. Un rol nefast în această privinţă l-au avut diecii de cancelarie. Astfel, satul lui Husu de pe Sărata, de lângă Todireni, comuna Pădureni, atestat la 10 septembrie 1452, a devenit ulterior Husova, azi dispărut. Iazul lui Bancu de pe Valea Pogoceni, comuna Găgeşti, atestat la 5 iunie 1464, a primit prin sufixare – ov, devenind Iazul lui Bancov. În apropiere s-a aflat şi un sat, Bancovici (1782), al cărui întemeietor fără îndoialăa fost stăpânitorul iazului, un anume Bancu. Numele acesta îl poartă un inginer silvic, Grigore Bancu de la Direcţia Silvică a judeţului Vaslui, poate un descendent îndepărtat al celui de la 1464. Tot aşa, prin sufixare cu –ov, au căpătat aspect slav numeroase alte antroponime: Pancu-Pancov, Drociu-Drocici, Daşcu-Daşcov, Damian-Damianovici ş.a. Nu mai insistăm şi asupra celorlalte sufixe slave, ci vom trece în revistă câteva toponime vechi, care constituie cele mai vii mărturii ale continuităţii aşezărilor omeneşti băştinaşe pe aceste meleaguri încă din perioada convieţuirii carpilor cu celţii şi triburile germanice şi care au fost folosite de către localnici cu sute de ani înaintea venirii slavilor. Gorodişte, Grădişte, fortificaţii de teren despre care unii cercetători cred că toponimul respectiv îşi are originea în indo-germanul gherd, cu înţeles de a îngrădi, de unde cuvântul gard la celţi, albanezi şi români, care au adăugat sufixul –işte, formând grădişte sau horodişte. un toponim gorodişte se află la Berezeni, în Gura Sărăţii. În faţa pericolului pe care îl prezentau hunii, traco-dacii, aliaţi cu triburile germanice, au organizat apărarea pe înălţimile întărite de la natură, numite în limba traco-dacă grădişti, maluri, măguri şi movile, cărora germanii le-au spus "butel" (de unde apoi bâtca moldovenească), holm şi pisc. Cuvântul bâtcă, considerat de Al. Philippide ca fiind de origine germanică şi pronunţat de românii dintre Prut şi Nistru botcă şi botnă, îl aflăm sub formă de antroponim în satul Giurcani, comuna Găgeşti, pe Valea Elanului, unde numeroase familii poartă numele de Butcaru, Bâtcaru. Un antroponim Bâtcă am cunoscut în casa părintească, în peroana slt. (R) Bâtcă Alexandru, cu ocazia cantonamentului Reg. 5 Artilerie Tecuci, în satul Banca, în iarna anului 1940, şi care, avocat de profesie, era originar din Basarabia. De regulă, Bâtca apare împreună cu alt toponim de origine germanică, holm, pe care I. Iordan îl consideră însă având origine slavă. Toponimul este atestat în: Giurcani, comuna Găgeşti, Bozia – comuna Fălciu, Şuletea, Rânceni-Berezeni, Rânzeşti-Fălciu ş.a.

Un alt toponim vechi, cu mult înainte de sosirea slavilor, este "Piscul", pe care îl întâlnim în nordul satului Rânzeşti – comuna Fălciu. Un nordul satului Rânzeşti – comuna Fălciu. Un toponim foarte vechi şi rar este "Argeaua" de origine cimeriană, cu înţeles de locuinţă săpată în pământ, fiind precursoare a bordeiului. Toponimul se mai menţine în doar trei locuri în ţară şi anume: comuna Agapia, judeţul Neamţ, pădurea Argeaua din vestul Tecucilor, şi la circa 1,5 km sud-vest de satul Giurcani, unde desemnează o vale şi un trup de moşie. Toponime vechi sunt şi Corhan, Crăhan, cu originea la sciţii iranieni şi care au numit aşa înălţimile cu poziţii strategice dominante pe care o alegeau vetrele satelor. Ele au însemnat în limba română movile, măguri. Corhăneşti a fost un sat înte Cârja şi Murgeni, dispărut pe la sfârşitul sec. al XVI-lea, iar o movilă de la sud-vest de Cârja, pe stânga Elanului, se numeşte şi azi Movila lui Crăhan şi care a fost atestată pentru prima oară în 1466 august 28. Toponimul movilă apare şi în comuna Berezeni, în comuna Şuletea (Movila Roşie), comuna Fălciu (Movila lui Dumitru), localitatea Murgeni (Movila Târgului), în satul Rânzeşti (Movila Ţintei, Movila Rânzei). Toponimul Cetate, Cetăţuie provine de la latinul civitas şi a fost folosit pentru adunarea membrilor unei comunităţi, păstrat de români ca dublet pentru dave, grădişti, movile, bâtce, holmuri şi piscuri, dat fiind că strămoşii noştri îşi ţineau adunările la poalele sau chiar pe înălţimile întărite de la natură. Toponimul îl găsim sub forma Cetăţuie pe dealul Nucului la 2,5 km de satul Bozia, comuna Fălciu. Tot sub forma Cetăţuie se află pe un deal la sud-vest de satul Fedeşti, comuna Şuletea, unde se păstrează urme materiale din neolitic până în Hallstatt-ul târziu. Toponimul Cetăţuie se mai întâlneşte şi în comuna Micleşti, Hoceni, Poieneşti şi în alte locuri. Un toponim de asemenea vechi, de origine geto-dacă, este cătunul sau cutul, uneori pricut. Acesta a supravieţuit apărând şi azi sub forma unui grup redus de locuinţe, numit Cotun sau Cotun. Toponimul s-a extins şi în antroponimie, dovadă că în satele Ţuţcani (comuna Măluşteni), Rânzeşti (comuna Fălciu) sunt multe familii cu acest nume, Cotună.

În încheiere, se cuvine să arătăm că, în ciuda vitregiei vremurilor la care au fost deseori expuşi, românii şi-au păstrat cu sfinţenie şi credinţă toate însuşirile vitale ale fiinţei naţionale între care un loc de seamă îl ocupă şi toponimia, istoria nescrisă a unui popor.

Scanned with OKEN Scanner

COSTIN CLIT

Unele aspecte privind oraşul Huşi în anii 1944-1945

Ofensiva sovietică inițiată la 20 august 1944 pe frontul românesc pe direcția Iași-Chișinău aduce orașul Huși într-un punct critic.

La 22 august 1944 Armata Roșie se găsea pe linia Târgu-Neamț – Huși – Chișinău. trupele germane staționau din luna martie la Huși. La 4 iulie 1944 trupele germane au ocupat imobilul Camerei de Comerț și Industrie din Huși, al cărei președinte era Gh. Cerchez. Prin ordinul din 5 august 1944 se cerea evacuarea școlilor ocupate de trupe, până la 1 septembrie 1944, în vederea începerii cursurilor. În Huși funcționa Consiliul Interșcolar al cărui președinte era M. Bejenariu, iar secretar A. Gâdei. Prin memoriul cu nr. 416, din 12 august 1944, se făcea cunoscută situația școlilor: ocuparea localurilor de diferite unități și servicii militare germane, lipsa mobilierului, materialului didactice – cu desăvârșire, localuri avariate sau în stare de mizerie, lipsa adăposturilor și tranșeielor, ocuparea majorității locuințrelor din oraș de trupe, transportarea arhivelor și materialelor școlilor la Aiud și Ocna Mureșului (jud. Alba). Evacuarea a numeroși elevi cu familiile lor. Între 1-12 august s-au înscris în cele 5 școli secundare din oraș 35 elevi. Intenționau să se înscrie 310 elevi: Liceul de Fete "Elena Doamna" (45), Gimnaziul Industrial de Fete (45) Gimnaziul Industraial de Băieți (18) și Gimnaziul Comercial de Băieți. (1)

Prefectul Gh. Nicolau informează la 15 august 1944, prin nr. 5362, Consiliul Interșcolar despre imposibilitatea începerii cursurilor școlare din diferite cauze: incursiunile inamice în spațiul aerian al orașului Huși de 3-4 ori pe zi, apropierea frontului la 60-70 km, ocuparea majorității localurilor școlare de trupe germane cu instalații tehnice pentru spitale. Până la 15 august 1944 bombardamentele nu au fost îndreptate propriu-zis asupra orașului, efectele asupra populației civile fiind reduse datorită evacuării. (2)

Apropierea sovieticilor a provocat îngrijorare în sânul populației hușene încă din ianuarie 1944 când se executau exerciții de apărare pasivă, iar prefectura, poliția și primăria se pregăteau deja pentru evacuare, s-a trecut la rechiziții, din Basarabia sosind convoaie cu bagaje. În luna mai 1944 se întețesc raidurile aeriene însă apărarea antiaeriană își face datoria. Aerodromul de pe Dric a constituit locul de unde avioanele germane și române decolau în valuri succesive spre front. În iunie 1944 alarmele au devenit un factor cotidian pentru hușeni. Se pare căla 27 iulie 1944 sosesc în recunoaștere avioane anglo-americane din Rusia (3).

O problemă o constituia alimentarea trupelor germane sosite la sfârșitul lunii martie 1944. Autoritățile locale le oferă cereale, vin și alte materiale prin Centrele de exploatare sau organele INCOP-ului pe baza unor bonuri (emphlangsbescheinigung). Odată cu sosirea în garnizoana Huși a ofițerului de legătură locotenent Nicolae Cornaru, se vor emite bonuri cu plată pentru cantitățile necesare germanilor, fără a schimba pe cele anterioare. Armata germană trecuse la rechiziții de bunuri care au atins în Huși valoarea de 25555646 lei. Întreprinderea Comerțului Fierului (618.762 lei), Marin Pârvan (1.398.754 lei), Michail Melechzohn (14.400 lei), Iosub Marcovici (24.520 lei), Lucreția Bocariș (476.840 lei) și Alpern Michel (22.370 lei). Ulterior bunurile rechiziționate de germani s-au ridicat la 22.714.450 lei. (4)

Sunt înaintate poliției Huși, al cărei șef în 1944 era I. V. Bâlea, numeroase plângeri împotriva soldaților germani acuzați de distrugeri și furturi. Astfel, au furat de la Maria Gh. Vâlcu (o juncă), Tinca A. D. Patraș (1280 l vin), Ștefan Blânda (2000 l vin), Anica I. Hodea (800 l vin), Tinca D. Blesneag (500 l vin). Ecaterina Petrișor, directoarea Școlii de copii mici, nr. 1 se plânge de distrugerile provocate imobilului de soldații germani, în valoare de 200.000 lei. Soldaților germani li se adaugă soldații români într-un număr redus. Numeroase jafuri s-au datorat coloanei germane a Regimentului 80 Artilerie care trecea la 2/3 august 1944 prin satul Albești venind din Huși. Jafurile germane pe teritoriul fostului județ Fălciu s-au ridicat la 50.260.400 lei.

Redăm în continuare două cazuri din Huși. Primul este legat de Cicerone I. Sbanțu care evacuase cu întreaga familie imobilul la 28 martie 1944, ocupat de germani până la 7 iulie 1944. comisarul Mihai Bighiu asistat de plutonierul german Feldmeber Man, delegat din partea Feldjandarmeriei germane din Huși, constată lipsa gardului furat în cea mai mare parte, dispariția porții, lipsa ușii, distrugerea dușumelelor, ușilor de la beci și magazii, precum și un început de incendiu. Soldați germani au fost încartiruiți și în imobilele pensionarului Vasile Atanasiu, care zilnic îi provocau daune "nu atât cât le trebuie pentru satisfacerea nevoilor, cât de răutate și dispreț", au "jupuit de coajă peste 20 de pruni și meri". Cei 24

Scanned with OKEN Scanner

soldaţi din Unitatea III Imellman încartiruiţi în imobilul fiului său Mihai Atanasiu, mobilizat, au devastat clădirea, incendiat beciul unde îşi avea ascunsă marfa. Cele mai multe jafuri sunt din 28, 31 martie, 1, 2, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 15 aprilie 1944. unt afectate comunele Creţeşti, Olteneşti, Tătărăni, Crasna, Târzii, Arsura, Lunca Banului, Duda, Pogoneşti, Epureni, Ghermăneşti, Drânceni, Gorban, Bohotin, Roşieşti. În Epureni jafurile sunt provocate de o unitate de cazaci (5).

Lovitura de palat a regelui Mihai din 23 august 1944 este urmată de semnarea armistiţiului în noaptea de 12 spre 13 septembrie 1944 şi formarea Comisiei Aliate de Control cu sediul la Bucureşti, dominată de sovietici. Luptele germano-sovietice de pe raza oraşului Huşi au fost foarte grele, pierzându-şi viaţa cel puţin 584 ostaşi. În Huşi îşi desfăşura activitatea Subcomisia Aliată de Control pentru judeţul Fălciu. Din comisie făceau parte: căpitan Soilita Pavel, Chislemscaia Ana (translator), Liubcenco Ivan (soldat subcomisie), Vasile Vorosilov (soldat), Teodosie Hovenco (soldat), Vera Bușanskaia (secretară). La 29 martie 1947 prefectul judeţului Fălciu informa Ministerul Afacerilor Interne, despre cheltuielile legate de întreţinerea acestei subcomisii. Până la 31 decembrie 1945 s-au primit 4.500.000 lei de la Ministerul pentru întreţinerea acestei Subcomisii Aliate de Control, dar până la acea dată s-au cheltuit 12.769.541 lei (7). Împuternicitul Comisiei Aliate de Control Jud. Fălciu era maiorul Al. M. Luchianov (8).

La 23 februarie 1945, conform dispoziţiei Decretului Lege cu nr. 219, referitor la stabilirea normelor şi procedurii de angajare, lichidare, ordonanţare, plată şi controlul tuturor cheltuielilor necesare pentru executarea obligaţiunilor statului român, ce decurgeau din Convenţia de Armistiţiu încheiată cu Naţiunile Unite, primarul oraşului Huşi decidea instituirea pe lângă primărie a unui comitet din care făceau parte: Anton Frenţescu (delegatul primarului), Chirica Dumitru (secretarul primăriei), comisarul I. Tâmpu (şeful Poliţiei Huşi), comandantul garnizoanei Huşi şi Iancu Marcovici, desemnat de I. Talmaciu, preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie Huşi. Printre atributele acestui comitet enumerăm: stabilirea disponibilului comunei în produse şi mărfuri, îndrumarea şi asistarea în mod obligatoriu a centrelor şi subcentrelor de exploatare teritorială, organizarea mijloacelor de exploatare teritorială, organizarea mijloacelor de transport necesare pentru ridicarea şi transportul produselor şi mărfurilor disponibile, atunci când vor fi cerute. În Huşi funcţiona la Oborul Dric Comisia de colectare a cailor pentru Armistiţiu. În august-septembrie 1944 au fost rechiziţionaţi de sovietici 112 cai de pe raza oraşului. La 13 octombrie 1945 şeful Poliţiei Huşi îndruma pe deţinătorii de cai la comisie unde delegatul primăriei era Gh. Chirilă, agent veterinar. La 13 aprilie 1945, din comitetul comunal pentru executarea obligaţiilor ce decurg din Convenţia de Armistiţiu făceau parte: Constantin Şendrea (ajutor de primar), colonelul Popa (comandantul garnizoanei), comisarul Ionescu (Poliţia Huşi), Iancu Marcovici şi Dumitru Chirilă (secretarul primăriei) (9).

La 27 august 1945 este reorganizată Comisia Română pentru Aplicarea Armistiţiului sub numele de Comisia de Coordonare Judeţeană din care făceau parte:

1) D. Florescu (prefect, preşedinte); supleanţi Petre Cârstea (subprefect), Constantin Agavriloaie (contabil prefectură)
2) Colonel Emanoil Niculescu (comandant Cerc Teritorial – membru); supleanţi maior Balaban şi maior Miron
3) Ioan Crăciun, director Oficiu Economic; supleant – Tuchilă
4) Ion Talmaciu, preşedinte Camera de Comerţ şi Industrie; supleant – Ioina Butnaru
5) Ing. Ioan Timuş, director camera Agricolă; supleant – ing. Iustin Celente şi ing. E. Opriş
6) Maior Al. Negrescu, comandantul Centrului de Exploatare; supleant – maior intendent Ioan Coman şi căpitan Virgil Voinea
7) Căpitan Valeriu Ionescu; comandant Legiunea de Jandarmi; supleant – locotenent Surugiu
8) Grigore Blăniţă, Administrator Financiar al Judeţului Fălciu; supleanţi – contabilii Alexandru şi Nicolae Mihai
9) Dr. Th. Grebenicov, medic primar veterinar; supleant – Constantin Scarlat (agent veterinar)
10) Locotenent-colonel Cicerone Butoianu (delegat militar local al Comisariatului general pentru executarea Armistiţiunlui); supleant locotenent valeriu Dumitrescu
11) Theodor Tucanu – delegat INCOP
12) Haim B. Herşcovici, delegat Biroul de Colectare a cerealelor din Huşi
13) Ioan Gherman, delegat Partidul Comunist; supleant dr. Maior Froimovici
14) Gh. Sava, delegat Frontul Plugarilor; supleant Marian Stelian
15) Al. Catanchin, preşedinte şi delegat organizaţia Apărarea patriotică; supleant – dr. Zaharian Zambilovici
16) Panait Bogdan, delegat Partidul Liberal (era şi preşedinte) supleant – Constantin Negrea şi preot P. Alexandrescu (slujea ca paroh la Sfântul Ghoerghe din Huşi).
17) Sami Fişteman, delegat organizaţia Uniunea

Scanned with OKEN Scanner

Patriotică; supleant Mihai Coroi.
18) învățător Dumitrașcu – delegat Partidul Social Democratic

Pe 22 octombrie 1945 se instituie pe lângă primăria orașului Huși Comisiunea Comunală, ca organ de executare al dispozițiunilor Comisariatului General de Armistițiu din care fac parte: Ioan I. Patraș (membru), I. Simionescu (șef Ocolul Agricol Huși), dr. T. Grebenicov (medic primar veterinar), locot. Vasile Chelaru (delegat Centru Exploatare), delegații Poliției, Partidului Comunist, Apărării Patriotice, I. Talmaciu (Uniunea Patriotică), pr. Petru Alexandrescu (Partidul Liberal Tătărăscu), PSD, Frontul Plugarilor (10).

Din august 1944 locul trupelor germane a fost luat de cele sovietice. La 19 iulie 1945 Petre Cârstea, prefectul județului Fălciu, prin adresa nr. 5872, informa Ministerul Afacerilor Interne despre plecarea trupelor și ofițerilor unor unități militare sovietice și sosirea altora care au înaintat cereri mai mari. Astfel s-a mărit numărul clădirilor particulare ce necesitau reparații, iar unele clădiri necesitau 3-10 milioane lei în acest scop. Orașul Huși, care a suferit mult de la cutremur și război, nu putea satisface cerințele de încartiruire, fapt de care delegații sovietici nu țineau seama. În august 1945 sovieticii cer construirea urgentă a unui grajd din scândură de brad pentru 600 cai. Exista totodată proiectul ridicării a 5 grajduri cu dependințe în lungime totală de 500 m și lățime 8 m. Erau necesari 30.000.000 lei. Ministerul de Interne nu admite la 29 august 1945 noi construcții în vederea cazării trupelor sovietice. În luna iulie 1945 sovieticii erau cazați în grajduri, casele IOV, Școala Profesională, casele Codrescu, Casele Dobrică Adrian. La 5 septembrie 1945 căpitanul Cuvarin, inginer sovietic al UM 61583 predă subinginerului N. Manoliu și prefectului D. Florescu clădirile militare din Huși: Casa de lângă Poștă (fosta bancă Națională cu 12 camere), Casa de lângă Primărie (12 camere), casa de 2 etaje de lângă Școala Profesională, Casa Codreanu, Casa de lângă linia ferată, Popota Ofițerilor. Se consemnează: "La lucrările arătate mai sus, a ajutat armata roșie". Astfel, au construit drumul de la primărie (l = 3 m, L = 20 m), au transportat cu 10 mașini lemn, pe distanța de 500 km și au ajutat la refacerea canalizării de apă (500 m liniar). Valoarea muncii prestate în 600 zile de sovietici se ridică la 20.000 ruble (11).

Sub amenințarea cu moartea, sovieticii vor confisca la 14 septembrie 144 căruța și calul Serviciului Tehnic Fălciu (12).

Prin localitățile traversate, sovieticii vor ridica numeroase produse: fân, cereale, struguri, păsări, oi, porci, vite. Apropierea sovieticilor a determinat depozitarea averii Prefecturii, preturilor și comunelor din județul Fălciu la Mănicești, județul Argeș și la Prefectura Pitești. Printre bunurile depozitate s-au numărat și instrumentele muzicale germane. Arhivele comunelor Urlați, Hurdugi și Grumezoaia au fost adăpostite în subsolul prefecturii județului Argeș la pitești. (13)

Colectările forțate pentru această epocă sunt numeroase. La 18 iunie 1945 se instituie pe lângă primăria orașului Huși Subcomisia de colectare compusă din Gh. Chiriță (agent veterinar, delegat primărie), un subofițer (delegat al Centrului de Exploatare, în persoana comisarului ajutor Ilie Murguleț), delegatul Poliției și trei "gospodari" – Anton Petrescu, Adam Ianoș și Dumitru Ciobanu. În iulie 1945 sunt somați să predea ovine următorii: Gheorghe Agavriloaiei (20 oi), Vasile Râparu (9 oi), Iordache Arion (9 oi), Costachi Vasiliu (9 oi), maiorul Mihai Vasile (2 oi) și Ștefan Huțuțui (o oaie). Prin adresa din 30 iulie 1945, primăria orașului Huși amenință pe Vasile Râparu cu rechiziționarea unui număr dublu de oi în cazul neîndeplinirii obligațiilor și "darea Dvs. în judecată pentru sabotarea măsurilor de executarea clauzelor Armistițiului". Printr-o nouă adresă din 28 iulie 1945 se cere iarăși predarea de oi unor hușeni: Gh. Agavriloaiei (18), Iordachi Arion (10), Const Vasiliu (10). La 28 iulie 1945 primarul orașului Huși înaintează poliției un tabel cu 26 de persoane din Huși care au fost somate să predea câte o vită și nu s-au executat. Cere poliției să ia măsuri pentru a fi obligați și îndrumați către centrul de colectare pentru a preda vitele "contrar li se vor încheia acte pentru sabotarea executării clauzelor Armistițiului". La 25 noiembrie 1945 circa 19 locuitori hușeni, care nu predaseră caii ceruți, sunt obligați să se prezinte în fața Comisiunii nr. 26, în caz contrar așteptându-i închisoare sau o amendă de 2.000.000 lei. Primăria, la cererea Comandamentului Sovietic, a obligat pe tinichigiul Albert M. Moisă să predea o mașină de gătit a căerei valoare se ridica la 75.000 lei pe 2 noiembrie 1945. la 5 iulie 1945 prefectul informa delegatul militar al CRPAA despre obligativitatea colectării în județul Fălciu a 2000 kg unt pentru armata sovietică din care s-a reușit abia 400 kg, fără a se preda nimic. Urmau să fie colectate 5000 oi și 200 porci pentru luna iulie (3270 – iunie și 1730 – iulie). Între 12 iunie – 1 iulie 1945 s-au colectat 1300 oi. (14)

Între 23 august 1944 – 1 iulie 1945 din Huși au fost colectate 67 bovine, 116 cabaline, 11.810 ovine și 1122 porcine. Au fost ridicate animale de proveniență românească fără acte de către sovietici: 514 cabaline, 1341 bovine, 6854 ovine și 807 porcine. (15).

În raza orașului Huși și pe întreg teritoriul

Scanned with OKEN Scanner

județului Fălciu s-au așezat în perioada interbelică, dar mai ales între 26-28 iunie 1940 și după 22 iunie 1941 numeroși români basarabeni. Sovieticii iau măsuri pentru repatrierea acestora după august 1944. În 1944 existau 230 declarații ale celor care nu doreau să 'se repatrieze în URSS", urmate apoi de un tabel în care apar numai 191 declarații ale celor în cauză. O singură persoană era înscrisă pentru repatriere. (16) Se păstrează un tabel cu 82 tineri evrei aduși din Transnistria "și care s-au repatriat în URSS conform cu dispozițiunile Comandamentului Sovietic Huși", toți posedând adeverințe individuale de identitate eliberate de Comunitatea Israelită din Huși. Li s-au acordat 5.005.000 lei pentru îmbrăcăminte și hrana necesară pe 10 zile. În realitate nu se dorea repatrierea în URSS. Sunt înregistrați 21 "dezertori" evrei printre care Abraham Ridberg, Solomon Iancta, Solomon Naim și alții. La 6 martie 1945 subprefectul Ioan Harnagea, căpitan Gheorghe Diaconescu (comandantul Legiunii de Jandarmi), Gh. Gherman (șeful Poliției Huși), s-au întrunit în comisiune pentru extrădarea cetățenilor sovietici ce se aflau în carantină.

Cei doi comandanți vor cerceta 53 persoane. La 8 aprilie 1945 un convoi de 54 români basarabeni pleacă din Huși la Iași Ungheni pentru a fi transportați în URSS, un nou convoi pleacă la 10 mai 1945.

După 22 iunie 1941 au sosit în județul Fălciu 253 basarabeni, iar după 22 iunie 1944, din Bucovina, au sosit 55 români bucovineni, cazați la Orfelinatul din Huși, situat pe strada Cuza-Vodă, nr. 22. vârsta celor 55 bucovineni era între 3-15 ani. Existau și 17 persoane originare din Ucraina, Crimeea și Caucaz, 24 funcționari publici, 3 copii minori adoptați înainte de 23 august 1944 (Pogănești – 2, Duda – 1). S-au căsătorit în jud. Fălciu 26 cetățeni "din URSS". La 8 iunie 1945 Ioan Harnagea informează Serviciul Special de repatriere din București despre cererea împuternicitului Comisiunii Aliate despre repatrierea a doi basarabeni "cetățeni sovietici", care au luptat cu armatele române împotriva Germaniei, au căzut prizonieri internați în Germania, eliberați de trupele americane din lagăr. Subprefectul cere permisiunea de a le acorda îndemnizație specială de repatriere.

În acțiunea de repatriere este implicată prefectura județului Fălciu. Redăm o adresă către poliția orașului Huși: "Conform dispozițiunilor verbale ale Domnului Maior Al. M. Luchianov împuternicitul local al Comisiei Aliate de Control, vărugăm să binevoiți a dispune urmărirea cetățenilor sovietici notați mai jos și înaintarea lor pentru cercetare la CAC Huși". Redăm numele notate: Răileanu Palaghia, Elena Ermurache, Alexandru Tofal și Maria Crăciun.

Tabel cu nr. persoanelor repatriate din Huși. (17)

Perioada	Nr. persoane
12 noiembrie – 12 decembrie 1944	83
12 decembrie 1944 – 12 ianuarie 1945	65
12 ianuarie – 12 februarie 1945	-
12 februarie – 12 martie 1945	106
12 martie – 12 aprilie 1945	-
12 aprilie – 12 mai 1945	42
12 mai – 12 iunie 1945	20
12 iunie – 12 iulie 1945	-
12 iulie – 12 august 1945	12
12 august – 12 septembrie 1945	24
12 septembrie – 12 octombrie 1945	9
12 octombrie – 12 decembrie 1945	3
Decembrie 1945	23
TOTAL	403

O altă problemă o constituie situația celor 21 invalizi și văduve de război, care prin intermediul prefecturii au primit de la Guvernământul Transnistriei un număr de vite: Vasile Cosma, Mihai Filip, Mihai Pascal, Vasile Petrescu (invalizi), Maria Ardeleanu, El. Aghiorghienei, Sultana Blesneag, Elena Bahrim, Vasilica Bușilă, Frăsina Băican, Ilinca Bârlăd, Elena Căpraru, Anica Bulai, Maria David, ecaterina Frențescu, Anica Olaru, Maria Pscal, Ecaterina Romila, Ana Suman, Anica Ursan. La 20 mai 1945 se desfășoară în cadrul prefecturii o conferință la care participă: Dumitru Florescu (prefect), Ioan Patraș (primar), Petre Cârstea (subprefect), dr. Th. Grebenicov (medic veterinar al jud. Fălciu), dr. Păunescu (medic veterinar al orașului Huși), Th. Alexa (pretorul plășii Huși), Ch. Ghelase (șef Birou pentru aplicarea Armistițiului) și medicul veterinar sovietic.

Medicul sovietic informează despre existența "vitelor roșii" (din Transnistria) în Huși și din capturi, nepredate de locuitori Centrului de Iernat. Acuză pe români că au pretins existența a 350 "vite roșii" pentru județul Fălciu, în realitate numărul lor fiind mult mai mare. De fapt, sovieticii au luat vite sănătoase, grase, neobosite, lăsând pe cele de proveniență transnistreană, unele vite fiind cumpărate de locuitori din Basarabia cu acte în regulă. Medicul sovietic propune mărirea numărului personalului îngrijitor de la Centrul de Iernat cu 6 oameni, cere însoțirea fiecărui convoi, format din 50 vite, de o căruță cu furaje ce urma să meargă în URSS, dorește plecarea primului convoi până la 1 iunie 1945. Centrul de Iernat era plasat pe Dric, Colectorul de vite fiind Relinschi. Din cele 21

Scanned with OKEN Scanner

persoane care au primit "vite roşii" 9 nu le puteau restitui, urmând a fi cumpărate de prefectură. (18)

La 6 ianuarie 1945 existau două centre de cazare şi spitalizare a animalelor la Răducăneni şi Fălciu. Punctul de trecere a vitelor era la Fălciu-Leova, schimbat ulterior la Albiţa Leuşeni. Un centru de iernat al animalelor destinate URSS funcţiona la Pogăneşti, iar altul pe Dric Huşi. În martie 1945 primarul comunei Pogăneşti se plângea de imposibilitatea colectării, inexistenţa unui ajutor din partea primarilor şi jandarmilor din comune, răspunsul unor cetăţeni cu violenţă(Ex. C. Bejan şi Vasile Bejan din Lunca Banului) (19).

Este necesară o cercetare amplă asupra instaurării regimului comunist în Huşi.

Note

1. Dosar 107/1944, Fond Prefectura Judeţului Fălciu (FPJF), Arhivele Statului Vaslui (ASV).
2. Ibidem
3. Costin Clit, Oraşul Huşi în însemnări inedite între anii 1944-1947, în Cronica Episcopiei Huşilor, vol. V, 1999, p. 303-309.
4. Dosar 2/1944, FPJF, ASV.
5. Ibidem.
6. Costin Clit, Militari căzuţi în luptele de la Huşi în anul 1944, în "Prutul", nr. 1, p. 6.
7. Dosar 2362/1945, FPJF, ASV.
8. Dosar 344/1945, FPJF, ASV.
9. Dosar 363/1945, FPJF, ASV.
10. Ibidem.
11. Dosar 337/1945, FPJF, ASV.
12. Dosar 12/1944, FPJF, ASV.
13. Dosar 107/1944, FPJF, ASV.
14. Dosar 109/1944, FPJF, ASV.
15. Dosar 106/1944, FPJF, ASV.
16. Dosar 108/1944, FPJF, ASV.
17. Dosar 109/1944, FPJF, ASV.
18. Ibidem.
19. Dosar 106/1944, FPJF, ASV.

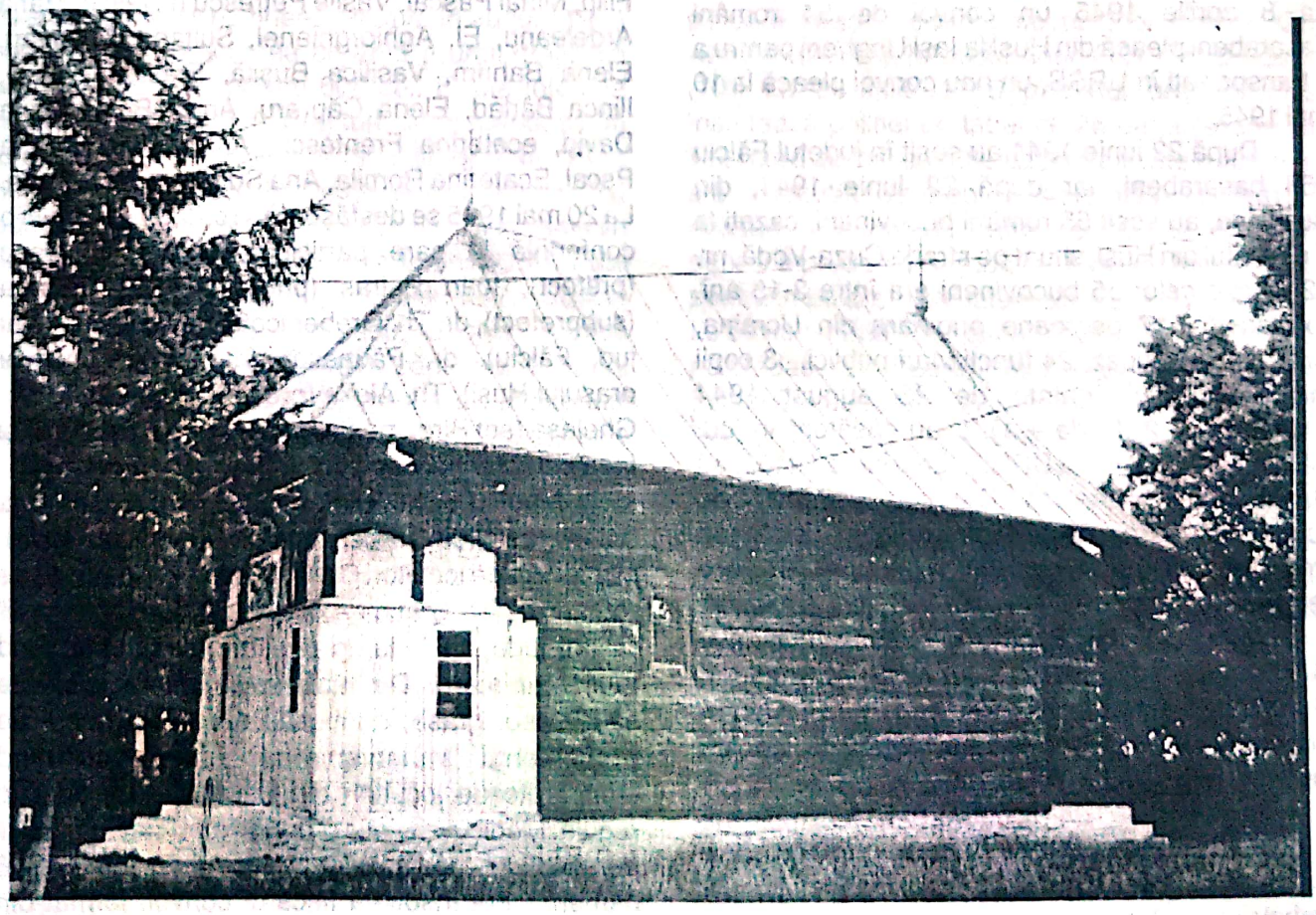

Biserica de lemn din satul Mănăstirea

Scanned with OKEN Scanner

VASILE ADĂSCĂLIŢEI

Despre zona etnologică vasluiană

Sunt cuvinte al căror înţeles pare să aibă aceeaşi variabilitate ca şi cei care le întrebuinţează. Printre ele se înscrie şi cel de zonă- mai ales etnologică. Concreteţea în care este gândit termenul se aşează fie vertical (adică temporal, istoric), fie spaţial (adică mai sus sau mai jos, sau mai spre dreapta sau mai spre stânga), adesea principiile respective se interferează aducând în prim-plan perspectivele de deslușire a lucrurilor. De regulă, zona etnologică este consecinţa firească a unor acumulări definite de formele de relief. Bazinele hidrografice par să dicteze fundamental făcând şi desfăcând specificitatea. De aceea, împărţirile administrative trebuie să fie consecinţa unor numeroase şi variate acumulări.

Aici şi acum tindem să adunăm faptele care legitimează particularităţile etnologice ale zonei Vasluiului, cum au fost observate ele în timp, de reprezentanţii unor generaţii succesive. Principala caracteristică a celor mai vechi manifestări folclorice de natură dramatică s-au ordonat mai ales pe Valea Tutovei, în ceea ce se cheamă vălăret, un tip de spectacol cumulativ, unde întâlnim capre, cai, urşi şi lupi, împreună cu măşti antropomorfe profesionale şi etnice, cu prilejul schimbării anului. Este singura parte de ţară unde faprele s-au conturat în acest mod, după. cum arătam într-un articol intitulat "Vălăretul, ceata tinerilor care organizează viaţa marilor sărbători ale aşezărilor rurale din Bucovina până mai jos de Milcov", apărut în revista suceveană "Ţara Fagilor", VIII (2000), n. 3, p. 5-6, vălăretul reprezentând urmele după care Anul Nou se începea primăvara, în Martie, ajungând să cumuleze – odată cu modificarea prin transfer a începutului de măsurare a vremii de la ianuarie - în special datini de iarnă. Această stare de lucruri nu putea izvorî decât în spaţii bine populate, în orice caz cu o densitate mai accentuată decât în alte părţi. Ca alai de alaiuri, vălăretul este o confirmare a maturizării sociale prin modificare de funcţie, la care în alte părţi nu s-a ajuns. De altfel, în volumul "Teatrul popular de Anul Nou din judeţul Vaslui", Iaşi, 1971, am semnalat deja tendinţele particulare ale genului respectiv în perimetrul despre care vorbim.

Un alt semn al evoluţiei aceleiaşi categorii folclorice este gustul pentru primenirea teatrului popular confirmat de prezenţa unor reprezentări antropomorfe - în jurul Negreştiului – apărute mai de curând: paiaţele sau paiantiţele, cu originea în teatrul de bâlci.

O tendinţă similară poate fi dedusă din spectaculoasa dezvoltare a teatrului de idei, haiducesc. (A se vedea materialul semnat împreună cu I. H. Ciubotaru, "Date privind varietatea şi răspândirea teatrului popular în judeţele Iaşi şi Vaslui", din "Anuar de lingvistică şi istorie literară", Iaşi, Filiala Academiei, XIX (1968), p. 151-157 + VIII planşe).

Consistentă s-a dovedit a fi şi informaţia care a putut fi recoltată de pe aceste meleaguri, în legătură cu jocul ursului, al mocănaşilor şi mai recentei colinde dramatizate cu globul, despre care pot fi consultate articolele: "Jocul ursului, de Anul Nou, în Moldova", în "Analele ştiinţifice ale Universităţii Al. I. Cuza" – Iaşi, Secţia limbă şi literatură, tom XVI (1970), p. 21-32; "Mocănaşii – datină spectacol în Moldova", în "Revista de etnografie şi folclor", 1970, n. 4, p. 321-333 şi "Cu globul – manifestare folclorică la sărbătorile de iarnă în Moldova", în "Mitropolia Moldovei şi Sucevei", Anuar (1978, n. 9-12, p. 773-779.

O altă trăsătură etnologică a zonei vasluiene este relativ puţina prezenţă a epicii în versuri, mai ales a cântecului bătrânesc. (Simion Florea Marian şi Dumitru Furtună, mai de sus şi mai de mult; Ioan Brezeanu, mai de jos şi mai recent, au cules şi valorificat publicistic numeroase texte. Din zona vasluiană doar colindele vechi de la Berezeni, enclavă gălăţeană- după cum dovedeşte alcătuirea sa, întregesc categoria respectivăde creaţii. Lucia Cireş a alcătuit în seria "Caietele Arhivei de Folclor" editate de Filiala Iaşi a Academiei, unul anume, incluzând şi materiale din localitatea respectivă.

În sfârşit, o altă categorie de vechi creaţii folclorice, care legitimează decis specificul vasluian, este cea a cântecelor de priveghi, ritualice şi precreştine, integral laice, despre care am publicat un studiu intitulat "Jocul şi cântecul de priveghi în judeţul Vaslui", în "Studii şi cercetări etnologice", Sibiu, VIII (1994), Editura Academiei, p. 27-48. La aceasta s-ar mai cuveni să adăugăm descântecele, care au a mai fi cercetate (culese, comentate şi interpretate), ce s-ar putea – bănuim – tălmăci în concluzii cu totul deosebite.

Lipsesc date despre credinţe, datini şi practici legate de agricultură şi creşterea vitelor, pentru motivul că nu s-au aflat cercetători interesaţi de aspectele respective. (Am în minte un fapt întâlnit de Dan Ravaru, care mi-a relatat că flăcăii, la vreme de secetă se aşează în cerc şi rad hrean, având speranţa că aşa cum lor le curg lacrimi, repede şi în

Scanned with OKEN Scanner

cantități mari, se vor stârni și ploile așteptate. Situația respectivă a fost semnalată în estul județului.

Cât privește creația lirică, încă insuficient știută, pare a promite și ea mari satisfacții.

Noutatea în folclorul zonei, marcată prin speciile relativ recente cum ar fi răvașul în versuri și amintirea, cântecul romanțios, se cere și ea investigată, mai ales pentru înțelegerea continuității procesului de creație. de pildă, din Arhiva Seminarului de Folclor de la Facultatea de Litere a Universității "Al. I. Cuza" din Iași, relatăm câteva dovezi referitoare la permanența ivirii bunurilor spirituale populare. Dintr-un caiet cu amintiri, din 1932, întocmit de Alecu Giușcă, funcționar la depozitul de lemne din Vaslui, care se trudea să și-l apropie pe Eminescu, extragem versurile "Mai am un singur dor,/ Micuța mea copilă,/ Coboară din implor/ Să facem o idilă!" Într-un alt album personal, o tânără săteancă nota (tot pe atunci): "Puiu Săftica mă numesc,/ În Vetrișoaia locuiesc./ Scuză, dragă, scrisul meu, Că nu-s fată de liceu,/ Că sunt fată de la țară,/ Cu patru clase primară". Așadar, sunt permanente semnele privind primenirea culturii folclorice.

Importante sunt, cu siguranță, materialele publicate în primele decenii ale secolului al XX-lea, în revistele bârlădene de folclor: "Ion Creangă" (scoasă de Tudor Pamfile și Mihai Lupescu, cu redacția la Zorleni) și "Doina" (apărută sub îngrijirea preotului Gherghe Savin, la Jorăștii Covurluiului).

Efectiv, o parte însemnată din eforturile care s-au depus pentru adunarea și publicarea realității cu specific etnologic a rămas aproape necunoscută datorită timpului și spațiului în care a fost realizată.

Puțini știu astăzi că în secolul al XIX-lea, proza folclorică și-a găsit culegători stăruitori ca Elie Baican, Virgil Caraivan, iar în secolul XX seria lor afost întregităde alți intelectuali ca bârlădeanul Nicolae Munteanu, Jorăștеanul Petru Savin, prestigiosul folclorist născut la Obârșeni-Voinești Gheorghe Vrabie. Nici despre cei ce s-au ocupat de poezia populară nu se mai vorbește prea des. Cine mai știe despre N. A. Caranfil, care, la Huși, în 1872 tipărea "Cântece populare de pe Valea Prutului"; despre Gheorghe Săulescu, care pe la 1850 se ocupa de descântecele din zonă; despre Gheorghe Cucu, care s-a aplecat asupra colindelor; de Nicolae Păsculescu, după1907 profesor la Huși, interesat de aceleași creații? Și în unele monografii mai vechi, cum este cea despre Jorăști, alcătuită de Ioan Beldie și imprimată în 1911; despre Stănilești, a lui Nicolae Mocanu , cărora li s-au adăugat altele mai noi, privitoare la microzone sau localități stăruitor cercetate de autori ca Silvia Ravaru, Dan Ravaru, învățătorul și preotul de la Dănești: Buraga și C. Radu?

Există- așadar – un material impresionant adunat și publicat.

Aceasta și pentru că imediat după1700, cărturarul Dimitrie Cantemir a alcătuit "Descrierea Moldovei", drum pe care – după puterile lor – și alții au vrut să meargă.

Nu ar fi oare probabil ca, pe lângă Secția de Etnografie a Muzeului Județean Vaslui, sub îngrijirea unui custode cărturar să se organizeze o sală unde să fie adunate și depozitate toate acestea, întru folosul tuturor celor interesați de identitatea proprie? E o întrebare pe care sperăm că o vor auzi cei ce "au urechi de auzit".

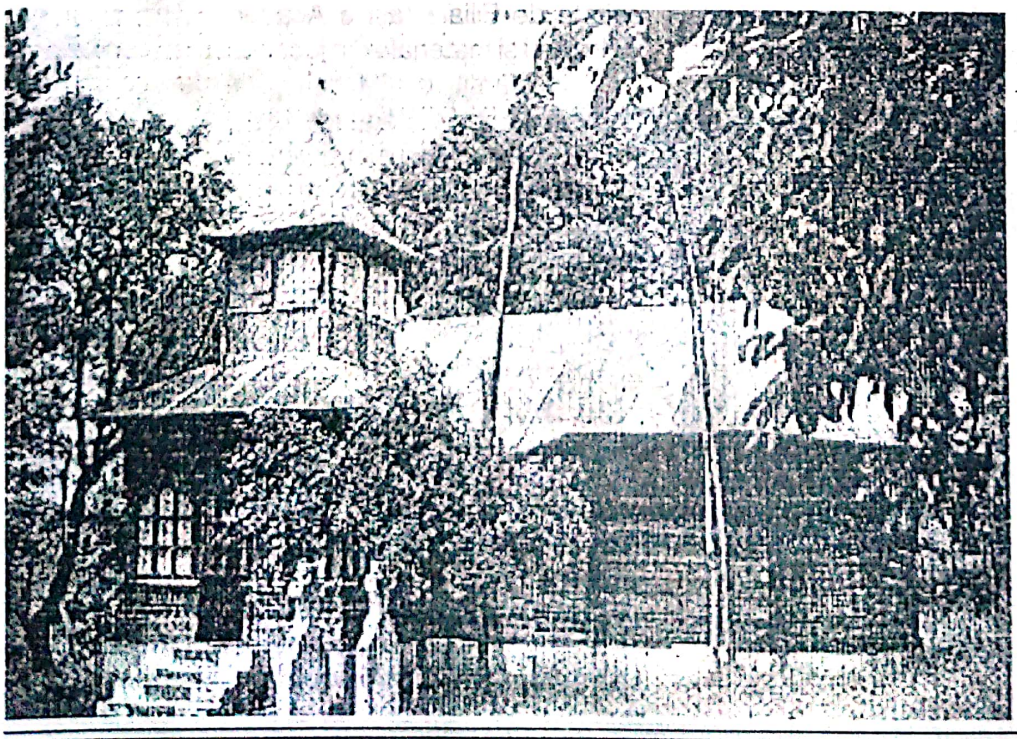

Biserica de lemn de la Știoborăni

Scanned with OKEN Scanner

MARIA BACIU

Ironia ca principiu literar

Funcţia poetică a ironiei constă în transformarea faptului veridic în altceva, cu ajutorul figurilor.

Ironia literară, ca fenomen specific literar, este un mod de discurs în care există o diferenţă între ceea ce se spune literal şi ceea ce vrem să spunem în realitate. Ironia literară nu se poate limita la ironia unor fraze particulare. Ca ironie scrisă, ea renunţă la semnale de ironie care joacă un rol important în limbajul curent.

Ironia scrisă trebuie să lucreze cu semnale mai puţin frapante, cum ar fi semnele de punctuaţie: punctele de suspensie, semnele de exclamare, parantezele, precum şi repetarea unei propoziţii în context.

Textul ironic ideal este acela a cărui ironie este pesupunere.

Beda Allemann susţine că, pentru a recepta ironia din textul literar ar fi nevoie de un al şaselea simţ, căci modul de discurs ironic se interceptează din contrastul transparent între mesajul literal şi mesajul adevărat. Acest contrast reiese din disimulare. Se creează un câmp de tensiune între mesajul literal şi cel adevărat. Astfel, într-un spaţiu literar, simulările şi aluziile ironice se pot desfăşura în câmpuri diferite de tensiune, încât esenţa ironiei ca mod de discurs să fie analizată într-un mod foarte precs.

Jankelevich observă că limbajul ironic e problematic; foloseşte ineditul şi surpriza, exploatează polisemia, echivocul, omonimia şi sinonimia, concizia şi asociaţia rapidă. Ironia preferă dimensiunile aforismului şi epigramaticului.

Considerând un enunţ drept etalon, celelalte vor constitui deformări semnalizate ale acelaiaşi idei: unele formulări pot fi ironice. Limbajul ironic contaminează conotativ denotaţiile.

Procesul codificării şi decodificării ironiei conţine o semnificaţie unică şi doi semnificanţi: unul literal, manifest, altul sugerat, latent, precum şi un semnal care avertizează decodificarea pe care trebuie s-o inverseze sau chiar s-o transforme în sens literal.

Cu toate acestea, nu se poate reconstitui întotdeauna veritabila semnificaţie vizată de ironist printr-o simplă transformare negativă a semnelor. Decodificarea ironiei pune în operă competenţa culturală şi ideologică a emiţătorului sau receptorului, precum şi problema modului în care ele intervin în problema comunicării. Contradicţia în ironie reiese din raportul dintre ceea ce gândesc şi spun autorul sau personajul şi ceea ce gândesc şi nu spun.

În afară de ironia verbală, există şi o ironie situaţională, care priveşte contradicţia dintre două fapte concomitente sau dintre două opinii.

Pentru a realiza o comunicare ironică este nevoie de un ironist şi un ironizat. Ironistul priveşte sau judecă situaţia după aspectul pe care îl are ea pentru ironizat, şi după a spectul pe care îl are pentru un punct de vedere complet diferit. Ironizatul ignoră că situaţia în care se află ar putea fi considerată complet diferită de modul în care el o vede.

Există o ironie a destinului, alta a norocului, alta a a istoriei, a vieţii etc. Pentru evidenţierea lor sunt asimilate ironia situaţională, ironia lucrurilor şi ironia verbală.

A vedea ceva ironic în viaţă înseamnă să faci să arate ironic. Spunem despre un scriitor că are simţul ironiei când este capabil să pună în operă o procedură intelectuală care are legături cu jocul spiritual, cu arta, transformând particularul în general. Situaţiile ironice sunt, în fond, interpretări.

W.C. Booth pune problema "cunoaşterii modului în care trebuie să decidem că un cuvânt sau o scriere este sau nu act ironic, cum şi cu ce instrumente reconstituim sensul exact al acestora, cum validăm reconstituirea noastră". Autorul găseşte trei parametri care permit definirea câmpului care regrupează ansamblul fenomenelor intentionale ale ironiei:

1. Gradul de transparenţă sau de disimulare
2. Gradul de stabilitate în reconstituire
3. Câmpul adevărului revelat

După W.C. Booth, "reconstituirile ironiei sunt rareori, dacă nu niciodată, reductibile la operaţii de gramatică, semantică sau lingvistică".

Ironia este un mod de a trata despre lume. Felul în care răspundem la ironie ţine de temperamentul nostru. Răspunsul poate fi opoziţional sau conciliant.

Transformarea ironică de bază este antifraza: ironia spune contrariul a ceea ce vrea să se înţeleagă. Contrastul între text şi context, ca şi semnalele încorporate în text sunt mijloace diferite folosite în acelaşi scop de ironist. Sensul literal presupune un cititor implicit al textului care va reconstitui intenţiile ironistului. Operele ironice sunt coduri care trebuie decodificate. Ironistul oferă un cod pe care, prin prejudecată, ironizatul îl decodifică.

Caracteristica principală a ironiei este de a fi gnostică.

După Knox ar exista patru tipuri de ironie:

1. Într-o lume gândită ca fiind în armonie cu valorile umane, două tipuri de ironie sunt posibile: ironia comică şi ironia satirică.

2. Într-o lume gândită ca ostilă valorilor umane, alte două tipuri de ironie sunt posibile: ironia tragică şi ironia nihilistă.

3. Ironia paradoxală

4. Ironia ostilă

Facem distincţie între ironia dramatică şi ironia tragică pentru faptul că existenţa umană este ironică atât prin originea, cât şi prin finalitatea sa.

În cazul autoironiei, individual descoperă sau practică în interioritatea sa o dualitate: raportul trup-suflet poate genera ironia, ca şi contradicţiile dintre eul profund şi cel supericial, dintre individual şi social.

Bibliografie:

Evanghelos Montsopoulos, Categorii estetice, Ed. Univers, 1976

Du Marsais, Despre tropi, Ed. Univers, 1981

Vladimir Jankélévitch, L'ironie, Flammarion, 1983

Poétique, revue de théorie et d'analyse littéraires, Seuil, novembre, 1978

Scanned with OKEN Scanner

GEORGETA ŞALGĂU

Adolescența în literatura interbelică (preliminarii)

Oricât ar fi de ancorată în epocă, oricât ar fi de viguros talentul, condiția princeps a perenității operei literare rămâne implicarea în eternul uman, abordarea unei teme de interes major și permanent, permițând cititorului să se identifice cumva cu personajele, să-și confrunte și valorifice experiențele, să participe astfel subiectiv la creația artistică.

Devenirea umană- "lungul drum al omului către sine însuși" prin copilărie, adolescență, tinerețe, vârsta adultă până la serenitatea înțeleaptă-este una din temele predilecte ale literaturii dintotdeauna, pentru că omul este ființa cu cea mai îndelungată copilărie, cu cea mai complexă și dramatică trecere la modalitatea adultă de a fi și de a acționa în societate. El se pregătește, real, un sfert din viața sa pentru a se împlini ca membru deplin al cetății. J. W. Goethe observa chiar că omul se naște de două ori, întâi ca orice ființă și apoi ca personalitate deplin integrată în sistemul social, această a doua naștere, eșalonată pe aproape două decenii, ținând mai mult de istorie, realizându-se prin socializare, învățare și educație. Nucleu din care se desprind radiar libertăți, năzuințe, idealuri atingând toate domeniile cunoscute ale realului, depășindu-le, pentru că atât timp cât atuurile copilăriei populate de o imaginație fabuloasă se întrepătrund cu semnele cunoașterii dobândite în noua etapă, universul i se supune altfel decât maturului obsedat de organizarea și soluționarea datelor existenței, adolescența rămâne în ultimă instanță adevărata "vârstă de aur".

Comentând verosimilitatea "Medelenilor" lui Ionel Teodoreanu, carte pe care o aprecia mult, Mircea Eliade obiectează: "Adolescența e mult mai complicată(...). E departe de a fi numai sensibilă și sentimentală. Sunt stări sufletești specifice adolecenței pe care eroii de la Medeleni le ignoră: cele dintâi neliniști cerebrale, nimicirea valorilor morale păstrate din copilărie, curiozitatea ajunsă repede entuziasm pentru problemele sociale etc. Cerebralismul personajelor (...) e departe de tortură, așa cum torturează pe oricine un adolescent autentic contemporan" (M. Eliade, "Medelenii și medelenismul", în "Cuvântul", an II, 1927, ianuarie 5); iar M. Drumeș, prin profesorul Iliuță din "Elevul Dima dintr-a VII-a", definește adolescentul intuind cauzele adevărate în îndârjita acțiune de răsturnare a practicilor școlare intolerabile: "El se consideră alfa și omega, începutul și sfârșitul, axa pe care se sfârșește globul. De aceea, se crede un nedreptățit și luptă deodată cu toate armele, ca să-și afirme existența." ("Elevul Dima dintr-a VII-a", București, Ed. Tineretului, 1968, p. 296).

Dificil de surprins cu ochiul privitorului neinteresat, adolescența a devenit însă obiectul unei ample literaturi psihopedagogice, interpretările date particularităților contradictorii ale vârstei ținând de amănuntul pur medical, de detaliul trupesc nesesizat. Adevărata poezie nu o poate surprinde însă decât literatura adolescenței. Pentru o mai clară delimitare trebuie să facem câteva precizări. Nu e vorba de literatura pentru adolescenți, care se adresează acestora prin teme adecvate și variate, urmărind formarea și informarea, educarea morală, socială, spirituală a celui vizat, sensibilizarea lui expresă. Compartimentul acesta este nesigur pentru că preferințele adolscenților sunt atât de diverse, atât de capricioase, încât cu greu s-ar putea bănui ce priză ar avea un gen sau altul. Cei ce recitesc cu nesaț la 17 ani Jules Verne sau 1001 de nopți nu-și trădează însă vârsta rațiunii; cine poate ști dacă nu tot ei înghit pe sub bănci, sub ochii distrași ai profesorului, "Le Grand Meaulnes", "Manon Lescaut", "Martin Eden", "Werther", dar și Dostoievski și Kant sau Hegel, în limita puterilor de pătrundere, pentru curiozitatea intelectului care dealtfel nu refuză acum nici o literatură de scandal sau una polițistă sau best-seller. Nu trebuie confundat genul nici cu literatura adolescenților, izvorâtă din inteligența și imaginația creatoare a copiilor geniali pentru că, așa cum Mendelson Bartholdi și-a compus la numai 12 ani "Visul unei nopți de vară" sau, la aceeași vârstă, Șostakovici avea scrisă deja "Simfonia nr. 1", sau Schubert, sau Enescu, sau Mozart a căror precocitate este bine cunoscută, la fel și în literatură, geniile se descoperă timpuriu. "Corabia beată" l-a consacrat pe Rimbaud la 17 ani, Eminescu la 16 ani scria "La mormântul lui Arune Pumnul", Labiș crea vibranta "Moartea căprioarei" la 17 ani, Maiakovski dădea la 18 ani poemul oratoric "Norul în pantaloni".

Așa dar, aceste două posibilități de confuzie sunt eliminate. Literatura adolescenței, de care ne ocupăm, are în centrul ei adolescența, adolescentul însuși, putând fi în același timp asociată și celorlalte două titulaturi, dar nu exclusiv: scrisă ori nu de ei, li se adresează lor în primul rând dar nu numai. Tema în sine a fost ignorată de

Scanned with OKEN Scanner

critică, marea literatură tratând cu predilecție problemele tinereții împlinite și ale maturității. ocolită în general pentru că eroul nu ar fi suficient de interesant ca subiect de literatură, nu s-a bucurat decât rar de o depășire a stadiului de siluetă. Dificultatea stă în surprinderea nuanțelor, a capriciilor și în motivarea lor justă, în găsirea unor finalități fericite, în conturarea unui destin logic în esență, pentru că adolescentul asta înseamnă în ultimă instanță: omul care caută și se caută pe sine într-o lume dificilă prin complexitatea interrelațională, prin infinitatea detaliilor cărora trebuie să li se supună pentru a supraviețui spiritual.

Pornind de la premisa că nu tema în sine conferă valoarea unei cărți. Însuși R. M. AlbérPs remarcă: "Conținutul unui roman are prea puțină importanță. Tonul este cel care reține. Se poate povesti orice istorie, originală sau demodată, adevăratul romancier se cunoaște se recunoaște după sunetul propriu." (Istoria romanului modern, București, EPLU, 1968, p. 430).

Dovadă este faptul că puștiul, copilul, adolescentul, tânărul au constituit punctul de plecare al bildungs-romanului, "romanul de ucenicie", al cărui artificiu constă în a face lumea să fie descoperită cu ochii unui tânăr intrat în școala vieții. pe această idee merge Goethe ("Wilhelm Meister"), Gorki (ciclul "Copilăria", "La stăpân", "Universitățile mele"), G. M. Zamfirescu (ciclul "Bariera"), Ionel Teodoreanu ("La Medeleni") și chiar Romain Rolland, al cărui "Jean Christophe" înclină mai degrabă către romanul polifonic.

Literatura universală și-a creat astfel un precedent. Adolescentul, care a fost eroul principal al romantismului, ca purtând povara destinului omului superior neînțeles, izolat în nefericirea și disprețul lui față de proza amară a vieții burgheze, cunoscând atunci dezvoltarea calitativă și cantitativă de vârf, începând cu Hugo însuși, este rechemat în literatura contemporană să interpreteze rol principal. Individualitate pregnantă, el poartă în ființa sa taina unei generalități mitice, afirmând idealul adolescenței perpetue ca unic mijloc de salvare a valorilor morale, devenind idealul și scopul umanismului. "Tinerii furioși", Salinger, Cesare, Pavese, Truman, Capone, André Gide, Camus, Hemingway, J.P.Sartre, Saint-Exupéry comunică prin operele lor admirația romantică pentru valorile celui rămas toată viața lui un adolescent sau un "copil mare". Prin multele posibilități de interpretare, Hamlet este el însuși prototipul unui "tânăr furios"; furia împotriva inconsistenței, a frivolității, a necinstei și a trădării e a tânărului care descoperă valorile opuse prin suferință, cultul fanatic al absolutului, maladia adolescenței dezechilibrându-l. Ca și Hamlet, Caligula, prințul tânăr și fericit care are puterea de a da ochii cu Destinul, e tot un adolescent în esență, ca și cei mai mulți eroi ai lui Jean-Paul Sartres, tineri care nu reușesc să se maturizeze, căci chemarea lor către absolut îi împiedică să comită compromisuri.

Adolescența ia proporții de mit, emanând din reflecția asupra existenței în general. La polul celălalt, copilul ticălos e un fenomen rar; de aceea, în nemulțumirea lui față de lumea înconjurătoare, maturul apelează la inocența infantilă pentru a-și susține principiile morale. La Faulkner setea de izbăvire este întruchipată de adolescentul din romanul "Nechemat în țărână", al cărui spirit intolerant, singurul, mai poate socoti ca o datorie înlăturarea nedreptății, temă de tradiție americană întărită de altfel și de Mark Twain.

"Micul Prinț", neînțelesul de către "les grandes personnes" absorbiți de amănunte neesențiale, dar pur materiale este, prin inocența sa mirată, o oglindă ironică a lumii și o prefigurare a viitorului adolescent.

Mai târziu, Truman Capote și Salinger aduc imaginea "adolescenței nevindecabile" prin "Sandviciuri cu diamante", unde Lulamae, fetița de o precocitate tristă, îmbătrânită prematur și iremediabil, își prelungește copilăria netrăită ducând-o dincolo de vârstă, ca răzbunare, și prin nonconformismul lui Holden din "De veghe în lanul de secară", inocentul care răzbate necorupt printre oamenii mârșavi, indiferenți, superficiali, cu care intră în contact. Ambele personaje incriminează mediul în care trăiesc, își făuresc idealuri șubre de, dar nobile, suferă și, mai ales, se zbat în aceeași cumplită singurătate.

Mitul adolescenței, ca mit social cu puternice reflexe literare, e, prin romantismul său tardiv, extrem de activ și de emoționant, dar în aceeași măsură revelator pentru societatea care îl generează. Perioada anilor 1900-1944, cuprinzând două războaie mondiale, a însemnat pentru noi o epocă fecundă pentru o întreagă literatură română, surprinzând profilul unui adolescent trecând prin chinurile și prin mirificul anilor săi, încercând să străbată curat, luptând frumos pentru idealuri personale și generale, învingând sau îngenunchind, un adolescent așa cum ni l-a lăsat ochiul atent al celor care nu i-au considerat existența mică o inutilitate, ci i-au acordat în alb toată încrederea pentru individualitatea care va deveni.

Scanned with OKEN Scanner

THEODOR CODREANU

Ontologia plumbului

Din cele spuse până aici n-a rezultat că plumbul bacovian se plasează în poziția privilegiată de element ontologic, fiindcă el nu îngăduie accesul la ființă. El e mai degrabă un straniu obstacol ontologic, un zid despărțitor între conștiința neliniștită a lui Bacovia și Ființă. Și asta cu atât mai mult cu cât plumbul său s-a dovedit a nu fi metalul alchimiștilor, cel care devine aur, adică esență ultimă. Ce-i drept, în generozitatea lui, Al. Macedonski a întrevăzut în plumbul bacovian aurul poeziei. Reamintesc epigrama dedicată la lectura poeziei "Plumb", în 1915, când l-a vizitat la Bacău: "Poete scump, pe frunte/ Porți mândre foi de laur,/ Căci singur, până astăzi, / Din plumb făcut-ai aur...".

E un joc metaforic de cuvinte reușit, trimițând la excepționala valoare artistică. Totuși există și opinii critice vrednice de luat în seamă, care țintesc foarte sus în a acorda plumbului o altă valoare decât aceea de simbol poetic obișnuit. Semne au existat la Svetlana Matta, iar mai recent la V. Fanache. Elveţianca pornea de la premisa alchimistă a transformării plumbului în aur. "Este o adevărată descoperire a lui Bacovia. O descoperire care nu are nimic de-a face cu plumbul care ieșise din retortele Alchimiei Evului Mediu, asupra căruia se răspândesc puterile secrete ale elixirului pentru a fi transformat în aur"[174].

Lucrul acesta este adevărat, numai că opțiunea lui Bacovia pentru plumb are la origine o secretă intenție... "alchimică", fiindcă aurul alchimic nu este aurul metalifer al negustorilor, ci în sens ontologic, pe care scientismul modern îl bagatelizează din ignoranță. Cum am demonstrat, această intenție a existat la nivelul complexelor de cultură și abia la nivelul complexelor profunde observația Svetlanei Matta are relevanță, surpriza brutală a blocării accesului la Ființă fiind trăită cu o intensitate fără precedent. Din acest punct al subteranei se confirmă demonstrația autoarei cu privire la depășirea simbolismului de către Bacovia și întemeierea unui nou mod existențial în mentalitatea europeană, confin cu literatura absurdului de mai târziu. După ce stabilește calitatea de reziduu material a plumbului, autoarea subliniază ecuația plumb moarte: "plumbul este mai rău decât orice moarte, decât orice existență lichefiată sau solidificată la Sartre. El este ce rămâne după, ceea ce supraviețuiește morții".[175]

Ciudat, dar și de astă dată lucrurile sunt ai complicate, iar Svetlana Matta se vede nevoită să pronunțe doar un semiadevăr, care, însă, pentru vremea când a fost emis, se arată a fi o realizare de mare curaj hermeneutic, care a trebuit să aștepte decenii bune până să fie reluată și dezvoltatăca atare. Spun că e un semiadevăr, deoarece nu e vorba de supraviețuire morții, ci, dimpotrivă, de o agonie interminabilă, de o neputință de a muri pe care am argumentat-o pe larg și pe care autoarea însăși o va admite.

V. Fanache dezvoltă ideile Svetlanei Matta mai nuanțat și e firesc s-o facă după atâția ani. Criticul de la Cluj-Napoca evocă inspirat observația nedumerită a lui G. Bachelard cu privire la lipsa plumbului din reveria poetică modernă: "Se pare că metalul nu mai vorbește imaginației moderne. Nimic despre plumb într-o epocă în care abundă tendințele saturnice. Plumbul este de negăsit în literatura modernă, deși a lăsat atâtea imagini în fondul limbii".[176]

Desigur, încă un prilej de regret că marii scriitori români rămân necunoscuți într-un Occident autarhic. Iar pierderea, după cum se vede, nu este doar a scriitorilor români. Însă nu asta interesează aici. Mergând mai departe decât Svetlana Matta și decât alți interpreți ai simbolului, V. Fanache emite ipoteza că "Bacovia imaginează un model de tip platonician inversat. Obiectele, corpul, cuvântul nu mai sunt copiile imperfecte ale unui transcendent irelevabil în puritatea lui abstractă, dimpotrivă, tot ce ne înconjoară curge abia acum într-o subrealitate abstractă".[177] Să vedem cam cum ar sta lucrurile. Acest platonism răsturnat poate fi ingenios, dar ar trebui precizat că nu numai obiectele se "abstractizează", ci că ideile se "solidifică" într-o manieră apocaliptică implozivă. De altfel, o altă observație devine cu adevărat spectaculoasă și tulburătoare: lumea bacoviană este văzută ca o vastă încremenire finală în timp, ceea ce e cu mult mai în spiritul bacovianismului. Așa se explică de ce aripile, cerul, florile, amorul etc. sunt toate de plumb.[178] E de recunoscut una dintre cele mai frumoase metafore critice produse de Bacovia. Din păcate, și aceasta are o relevanță limitată, deoarece universul bacovian nu este, totuși, unul ajuns la stadiul de totală încremenire, ci rămâne unul în agonie, în neputința de a muri cu adevărat, în perpetuă descompunere și prăbușire. Curajul criticului face însă un pas mai departe, vizând gândul ontologic: "Numirea absolutului

Scanned with OKEN Scanner

constituie cheia poeziei moderne. În lirica lui Blaga, absolutul se exprimă în ideea de mister, deschis nesfârşitelor <<minuni>> din corola lumii. Absolutul în viziunea bacoviană se închide în ideea de plumb, prin asimilarea metafizicului cu neantul".[179]

E de respins această erezie ontologică sau cel puţin corectată, cu precizarea că plumbul închide accesul spre Absolut. Asta să fie şi din pricină că nimicul n-are soliditatea plumbului. Mai mult, nimicul nu este element şi, în orice caz, el nu închide quintesenţa, în sensul ontologic al cuvântului. Quintesenţa înseamnă cele cinci esenţe: aerul, focul, apa, pământul şi eterul divin. V. Fanache conferă plumbului maximalitate ontologică, atribuind acest lucru poetului: "Bacovia conferă plumbului calitatea de al cincilea element cu valoare de principiu universal. Primele numesc ceea ce este, plumbul numeşte ceea ce devine tot ce este. Simbolicului metal ia- dispărut vlaga binară viaţă/moarte, moarte/viaţă, apocalipsă /înviere etc. el îşi exercită oribila funcţie sumativă, holistică, aceea de a învchide rotirile ciclice, prin reducerea concentrică; încheindu-şi invazia, plumbul determină acel sfârşit fără un nou început, capătul repetatului spectacol, monoton şi inutil, oferit de succesiunea generaţiilor, care se cheamă viaţa. Un saturnism al genialităţii lucide ar fi probabil formularea cea mai potrivită a identităţii poetului Bacovia".[180]

Sunt imagini la care e greu să nu subscrii, dar cu aceleaşi rezerve conceptive. Formula un saturnism al genialităţii lucide defineşte foarte bine bacovianismul la nivelul "complexelor de cultură", cu atât mai mult cu cât ea sintetizează o opţiune existenţială care trece prin simbolismul alchimico-eminesciano-verlainean. Dar bogăţia "complexului Bacovia" începe de la tragica descoperire căplumbul este elementul rezistenţei care neantizează fiinţa, blocându-i accesul la primordial, la un nou început. Iar această "descoperire" creează antinomia saturnismului lucid, fiind irupere din inconştient, dezvăluind faţa rea a reveriei plumbului. Un veritabil element, ca principiu universal, generează, iar nu blochează lumi. André Virel definea astfel plumbul: "Metal ce atârnă greu, el este atribuit, prin tradiţie, zeului separator saturn (delimitarea). De aceea, pentru a transmuta plumbul în aur, alchimiştii căutau simbolic să se detaşeze de limitările individuale, pentru a atinge valorile colective şi universale".[181]

Am văzut că Bacovia procedează, totuşi, ca un "alchimist". El încearcă să-şi repudieze narcisismul, limitele eului, făcând un pas iniţiatic decisiv, deşi el însuşi nu ştie dacăi-a reuşit până la capăt, de vreme ce constată şi dincolo de poema "EGO": "încă tot mă iubesc..." (Dimineaţă, 1916). Altfel spus, lui Bacovia nu i-a reuşit o veritabilă coborâre în infern şi de aceea infernul se transmută pe pământ. Această mişcare produsă la nivelul imaginarului constitie veritabila originalitate a bacovianismului. Având o conştiinţă de "alchimist", Bacovia nu s-a mulţumit, însă, niciodată cu încremenirea presupusă de "complexul Meduzei". De aceea, el nici nu este un poet monocord, cum încă se mai crede. "Arderea plumbului", bunăoară, în eprubeta sa, dă "precipitat galben", cum el însuşi mărturiseşte, evoluând de la "Plumb" la "Scântei galbene". Galbenul ar fi un pas către aur şi aceasta îi este intenţia simbolică. Dar se dovedeşte că nici galbenul nu e "mântuitor", dimpotrivă, pare a fi aceeaşi substanţă a gravitaţiei colosale, căzând ca orice precipitat. Cum se vede, "scânteile galbene" bacoviene sunt scântei în oglindă: ele coboară fără să se fi înălţat mai întâi. Aidoma aripilor de plumb care nu cunosc zborul, ci doar "atârnarea". Plumbul bacovian trage totul în jos, dar niciodată atât de jos încât să se dea speranţa unui nou început, unei geneze. Ori, după concluzia lui Jean Chevalier şi Alain Gheerbrant, "plumbul simbolizează baza cea mai modestă de la care poate porni o evoluţie ascendentă".[182]

Nici acest simbolism nu se confirmă la Bacovia, deşi poetul va căuta depăşirea acestui obstacol ontologic. De aceea, în sine, plumbul nu poate fi temei ontologic decât într-o lume întoarsă pe dos, în oglindă, ca anti-principiu universal. Ar putea lăsa impresia unui centru gravitaţional colosal, de soiul "găurilor negre" din univers, dar acestea înghit totul, aidoma lui Saturn, devora torul. Şi nici Saturn plumbul nu poate orice, fiindcă timpul îşi are limitele lui dincolo de care este "pacea eternă", fie un şir de noi începuturi. Iar Saturn nici nu-şi propune să oprească începuturile, deoarece el ar muri de inaniţie, n-ar mai avea fii pe care să-i înghită şi ar sfârşi el însuşi în Veşnicie. Nimic din toate acestea nu se adecvează viziunii bacoviene. Plumbul rămâne mai degrabă "materia prima", inertă şi despărţită, în chip inexplicabil, de formă, în sens aristotelic sau de idee, în sens platonician. Or, o asemenea despicare a fiinţei nu-i posibilă decât într-un raţionalism dus la extrem. Ceea ce presupune tocmai eliminarea principiului universal, adică anularea înseşi a materiei care e creată, nesubzistând prin sine.

În realitate, "tăcerea plumbului" nu e niciodată atotstăpânitoare la Bacovia. Şi nici încremenirea. Tăcerea e permanent contracarată de zgomote, de strigăte, de muzici discordante sau nu, de plânsete. Materia însăşi plânge, or, plânsul nu e al plumbului, ci al ploii, al apei. La drept vorbind, apa este principiul activ în universul bacovian, ea surpă, ea dislocă, descompune,

Scanned with OKEN Scanner

putrezește, făcând ca stâlpii universului ("piloții grei") să se prăbușească. Apocalipsa e provocată de potop, iar nu de plumbul inert. Atare evidență ne-ar îndreptăți să acordăm "apei" calitatea de element primordial al lumii bacoviene, așa cum a propus Romul Munteanu. Dar ce principiu e acela care distruge fără speranța învierii?

Pe de altă parte, apele bacoviene nu pot chiar orice. Iar neputința lor se raportează tocmai la plumb: ele nu dizolvă plumbul. Dacă l-ar dizolva, ar sparge obstacolul dinspre Ființă. Asupra plumbului, am văzut, n-are efect decisiv nici focul. Cel mult îi schimbă culoarea în galben. Altminteri focul bacovian e mai neputincios decât apa sau sfârșește el însuși în a produce ipostaze de plumb, cum poate fi considerat fumul sufocant:

"Pe-afară de stai
Te-năbuși de fum"
(Pastel)

Ca și noianul carbonizant:

"Carbonizate flori, noian de negru...
Sicrie negre, arse, de metal
Vestminte funerare de mangal,
Negru profund, noian de negru..."
(Negru)

Mai mult, ploaia nu numai că e neputincioasă față de plumb, dar ea însăși pare să fie fiica plumbului, de vreme ce e produsă de "un cer de plumb":

"Un cer de plumb de-a pururea domnea"
(Altfel)

Și fiindcă e fără putință față de plumb, ea nu rămâne niciodată limpede, nici nu fertilizează, ci devine noroi, glod, apropiindu-se de starea plumbului, făcând ca umbra să capete greutate ca un bagaj împovărător și inutil:

"Umbra mea stă în noroi ca un trist bagaj"
(Nocturnă)

Așadar, plumbul nu se dezminte de saturnismul său: își înghite propriii fii.

Concluzie inevitabilă: imaginarul poetic bacovian este dominat de plumb. Doar la nivelul imaginarului rolul său e "ontologic". Dar nu ca element formativ, ci ca unul care blochează orice evoluție, ca element final peste care nu trece njici măcar nimicul, deși poetul prevede căderea a toate în vid:

"Sămă las pe pat, ochii să-i închid
Pot.
În curând, încet, va cădea în vid
Tot."

Numai atunci s-ar produce minunea altei naturi.

"O, va fi cânva altfel natural"
(Monosilabe în toamnă)

Numai că moartea nu se produce. Și știm de ce.

APOCALIPSA FĂRĂ FINALITATE

Astfel poate fi numită strania lume bacoviană. Ceea ce pare o contradicție în termeni, fiindcă eschatologia creștină (dar nu numai) prevede stingerea lumii impurificare de păcat în vederea învierii, a celei de-a doua veniri pe pământ a Mântuitorului. Ciclicitatea orientală Yoga comportă aceeași semnificație. În schimb, apocalipsa bacoviană, înceată, suferă de un blocaj ontologic. Cel puțin în ceea ce se consideräa avea mai specific.

De fapt, carențele universului bacovian sunt decriptabile pornind de la cosmologia eminesciană, din care descinde la nivelul complexelor de cultură. Și aceste "carențe" îi dau, în definitiv, originalitatea. Poet total, Eminescu a parcurs toate etapele devenirii cosmogonice, antropogonice, sociogonice. Vizionarismul său e vast ciclic, poetul identificându-se plenar cu arhetip-tip, care i-a permis să dezvoltae și o ontologie fundamentală pe măsură, cea a arheității.[183] Eminescu a fost sintetizatorul prin excelență. Cei ce i-au urmat au devenit, fatalmente, arhei desprinși din arheitatea fundamentală eminesciană, după cum Eva a fost creată din coasta lui Adam. Ca poet național, Eminescu este Adamul literaturii române, și disputa în jurul acestei sintagme, în ultimii ani, izvorăște fie dintr-o crasă ignoranță, fie din motive ideologice cu obiective foarte precise. Bacovia a ieșit dintr-o "coastă" a lui Eminescu. În orizontul cosmogoniei eminesciene, ca să particularizez, Bacovia s-a oprit la secvența extincției universale, propriu-zis, la clipa agoniei universului, fără să atingă pragul reintrării în eterna pace, în punctul începuturilor.

Asta e tot, dar cât de complicat!

Același V. Fanache își începe cartea despre Bacovia aproape mai bine decât a sfârșit-o. El are intuiția că universul bacovian se constituie din nenumărate cercuri concentrice izvorâte dintr-un punct central. Izvorâte e rău spus, căci mișcarea lor e inversă, ele coboară spre un punct central. Aceasta e antinomia nașterii și morții pe care a sesizat-o Baudelaire, care se întreba: "Ce este căderea? Dacă este unitatea devenită dualitate, Dumnezeu este acela care a căzut. Cu alte cuvinte nu cumva creațiunea este o cădere a lui Dumnezeu?"[184]

Ispita imaginii e puternică și Bacovia ar putea fi interpretat în virtutea unei asemenea căderi a divinității în creație. Din păcate, în lumea bacoviană s-au pierdut aproape toate urmele sacrului și nici credința lui Baudelaire că ele pot fi recuperate prin întoarcerea la Dumnezeu nu mai este posibilă. Așa că imaginea căderii bacoviene nu reține nimic din perioada expansiunii universului, în care lumile și

Scanned with OKEN Scanner

oamenii sunt atraşi în viaţă, "pe cărări necunoscute", "de un dor nemărginit". E doar spaima de moarte cu tot cu neputinţa de a muri, apocalipsa fără finalitate, cum de altfel ne-o şi propune ştiinţa secolului al XIX-lea de după descoperirea legiia doua a termodinamicii, care trimite la moartea termică a universului, spaimă prelungită până la Bertrand Russel şi la oamenii de ştiinţă contemporani.[185] Mai mult, Paul Davies, bazat pe calcul strict ştiinţific, consideră că soarele nu numai că va fi, la un moment dat, "trist şi roş", cum l-a anticipat Eminescu, dar că finalmente va intra într-o fază metalică şi minerală, "de o rigiditate extraordinară".[186] Şi: "Dar cu un final încet, agonizant, noaptea eternă va cădea cu siguranţă".[187] E aceeaşi imagine anticipată şi de Bacovia: "În curând, încet va cădea în vid/Tot." Cum se vede, nu lipseşte nici cuvântul "încet".

Cercurile bacoviene se închid astfel în descrierea lui V. Fanache: "Universul imaginat de Bacovia poate fi reprezentat printr-o reţea de cercuri în mişcare şi în dispariţie, terifiantă reducţie la un punct mort. Formele existenţei vii se înscriu în astfel de mişcări concentrice, tăiate diametral de pasărea rău prevestitoare, corbul (...). La finalul acestor rotiri cu circumferinţa în descreştere, negrul corb îşi va fi încheiat repetata şi lugubra călătorie, el se va confunda cu punctul, peisajul devenind cel din "Pulvis", al pustiului alcătuit din praful de plumb, imaginea ultimă a cercurilor moarte.[188]

V. Fanache vede aici contingenţe cu expresionismul, dar şi cu "cercul strâmt" eminescian, care posedă totuşi norocul. Echivalentul cercului strâmt e cercul barbar, la Bacovia, din care a fost expulzat orice fel de sentiment:

"O, genii întristate care mor
În cerc barbar şi fără sentiment, -

(Cu voi...)

Dar, viaţă, fiinţă sunt desemnate de Eminescu prin misteriosul cuvânt "încercare": "În orice om o lume-şi face încercarea", dar "Se pietrifică unul în sclav, altu-mpărat", moartea ieşind biruitoare, "Că vis al morţii eterne e viaţa lumii-ntregi" (Împărat şi proletar). Aici e întreg cercul fiinţei ca Dasein. Gloria omului stă, însă, în în-cercare, adică în puterea de a se înscrie în linia cercului. Obstacolul ontologic creează voinţa de acţiune. Materiile pe care le visăm spune Bachelard constituie "oglinda noastră energetică" şi vom zice că "un corp dur care dispersează toate loviturile este oglinda convexă a energiei noastre, în timp ce corpul moale este oglinda concavă".[189] Duritatea determină o mişcare în linie dreaptă, moliciunea în linie curbă, respectiv trezia raţiunii şi ocolişul visului. Pe fondul de plumb dur, corbul "taie orizontul diametral" (Amurg de iarnă), dar fără a putea ieşi din cerc, căci mişcarea se repetă în sens invers. În lumea lui Bacovia, reacţia e mecanică, iar voinţa de "încercare" lipseşte nici măcar "căderea" nu e cădere până la capăt, până în punctul "eternei păci". "Încercarea" e angajare încercuri, trecerea de pe o circumferinţă pe alta prin salt (numit în microfiză salt cuantic). Când energia s-a epuizat, omul "împietreşte" în sclav sau împărat. Cercul bacovian e unul închis, energia se consumă inutil în "repetiţie", de unde şi prezenţa masivă a acestei figuri de stil la Bacovia, el fiind întrecut, în zilele noastre, doar de Cezar Ivănescu, în atare privinţă. Şi asta de la prima poezie: "Şi toate se-ntorc din drumul lor". Sau:

"Aceeaşi rotaţie
În univers" (Verset slav)

Şi ceea ce-i mai ciudat e că lui Bacovia nu-i reuşeşte nici "saltul" regresiv. Eroarea i-o cunoaştem acum: el s-a considerat deja în "punctul nefiinţei" şi nu se găsea decât pe drum. Poetul consemnează chinul interminabil al parcurgerii acestui drum. E tremur, delir, nebunie, frig, sufocare muribundă, aşteptare etc.:

"Imensitate, veşnicie,
Pe când eu tremur în delir,
Cu ce supremă ironie
Arăţi un fund de cimitir."

(Pulvis)

Cimitirul din fund ar trebui să fie loc de sosire, pentru odihnă, dar nu e. I se arată cu ironie, aşa cum i se arată Meka cerească emirului din Bagdad din poema lui Macedonski. Dar emirul are "norocul" să moară sub jarul pustiei, atingând Meka mult visată, pe când Bacovia n-are nici o şansă să "dispară mai curând". Geniul romantic este chiar un centru al fiinţei, lui nici măcar nu i se poate lua nemurirea. În schimb, omul anti-romantic bacovian, observă V. Fanache, rămâne undeva la periferia cercurilor. Edgar Poe, care a fost şi el un spirit "încercuit" în apa morţii, descinde, de asemenea, în cavou, se îngroapă de viu, dar pentru curiozitatea lui exploratorie.[190]

Cercul este o imagine în care se ascunde un principiu creator. Vechii indieni concepeau un univers din cercuri, din "vârtejuri", iar cum spune Eminescu, e vorba de "curba în infinit", asimilată şi de teoriile ştiinţifice ale secolului nostru. Punctul începuturilor naşte cercuri concentrice din ce în ce mai mari, în expansiune. Fiecare om îşi are cercul lui pe care-l parcurge într-o viaţă. Firesc, e "un cerc strâmt". Chiar parcurgând integral propriul cerc omul nu va cunoaşte pe Dumnezeu, ci doar panorama circulară a cercului său. numai "lucrul în sine", punctul central adimensional în spaţiu-timp, este real, celelalte sunt efecte ale mişcării.[191]

Scanned with OKEN Scanner

Universul e imaginaţia lui Dumnezeu, semnul activităţii sale. În repaosul divin, universul dispare, reintră în "eterna pace" eminesciană. Nu avem acces, raţional vorbind, la Dumnezeu decât prin cunoaştere apofatică sau prin devoţiune catafatică. "Tăcerea singură poate exprima Absolutul".[192] Însă Absolutul nu este el însuşi tăcere, ci această tăcere este zona intermediară dintre Creator şi creatură, golul care blochează şi separă creatura de Creator. Această zonă adimensională este identificată cu Nimicul, ea produce marea fisură pe care Heidegger o numeşte "diferenţă ontologică".[193] Universul e creat de Dumnezeu, dar el se sprijină, propriu-zis, nu pe fiinţa lui Dumnezeu, ci pe nimic. De aceea, primul lucru de care dă creatura raţională în căutarea Absolutului este Nimicul. "Acest sentiment al afundării în nimic spune Bulgakov -, e sinistru şi chinuitor abisul fără fund inspiră groază... Poţi scăpa de groaza de iexistent numai retrăgându-te de lângă prăpastia ameţitoare şi întorcând faţa către soare izvorul tuturor plinătăţilor, transferând centrul existenţial din sine dincolo de limitele tale, în Dumnezeu".[194]

Iar primul pas în a te vindeca de maladia mortală este chiar recunoaşterea nimicului ca suport al lumii. Mai exact spus, ca un "înveliş". E o mare subtilitate şi un mare avantaj săiei cunoştinţă de nimic prin suferinţă, angoasă. Graţie nimicului lumea îşi dobândeşte o autonomie proprie, o originalitate inconfundabilă. Dumnezeu e în lume, ca prim izvor al existenţei, "dar lumea se găseşte în acelaşi timp în afara lui Dumnezeu, afundată în existenţa sa creaturală, i.e. în Nimic".[195] E ceeace naşte antinomia cosmologică extremă, oglindită în raportul dintre "vreme" şi "veşnicie". Dacă veşnicia e Dumnezeu, vremea e lumea. Antinomia presupune existenţa unui hiatus între ele, echivalentul nimicului, în care eu văd nimicul oglinzii, suprafaţa ei absolut insesizabilă, dar care pune zidul despărţitor dintre obiect şi imaginea reflectată. Sau cum remarcă Bulgakov: "vremea e fundamentată de veşnicie; dar între ele există un hiatus, fiindcă veşnicia e transcendentă vremelniciei, se împotriveşte devenirii".[196]

În hiatusul dintre vreme şi veşnicie se împotmoleşte G. Bacovia. El recunoaşte nimicul intermediar, se înspăimântă, dar e capabil şi de seninătate în faţa lui. În schimb, tragedia vine de acolo că nu mai are ochi să treacă dincolo de "centrul nopţii" care este nimicul. Confundându-l cu nimicul, el n-are acces la Absolut, deşi îl doreşte, dincolo de aparenta pierdere a credinţei. Aici se conturează anti-eminescianismul său, deşi a ieşit din mantaua acestuia. Universul eminescian e plin de prezenţa sacrului.[197] Cel bacovian e golit de sacru, de unde şi sentimentul copleşitor al singurătăţii. Când prinde un dram de sacru, ia măsuri speciale de ocrotire a lui. Aşa se-ntâmplă în fermecătoarea poemă "Decembre", în care potopul ninsorii pare un halou al nimicului care, paradoxal, îi ocroteşte pe îndrăgostiţii închişi în odaia iubitei. Acolo e un dram de căldură, e posibil să audă trosnetul focului în sobă, să bea ceaiul cald, să asculte cum iubita citeşte la lumina lămpii, îndemnată fiind să nu mai râdă, semn al ieşirii din nevroză:

"Ce cald e aicea la tine,
Şi toate din casă mi-s sfinte, -
Te uită cum ninge decembre....
Nu râde... citeşte-nainte."

Poema pare chiar în discordanţă cu celelalte din volumul "Plumb" şi de aceea a avut mai puţină priză la o serie de critici, deşi e o mică excepţie care întăreşte regula.

Dar surpriza oferită de Bacovia în mijlocul acestei invazii a nimicului în creaţie e că el "substanţializează nimicul", în speranţa că va deveni cu adevărat "ocrotitor". Şi îl substanţializează în "plumb", adică într-o oglindă dură şi ireflectantă, care; în loc să-l protejeze, îl izolează irecuperabil de transcendent. "cavoul de plumb" s-a dovedit a nu fi "câştigător", aşa cum sperase. Dimpotrivă, el nu mai are nici rotunjimea cercului mărginit de nimic, ci se degradează brusc în cub, oprind curgerea spre punctul începuturilor, spre Absolut. Iată de ce reducerea universului bacovian doar la o succesiune de cercuri concentrice este incompletă. Imaginea propusă de V. Fanache nu-l descrie pe Bacovia până la capăt. plumbul, într-adevăr, e circular "sus", în ipostaza de "cer de plumb", dar pe pământ forma lui specifică e "cubul". Aşa arată cavoul de plumb. Iar lipsa de speranţă nu vine din cerc, ci din pătratul plumbului.

Aici se pune o problemă cu totul nouă, absolut surprinzătoare a cuadraturii cercului. Imaginaţi-vă un cerc rostogolindu-se şi devenind dintr-o dată pătrat. Nu e greu de bănuit ce se va întâmpla: acest cerc se va opri brusc, va încremeni pe una din laturi şi se va prăbuşi pe orizontală. La drept vorbind, aşa se şi întâmplă în clipa conjuncţiei "cerului de plumb" cu "pământul de plumb".

Blaga se ruga lui Dumnezeu să oprească "trecerea".[198] Bacovia se pomeneşte cu "trecerea" oprită fără nici o rugă. Dar nici nu găseşte puterea să se întorcă spre Dumnezeu spre a-l implora să oprească oprirea.

Cercul şi cubul nu sunt imagini propuse programatic de Bacovia. Acum răzbat la lumină formele arhetipale, conturând "cronotopul central" al; imaginarului poetic, rotunjindu-se arhitectonica a ceea ce am numit "complexul Bacovia". Or, cronotopul înseamnă îngemănarea specifică a

Scanned with OKEN Scanner

spaţiului şi a timpului. Toposul e dublu: cerc şi pătrat, fiecare trăgându-şi după sine timpul specific. Cercul e însă în mişcare, dar una regresivă, un timp întors, negativ, al morţii universale; pătratul e blocarea acestui timp întors. De unde şi iluzia criticilor că timpul preferat al lui Bacovia este trecutul. Şi ceea ce-i mai straniu e că încremenirea timpului bacovian în pătrat nu e atingere a veşniciei, ci rămâne tot o vremelnicie agonică, de rotire oarbă, ca a corbului de pe orizont; antinomia nu e rezolvată, căci poetul e într-un gol istoric, izgonit propriu-zis din timp. Sau cum zice Emil Cioran: "Ceilalţi cad în timp, eu sunt căzut din timp".[199]

Trufia raţiunii nu admite problema cuadraturii cercului. Ea este una absurdă, insolvabilă. Dar chiar aşa, nimic mai absurd decât lumea bacoviană. Şi ce rezolvare a problemei! Cerc şi pătrat substanţializate în plumb! De aceea şi este Bacovia atât de insolit în istoria poeziei.

Firește, nici urmă la Bacovia de a pune vreodată chestiunea cuadraturii cercului. Dar ea e izvorniță arhetipală și vine din imaginea primordială a lui Dumnezeu. Ei, bine, n-a pus-o el, dar a pus-o Eminescu. În manuscrisele poetului există eforturi extraordinare de a rezolva cuadratura cercului. Desigur, s-a pus asta pe seama nebuniei. Am abordat chestiunea în "Eminescu Dialectica stilului" (1984), aşa că n-am să reiau rezolvarea eminesciană, capitală pentru înţelegerea a ceea ce am numit aici dialectica stilului, săvârşind oarecum o greşeală, deoarece l-am interpretat pe Eminescu aproape hegelian. Dar în vreme ce Hegel a creat dialectica, Eminescu a creat antitetica, rămânând funciarmente un kantian, cu toate că a depăşit impasul antinomiilor kantiene, în spiritul unei logici dinamice a contradictoriului, pe care o va impune Ştefan Lupaşcu în secolul al XX-lea.

Afirmam în cap. "Narcisul bacovian" că oricât ar fi de autonom imaginarul poetic în raport cu realul, între ele există un cordon ombilical care le face să comunice metabolic. Dacă n-ar fi aşa, cronotopul lumii bacoviene, în cazul nostru, ne-ar apărea atât de absurd, încât nu ne-am recunoaşte în el, aşa cum nu ne recunoaştem în delirul unui nebun, care cu adevărat nu mai posedă nici un canal de comunicare cu realul. Or, departe de a ne simţi străini de universul bacovian, recunoaştem în el un profund ecou de consonanţă şi aşa se şi explică succesul mereu în ascensiune al poeziei scriitorului băcăoan, cu toate că moda simbolistă s-a stins de mult. Înseamnă, totodată, că bacovianismul a pus în cuvânt adevăruri arhetipale despre lumea în care ne mişcăm. Şi asta fiindcă imaginarul, în cazul marilor scriitori, nu este ruptură de realitate, cum se mai crede, ci stratul ei de adâncime.[200]

Când, mai aproape de zilele noastre, G. Călinescu a vizitat Bacăul, el a fost surprins să nu găsească nimic din spaţiul urbei bacoviene. De aceea, Şerbam Cioculescu va tranşa dilema în favoarea imaginarului: "a-l înţărcui în zările strâmte ale Bacăului său, căruia poetul i-a adoptat numele, învedera scurtime de vedere". (Şerban Cioculescu, Aspecte lirice contemporane, Ed. Minerva, Bucureşti, 1972, p. 139). Cu toate acestea, a ignora convertirea spaţiului concret în spaţiu bacovian e tot o scurtime de vedere. Un Bacău bacovian a existat în realitate şi fără el nu l-am fi avut pe cel poetic. Acest Bacău este reconstituit cu migală de Constantin Călin, din arhive. El sesizează aparenta ciudăţenie a coincidenţei dintre oraşul simbolistului Bacovia cu imaginea reţinută de sămănătoristul Nicolae Iorga, cel care a vizitat localitatea la începutul secolului. (Op. cit., p. 42-43). Oraşul murdar, "jidovit", cu ploi interminabile şi ziduri umede în surpare n-a mai rămas, într-adevăr, decât în arhive. "Spaţiul literar observă Constantin Călin coincide la Bacovia, în numeroase puncte, cu spaţiul băcăoan. Nici un alt poet român de importanţa sa nu se ţine aşa de aproape de realitatea exterioară, ca autorul "Plumbului", şi, în acelaşi timp, nici un altul n-o transformă într-atât încât să pară himerică". (Ibidem, p. 56). Aşa se explică faptul că, deşi cronotopul bacovian echivalează cu aducerea Infernului pe pământ (Daniel Dimitriu), poetul s-a simţit, la Bacău, cu adevărat acasă, după propria-i mărturie.

(*Din Vol. << "Complexul Bacovia" şi bacovianismul>>, în curs de apariţie)

(fragment)

Note:

174. Svetlana Matta, L'existance poétique de Bacovia, Zürich, 1958.
175. Ibidem, p. 20.
3. Gaston Bachelard, La terre et les rêveries de la volonté, José Corti, Paris, 1957, p. 235. Vezi ediţia românească la Univers, Bucureşti, 1998, p. 177.
177. V. Fanache, Bacovia. Ruptura de utopia romantică, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, p. 180.
178. "Marea invenţie a poetului este de a fi făcut din simbolul plumbului imaginea probatorie a fostelor chipuri de viaţă, cu funcţia estetică de a fixa, ca după catastrofa vulcanică de la Pompei, în eternă şi expresivă nemişcare pluralitatea unei precedente naturii vii". (Op. cit., p. 175.).
179. Ibidem, p. 181.
180. Ibidem, p. 182.
181. André Virel, Histoire de notre image, Geneva, 1965, p. 175.
182. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicţionar de simboluri, III, p. 112.
183. Vezi Theodor Codreanu, Modelul ontologic eminescian, Ed. Porto-Franco, Galaţi, 1992.
184. Charles Baudelaire, Critică literară şi muzicală,

Scanned with OKEN Scanner

EPLU, Bucureşti, 1968, p. 305-306.
185. Vezi Paul Davies, Ultimele trei minute, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1999.
186. Ibidem, p. 64.
187. Ibidem, p. 67.
188. V. Fanache, op. cit., p. 6.
189. Gaston Bachelard, Pământul şi reveriile voinţei, Ed.Univers, Bucureşti, 1998, p. 22.
190. Georges Poulet, Metamorfozele cercului, Ed. Univers, Bucureşti, 1987, p. 277.
191. J. C. Chatterji, Filosofia esoterică a Indiei, Ed. Porto-Franco, Galaţi, 1991.
192. Ibidem, p. 34.
193. "Între Dumnezeu şi creatură- spune Serghei Bulgakov -, Absolut şi relativ, se aşterne nimicul". (Lumea neînserată, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1994, p. 254).
194. Ibidem.
195. Ibidem, p. 264.
196. Ibidem, p. 276.
197. Fapt observat de Rosa del Conte în cunoscuta sa carte "Eminescu sau despre Absolut". Mai recent, un scriitor din Israel, Nicu Horodniceanu, era uimit de atâta prezenţă a sacrului în poezia eminesciană, încât "nu ştii ce să faci cu atâta sacru..." (Dialog cu Mihai Cimpoi, op. cit., p. 198).
198. Vezi motto-ul la vol. "În marea trecere".
199. Emil Cioran, La chute dans le tems, Gallimard, Paris, 1964, p. 184.
200. Din atare perspectivă, se poate încerca refacerea "cordonului ombilical" dintre toposul real băcăoan şi toposul imaginarului bacovian. Dintre tentativele semnificative, semnalez pe ale criticilor băcăoani Gheorghe Pătrar şi Constantin Călin. Ultimul nu numai că reface "arheologic" spaţiul urbei de la începutul secolului, dar şi intuieşte relaţia antinomică cu spaţiul imaginar bacovian.

Biserica de lemn de la Pârveşti

Scanned with OKEN Scanner

GRUIA NOVAC, 25 mai 2001, Bârlad

Eseu
Scriitorul de proză
Sau despre Silvia Adamek

Rar pagină de proză care să nu producă o (puternică) impresie asupra cititorului. Ba, de obicei, proza bună entuziasmează și tulbură. Se întâmplă așa din cauză că un roman (zic roman fiindcă această specie poate depăși, uneori cu mult, convențiile obișnuite ale genului) îl eliberează pe autor de orice fel de constrângeri teoretice, el putând trece, fără dificultăți insurmontabile, de la realitate la vis și invers.

Asertiunea este însă valabilă și pentru alte specii în proză, de la care cea scurtă nu poate fi exceptată. Și dacă e să intrăm mai în detaliile problemei (fie și teoretice), proza scurtă serioasă își va dezvălui dificultățile, care nu-s mai puține, în ceea ce privește obținerea efectelor intenționate, decât în scrierea poemelor într-un vers, de exemplu.

Am dorit să atenționăm auditoriul (sau posibilul lector) că volumul pe care-l prezentăm (*Pentru cine înfloreşte Adonis?,* al doamnei *Silvia Adamek*) nu e dintre cele care să se supună ușor demersului critic, deși lectura cărții e și benefică, și accesibilă. Autoarea este atât de conștientă de riscul punerii pe hârtie a tablourilor vieții și lumii prin care, prin repetarea crugului vremii, pot deveni monotone (cum și sunt de câteva mii de milenii!), încât riscul devine bucurie și bucuria piedestal. Să te aduni din tumultul nebunesc al timpurilor de azi și să evoci "nimicurile" copilăriei, adolescenței și tinereții, cu nonșalanța pe care ți-o dă încrederea nedisimulată în selecția pe care ai făcut-o, iată o dovadă peremptorie de iubire pentru cuvântul (românesc, da!) pe care l-ai închiriat ca pe un taximetru, acest cuvânt cărând încântătoarea scriitură a volumului acestei Doamne.

E de făcut, *tuto* (fără teamă, așa-i?), o precizare pentru cei de bună credință sau măcar în stare să se obiectiveze. Povestirile doamnei Silvia Adamek trebuie citite cu răbdare, fără nici o undă de prejudecată, cauza marilor prăbușiri. Nu plecând de la sintagma "E loc sub soare pentru toți", ci acceptând realitatea necosmetizată. Modalitățile de reflectare a vieții sunt infinite, iar selecția aspectelor ține de sensibilități și trăiri de care nu orice muritor e capabil. Prozatoarea noastră e o floare tropicală aclimatizată în spațiu temperat. Afirmația mea, deja encomiastică fără margini, își are sprijinul în chiar ignoranța mea: nu știu nimic (sau mai nimic) despre autoarea pe care o prezint, atât doar că- pe parcursul lecturii – mi se cristaliza impresia, care mai durează consistent și insistent, că doamna are și destule însușiri necrescute în întregime. "Creșterea" e viguroasă, după cum e sigur că va continua cu curaj, tenacitatea nelipsindu-i. Dacă posibilitatea de a prefigura un portret din textele unui autor este o cvasicertitudine, nu mă îndoiesc de veridicitatea afirmației mele, așteptând roadele viitoare.

E locul să fac o mărturisire: am început lectura cărții cu prefața, nu atât din curiozitate, cât mai ales încurajat de rezonanța numelui semnatarului ei: Eugen Simion. Și bine am făcut, fiindcă așa am fost obligat la o concentrare în plus și la o concomitentă raportare a impresiilor mele la elegantele concluzii ale maestrului academician. Cunoscută fiindu-i acribia, criticul Eugen Simion nu pregetă să se întrebe retoric ce șansă poate avea *proza lirică, sentimentală şi confesivă* în epoca postmodernismului, curent cu care, în clipele mele de neliniște, mă războiesc neputincios. Supus unei astfel de analize, volumul *Pentru cine înfloreşte Adonis?* are numai de câștigat. Nesincer și fățarnic este acela care zice că viața este doar o raliere la ritmul alert, mai și socotindu-l evoluție. Dorul de tine, privit prin locul (putem să-l numim geometric, dar el e geografic) în care te-ai născut, devine <<nostalgie bucuroasă>> (Eugen Simion), care nu ține seama de viteza mașinii cu care te deplasezi, nici de aclimatizorul din habitaclu. Tema acestei superbe cărți este dată de stratul exterior al vieții, peisajul lumii în care trăim. Din vastitatea acestui peisaj, subliniat în forme surprinzătoare, răsare, deloc neașteptat, chipul autoarei. Cred că ea și urmărește acest efect, deoarece toate prozele (în număr de 59) sunt scrise la persoana întâi. Personaje? Destule. Toate sunt rezonări ale unor stări (multe la număr) trăite în compania oamenilor care le-au provocat. Vorba prozatoarei: *Căci gusturile sunt capricioase şi nestatornice.* Cum! O scriitoare de la sfârșitul seolului al XX-lea se exprimă atât de simplu, atât de direct, ținând seama că pe lume sunt și snobi? E aproape nepermisă o asemenea ignorare a procesului de înnoire, de tehnicizare a scrisului! Și, totuși, doamna *Silvia Adamek* scrie cum simte. Nu se sfiește nici de ea, nici de cititorul simplu. Ea urmărește re-descoperirea vieții, a adevărului, a sentimentelor care, probabil din greșeală, n-au <<vrut>> să evolueze (sic!). Căci, tot vorba Doamnei: *De-atunci s-au născut şi au murit atâtea*

Scanned with OKEN Scanner

stele...

Eroii prozatoarei sunt reali şi, totodată, atât de aburoşi; totuşi, inefabilul din ei devine stare concretă, simţită adesea dureros, urmărindu-ne vreme îndelungată, imposibil de măsurat. Chiar cititorul de bună credinţă şi îndeajuns de cultivat /şcolit va trăi clipa întâlnirii cu Adonis din titlu, trecând de la certitudine la derută, apoi la mirare şi perplexitate, pentru a descoperi, puţin umilit dar încântat, că Adonis nu e tânărul frumos, născut din dragostea incestuoasă a Myrrhei pentru tatăl ei, Cinyras, şi iubit cu pasiune de Aphrodita, ci doar o floare rară, numită popular *Ruşcuţa primăvăratică* şi ştiinţific, grav şi elegant, *Adonis vernalis*. Şi iar îţi vine să strigi catifelat precum autoarea: *Doamne! Dă, Doamne, să nu înnebunesc!* Zăpăceală lirică. Deşi lirismul mai tuturor povestirilor e unul sentimental, îi lipseşte subiectivitatea, pentru că Doamna Adamek stârneşte natural comicul care devine paviment al existenţei. Comicul D-sale nu e vulgar, nu e brutal, nu e gratuit şi, mai ales, nu e butaforie. E surâsul discret şi profund, gâlgâitul de râs şi nu hohotul, gestul aprobator din cap – semn al prinderii înţelesului – şi nu fluieratul aşa-zis admirativ al momentelor de tulburenţă. Comicul de care vorbesc (vai, cu admiraţie nestrunită, deşi parcă aş dori să mă temperez...), aşadar, comicul nici nu există pentru cei ce nu ştiu să-l găsească. Prozatoarea nu ne avertizează: acum plâng, atenţie! acum râd. Nici pasărea nu zboară ca să ne atragă nouă atenţia, ci zboară, pur şi simplu. Eu, de pildă, nu vreau ca dumneavoastră să faceţi delimitări: de la rândul 3 la rândul 9 e lirism, pentru ca abia în următoarele 10 rânduri să găsiţi comic. Viaţa, existenţa noastră, e comică nu prin situaţiile pe care le numim aşa, ci prin natura ei anamorfotică. În cazul comicului existenţial, de evanescenţă nu se poate vorbi, pentru că devii... chiar comic. De adevărul acesta, cunoscut mie de multă vreme, m-a convins definitiv Doamna Silvia Adamek.

Pentru că nu putem lua în atenţie toate povestirile, să mă opresc la *Hraina*. "Numele ei mă chema adesea. Mergeam pe jos 16 km în copilărie, pentru a ajunge la ea. N-o uitasem nici când ne-am mutat la oraş". Aşa începe povestirea *Hraina*. Cine e? Nu un nume de persoană, cum v-aţi închipuit, ci un toponim. "Înainte de a ajunge în deal la Cruce, în stânga, un drum ducea în câmp, la Hraina, ultima bucată de pământ care a mai fost a noastră. Am lucrat-o până s-a pierdut prin ceape-uri şi prin acte".

Povestirea asta e o biografie tratată sentenţios şi cu detaşare, într-un limbaj aşezat între colocvial şi academic. Înţelegi drama timpului care a trecut, şi, odată cu ea, firescul destrămării vieţii supuse cutumelor orânduirii în care s-a întâmplat să cazi. Oare ce interpretare savantăs-ar putea da acestui final? "Anul trecut, când scriam povestea Hrainei, mama mai trăia. Se dădeau pământurile înapoi. <<Acuuum?>> a început ea să plângă înăbuşit. /Murea mama, departe. N-am mai apucat să cerem înapoi pământul. Ce rost mai avea fără mama?/ Nici povestea Hrainei n-am mai apucat să i-o citesc".

Poate şi noi cei care mai scriem despre cărţi şi creatorii lor, ar trebui s-o facem mai ales cu gândul la o Hraina din sufletul pe care adesea ni-l uităm.

Volumul de povestiri al doamnei *Silvia Adamek* ne relevă o dimensiune nouă, apoape insolită, a creatorului de proză contemporană. Opinia mea sigur nu e auzită încă, pentru a fi imediat validată. Dar *Pentru cine înfloreşte Adonis?* e o carte despre care rămân mirat că n-a intrat în atenţia mai-marilor acestei literaturi. Ecoul ei trebuie forţat să răsune mai puternic, mai ales că proza – lungă, scurtă- de azi se cere primenită. Şi aceasta nu se va face cu inovaţii eclatante, clamate de un grupuscul sau altul, ci cu descoperirea sincerităţii scrisului.

O frază mai modernă, un stil mai contemporan, o luminozitate odihnitoare a sintagmelor ca la doamna *Silvia Adamek*, nu vom găsi curând. Volumul domniei-sale a apărut în 1999 la Editura Orientului Latin din Braşov şi abia acum a ajuns la noi. E bine şi mai târziu. Dar acceptând întârzierea, acreditâm şi ritmul lent al "deplasării" noastre spre înainte.

Mulţumim prozatoarei *Silvia Adamek* pentru Carte. E femeia care, privind în urmă ogorul vieţii sale, nu va găsi nici un loc pârloagă. Să-i dorim rodnicie de scris. Şi să nu se lase sedusă de cântece de sirene "moderne". Literatura română îi aparţine. Ca şi Dumneaei, ei.

Parcurgând cuvânt cu cuvânt cartea, nu vei uita niciodată, după final, nume de oameni, locuri, suflete, simboluri sau stări, precum: profesorul de muzică, blondul din Finlanda, Bunicul (când rău, când bun), mâna subţire a bunicii ce lega dulceţuri amare şi taine, Măriuca, Coada-Boului, Alexa, Delicia Rosa, câinele Parizache, Grădina Publică, Gura-Leului, Gara, Cartierul La Mama Dracului, hoaţa, tanti Nuţi, un caiet "de poetă", Bela, străduţa "Petru Cercel", Romel-coadă de purcel, Moşu, rugăciuni în pulbere, Domnul Dragu, lucrurile mamei, Moara Şaraga, Creaţia mea (pe care o alătură unei rostiri de zi de sărbătoare: *Crezând că e marmoră, purtam statuia cu mine.*).

Volumul se încheie cu povestirea cu titlu imperativ *Întoarceţi spatele statuilor !* Tulburătoare în simplitatea cazului suprem numit şi mai simplu: *Iubire. M-a uimit întotdeauna forţa iubirii tale, în armonie cu felul în care mă mângâi: ca pe o statuie. (...)*

Scanned with OKEN Scanner

Nu ştiu, nu cred că voi avea timp să te anunţ când e lansarea.

Sunt cărţi care nu se supun analizei aplicate, decât dacă te detaşezi total de ideea că o carte aparţine, prin tot, unui om. E cazul acesteia, de care te desparţi greu, dovadă cele câteva finaluri de până acum ale acestei prezentări. La o *lansare* care, iată, depăşind prezentul, a devenit trecut al viitorului. *Silvia Adamek* s-a nemurit. Aici, în Bârlad, de unde a pornit în lumea fără dimensiuni. Reuşita ei e cu atât mai importantă.

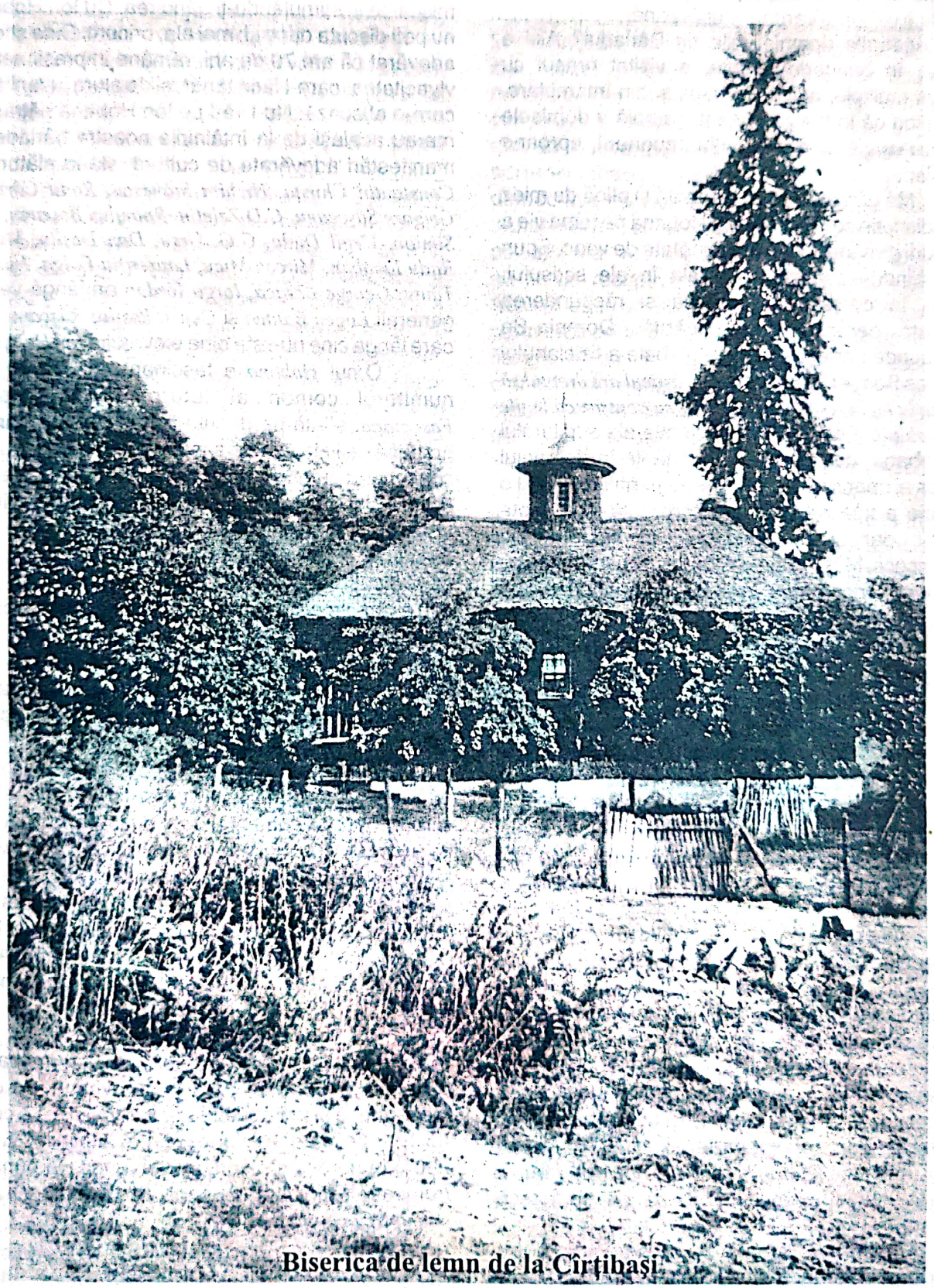

Biserica de lemn de la Cîrtibaşi

Scanned with OKEN Scanner

GRUIA NOVAC

Inscripție pe un om fantastic

Bunicii lui *Ion Hobana* sunt din zona Bârladului, din est adică; el s-a născut în vest, la Sânnicolaul Mare, dar fără nici o controversă, ca scriitor și cercetător e *român*, aparținând continentului literaturii din zona carpato-dunăreană.

Legăturile domniei-sale cu Bârladul? Aici a studiat, în perioade diferite, a vizitat orașul cu prilejuri multiple, adică și oficial, și din întâmplare, sigur fiind că în biografia sentimentală a dumisale *așezarea asta* ocupă un spațiu important, aproape oracular.

Mă gândesc ce interesantă și plină de miez ar fi o discuție cu maestrul Ion Hobana pe tema vie a literaturii române din ultima jumătate de veac. Spun așa, știindu-i seriozitatea totală în ale scrisului, acribia în cercetarea științifică și răspunderea asumată pentru pagina tipărită. Domnia-Sa corespunde perfect aprecierii globale a fizicianului Jacques Bergier, după care *fantasticul are dreptul să apeleze la legi necunoscute, dar să nu contrazică legile bine stabilite*. Paginile de anticipație ale scriitorului Ion Hobana, dar mai ales cercetările în domeniul fabulos al aparițiilor de obiecte neidentificate sunt o mărturie a talentului omului care, iată, are șapte decenii, dar și a excepționalului său travaliu scriitoricesc. Măsura și echilibrul sunt cumpănite cu pricepere, oricare din creațiile lui putând proba acest adevăr, fie că e vorba de versurile pentru copii din volumele *Centru înaintată* (1954), *Caleidoscop* (1958), *Orar de vacanță* (1962) sau de poveștile din *Petrică şi ceasul vrăjit* (1957), *Ultimul văl* (1957) și *Sfârșitul vacanței* (1960), precum și povestirile din *Un fel de spațiu* (1988), ori romanele *Călătorie întreruptă* (1989), *Oameni şi stele* (1963), la care adăugăm antologia *Povestiri ştiinţifico-fantastice*, din 1976, în care a tipărit 13 texte ale genului di tot atâția autori români de SF. Recunoașterea acestor însușiri trebuie căutată în decernarea Premiului Uniunii Scriitorilor pe anul 1969, de-atunci încoace scriitorul evoluând spectaculos. E și anul în care scrie *Vârsta de aur a anticipației românești*, apoi, în 1973, *Fantascienza*, o altă antologie a genului din literatura italiană, cu Gianfranco de Turis. În 1975 ne dă *Odiseea marțiană. Maeștrii anticipației clasice*. Ion Hobana scrutează viitorul cu prudență. Un titlu de volum cu studii din toată lumea despre viitorologie denotă inteligență, dar și o cuprindere nelimitată a unui spațiu mental: *Viitorul? Atenția!* Viitorul său e asigurat, maestrul mulțumindu-se să se nască talentat.

Despre Ion Hobana nu e ușor să scrii sau să vorbești. Aparent retras, oarecum scorțos, poate inhiba ușor pe oricine. Privirea-i limpede dar tăioasă, are ceva din fascinația obiectivului camerei de luat vederi, și te fâstâcește. Vocea, ușor baritonală, te ține la distanță, ordonându-ți mișcările și stimulându-ți gândirea. Cu Ion Hobana nu poți discuta orice și, mai ales, oricum. Cine știe cu adevărat că are 70 de ani, rămâne impresionat de vivacitatea, care-l face tânăr, și de alura juvenilă pe care-o afișează. Nu-l văd pe Ion Hobana bătrân. E mereu același de la întâlnirile noastre bârlădene, manifestări adevărate de cultură, stând alături de *Constantin Chiriță, Nichita Stănescu, Radu Cârneci, Grigore Săşceanu, C.D.Zeletin, Romulus Boteanu, Pop Simion, Virgil Duda, G.G. Ursu, Dan Deşliu, Mircea Radu Iacoban, Mircea Micu, Laurenţiu Fulga, Nicolae Tăutu, George Lesnea, Iorgu Iordan* ori lângă vestiții generali *Eugen Bantea* și *Const. Vasiliu-Răşcanu*. Dar oare lângă cine nu-i stă bine elevatului *Ion Hobana!*

Omul *Hobana* e fascinant, fascinația fiind numitorul comun al tuturor scrierilor sale. *Fascinația*, aflată pe diferite trepte de receptare, e produsă de linia exactă a inteligenței scriitorului, ea consunând cu privirea aparent rece, dar catifelată, a moralului Ion Hobana, care ți se adresează direct, urmărindu-ți ochii, ai săi neavând de ce să se ferească. Până și simbolurile la Ion Hobana au semnificații pragmatice, poate de aceea limbajul său e clar, limpezimea lui fiind chiar a gândirii care-l concepe și-l pune în lucrare. Un dialog cu el îți face bine, te înviorează precum ploaia plantele în luna mai. Dar dacă nu-ți transformi atenția în concentrare de durată, întâlnirea cu interlocutorul e ratată.

Amenitatea îi este proprie, dar știe să evite cu eleganță mitocăniile. Puțini sunt cei care – și Ion Hobana e unul dintre aceștia – aplică ferm principiul *nec plus ultra* (nu mai departe/până aici). Va fi avut în viață momente sau chiar perioade cenușii. Nu s-a divulgat niciodată. A rămas impasibil, imperturbabil, olimpian, sigur că orice obstacol poate fi trecut. Exuberanța sa e interioară. Acolo clocotește, acolo se nasc idei, acolo-i mereu lumină.

Mă număr printre cei tulburați în fața domniei-sale. Tudor Arghezi era fermecat și obsedat de figura lui George Tutoveanu. Pe mine mă farmecă și mă obsedează *Ion Hobana*. La cei 70 de ani, pe care pretinde că i-a împlinit (25 ian. 2001), îi doresc și-i dorim viață lungă. Și bună. Și frumoasă. Ogor literar mănos. Și sănătate. *La mulți ani, Ion Hobana!*

Scanned with OKEN Scanner

TEODOR PRACSIU

Gruia Novac :Cumințenia lui Procurante
Casa de Editură Mureş 2001
Un narcisist lucid...

Profesorul, publicistul și animatorul fără odihnă al Bârladului actual, *Gruia Novac* – nume haiducesc, intens conotativ, cu reverberații baladești – debutează editorial (în fine!) cu un volum de eseuri, cronici și inscripții, intitulat insolit Cumințenia lui Procurante. Mulți se vor fi întrebat: Cine este Procurante? Nu doar inșii de o cultură multilaterală ci și potențialii câștigători de la Vrei să fii miliardar? ar ridica din umeri. Personaj voltairian (Candide), Procurante este un nobil venețian cu gusturi literare eretic-paradoxale (cumințI, adică terestre?), numele sugerând vag onomastica specifică a commediei del arte. Cumințenia lui... Gruia Novac a fost mult timp una neobișnuită, în sensul prelungirii exasperante a termenului fatidic al debutului. Adunându-și astăzi numele pe o carte, autorul face un gest necesar, care ar fi părut absolut firesc și cu 30 de ani în urmă. Scrupule artistice? Autoexigență extremă? Gest provocator? Sfidarea contemporanilor grafomani? Exersarea voinței? A-l invoca aici pe debutantul tardiv Arghezi (la 47 de ani) este și nu este adecvat. Comparația șchioapătă și naște, prin ricoșeu, alte interogații incomode. Dincolo de supoziții, mereu fragile ca argumentație, un detaliu este revelator: autorul n-a încremenit în proiect, ca atâția alți dascăli remarcabili, deloc doritori ori incapabili să-și focalizeze substanța într-o carte, fie și a senectuții reculese.

Este Gruia Novac un critic literar în accepțiunea esențială a termenului? Un deghizat Cuvânt înainte ("Încet către critică") nu ne ajută decisiv să decriptăm întrebarea. Examenul atent al cărții este însă concludent și certifică- deocamdată- un stil inconfundabil de a comenta literatura (Stilul e omul! –Buffon), permițând coagularea unui portret intelectual aproximativ. Dacă evaluăm de sus, global, personalitățile comentate, vom observa repede că acestea se compartimentează aproape de la sine în importante în grade variabile, de notorietate națională, dacă nu și de valoare echivalentă, cu o anvergură culturală semnificativă și... mai puțin importante, ca să ne exprimăm eufemistic. Lângă Eminescu, Topârceanu, Nichita Stănescu, Nicolae Labiș, G. Tutoveanu, Const. Ciopraga, Valentin Silvestru, Mircea Cărtărescu, Cezar Ivănescu, C. D. Zeletin, Nichita Danilov stau -într-o vecinătate suportabilă- Mărioara Baba, Al. G. Croitoru, Emilian Drehuță, Elena Buznă, Ancelin Rosetti, Iorgu Gălățeanu, Petruș Andrei, Iuliu Nițulescu, Geo Iancu-Călinescu, Augustina Vișan-Arnold, Nicolae Botezatu, Sever Miu, Traian Nicola, Mihai Stanciu, Gh. Schwartz, Antonio Romeo Pălie ș.a., autori stimabili, câțiva veleitari și două-trei nume sublime, putem zice... Un critic își exersează condeiul pe începători și autori de raftul al doilea dar dă adevăratul examen cu "elefanții": genii, scriitori mari, opere fundamentale. Spirit democratic și genuin, Gruia Novac admite– transparent – că valorile de diverse calibre fac... peisajul mai interesant, iar excluderile categorice nu țin de receptivitatea fără frontiere a criticului. Autorul este un narcisist lucid – oximoronul i se potrivește perfect – care înțelege să fie prezent în fiecare fibrăși în fiecare articulație a eseurilor, cronicilor și inscripțiilor sale. Adânc implicat în text, orgolios-dictatorial și expansiv, criticul scrie în acorduri simpatetice, mai rar polemice, după meandrele subiectiv-obiective ale dispoziției auctoriale; rareori este circumstanțial și complezent; nu dormitează niciodată, este treaz și vigilent, volubil și cârtitor, fascinat de spectacolul literaturii și al vieții. Gesturile valorizatoare sunt însoțite mereu de considerații umorale, sentimentale, nostalgic-evocatoare, malițioase, ironice, câteodată digresive și redundante. Aliajul neobișnuit de judecăți reci și ecouri ale eului vanitos dau nota particularizantăa celor mai multe pagini. Trebuie să admitem că Gruia Novac are vocația formulărilor pregnante, care se țin minte: "Recunosc, n-am apelat adesea la izvoare. Nu din necunoașterea lor, ci pentru că am dorit să fiu eu însumi, chiar dacă insuficient de strălucitor. E odihnitor să fii toporaș și nu orhidee" (p. 35); "Valentin Silvestru trecea prin Bârlad, lăsând în urmă-i dor de Caragiale și mireasmă de Mușatescu" (p. 43); "Plictiseala cititorului este moartea textului tipărit" (p. 69); "Simion Bogdănescu este un scriitor cu valoare imanentă" (p. 111); "Cronica literară trăiește datorită cărților proaste" (p. 136); "Volumul e tipărit pe hârtie bună. Ei și!? Strălucirea trebuia să vină din altă parte. Care, deocamdată, e întunecată. Și unele nopți sunt tare lungi..." (p. 138); "... grămada de lemne devine ster abia după măsurare" (p. 155); "Vasluiul și <<provincia>> lui inventariază destulă inteligheție fărâmițată în interese și preocupări aproape imposibil de fișat. Nu lipsesc autorii de cărți (într-o gamă variată benefică), scriitorii (!) de broșuri, posesorii de bani pentru tipărituri în regie...

Scanned with OKEN Scanner

proprie, publiciști mai ales în presa zonală și, mai rar, în cea centrală (bucureșteană?), editori de fițuici școlare și culegeri de poezele ale cenaclurilor infantile, dar mai ales neterminații unor generații ce-și zic frustrate, apoi veleitari, gomoși, neînțeleși, doritori de glorie municipală, specialiști în informații sportive, nostalgici ai cafenelelor (literare!) și destui dornici de-a mai ieși duminica dimineața de-acasă cu aprobare de la nevastă" (p. 154). Autorul știe să fie, într-un dozaj expresiv, sentimental, asociativ-disociativ, sarcastic, blând, viforos, limpede, abisal, glumeț, inefabil, aluziv, zeflemist, discret-jubilativ, histrionic (cât cuprinde!), catifelat, zgrunțuros, insinuant, inteligent, afabil, curtenitor-ceremonios, visător, meditativ și, desigur, foarte bârlădean. Extremele judecăților sale, relativizate mai întotdeauna prin volute excesive, sunt marcate de fiorul afectuos-comprehensiv, pe de o parte, și de sclipirea pamfletară a spadasinului impetuos, pe de alta. Gruia Novac înțelege localismul creator ca parte a întregului național. În sine ar fi fără sens și ar arunca întreaga demonstrație într-un provincialism insuportabil. Ar fi fost greu de conceput altă paradigmă din partea unei minți luminate și exersate intelectual. Condeier deplin format, eseist și critic, moralist în sens larg, blând și darnic glosator al efemeridelor literare, iar, corelativ, sagace exeget al creațiilor de referință, comentator avizat al personalităților scriitoricești de prin rang, bârlădeanul-haiduc oferă imaginea unui autor sclipitor în multe privințe, incitant și vibratil, ferm în judecăți și delectabil în aproximații, savuros în "execuții" și catifelat în evaluările confraterne.

Câteodată histrionismul este prea apăsat și devine fastidios; rigoarea unor pagini slăbește sub tăvălugul considerațiilor parazitare, iar narcisismul ca uitare de sine transferă unele pagini în spațiul aleatoriului redundant. Calculatorul nu știe să despartă în silabe, la finele rândurilor și este păcat că ochiul corectorului n-a îndreptat erorile mașinii.

Altminteri, ne-a fost oferit un obiect frumos: pe coperta întâi – un crochiu al lui Constantin Piliuță din 1975; pe coperta a patra – portretul autorului în viziunea puternicăa lui Ștefan Popa Popa's (din 1994). Este un desen admirabil, al unui Gruia Novac întors către sine, senin, meditativ și astral, aproape metafizic. Hârtia cărții este de cea mai bună calitate, umilind încropelile provinciale în materie. Portretul din interior putea lipsi fără pagubă.

Alcătuire proteică- magistru, publicist, actor și solist (în tinerețe), recitator, prezentator de spectacole, șef de cenaclu, mentor și artizan neobosit înlăuntrul Academiei Bârlădene (societate culturală cu o vechime respectabilă, înființată în 1915), cronicar, recenzent, eseist și, mai nou, critic literar – *Gruia Novac* tinde să devină, în Bârlad, "o instituție". Toată lumea se raportează la el într-un fel sau altul, dușmanii delimitându-se prudent, prietenii aderând cu o secretă jubilație intelectuală. *Gruia Novac* scrie cu o patimă abia reținută, ca și cum mâine ar veni sfârșitul lumii.

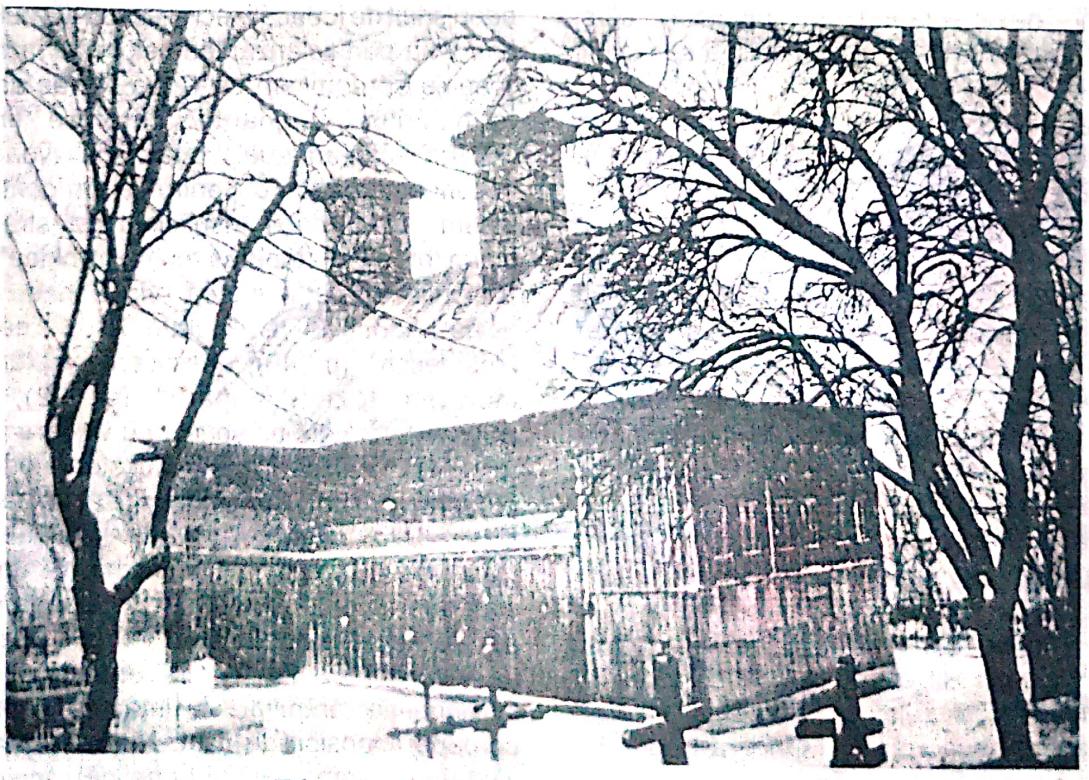

Biserica de lemn de la Dumbrăveni

Scanned with OKEN Scanner

PETRUŞ ANDREI

Gruia Novac :Cumințenia lui Procurante

Sunt zile care, în calendarul creştin-ortodox al scrisului românesc ar trebui însemnate cu răscruce roşie, marcând adevărate sărbători ale spiritului.

O astfel de zi mi se pare şi aceea în care, la *casa de Editură Mureş* (2001), în condiţii grafice de excepţie, a apărut volumul *Cumințenia lui Procurante*, carte aparţinând criticului, poetului, eseistului şi profesorului GRUIA NOVAC de la Colegiul Naţional "GHEORGHE ROŞCA CODREANU" din BÂRLAD, o adevărată carte a cărţilor şi o carte cu prieteni, în acelaşi timp.

De ani buni, profesorul de *Limba şi literatura română* Gruia Novac este un bun prieten al cărţilor şi al autorilor dar, mai ales, al adevărului, pentru că este un alftel de prieten: "prietenul care deranjează" şi nu "ipocritul care mângâie".

Aşteptată cu emoţie, nerăbdare şi curiozitate, nu numai de către autor, cartea cuprinde "Eseuri, cronici, inscripţii", roade ale unor lecturi complexe şi aprofundate ale operelor literare, lecturi argumentate care au condus la implicarea intelectuală şi spirituală responsabilă. "Încet către critică", ne îndeamnă autorul, şi aşa facem pentru că paginile cărţii sunt dense şi, pe lângă frumuseţile şi izbânzile artistice descoperite în lucrările comentate, Gruia Novac inserează în demersul său observaţii critice pertinente, obiective, izvorâte dintr-o cunoaştere profundă a fenomenului literar din toate timpurile.

Galeria personalităţilor care au reţinut atenţia criticului este impresionantă: EMINESCU, Topârceanu, Nichita Stănescu, Nicolae Labiş, Grigore Ilisei, George Tutoveanu, Const.Ciopraga, Valentin Silvestru, Cezar Ivănescu, C. D. Zeletin, Nichita Danilov, Marioara Baba, Constantin Clisu, Teodor Pracsiu, Simion Bogdănescu, Iorgu Gălăţeanu, Petruş Andrei, Nicolae Botezatu, Traian Nicola.

"E dulce să scrii despre Valentin Silvestru", mărturiseşte autorul, dar la fel de dulce este să scrii şi despre Gruia Novac. Avem de-a face cu un critic dăruit cu haruri: harul înţelegerii profunde a literaturii şi cu cel al transpunerii gândurilor în cuvânt.

Cartea *Cumințenia lui Procurante* degajă acelaşi farmec pe care-l degajă autorul atunci când ia cuvântul la activităţile metodice ale profesorilor de limba şi literatura română din licee, la o lansare de carte în sala Bibliotecii "Stroe S. Belloescu" sau în sala de clasă, adresându-se elevilor. Actul critic depinde de suprafaţa de adâncimea lecturilor, de inteligenţa, dar şi de har creator, de voinţa de a reda viaţa unei opere. O fi având Nichita Danilov "limba de jăratec", nu zic nu, dar nici cu a lui Gruia Novac nu ne este ruşine.

Prezentările de carte, recenziile, comentariile sunt o revelaţie prin asocierile diverse, prin spiritul de observaţie, uşoara maliţie, uneori, ironia, aluzia, înţepătura, umorul de bună calitate.

Am numi aceste cronici exemplare pentru că sunt izvorâte dintr-un înalt spirit pedagogic şi pentru că acestea cuprind judecăţi de valoare asupra unor opere şi aprecieri asupra unor autori, fie că sunt studiaţi în şcoală sau încă nu.

Este o critică de calitate şi nu de caritate. Ne face o deosebită plăcere să întâlnim în cartea domnului profesor Gruia Novac vechi cunoştinţe şi prieteni pe care-i respectăm şi-i admirăm pentru reuşitele dumnealor.

Carte extrem de actuală, care cuprinde eseuri, cronici, inscripţii, note de lectură, scrisă pe parcursul a câţiva ani, *Cumințenia lui Procurante* este a unui critic veritabil, cu experienţă, care, prin întrebări, lămuriri, reveniri, îl scoate pe cititor din inerţie. Abia ai închis-o şi simţi nevoia să o recitesti, să o prezinţi elevilor în clasă sau prietenilor care îţi vin în casă. Unele eseuri, cronici şi critici sunt binevenite pentru asanarea terenului cu nisipuri mişcătoare al literaturii române contemporane. Informarea cititorilor asupra cărţilor apărute este, în cazul lui Gruia Novac, un prilej pentru analize şi sinteze pertinente.

Stilul său denotă că avem de-a face cu un intelectual de marcă, un spirit receptiv la nou, meditativ şi care emite judecăţi de valoare, nu sentinţe.

Gruia Novac face parte din nobila familie a criticilor maiorescieni-lovinescieni-călinescieni, adăugându-i aici, cu voia dumneavoastră, şi pe domniile lor: Teodor Pracsiu, Theodor Codreanu şi Simion Bogdănescu. Retuşurile, pe care le propune unor autori şi auto-exigenţa, pe care le-o recomandă, sunt benefice.

Gruia Novac este în critica noastră, de mulţi ani, un mentor literar, lipsit de prejudecăţi, obiectiv, sincer, didactic – experienţa la catedră punându-şi amprenta, subtil, spiritual, cu siguranţă un bun prieten al cărţilor şi al autorilor nu mai puţin, dar mai bun prieten al adevărului.

Limbajul său colocvial este adesea îmbogăţit cu neologisme fără ca acestea să-l transforme într-un limbaj sofisticat. Atunci când descoperă superficialitatea, infatuarea ori graba,

Scanned with OKEN Scanner

criticul înțeapă aceste baloane colorate cu vârful ascuțit al ironiei fine, subtile, dovedind că autorul a comis un lucru rău gândit sau rău scris ori deamândouă.

Demersul său critic promovează valorile reale și de aceea trainice ale literaturii române unde "provincia" va avea, cu siguranță, un cuvânt de spus.

Profesorul, poetul și criticul *Gruia Novac* vrea – și reușește – să transmită cititorilor dragostea pentru limba și literatura română în spiritul lui Ienăchiță Văcărescu.

Volumul *Cumințenia lui Procurante* este o carte plină de intelectualitate, densă prin diversitatea temelor și problemelor literare abordate dar și prin evocările, confesiunile și inscripțiile care le însoțesc. Este o pledoarie pentru apărarea valorilor etice și estetice de oriunde și de oricând. Prin exactitatea impresiilor și prin justețea evaluării este un adevărat model de analiză superioară.

La butoniera Domniei sale se află "floarea darurilor": intuiția, maturitatea gândirii, inteligența, gustul artistic, percepția valorilor, judecata sigură, rezultante ale lecturilor variate și multiple și ale experienței la catedră. O sugestie, o idee, o stare sufletească, o observație constituie mai întotdeauna punctul de pornire al unui eseu care încântă prin meandrele sale asemeni unui râu cristalin care șerpuiește printr-un câmp cu maci aprinși.

O carte de o veritabilă efervescență intelectuală dovedind, pe lângă probitatea criticului, și talentul scriitorului care este Gruia Novac.

Cartea *Cumințenia lui Procurante* a profesorului *Gruia Novac* constituie o elegantă și benefică invitație la lectură atestând că, chiar într-o lume bolnavă de tranziție, spiritele înalte își păstrează nealterată igiena minții.

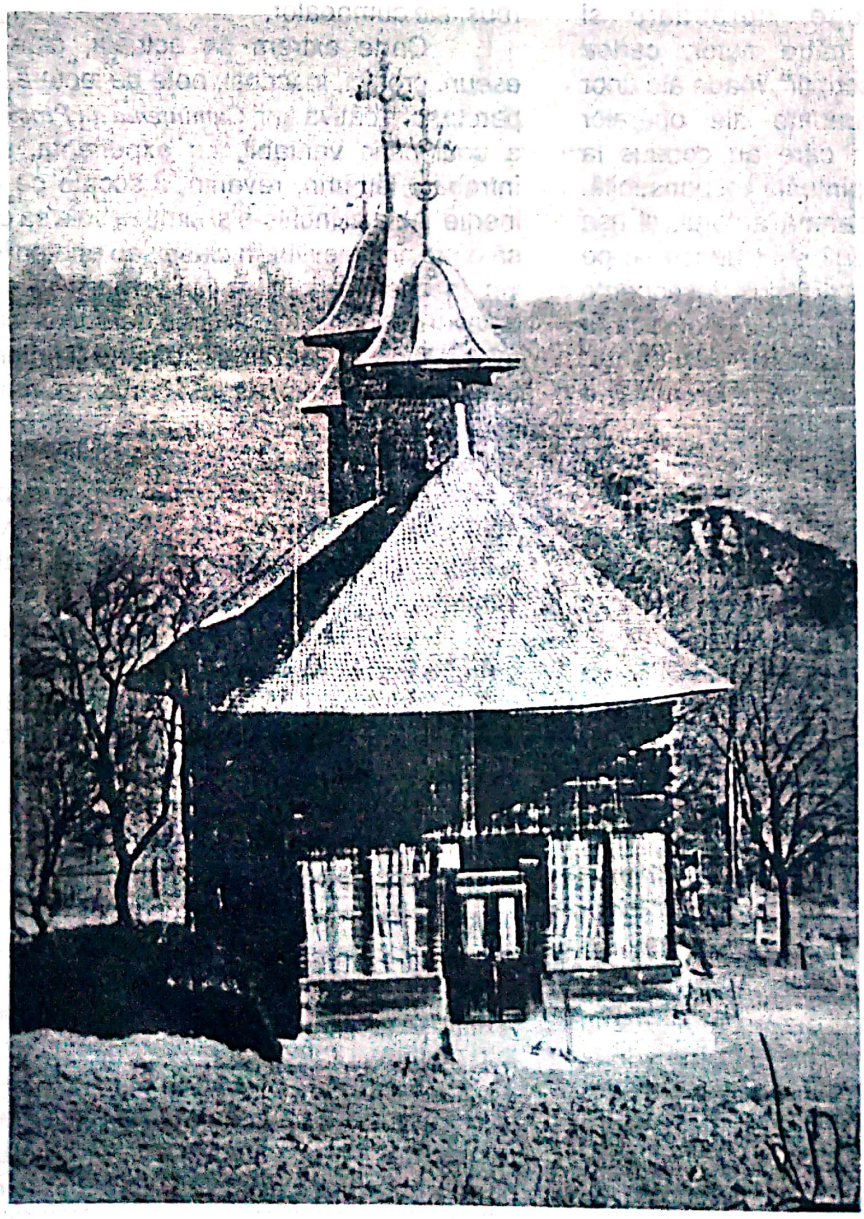

Biserica "Sf. Nicolae" Pîrveşti

Scanned with OKEN Scanner

MARIA BACIU

La mulți ani, domnule poet !

Primăvara anului 2001 a fost marcată, pentru poetul *Dumitru Țiganiuc*, de două evenimente simultane: împlinirea a 60 de ani și apariția cărții de poezii *Zidul de lacrimă*.

Nume cunoscut printre poeți, dar și printre cititorii de poezie, D. Țiganiuc s-a bucurat, la debut, dar și după aceea, de aprecieri ale criticilor de vază, regretatul Laurențiu Ulici acordându-i loc în a sa *Literatură română contemporană*. Criticul observa, printre altele, că discursul liric al poetului "lasă memoriei afective loc larg de desfășurare", adăugând că cenzura lucidității este mereu prezentă.

Profesor strălucit de literatură română, poet, eseist, critic literar, D. Țiganiuc a publicat în mai toate revistele literare până în '89, iar după aceea apare, mai ales, în *Hyperion*, *Convorbiri literare*, *Cronica*, întrucât revistele înseși se retrag în teritoriu. Cauzele sunt cunoscute de fiecare dintre noi. Pe de altă parte, D. Țiganiuc este un tip echilibrat, civilizat, dintre aceia care nu se dau în spectacol și care posedă o bună cunoaștere a lumii și a evenimentelor amestecate, care pot dăuna unei literaturi. În această perioadă neclară el a scris, însă fără a publica.

De altfel, poetului i-au apărut trei cărți de poezii înainte de '89 (*Prin departe și aproape*, 1976, Junimea; *Aceeași lumină*, 1980, Junimea; *Ecranul de iarbă*, 1986, Junimea), cea de-a patra fiind cartea în discuție, apărută după14 ani de la ultima.

Zidul de lacrimă a apărut la Editura AXA din Botoșani, consiliată de poetul Gellu Dorian, cu sprijinul material al Primăriei municipiului, cuvenindu-se aici laude dlui primar Florin Egner, care acordă culturii și oamenilor de cultură o atenție deosebită.

Pentru ceasul aniversar, poetul și-a alcătuit volumul selectând poeme din primele trei cărți și adăugând încă trei cicluri noi: *Zidul de lacrimă*, care dă și titlul volumului, *Fresca* și *Arborele tăiat*.

Coperta, reprezentând "Arlechinul" lui Constantin Piliuță, consonează perfect cu titlul și cu conținutul cărții.

Poezia lui D. Țiganiuc, neținând cont de modele, este o poezie a trăirii afective. Poetul este încărcat de imaginile unei lumi pe care o poartă cu el și cu care se află în relații de comunicare afectivă. El este cu deosebire un vizual, care creează, prin cuvânt, statui și grupuri statuare, iar lectorul urmărește, pe parcursul lecturii, un film, derulat secvențăcu secvență. Cuvântul poetic înseamnă sprijin, rezistență pentru/ la tot ce i se poate întâmpla poetului, ca om, de-a lungul existenței, chiar dacă sunt momente în care durerea e imensă: "... eu rănit mă strădui, alerg de lângă cuvinte / spre piață, zăresc termometrul prețurilor urcând/și-al cântecului coborând..."/ ("Candoarea cuvintelor ei").

Cititorul e repede convins și contaminat de trăirea poetului, care mânuie cuvântul cu mare artă, reionând tablouri și stări din doar câteva mișcări, dând impresia de o extraordinară ușurință a rostirii, într-o tonalitate numai a sa.

Nu întâmplător, credem, cartea a căpătat titlul unui ciclu, *Zidul de lacrimă*. Poezia din această secvență este stăpânită de o gravă tristețe, dacă nu o numim disperare, a celui întors în singurătatea din sine și din jur, căutându-și în zadar femeia, iubita plecată pe celălalt tărâm. Poeziile sunt într-adevăr frumoase și, în același timp, zguduitoare, iar prin intensitatea trăirii, prin cuvintele surprinzătoare, cu abilitate dirijate în context, prin construcția strofică, atmosfera care se degajă pare a fi asemănătoare cu cea din poemele lui Radu Gyr: "Se mișcă dealuri de durere-n mine/ și dealuri de încredere se zbat/ și curg doar către Ea pe niște șine/ de sânge ruginit și-ngândurat/.../ Mă prăbușesc ca muntele de sare/ de-aceea lacrima vă e cum e;/ inima-mi explodând cândva, răsare/ pe-obrazul vostru, făr-a ști de ce"/ ("Elegy for myself").

Și nu întâmplător, majoritatea poeziilor acestui ciclu se intitulează elegii, având o muzicalitate caldă și melodioasă ca niște melopei. În zbaterile sale, poetul se întreabă dacă e decent să-ți exprimi sinceritatea trăirii: "de ce mi-ar fi jenă, de ce-aș trage/ perdelele când mă zvârcolesc pe covor/ lângă zidul de lacrimă, căutându-ți umbra..."// ("Dacă").

Poetul se simte un alt fel de Manole, zidit într-o realitate străină, cu lume care-i pare ciudată. Și asta datorită dispariției ființei iubite, care stabilea echilibrul dintre el și realitate. Reproducem în întregime un poem tulburător, "La moartea ta, zidirea mea": "Te strig din zidu-acestei lumi ciudate,/ bărbatul tău de viu lăsat în ea/ cu mâinile-ți de meșter preacurate / pe care n-am puteri a le vedea / Și zidul mi-i trecut de frunte, totuși / aș vrea cu buzele să-ți mai ating/ ochii deschiși spre nori ca niște lotuși / dintr-un palat al dinastiei Ming/ Dar voi silabisi numai de bine,/ și, de-mi veni-va graiul, am să-ți spun/ numai de cărămizile senine/ crescându-mi ca o coadă de păun."//

Poetul e un Orfeu în căutarea iubitei ajunsă pe alt tărâm. Lui îi este frică doar de memoria

Scanned with OKEN Scanner

afectivă, să nu-l trădeze cu timpul. Există pericolul posibilității unei alte iubiri care îndepărtează moartea și care i-ar putea slăbi sentimentele față de Ea. Totuși, în criza "firească" în care se află, "după ireparabila ta dispariție", "și-amintirea ta mă seacă...".

"Carul morții" călătorește mereu, asemeni luntrei lui Caron, ducându-i pe cei dragi pe alt tărâm, depărtându-i, iar asta intră în regulile destinului: "Ceea ce avea să se întâmple s-a întâmplat,/ ceea ce trebuie să aibă loc va avea;"/ (*Acea trăsură strălucitoare*). Poetul explică această trecere implacabilă fetiței sale, pe înțelesul ei: "și dac-un cal de foc m-ar paște,/ m-aș face brusc o buburuză,/ ochiu-ți să poată recunoaște/ pe tatăl..."/ (*Cântec pentru Mitzura mea*). Înclinațiile spre ludic ale poetului se observă și în alte delicate poeme: *Greierul*, *Furnica* etc.

Poemele din acest ciclu sunt de o rară frumusețe, cum puține există în literatură pe această temă.

Cartea se încheie cu o poezie care are legătură cu acest ciclu. Este vorba despre "Antielegie", chiar dacă poemul e o adevărată elegie, din care citâm începutul: "Să vorbim.ca între bărbați, fiica mea,/ am rămas doar noi doi într-o legătură/ ne-nchipuit de fragilă..."/ și sfârșitul, "Am fost Trei, suntem Doi, vom fi Unul./ Numărătoarea inversă."// Dispariția celei dragi, punctul de echilibru cel mai serios al vieții, aruncă altă înțelegere și altă lumină peste existență și peste Univers.

Poezia este "ochi ce scânteie/ din Dumnezeu și pentru Dumnezeu" (*Rugă*), poetul nedezmințindu-și crezul, el fiind legat de/prin cuvânt atât de lumea aceasta, cât și de eternitate: "mai cred cătrăim în cuvânt,/ cămin funerar și placentă." (*Mai cred*)

În primele trei volume, care conțin poeme antologice, poetul pornește de la simple imagini pe care dezvoltă o lume de trăiri. Un motiv de meditație naște o întreagă atmosferă străbătută de duioșie, căldurăori regret subteran pentru implacabil. (*Cămășile*, *Călătorii*, *Pereche*, *Vitrine*)

Din poeme sunt nelipsiți: mama, bunica, tatăl, sora, copilul, iubita, bunicul, țăranii. Poetul are o mare putere de percepție și de sublimare: obiectele din vecinătatea sa, însuflețite prin trăire, devin adevărate personaje care comunicăși se comunică, conturându-se astfel conținuturi și imagini poetice foarte interesante.

Discursul poetic se evidențiază printr-o mare economie verbală, printr-o anume solemnitate și prin reflexivitate. Poetul trăiește la modul propriu ceea ce selectează văzul, iar, prin cuvânt, imaginile se transformă în imagini poetice. Discursul e clar și logic, lirismul este dens, fiecare poem e o construcție rotundă bine gândită și strălucit realizată. Poetul crede în ordinea nedezmințită a universului, ordine care nu trebuie clintită, pentru că meditația presupune cunoaștere și cunoașterea, stabilitate (*Tot nu-ți dai seama?*). bucuriile dobândesc suflet, îmbătrânesc odată cu oamenii, trăiesc alături de ei, iar despărțirea de ele e un moment greu, la care ia parte întregul univers: și omul, și pământul, și casele. (*Cuvânt 4B*). Uneori sacrificiul, chiar dacă duce la succes, e lipsit de bucurie, dacă lipsesc manejul și aplauzele care i-ar confirma măreția.

D. Țiganiuc scrie o poezie de meditație, modernă prin viziune și limbaj poetic, cartea conținând multe piese antologice.

Iar dacă uneori e altfel, dacă firescul devine sinonim cu nefirescul, dacă sentimentele sunt "ca pantofii desperecheați", iar scaunele "depărtate precum speranțele", așa e în viață, iar poezia lui *D. Țiganiuc* ne învață că o operă durabilă se impune în afara circului...

La mulți ani și mari cărți, domnule Poet!

CARMEN DANIELA TOFAN

Brâncuşi, creatorul plecat în căutarea formulei pure

Va fi știut acel om care l-a auzit pe Brâncuși cântând la vioară într-o cârciumă din Craiova că destinul lui a fost acela de a-l scoate la lumină pe cel mai genial sculptor al secolului XX?

Atunci, în "capitala" Olteniei începea aventura deveniri lui Brâncuși. Auzind că vioara din care cântă e făcută de el însuși, un oarecare îl ajută pe viitorul sculptor să intre la Școala de Arte și Meserii. Ucenicul de acum (boiangiu sau băiat de cârciumă) și de mai târziu, din capitala Franței, ajunge din Craiova în București, la Școala de Arte Frumoase. Destinul geniului se împlinește doar la Paris.

A plecat spre "pământul făgăduinței" artiștilor pe jos, cu un sac în spate și cântând din fluier. Spălătorul de vase din restaurantul Chartier depășește estetica lui Rodin prin Rugăciune – renunțând la tot ceea ce înseamnă "mușchi". Trece, începând cu anul 1909, an al devenirii ca artist, prin toate etapele avangardei, dar își reglează dispoziția operelor, după un ordin particular care frapează.

Scanned with OKEN Scanner

Locuia în fundătura Ronsin (un fel de cătun unde locuiau mulți artiști) când în vestitul său atelier (cu nicovală și cuptor ca la Hobița) vine baronul Renne Franchon să-i pozeze ca model, dar deîndată ce începe portretul în marmură, el estompează trăsăturile acestui cap culcat, unde amintirea lui Rodin persistă puțin. Brâncuși va transforma acest cap în SOMNUL din 1908, apoi în MUZA ADORMITĂ, unde marmura este de la 1909 și bronzul din 1910.

Lucrând simultan la mai multe proiecte, a conceput o sculptură cu tema COCOȘUL GALEZ – redus la creasta sa, ai cărei patru lobi au fost concepuți să corespundă silabelor cântecului de trezire, dar le-a limitat apoi la trei. Când a turnat un model în bronz l-a dispus pe un soclu de piatră și lemn care amintește încă de COLOANA INFINITULUI. În paralel el a transformat tema MUZEI ADORMITE în PROMETEU și apoi în NOU-NĂSCUTUL din 1915, care devine SCULPTURĂ PENTRU ORBI în 1916 și, în final, ÎNCEPUTUL LUMII din 1924, unde forma ovoidă este liber dispusă pe un disc arcuit.

Tuturor acestor sculpturi le este comună ideea originii unice, biologică și spirituală.

PRINȚESA X (1916) a făcut scandal în 1920 la Salonul Independenților. Matisse a crezut că recunoaște acolo un falus deși piesa fusese expusă fără probleme în 1917 la New York. Lucrarea a fost prezentată ca și obiect de scandal și primului ministru. Intervievat imediat, Brâncuși a declarat: "Lucrarea mea este sinteza femeii, eternul feminin al lui Goethe - redus la esență. Am lucrat la ea cinci ani, am făcut materia inertă să vorbească și cred că am reușit să înving, am depășit piatra".

Cu SĂRUTUL, unde cuplul se întreține într-o paralelipidie de piatră, Brâncuși începe, fără să-și dea seama, lucrarea monumentală pe care o va realiza între 1937-1938 la Târgu-Jiu, aproape de satul său natal. Ideea care guvernează SĂRUTUL este simplă: dragostea ca fuziune a ființelor separate, recompusă în unitatea originală a vieții. Trecând peste sexe, diferențele dispar, arta abolește distanțele și contradicțiile.

Nici succesul cubismului, nici cel al artei abstracte nu l-au făcut să devieze de la calea sa (arta formei pure) pe care a urmat-o singur, până la sfârșit.

DOINA ROTARU

Retrospectiva "Maria Băbușanu"

Expoziția retrospectivă "Maria Băbușanu" deschisă duminică, 3 iunie, în sala ARTA a Muzeului Județean "Ștefan cel Mare" stă sub semnul "toposului", al sigiliului locurilor unde s-a născut artista, în Dumeștii Vasluiului, în anul 1926, ianuarie 23, precum și al gestului de o mare generozitate, acela de a dona muzeului "Ștefan cel Mare", aproape 60 de lucrări din întreaga sa carieră artistică.

"Suntem, vrem, nu vrem, recunoaștem sau nu, rodul acestui tainic proces de sinteză sufletească, ce în retortele unor locuri anume se întâmplă. Ducem cu noi apoi toată viața în spate desaga cu acest humus, care, de l-am pierdut, risipit-am ce am avut mai de preț și poate rătăci-vom ca legați la ochi, negăsind cărarea, orbecăind prin lume cât ne va fi dat să mai fim pe fața pământului", spunea Grigore Ilisei. Lucrările expuse (pictură, grafică, tapiserie, ceramică ornamentală, proiecte de pictură murală) reflectă destinul artistic al Mariei Băbușanu în suișul ei de 75 de trepte, rod al unei evoluții coerente, egale cu sine însăși.

Ea nu este ceea ce am putea numi un rapsod al ținutului natal, ci, mai degrabă a încercării de a surprinde ceea ce este durabil în identitatea unui neam: arta populară și creatorii ei, preluând cromatica sobră, plină de rafinament a costumului popular și a frescei medievale.

Decorativismul puternic, filonul folcloric, rigoarea compozițională sunt atributele întregii sale arte, unitare ca sentiment, atitudine și limbaj definind un stil inconfundabil. Viziunea artei sale este esențial antropomorfă, redusă la un decorativism de bună calitate, iar imaginea omului apare atât ca finalitate cât și ca parte constitutivă a limbajului plastic. Portretele realizate pe un fundal neutru, pe care chipul se detașează pregnant, amintesc de portretele votive ale picturii medievale românești. Maria Băbușanu nu creează caractere, individualități, ci tipuri ideale, prezențe, fie că este vorba de oamei sau flori ("Balerina", Poetesa", Natură statică cu două vase" etc.). Personajele sale feminine par imateriale, imponderabile, iar acest lucru nu se datorează neapărat viziunii sale supuse unui decprativism acut, ci mai degrabă sunt datoare unei viziuni asupra personalității umane și a rolului pe care-l are în univers.

Ceea ce se impune cu pregnanță, de la primul contact cu opera sa, este echilibrul, de factură clasică, între senzația concretă și intervenția raționalității, filtrate, amândouă, de o intensă participare lirică ("Muncitorii", "Stele", "Compoziție", "Dinamic II", "Fete cu marama").

Scanned with OKEN Scanner

Peisajul său nu este doar un comentariu pitoresc, este o geografie spirituală, încercare de a intui structura intimă a acestuia sau a obiectului studiat. Ea organizează compozițiile după o geometrie proprie, extrem de riguroasă, cu o tușă deschisă, desen incisiv, păstrând atașamentul și prospețimea emoției , a realității pe care o traversează ("Peisaj din nordul Olteniei", "Peisaj", "Peisaj din Corsica", "Peisaj din Deltă").

Există în pictura sa o nevoie de perspectivă largă, de orizonturi deschise, unde formele unui motiv se înscriu cu prestanță, fără să anuleze acest maiestuos vid al spațiului. Artista percepe acest spațiu, și-l apropie mental prin pictură, particularizându-l cu timbrul specific al sensibilității sale.

Naturile statice propun subtile dialoguri între elementele reprezentate, concentrate de planuri rectangulare într-o cromatică rece, rafinată, de violet, verde și griuri colorate, încălzită de câte o pată de culoare caldă, strălucitoare, solară.

Grafica Mariei Băbușanu, adevărate ansambluri controlate de logică și afectivitate sunt supuse legii decorativului: simetrie, alternanță, repetiție, artista prelucrând experiențele coloristice în sensul subordonării lor la rigorile unui ansamblu expresiv. Înclinarea temperamentală spre echilibru, spre o anume disciplină compozițională în care elementele figurative își sporesc valorile simbolice –ne duc cu gândul la pictura funerară egipteană, dar, în cazul nostru, artista inspirându-se din lumea satului românesc.

Adeptă a elaborării riguroase, a principiilor decorativismului, a priorității mesajului spiritual, artista nu ajunge la forme uscate, reci, pentru căexistăîn temperamentul său un fond de sensibilitate, de afectivitate care "încălzește" opera, investind-o cu notele distinctive și irepetabile ale personalității sale ("Idilă", "Lectură", "Memorandum", "Stele", "Femei cu maramă")..

Prezentă în această retrospectivă este și tapiseria. Chiar dacă nu inovează limbajul tapiseriei contemporane, artista a căutat echilibrul între tehnica hautelisse, aceea războiului de țesut vertical și stilizarea, interpretarea modernă a unor motive (Arheologie I, II, Dacica), combinată cu rafinamentul cromaticii și expresiei, dând dovadă de un rafinament formal dar și unul coloristic

Maria Băbușanu prelucrează experiențele coloristice în sensul subordonării lor la rigorile unui ansamblu expresiv, iar lucrările sale mărturisesc un îndelung exercițiu de șevalet, dar și prezența unui monumentalist. Sinteză a înzestrării și preocupărilor sale de decorație murală- formă de exprimare artistică predilectă- sunt cele două lucrări intitulate "Elan tineresc", marmură, 1974, 40 mp și "Țărănci", 1979, faianță colorată, 16 mp de la Liceul "Mihai Viteazul" din Ploiești, precum și alte lucrări, proiecte și vitralii pentru blocurile de locuințe pentru persoanele de vârsta a treia, i-a împodobit cu vitralii și a prevăzut confortul necesar unor persoane singure, care totuși mai au ceva de "oferit" societății în care au viețuit și au creat ("Proiecte pentru bloc de locuințe Intel V3").

Frecventarea tapiseriei, a picturii de șevalet, a ceramicii ornamentale, a mozaicului îi influențează cromatica, care este asemenea smalțurilor bizantine (proiectele de decorație murală), când, asemenea frescelor medievale (proiecte de vitraliu, compoziții) sau a culorilor toamnei (tapiserie).

"Pictorul se naște prin aceea că facultatea sa este emotivă, dar, numai mai târziu este făcut sau nimicit" spunea pictorul mexican David Alfaro Siqueros, pe care artista îl citează într-o lucrare. Prin creația sa, Maria Băbușanu a dovedit că ocupă un loc în arta plastică românească, contribuind la configurarea unui segment al artei contemporane românești, mărturii fiind lucrările sale aflate în muzee, colecții particulare din țară și străinătate.

MIHAI CIOBANU

Scriitori Vasluieni de altădată Spiridon Popescu

Printre primii directori ai Gimnaziului "Mihail Kogălniceanu" din Vaslui, de acum 100 de ani, se numără și profesorul-scriitor Spiridon Popescu.

Fecior de țăran, s-a născut la 13 august 1864, în satul Rogojeni-Covurlui, unde-și petrece copilăria. Bunicul dinspre tată se numea Apopei și era preot în sat. Schimbarea numelor s-a făcut de către învățătorul din sat. După studii la seminariile teologice din Galați și Iași, bacalaureat în 1890, Spiridon Popescu devine student al Facultății de matematică și fizică din Iași, urmând și Școala normală superioară.

"Profesor suplinitor la gimnaziul din Bârlad, în 1894, își trecu licența în octombrie 1895. La Vaslui, în anul 1897, devine director al gimnaziului din localitate și orgaizează împreună cu institutorii Mihai Pastia și Ioan Adam (acesta venind de la Școala Cursești) cicluri de conferințe pentru culturalizarea țăranilor. Spiridon Popescu fu mutat în 1900 la Tulcea, iar Mihai Pastia la Galați."[1]

În urma publicării unor articole despre viața țăranilor în revistele "Arhiva", "Evenimentul literar"

Scanned with OKEN Scanner

și "Viața Românească", este remarcat de ministrul învățământului Spiru Haret, care-l numește director general pentru învățământul primar în Ministerul Intrucțiunii. Este apoi profesor de matematică la Liceul "Gh. Lazăr" din București. Coleg de studii la Școala normală superioară cu G. Ibrăileanu, devenit apoi rudă prin alianță cu Constantin Stere, Spiridon Popescu face parte din Cercul de la revista "Viața Românească", alături de Calistrat Hogaș, Al. I. Brătescu-Voinești, O. Goga, G. Topârceanu, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Gala Galaction, Jean Bart, D. D. Pătrășcanu, I. I. Mironescu. "La <<Viața Românească>> va contribui cu "documente omenești" din viața satului, dar și cu câteva nuvele, adunate apoi în trei volume: "Din povestirile unui vânător de lupi", "Zori de iulie" și "Moș Gheorghe la Expoziție".[2]

Aceste volumașe "includ scrieri mai puțin decât modeste ce n-ar justifica o mențiune, cu excepția nuvelei <<Rătăcirea din Știoborăni>>, elaborată în 1903".[3]

Prozatorul a relevat din psihologia maselor țărănești manifestări posibile, ceea ce îndreptățește afirmația lui G. Călinescu că "meritorie în sine", nuvela <<Rătăcirea din Știoborăni>> constituie "o anticipare a romanului <<Răscoala>> de Liviu Rebreanu.[4]

Un memorialist al "Vieții Românești", M. Sevastos, face un portret al lui Spiridon Popescu: "Intra în redacție cu statura lui robustă, cu mustăți lungi, ca Taras Bulba, aduse pe oală, cu ochii blajini, cu glas domol. Vorbea puțin. Nu-și citea manuscrisele în redacție și nici nu vorbea despre ele. Ne povestea doar interesante fapte din domeniul învățământului, descoperite în cariera lui administrativă.

Era, înainte de toate, un om cumsecade și de ispravă, serios, muncitor, bun la suflet și u vorbă blândă. Te impresiona modestia lui."[5]

A trecut în lumea umbrelor la numai 51 de ani, când încă mai avea atâtea de spus pentru a-și desăvârși opera.

1. Constantin Ciopraga, "Literatura română între 1900 și 1918", Ed. Junimea – Iași, 1970, p. 532.
2. Ion Rotaru, "O istorie a literaturii române", vol. II, Ed. Minerva, Buc., 1972, p. 92.
3. Const. Ciopraga, op. cit., p. 532.
4. Idem, p. 532.
5. M. Sevastos, "Amintiri de la <<Viața Românească>>", EPL, Buc., 1966, p. 153.

PETRU NECULA

Revista revistelor de cultură PRUTUL, nr. 5 - mai 2001

Reluând titlul unui ziar național-liberal de acum peste un secol (1887), câțiva intelectuali hușeni au luat inițiativa editării unei reviste de cultură intitulate "PRUTUL".

Semnificativ este faptul că publicația și-a croit drum spre cititori încă din primele săptămâni ale anului întâi din noul mileniu și că astăzi, la numărul 5 (mai 2001), această publicație (cu apariție lunară) a prins rădăcini și crește temerar din pământul și istoria orașului-podgorie, rămas și acum, ca până mai ieri, "târgul trăsniților". Alături de "Cronica Episcopiei Hușilor" (anuar masiv, impunător, în al 5-lea an de existență), "PRUTUL" este astăzi, dacă nu ne înșelăm, singura revistă de cultură ce apare regulat, "curge" domol, străbătând meleagurile din centrul Moldovei tradiționale. Și aceasta fără sprijinul logistic sau material al vreunei instituții de stat, numai de acela binevenit al unor sponsori iubitori de cultură. Este desigur meritul colegiului redacțional (redactor șef Constantin Clit, secretar de redacție Lina Ciobanu) care are, înțelegem, frumoasa și salutara ambiție de a realiza o revistă de cultură zonală, regională, cu tematică și substanță extrasă din spiritualitatea și tradiția locurilor încărcate de istorie, situate de-a lungul Prutului, dar și din dreapta și stânga acestui râu "blestemat", care a înstrăinat de veacuri frații. Foarte dificil obiectiv, până acum rezultând, cu câteva excepții, o publicație preponderent istorică, cu colaboratori aproape în totalitate locali, adevărat, însă, de necontestabilă valoare. Să vedem ce ne vor aduce numerele viitoare.

Deocamdată, pe lângă un salut al academicianului Dinu C. Giurescu, "Gânduri pentru PRUTUL", numărul 5 - mai 2001 (cu o primă pagină reușită și din punct de vedere grafic) inserează mai multe studii și cercetări istorice, între care "Misionarii franciscani și școala catolică din Huși" (pr. Iosif Simion), "Câteva precizări despre Daniel I. Mănăstireanu" (Costin Clit), "Muzeul Viticol al Liceului Agricol <<Dimitrie Cantemir>>." (Avram D. Tudosie), "Hușenii în diaspora" (Vasile v> Marola), "Călători străini despre orașul Huși (IV)" (Costin Clit), "Istoria Episcopiei Hușilor" (III) (Coman Vasilescu), cele mai multe destul de ample și consistente. Mult mai interesante, incitante, îmbiindu-te la lectură sunt, însă, articolele "Eminescu inedit?" de Theodor Codreanu, "Însemne ale Frăției" de Boris Borceag și "Pagini de viață" de Lina Ciobanu, primul dintre ele demn de orice revistă de prestigiu național. Notabile sunt, deasemenea, ilustrațiile alb-negru din paginile I-IV îndeosebi, ca și articolele și creațiile originale semnate de arhim. Mina Dobzeu, Gheorghe Clapa, Bogdan Ciprian, Mihai Apostu.

După cele câteva numere apărute, credem că revista hușeană începe să-și contureze personalitatea și, în același timp, este, în mare parte, încă un nobil deziderat care, fără îndoială, poate deveni încet-încet realitate, așa cum și-au propus harnicii editori, depășind cât mai repede localismul.

Scanned with OKEN Scanner

PETRU NECULA

Scriitori Vasluieni de altădată Ioan Adam

Scriitorul Ioan Adam face parte din grupul prozatorilor sămănătoriști și poporaniști, cu "perspective rurale"[1] alături de C. Sandu Aldea, N.N. Beldiceanu, Ion Dragoslav, Jean Bart, Spiridon Popescu, I. I. Mironescu și alții.

S-a născut la Vaslui, la 26 noiembrie 1875, într-o familie modestă; "era fiu de țăran, tatăl său avusese puțină stare și o pierduse"[2]. În condiții vitrege urmează Școala Normală<<Vasile Lupu>> din Iași. La absolvire a fost numit învățător la Școala Cursești din județul Vaslui. Tinerelul, "blond, roșcat, cu părul creț, îngrijit îmbrăcat, cu privirea vie"[3], dorea să înființeze la Cursești o școală liberă "unde pe lângă preceptele seci, fără noimă ale pedagogilor din toate vremurile, să se învețe a iubi omenirea. O școală unde să se cultive inima, unde să-și îmbunătățească sufletul, o școală în plin aer liber, fără program și fără local, o insulă călătoare de elevi."[4]

Sub ministeriatul lui Spiru Haret, după circulara din 1897, publicată în Buletinul oficial al Ministerului Cultelor, învățătorii Ioan Adam și Mihai Pastia au trecut la înființarea primei biblioteci sătești din județul Vaslui. Mihail Sevastos citează cuvintele lui Ioan Adam, la inaugurarea respectivei biblioteci: "A venit vremea să nu mai dau pe ascuns cărți la țărani, ci în lumina zilei, în văzul și cu știința tuturor."[5] În același an, 1897, Spiridon Popescu, director al Gimnaziului din Vaslui, organiza împreună cu Ioan Adam și Mihai Pastia un ciclu de conferințe pentru culturalizarea ruralilor. Considerați ca tulburători ai satelor, pasibili de "scandaluri în județ", Spiridon Popescu fu mutat în 1900 la Tulcea, iar principalul partener, Mihai Pastia, la Galați. Doi ani mai târziu, ambii erau la Galați, unde scoteau ziarul "Avântul".

Primăria orașului Vaslui, la recomandarea unui alt poporanist, Ion Nădejde, îi acordă lui Ioan Adam o bursă la Bruxelles, unde obține doctoratul în științe juridice. Concomitent absolvă și Institutul "Hautes Etudes" din Paris. Întors în țară este, pe rând, profesor de limba română la Constanța, magistrat la Călărași și Tulcea, secretar la Primăria din Constanța.

După ce debutează la "Adevărul ilustrat", colaborează frecvent la revistele sămănătoriste "Sămănătorul", "Viața", "Neamul românesc literar".

Ioan Adam, inițial adunător de "flori de câmp" și citabil numai pentru a exemplifica ravagiile sămănătorismului, a lăsat următoarea operă literară:

"Pe lângă vatră", Buc., Socec, 1900; "Flori de câmp", nuvele, Buc., 1900; "Leagănul viselor", poem dramatic, Buc., 1902; "Rătăcire" , roman, Buc., 1902; "Sybaris", roman, 1902; "Năzuinți", povestiri, Buc., Minerva, 1908; "Constanța pitorească", Buc., Minerva, 1908; "Voia Mării", povestiri, Buc., Minerva, nr. 39, 1909; "Aripi tăiate", nuvele, Buc., 1910; "Din viață", Buc., B.p.t. nr. 561, 1910; "Vorbe de clacă", Vălenii de Munte, 1910; "Hatmanul Hotnog" în Ramuri 1912; "Mărire și cădere", Buc., Cartea Românească, 1924; "Sub arșiță", Buc., Cartea Românească, 1925.

Despre Ioan Adam au făcut referiri critice: G. Bogdan-Duică, H. Sanielevici, Ion Vulcan, Ion Bianu, N. Iorga, G. Călinescu și Constantin Ciopraga. Majoritatea criticilor au apreciat contribuția lui Ioan Adam în cadrul curentului sămănătorist, în afară de G. Călinescu, care, cu ironia cunoscută, menționa: "... nuvelistica lui Ioan Adam, ocupându-se de drama <<din lumea de jos>>, în care intră până și rădașcele și mânjii. Se studiază, de exemplu, mărirea și căderea unui portar de minister, care, concediat, își continuă dement, în fața bordeiului, pompoasa-i slujbă, vestind în uniformă: - Azi nu primește domnul ministru...".[7]

Departe de locul natal, în romanele "Rătăcire" și "Sybaris", își amintește de Vaslui, Munteni de Sus și Cursești, cu locurile și oamenii pe care i-a îndrăgit. Într-o manieră sămănătoristă, romanul "Sybaris" prezintă pe descendenții unei vechi familii boierești, Irimia Bogdan Mușat, care se sufocăîn București, îndepărtându-se de normele patriarhale. Includerea unor momente biografice, de aspect tragic, amintește de un alt poporanist bârlădean, Alexandru Vlahuță.

Trecerea în lumea umbrelor a lui Ioan Adam, în 1911, la numai 36 de ani, a avut un ecou dureros în rândul scriitorilor din acea vreme. Nicolae Iorga scria că "literatura românească pierde una din cele mai originale naturi de artist"[8], iar Emil Gârleanu aprecia că de la "genialul Eminescu încoace, Ioan Adam e singurul scriitor care, mai înainte de a părăsi această lume a trăit în amăgirile unui miraj, între pereții goi ai celulei care îl despărțea de tot ce-i fusese drag și scump pe pământ."

1. Constantin Ciopraga, "Literatura românăîntre 1900 și 1918", Ed. Junimea, 1980, p. 541.
2. Constantin Graur, "Portrete", Ed. Buc., 1929.
3. M. Sevastos, "Amintiri de la <<Viața

Scanned with OKEN Scanner

Românească>>, EPL, p. 155.
4. Ioan Adam, "Năzuințe", Ed. Librăriei H. Steinberg, p. 179.
5. M. Sevastos, op. cit., p. 155.
6. Constantin Ciopraga, op. cit., p. 541.
7. G. Călinescu, "Istoria literaturii române de la origini pânăîn prezent", ed. a II-a, Ed. Minerva, 1982, p. 637-638.
8. N. Iorga, "Oameni care au fost", Fundația pentru literatură și artă, Buc., 1934, p. 455.

DAN RAVARU

Cronica împătimirii după istoria locală

Ultimii zece ani au cunoscut o importantă inovație în desfășurarea acțiunilor culturale din județul Vaslui. O idee mai veche, cea de a stabili o sărbătoare a fiecărei localități, a prins contur concret și s-a generalizat aproape total. Ceea ce este însă cu totul remarcabil constă în complexitatea acțiunilor care marchează aceste sărbătoriri: spectaolele, care durează până la 5-6 ore, sunt precedate - în aceea și zi și cea anterioară- de expoziții, lansări de cărți și de simpozioane având ca temă istoria locală. În cadrul lor sunt expuse comunicări cu privire la descoperirile arheologice din zona respectivă, cele mai vechi mențiuni documentare, monumentele istorice și artistice, personalitățile marcante din localitățile respective etc.

S-au constituit astfel adevărate mici centre zonale reprezentative pentru comunele de pe o vale de râu – apoi fiecare dintre comunele respective a inițiat simpozioane de istorie locală. Drept cea mai recentă inovație semnalăm însoțirea sesiunilor de comunicări de concursuri reunind mai micii sau mai marii creatori din domeniul poeziei și picturii. Ultimele astfel de serbări ale spiritului în mediul rural s-au desfășurat la Munteni de Sus (20 mai), Miclești (21 mai), Banca (2 iunie), Lipovăț (3 iunie). Văleni (12 august) Laza (15 august)

Primele două localități, situate pe valea Vasluiului, se remarcă prin deosebita originalitate a vieții folclorice și prin desfășurarea (la Miclești), a marii serbări populare "Movila lui Burcel". Simpozioanele organizate aici au prilejuit reîntâlnirea unor pasionați căutători ai culturii și istoriei locale ca Mircea Ciubotaru (din Iași), Ștefan Ciudin (Tăcuta), Ioan Cojocariu (Văleni), Vasile Cozma (Miclești), Aurel Popa (Codăiești), Maria Popa, Doina Rotaru și Dan Ravaru din Vaslui.

La Banca intervențiile au fost susținute de cercetători locali (Gheorghe Gherghe), de pe Valea Elanului (Marin Rotaru, Ioan Iacomi, Theodor Hardon) din Bârlad (M. Diaconu-Monu, Mircea Mamalaucă, Gheorghe Clapa) și Vaslui (Doina Rotaru, Dan Ravaru).

Rezultatele cercetărilor s-au finalizat deja în studii și articole și, mai ales, în monografii, publicate sau în curs de publicare.

Ideea alcătuirii unei viitoare monografii a stat și în centrul activității de la Lipovăț, fiind amintită și aici afirmația lui N. Iorga, după care, nu vom avea o adevărată istorie a românilor până când nu vom realiza monografia fiecărui sat.

PETRU NECULA

"Elanul" O interesantă revistă de cultură

Ajunsă în al treilea an de apariție (la nr. 8), Școala "Mihai I. Botez" Giurcani, comuna Găgești, editează o insolită revistă trimestrială de cultură, "ELANUL" (fiind rară și cu atât mai de preț), care, prin substanță, prezentare grafică și ritmicitate, începe să se impună tot mai mult și să rivalizeze cu unele periodice cu același profil din mari orașe (unele reședință de județ). Insolită, neobișnuită, ieșită din comun, pentru că școala este doar cu clasele I-IV și funcționează într-un sat (relativ mic, component al comunei amintite), cu câțiva dascăli. O școală însă, aproape de Rai, care a devenit deja cunoscută în țară prin rodnică activitate și rezultate, printr-un muzeu de istorie și etnografie al zonei Văii Elanului, un cenaclu de artă plastică cu mici mari artiști, cu premii naționale și internaționale, dar mai cu seamă cu un inimos învățător (și director) de reală vocație, Marin Rotaru, care este în același timp și un pasionat și neobosit cercetător în istorie, și redutabil publicist. Numele său este tot mai des pronunțat și întâlnit printre specialiștii în istorie, în simpozioane și publicții de profil și, acum, printre cei care, emulativ, știu să catalizeze "elanurile" spirituale în arhitecturarea unei asemenea

Scanned with OKEN Scanner

frumoase publicații.

Titlul revistei exprimă, evident, intenția salutară a redactorului ei șef de a oglindi, de a aborda în paginile ei (ceea ce, în parte a și reușit) o vastă paletă tematică din cultura și învățământul, din viața celor peste 50 de localități (aproape toate răzeșești) de pe Valea Elanului, din comunele Dimitrie Cantemir, Vutcani, Viișoara, Șuletea, Epureni, Mălușteni, Murgeni, Blăgești ș.a., de la izvoare până la Prut. Este o zonă generoasă și fertilă demografic, cu localități, cu învățământ de 150 de ani și biserici străvechi, din care s-au ridicat atâția oameni de seamă: Dimitrie Cantemir, Virgil Caraivan, C. I. Balmuș, frații savanți Juvara, Familia Rășcanu, episcopul Grigore Leu, I. Răileanu, Bob Bulgaru sau în care au copilărit Victor I. Popa, Corneliu Leu ș.a. despre care revista a și scris.

În cele mai recente numere ale "ELANULUI" (16 pagini mari și relevantă iconografie complementară) sunt inserate articole de o mare diversitate tematică, unele veritabile studii științifice, referitoare la scriitori și domnitori din zonă, cercetări arheologice și etnologice, lingvistică, folclor, învățământ, istorie și micromonografii ale unor sate, mănăstiri, biserici, muzee. Este o revistă (parcă în tradiția "Răzeșului" lui Virgil Caraivan) care a depășit interesul local, cu colaboratori de prestigiu. În paginile ei semnează studii, evocări, note, reportaje, creații literare (de o notabilă densitate ideatică și informativă): Marin Rotaru, Theodor Hardon, Gh. Clapa, Dan Ravaru, C. Clit, V. Calestru, N. Ionescu. M. Proca, D. Apostolache cunoscuți în plan județean, dar și oameni ai locului, cum sunt: I. Iacomi, Gheorghe Gherghe, Elena Popa, D. Luca, C. Istrati, I. Diaconu, Alexandru Negară, Cristi Onel dascăli în zona Văii Elanului.

De remarcat că, deși este editată de o școală generală, revista "ELANUL" a depășit de mult, fără îndoială, condiția de publicație școlară, fiind cu adevărat o revistă regională de cultură bine făcută, consistentă, deosebit de interesantă, vie, tot mai căutată.

Îi dorim o viață cât mai lungă, cititorii pe care îi merită și felicităm Fundația "Năzuința" din Vaslui pentru investiția materială și de încredere acordată.

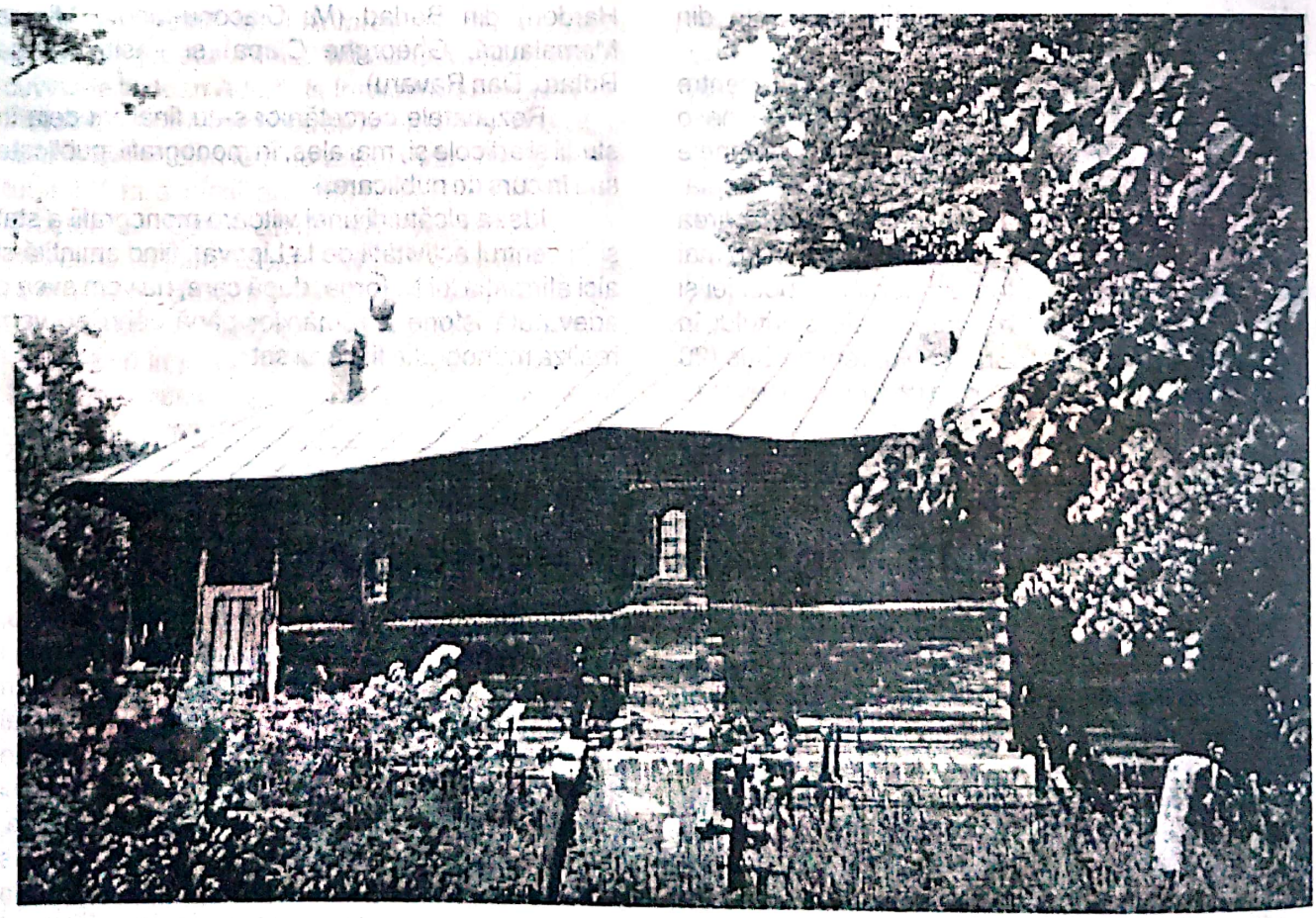

Biserica de lemn de la Lipovăț

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

- DIRECTOR EDITOR:

- prof. Voicu - Gelu BICHINEȚ

- REDACTOR ŞEF:

- prof. Dan RAVARU

- PREZENTARE GRAFICĂ:

- Paul OLARU

- COLEGIUL DE REDACȚIE:

- Stelian BABOI (Iaşi)
- Maria BACIU (Botoşani)
- Gheorghe CATANĂ (Bârlad)
- Costin CLIT (Huşi)
- Theodor CODREANU (Huşi)
- Cleopatra Mercedes CULIDIUC (Botoşani)
- Gruia NOVAC (Bârlad)
- Teodor PRACSIU (Vaslui)
- Lucian VASILIU (Iaşi)
- Florina ZAHARIA (Galați)

Redacția şi administrația:
str. Ştefan cel Mare nr. 79: Direcția pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Național Vaslui. Tel/Fax: 035/311531

Revistă realizată de S.C. **IRIMPEX** S.R.L. Bârlad tel/fax 424170

EST Nr. 1/trimestrul III/ 2001

Scanned with OKEN Scanner